

کتابشناسی زیارت



نویسنده
سید رضا باقریان موحد

مجموعه آثار همایش اندیشه زیارت

بسم الله الرحمن الرحیم

کتابشناسی زیارت (کتابشناسی زیارت، مزار...)

نویسنده:

رضا باقریان موحد

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست





کتابشناسی زیارت (کتابشناسی زیارت، مزار...)

مشخصات کتاب

سرشناسه : باقریان‌موحد، رضا ، ۱۳۵۳ -

عنوان و نام پدیدآور : کتابشناسی زیارت (کتابشناسی زیارت، مزار.../به کوشش رضا باقریان‌موحد.

مشخصات نشر : تهران: مشعر، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : ۴۰۰ ص.

شابک : ۴۰۰۰۰ ریال :۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۱۱۱

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : نمایه .

موضوع : زیارت -- کتابشناسی .

رده بندی کنگره : Z۷۸۳۵/الف۵ب۱۶ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۰۱۶/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۱۲۲۵۴۱۵

ص: ۱

اشاره

یادداشت کمیته علمی

داشتن ارتباط با انسان‌های بزرگ و اسوه، یکی از بهترین راه‌ها و شیوه‌های تربیتی به شمار می‌رود. روح و جان آدمی، در جریان این ارتباط، صیقل و صفا می‌یابد و از کدورت‌ها و ناپاکی‌ها خلاص می‌گردد. این تأثیرپذیری، در پرتو الگوبرداری از رفتار، منش، خُلق و خوی و حَسَنات و تمایلات انسان‌های بزرگ است. از سوی دیگر، تأثیر معنوی و اشراف ارواح بزرگ بر دیگران نیز قابل انکار نیست.

انبیا و اولیای الهی، بهترین الگوهایی هستند که انسان‌ها می‌توانند از ارتباط با آنان، در مسیر رشد و تکامل خود، بهره برند. این ارتباط، در قالب «زیارت» مطرح شده است. زیارت قبور اولیای الهی می‌تواند به شناخت بیشتر آن بزرگواران و الگوبرداری از خصلت‌های الهی آنان بینجامد و یا از طریق اشراق معنوی، بر روح و جان آدمی تأثیرگذار باشد.

استقبال انسان‌ها از اماکن زیارتی در تمامی ادیان آسمانی و بشری و نیز اشتیاق مسلمانان به زیارت اماکن و مزارات مقدّس، بر کسی پوشیده نیست. به عنوان نمونه، تنها از میان ایرانیان، سالانه میلیون‌ها زائر به مکان‌های زیارتی سفر می‌کنند و از آنها بهره معنوی می‌گیرند؛ مکان‌هایی از قبیل:

۱. خانه خدا و مزار پیامبر (ص) و ائمه بقیع (علیهم السلام) در عربستان

۲. عتبات مقدّس در عراق

۳. حَرَم امام رضا (ع) در مشهد

۴. حرم امامزادگان در قم، شهرری و شیراز.

۵. مزار سایر امامزادگان، صحابه و اولیای الهی.

جایگاه معنوی و بلند زیارت از یک سو و گستردگی و فراوانی زیارت و استقبال از آن از سوی دیگر، این الزام را به میان می‌آورد که مسأله زیارت، از ابعاد مختلف، مورد کاوش و پژوهش قرار گیرد و در کنار آن، به بررسی آفت‌ها و آسیب‌های این پرونده نیز پرداخته شود. چنین پژوهشی، از یک سو برای متولّیان امر زیارت، مفید است تا در برنامه‌ریزی‌ها از آن بهره گیرند و از دیگر سو برای زایران، تا بهره معنوی خویش را بالا برند.

معاونت آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری، با همکاری سازمان

اوقاف و امور خیریه و دفتر امور حج و زیارت سازمان صدا و سیما، با انگیزه تحقق چنین آرمانی، در سال ۱۳۸۵، تصمیم به برگزاری هم‌اندیشی «زیارت» گرفت تا صاحب‌نظران و عالمان و محققان بتوانند ابعاد اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی زیارت را مورد پژوهش قرار داده، دستاوردهای خود را در این موضوع، ارائه نمایند. در این راستا، در سال ۱۳۸۶، فراخوان مقاله و آثار ادبی، در محورهای هفتگانه زیر، اعلام گردید:

ص: ۱۰

۱. کلیات ۲. مبانی فکری و اعتقادی زیارت

۳. آداب زیارت ۴. آثار زیارت

۵. آسیب‌شناسی زیارت ۶. مباحث مرتبط با زیارت

۷. آثار هنری مرتبط با زیارت.

نتیجه این فراخوان، دریافت ۲۹۰ مقاله و نوشته ادبی بود که کمیته علمی هم‌اندیشی، به بررسی آنها در دو مرحله پرداخت و از آن میان، ۴۹ اثر برگزیده شد: ۴۲ مقاله که در مجموعه مقالات هم‌اندیشی منتشر می‌شوند. دو نوشته ادبی که در خبرنامه نشر می‌یابند و پنج سفرنامه که در کتابی مستقل با عنوان سفرنامه‌های زیارتی در دسترس علاقه‌مندان و اهل نظر قرار خواهند گرفت.

در کنار آن، کمیته علمی، دو برنامه دیگر را نیز در دستور کار قرار داد: یکی سفارش تهیه کتابشناسی زیارت و دیگری تهیه خبرنامه هم‌اندیشی زیارت.

اینک به یاری خداوند و ارواح بزرگ پیامبر و ائمه (علیهم السلام) محصولات هم‌اندیشی در قالب چهار عنوان و شش مجلد، در اختیار پژوهشگران و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

۱. مجموعه مقالات هم‌اندیشی زیارت ۲ جلد

۲. کتابشناسی زیارت ۱ جلد

۳. سفرنامه‌های زیارتی ۱ جلد

۴. خبرنامه هم‌اندیشی زیارت ۲ شماره

گفتنی است مجموعه مقالات برگزیده- که در دو جلد، نشر می‌یابد-، در شش عنوان کلی به شرح زیر، سامان یافته است:

۱. کلیات ۸ مقاله

۲. مبانی فکری و اعتقادی زیارت ۶ مقاله

۳. نقد و بررسی شبهات زیارت ۵ مقاله

۴. آداب زیارت ۲ مقاله

۵. آثار و فواید زیارت ۱۴ مقاله

۶. زیارت در فرهنگ و ادب فارسی ۷ مقاله.

امید است این حرکت علمی، با یاری خداوند، گامی راه‌گشا برای نشست‌های تخصصی و همایش‌های دیگر باشد تا در آنها زوایای زیارت بیش از پیش مورد پژوهش و تبیین، قرار گیرد.

سرآغاز

در ادیان الهی، به «مفهوم زیارت»، «مقام زیارت‌شونده» و «ثواب زیارت‌کننده» پرداخته شده و انجام آن بر همگان توصیه گردیده است.

تمام انبیا و اولیای الهی در انجام این آموزه دینی کوشا بودند و پیروان خود را به انجام آن تشویق و ترغیب می‌کردند:

این را به جرأت می‌توان گفت که هیچ مذهب و مکتب و ایدئولوژی و فرهنگی به اندازه اسلام در این زمینه برنامه ندارد و از مناسبت‌ها و فرصت‌ها در جهت ساختن روح‌های بزرگ و تربیت کردن انسان‌های پاک استفاده نکره است.

(فرهنگ زیارت، جواد محدثی، ص ۱۵)

در تکمیل جملات استاد محدثی باید افزود: در بین مذاهب مختلف در اسلام نیز، به جرأت می‌توان گفت که هیچ مذهب و مکتبی، به اندازه تشیع، در این زمینه برنامه ندارد و از مناسبت‌ها و فرصت‌ها در جهت ساختن روح‌های بزرگ و تربیت انسان‌های پاک استفاده نکرده است.

گواه این سخن، تألیف صدها کتاب ارزشمند و گرانسنگ، با عناوینی چون «زیارات»، «مزارات» و «توسلات» در ادبیات تشیع است که در دیگر مذاهب به این وسعت (هم از نظر پر برگی و هم پر باری) وجود ندارد.

نشر فرهنگ زیارات و زیارتنامه‌نویسی در میان عالمان و محققان

شیعه از دیرباز مورد توجه و عنایت بوده است؛ به طوری که ما امروزه میراث‌دار صدها اثر ماندگار و گرانسنگ از پیشینیان هستیم؛ آثاری که هر کدامشان گنجینه‌ای پربها از معارف الهی و دستاوردهای معنوی است.

امروزه خوشبختانه علی‌رغم شبهات ایجاد شده و دشمنی‌های ناآگاهانه برخی مخالفانِ اندیشه‌های اهل بیتی، فرهنگ زیارت‌پژوهی و زیارتنامه‌خوانی در جامعه رواج بیشتری یافته است. گرچه هنوز آن چنان که شایسته این آموزه مهم دینی است، تحقیقات و پژوهش‌های علمی صورت نگرفته و جای تألیفات زیارت‌پژوهی همچنان خالی است.

اکنون با تهیه مجموعه حاضر، نخستین گام را در راستای غبارزدایی از میراث پیشینیان و احیای نام و یاد گنجینه‌های علمی آنان و همچنین به منظور بازگشایی بابی با عنوان «زیارت‌پژوهی در قلمرو تحقیقات علوم انسانی»، برداشته و «کتابشناسی زیارت» را تقدیم محققان و پژوهشگران می‌کنیم که امید است با عنایات حضرت حق و پیشوایان بر حقّش و دعای خیر خوانندگان، مفید واقع شود.

کتابشناسی زیارت، عهده‌دار پاسخ به پرسش‌های زیر است:

* مهم‌ترین کتاب‌هایی که درباره زیارت و دیگر مفاهیم مرتبط (مانند مزار، زیارتگاه، توسل، شفاعت) به زبان فارسی یا عربی نوشته یا ترجمه شده، کدام است؟

* محتوا و موضوع اصلی این آثار چیست؟

* ویژگی و امتیازهای این نوشته‌ها در چیست؟

به دیگر سخن، در این مجموعه، مهم‌ترین آثاری که در قلمرو کتاب‌های فارسی و عربی درباره زیارت نوشته شده، به ترتیب حروف الفبا، معرفی توصیفی شده‌اند.

در مقدمه کتاب، از ضرورت کتابشناسی، پیشینه و محتوا و آیین تدوین آن سخن به میان خواهد آمد.

در پایان شایسته است از تمامی استادان و فرزانگانی که در انجام این

تحقیق یاری‌ام کرده‌اند، تشکر کنم، که عبارتند از:

جناب آقای سیدعلی قاضی‌عسکر، معاون محترم آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری. مدیر محترم تحقیقات حج آقای محمود شریفی که افتخار انجام این تحقیق را به این حقیر واگذار کردند.

مدیر محترم مجمع ذخائر اسلامی، جناب آقای سید صادق حسینی اشکوری. مدیر محترم مؤسسه امام هادی (ع) جناب آقای سید هادی رفیعی‌پور که بخش نسخه‌شناسی زیارات، حاصل زحمت و دست‌رنج آنهاست.

ص: ۱۲

مدیران و کارکنان کتابخانه‌های تخصصی آیت‌الله سیستانی در قم (کتابخانه ادبیات، تاریخ، حدیث، فلسفه و کلام) که لطف و عنایت خاصی نسبت به این حقیر داشتند.

دوستان عزیزم آقایان دکتر سیدحسین اسحاقی، سیدعباس حسینی، علی حائری، عیسی زارعی، مصطفی محفوظی، مسعود افشاری، علی جلیل‌پور، سیدعباس رستاخیز، علی ورسه‌ای، غلامرضا گلی‌زواره، مصطفی فیاض‌پور، علی باقری‌فر، سیدجواد هاشمی‌نژاد و سیدحسن احمدی‌نژادبلخی که سال‌هاست خوشه‌چین خرمن تجربیات و تخصصشان هستم.

انجام این تحقیق را مدیون دعای خیر پدر و مادر و فداکاری‌های همسر و فرزندم می‌دانم و از حضرت حق، آرزوی سلامتی دنیایی و آخرتی ایشان را دارم و ثواب انجام این کار را به ارواح پاک پدربزرگ‌های مهربانم (مرحوم سیدحیدر نجفی و مرحوم سیدحسن کربلایی) هدیه می‌نمایم. ان‌شاءالله.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

سید رضا باقریان موحد

۱۰/ ۸/ ۱۳۸۶

مقدمه

ضرورت کتاب‌شناسی

فرهنگ زیارت‌پژوهی و زیارتنامه‌نویسی در اسلام- به ویژه در مکتب تشیع- از آغاز تاریخ اسلام، از زمان حیات ائمه هدی تاکنون ادامه داشته و دارد و تاکنون صدها کتاب گرانسنگ در این زمینه به قلم اولیای خدا و محققان علوم دینی به رشته تحریر درآمده که اکنون بخش عظیمی از میراث معنوی اسلام را تشکیل می‌دهد.

امروزه این متون ارزشمند جزو اصلی متون اسلامی- به ویژه در مکتب تشیع- محسوب می‌شود و استفاده و شناسایی آن‌ها برای محققان علوم انسانی و معارف اسلامی لازم و ضروری است.

از سوی دیگر، مفهوم زیارت با مفاهیم عقیدتی، اخلاقی و عرفانی بسیاری گره خورده که شناخت آن‌ها بدون بررسی معنایی آن مفاهیم در ادبیات زیارتی ناممکن است و یا ناقص می‌نماید. مفاهیمی چون: توسل، شفاعت، تبرک، استغفار و ... جلوه‌های زیبایی در ادبیات زیارتی شیعه یافته‌اند که در دیگر ساحت‌های معارف یافت نمی‌شود.

در عصر حاضر نیز با توجه به ترویج افکار باطل وهابیت و نشر شبهات درباره عقاید تشیع، با بررسی همه جانبه این مفهوم اسلامی و بیان تاریخچه زیارت‌پژوهی و زیارتنامه‌نویسی در اسلام و گردآوری سخنان بزرگان دین و دانش، اعم از شیعه و سنی، می‌توان پاسخ‌هایی مستند و مستدل به شبهه‌پراکنان داد.

در پاسخ به این ضرورت‌ها، می‌توان این سه نوع کتابشناسی را ارائه کرد:

کتابشناسی تاریخی زیارت (بررسی تاریخچه زیارت‌پژوهی و زیارتنامه‌نویسی از صدر اسلام تاکنون و سیر تحول و تطور آن در طی قرون و ...)

کتابشناسی تحلیلی انتقادی زیارت (بررسی مهم‌ترین کتب زیارتی و تحلیل محتوای آنها و بررسی سندیت و مدارک آنها و بیان ایرادهای وارد شده و بیان نظریات موافقان و مخالفان و ...)

کتابشناسی توصیفی زیارت (توصیف محتوایی و موضوعیِ مهم‌ترین کتاب‌های زیارتی)

مجموعه حاضر، کتابشناسی توصیفی زیارت است که در آن مهم‌ترین کتاب‌های زیارتی که به زبان فارسی یا عربی نوشته یا ترجمه شده و در ایران، چاپ یا پخش شده، به صورت الفبایی، معرفی توصیفی شده است. فراهم آمدن

کتابشناسی تاریخی زیارت و کتابشناسی تحلیلی انتقادی زیارت نیز بسیار ضروری است که انجام آن همت والای محققان و کارشناسان خبره را می‌طلبد.

پیشینه کتابشناسی زیارت

تاکنون کتاب مستقلی به عنوان کتابشناسی زیارت به چاپ نرسیده است و به نظر می‌رسد که این مجموعه، اولین کار مستقل درباره توصیف کتاب‌های زیارت باشد.
اگرچه در مقدمه کتاب ارزشمند موسوعه زیارات المعصومین که به همت استاد ارجمند جناب آقای رفیعی‌پور منتشر شده، فهرستی از حدود چهارصد کتاب زیارتی آمده است که بر مجموعه حاضر فضل تقدم دارد.

گزارشی از کتابشناسی زیارت

این کتابشناسی، جامع (
(exhaustive
نیست، بلکه گزیده (selective) است. در این مجموعه، حدود یکصد کتاب مهم درباره زیارت و مزار و زیارتگاه و موضوعات مرتبط گزیده و معرفی شده است.
این کتابشناسی، توصیفی (Descriptive) است نه تحلیلی - انتقادی (Analytical /critical) . در معرفی هر کتاب، بیشتر به توصیف محتوای آن پرداخته و از تحلیل انتقادی پرهیز شده است.
موضوع اصلی این مجموعه، مفهوم زیارت و زیارتنامه‌ها در اسلام است، اما از آنجا که این آموزه دینی با مفاهیمی چون مزار، توسل و ... به شدت گره خورده است، تفکیک آن‌ها امکان‌ناپذیر نیست. بنابراین، زیارت محور اصلی این مجموعه است و پیرامون آن به این موضوعات نیز پرداخته شده است: مزارات، توسلات، زیارتگاه‌های اسلامی، جغرافیا و تاریخچه زیارتگاه‌های اسلامی و ...
فراهم کردن کتابشناسی جامع و توصیفی زیارت، نه ممکن است و نه مطلوب. ممکن نیست، زیرا هزاران کتاب درباره این موضوع نوشته شده که دستیابی به همه آنها امکان ندارد. انجام این کار مطلوب هم نیست، چرا که برخی از آنها فاقد معیارهای یک کتاب مهم است.
زبان این کتابشناسی، فارسی و عربی است و تنها کتاب‌هایی را معرفی کرده که به فارسی و عربی نوشته یا ترجمه شده‌اند.
مهم‌ترین معیارهای ما برای انتخاب کتاب‌ها عبارت است از:
الف) قدمت آن‌ها؛ مانند کامل الزیارات ابن قولویه قمی (قرن ۴)
ب) تأثیرگذاری آن‌ها؛ مانند آثار زیارتی علامه مجلسی.
ج) مرجع بودن آن‌ها؛ مانند کامل الزیارات و یا مزار شهید اول.
د) اعتبار آن‌ها؛ مانند آثار شیخ مفید، علامه مجلسی.
ه (ابتکاری بودن موضوع و قالب و نحوه بیان آن‌ها؛ مانند فرهنگ زیارت جواد محدثی.
و) تقلیدی، رونویسی و تکراری نبودن آن‌ها؛ مانند اکثر ترجمه‌هایی که از زیارت عاشورا یا دعای توسل شده که در این مجموعه، معرفی و توصیف نشده است.
چون هر کتاب، ویژگی‌های خاص خود را دارد، بنابراین، ملاک مهم بودن یا مهم نبودن کتاب‌ها، با یکدیگر متفاوت است و

نمی‌توان همه آثار را از یک منظر بررسی کرد یا با یک حکم کلی درباره همه آنها قضاوت کرد.

در معرفی کتاب‌ها، سعی شده دورنمایی از محتوای آن‌ها ارائه شود. توصیف بیشتر از کتاب، لزوماً به معنای اهمیت بیشتر آن نیست. گاه دورنمای کتاب در یک صفحه ارائه شده و گاه دورنمای اثر دیگر با همان اهمیت و حجم، در چند صفحه ممکن بوده و کمتر از این امکان‌پذیر نبوده است، اما به منظور آشنایی خوانندگان با مهم‌ترینِ این آثار، فهرستی به اختصار در پایان آمده است.

این کتابشناسی، به لحاظ تنظیم، الفبایی است و کتاب‌ها بر اساس عنوان‌شان به ترتیب حروف الفبا معرفی توصیفی شده‌اند.

مبدأ زمانیِ خاصی برای این شناسایی در نظر گرفته نشده است، اما منتهای آن شهریور ۱۳۸۶ است.

محیط این کتابشناسی از نظر چاپ و انتشار، ایران و از نظر نویسندگان و پدیدآورندگان آثار، کل دنیای اسلام است. بیشتر کتاب‌های این مجموعه در ایران نوشته و یا ترجمه و منتشر شده است، اما در بخش غیر توصیفی، برخی کتاب‌های چاپ بیروت و قاهره و بغداد نیز آمده است.

مجموعه حاضر، کتابشناسی زیارت است نه مأخذشناسی زیارت. به دیگر سخن، این کتابشناسی مشتمل بر معرفی کتاب‌هایی است که درباره زیارت نوشته شده، نه مقاله‌هایی با این موضوع که در آثار گوناگون، مانند کتب تفسیری، حدیثی و ... یا در نشریات و روزنامه‌ها و یا پایان‌نامه‌های دانشجویی به چاپ رسیده است.

انجام مأخذشناسی زیارت نیز کاری ستوده و ضروری است.

در توصیف و معرفی کتاب‌ها، از مقدمه مؤلفان و پیشگفتار مصححان و مترجمان استفاده شده و جمله‌هایی از آن‌ها نقل قول گردیده که همه به شکل چپ‌چین، به همراه نشانی صفحه مورد استفاده، از همان کتاب آمده است.

آیین تدوین کتاب

این مجموعه بر پایه اصول و ضوابطی فراهم شده که در رساله «آیین تدوین کتابشناسی» به قلم محمد اسفندیاری نوشته شده است (کتاب شناخت، محمد اسفندیاری. چاپ اول: قم، نشر خرم، ۱۳۷۶) که مختصری از اصول آن عبارت است از:

عنوان کتاب، با قلم سیاه و بزرگ یک سطر بالاتر از دیگر مشخصات کتاب شناختی هر کتاب.

عنوان کتاب، بدون هیچ دخل و تصرفی در املای آن.

پس از عنوان کتاب، نام شخص و نام خانوادگی پدیدآورنده (کتاب، بدون هیچ دخل و تصرفی در املای آن).

پس از نام پدیدآورنده، نام کمک پدیدآورنده (مصحح، مترجم و گردآورنده).

پس از نام کمک پدیدآورنده مشخصات نشر کتاب (نوبت چاپ، محل نشر، ناشر، تاریخ نشر، تعداد مجلدات و تعداد صفحات).

بیشتر کتاب‌ها در ایران چاپ و منتشر شده که سال چاپ آن‌ها هجری شمسی است که ذکری از آن نشده، اما در برخی موارد که سال چاپ به قمری یا میلادی ذکر شده با حروف اختصاری «ق» و «م» آمده است.

پس از ضبط مشخصات کتاب شناختی هر اثر، به توصیف محتوای آن پرداخته شده و در توصیف کتاب‌ها نخست به معرفی موضوع اصلی و سپس دیگر موضوعات و اهمیت کتاب توجه شده است.

برای ارائه مشخصات کتاب شناختی آثار، از چند حرف اختصاری نیز استفاده شده که معنای آن‌ها به این شرح است: بی‌نا: بدون ذکر ناشر؛ بی‌تا: بدون ذکر تاریخ نشر؛ بی‌جا: بدون ذکر محل نشر؛ ق: قمری؛ م: میلادی.

رسم الخط این کتابشناسی بر اساس جدانویسی است.

بخش‌های این مجموعه

اشاره

این کتابشناسی در دو بخش تنظیم شده است:

بخش اول: کتابشناسی زیارت

اشاره

در این بخش در ابتدا مهم‌ترین کتب زیارتی معرفی و توصیف محتوایی می‌شوند و سپس آماری از کتاب‌های چاپ شده با موضوع زیارت در پایان آمده است.

توضیح اینکه کتاب‌های بخش اول، بدون واسطه معرفی شده‌اند، یعنی توصیف این کتاب‌ها بر اساس مطالب نوشته شده در کتاب‌ها و مقالات و نرم‌افزارهای کتابشناسی نبوده است، بلکه تمامی آن کتاب‌ها به دقت مورد مطالعه قرار گرفته و بدون واسطه توصیف شده‌اند.

بخش دوم: نسخه‌شناسی زیارت

در این بخش، فهرستی از نسخ خطی زیارت از مجموعه ارزشمند «معرفی میراث مخطوط» که به همت استاد سید احمد حسینی اشکوری

و سید صادق حسینی‌اشکوری (مدیر مجمع ذخائر اسلامی) منتشر می‌شود، و از مقدمه «موسوعهٔ زیارات المعصومین» که به همت استاد سید هادی رفیعی‌پور منتشر شده- بدون دخل و تصرف در متن و در رسم الخط- آمده است که بدین وسیله از این عزیزان کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

گفتنی است زحمت گلچین کردن کتاب‌های زیارتی از میان دهها جلد فهرست نسخ خطی مجمع ذخائر و مرکز میراث احیای اسلامی و تنظیم آن‌ها به شکل موضوعی و الفبایی، بر عهده دوست ارجمند جناب آقای سیدمحمدرضا آصف‌آگاه بوده است که بدین وسیله از ایشان تشکر می‌شود.

والسلام

بخش اول: کتابشناسی توصیفی زیارت

یادآوری

همان‌طور که در مقدمه کتاب گفته شد، در این بخش حدود یکصد کتاب مهم زیارتی و زیارتگاهی، معرفیِ توصیفی شده‌اند و این به هیچ‌وجه به این معنا نیست که شمار کتب مهم زیارتی و زیارتگاهی محدود به این آثار است.

کتاب‌های مهم و ارزشمند دیگری نیز وجود داشت که متأسفانه در دسترس ما نبود. بنابراین در فصل دوم همین بخش به ذکر نام آن‌ها اکتفا شده است. برخی از این کتاب‌ها عبارت‌اند از:

اسرار دلبران، سیداحمد سجادی؛

اسرار عاشقان و مقامات عارفان، مرتضی زاهدی؛

الانوار اللامعهٔ فی شرح زیارهٔ الجامعهٔ، سیدعبدالله شبّر؛

شرح زیارت آل‌یاسین، سیدفرید موسوی؛

و ...

آثار اسلامی مکه و مدینه

ص: ۱۷

رسول جعفریان. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۲، ۴۰۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشتار، تحقیقی درباره آثار و اماکن مذهبی شهرهای مکه و مدینه است که مؤلف با بهره‌گیری از هفتاد و چهار کتاب مهم در تاریخ اسلام و مکه و مدینه؛ مانند المغازی واقدی، اخبار مدینهٔ الرسول ابن نجار، تاریخ المدینهٔ المنورهٔ ابن شبه، سفرنامه ابن بطوطه، مروج الذهب مسعودی و همچنین تجربیات و مشاهدات سفر حج خود، آن را به رشته تحریر درآورده است.

مؤلف در مقدمه کتاب، درباره اهمیت شناخت آثار تاریخی این دو شهر مقدس آورده است:

مشتاقان حرم خدا و رسول (ص) با سفر به این دو حرم شریف، افزون بر انجام مناسک حج، در جست و جوی یادگارهایی هستند که پیامبر خدا، امیرمؤمنان و دیگر چهره‌های برجسته و مخلص صدر اسلام از خود بر جای گذاشته‌اند. آنان علاقه‌مندند، آثار متبرک موجود در حرمین را بشناسند و با حضور در آنجا تعلق خاطرِ خویش را به آن بزرگواران نشان دهند و با خواندن نماز و دعا، توشه‌ای برای آخرت خویش برگیرند. (ص ۱۷)

به اعتقاد مؤلف، اگرچه هدف از سفر حج، انجام اعمال حج است و

زائری که به عشق زیارت خانه خدا و قبر رسول خدا (ص) عازم حجاز می‌شود، می‌بایست پیش از سفر، آگاهی‌هایی از چگونگی این سفر داشته باشد و ضروری‌ترین کار، آموختن مناسک حج است، اما روشن است که اعمال و مناسک، بخشی از سفر حج است؛ آنچه که به عنوان فضاسازی ذهنی برای انجام اعمال و زیارت اماکن متبرکه مکه و مدینه اهمیت دارد، آشنایی با تاریخ این دو شهر و نیز مکان‌های قدسی آنها است که بی‌شک، علاقه‌مند به دانستن آن هستند:

این ضرورت سبب شده است تا از روزگاران کهن، کسانی در حدود نگارش آثاری در شناخت این دو شهر برآیند تا مورد استفاده حجاج قرار گیرد. طبیعی است که آثار پیشین با همه تفصیل و ارزشی که دارند نه زبانشان و نه کم و کیفشان، مناسب با وضعیت اطلاعات امروزین زائران نیست. به علاوه تغییراتی که در هر مکان یا بنا روی داده، ضرورت به روز کردن اطلاعات این قبیل آثار را که به هدف راهنمایی زائران نوشته می‌شود، توجیه می‌کند. (ص ۱۸)

از مهم‌ترین ویژگی‌های این کتاب، علاوه بر مستند و مستدل بودن آن، این است که اطلاعات مربوط به اماکن مقدسه مکه و مدینه به روز است و به منظور استفاده آسان‌تر، نقشه‌ها و تصاویر این اماکن نیز آورده شده است.

در مقدمه کتاب، مهم‌ترین کتاب‌هایی که درباره تاریخ و جغرافیای مکه و مدینه از قرن دوم تا عصر حاضر نوشته شده، آمده است.

در تاریخ مکه کتاب‌هایی مانند اخبار مکه از ابوالولید ازرقی (قرن دوم) اخبار مکه از ابوعبدالله فاکهی (قرن سوم) اعلام باعلامه بیت الله الحرام از محمد بن احمد نهروانی (قرن دهم).

در تاریخ مدینه کتاب‌هایی مانند تاریخ المدینهٔ المنورهٔ از ابوزید عمربن شبه نمیری (قرن سوم) الدرهٔ الثمینه فی تاریخ المدینهٔ از ابن نجار (قرن ۶) اخبار مدینه از نورالدین علی سمهودی (قرن ۹).

فهرست

بخش اول/ مکه مکرمه: مکه و کعبه پیش از اسلام، تاریخ مکه در دوره اسلامی، کعبه در مسجد الحرام در دوره اسلامی، تاریخچه بنای بخش‌های مسجد الحرام، مساجد مکه، مشاعر مقدسه و مساجد آن‌ها، آثار تاریخی و مذهبی مکه (شعب ابی‌طالب، مولد النبی، کوه و غار حرا، مقبره شهدای فخ و ...)

بخش دوم/ مدینه منوره: یثرب و اسلام، مسجد النبی، روضه شریف، مساجد و اماکن متبرک جنوب مدینه، مساجد و اماکن متبرک شرق و غرب مدینه، بقیع و آثار تاریخی آن (تاریخچه بقیع، عنایت رسول خدا به دفن‌شدگان بقیع، قبور ائمه، قبر منسوب به حضرت فاطمه و ...)

ص: ۱۸

نورالدین سمهودی، به کوشش سیدکمال حاج سیدجوادی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۶، ۵۹۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، ترجمه کتاب «خلاصهٔ الوفا باخبار دار المصطفی» است که یکی از مهم‌ترین منابع درباره شناخت

تاریخ و جغرافیای شهر مدینه محسوب می‌شود. این کتاب در بین علمای اهل سنت، به عنوان مرجع نخست و مأخذ اول مدینه‌شناسی شناخته شده و درعین حال مورد عنایت علمای معظم شیعه نیز قرار گرفته است.

مؤلف کتاب در ابتدا، کتاب «وفاء الوفا باخبار دار المصطفی» را در چهار جزء و با صفحات زیاد نوشت. اما به منظور سهولت دسترسی زائران و علاقه‌مندان، خود خلاصه‌ای از آن را به صورت کتاب مستقلی و با نام خلاصهٔ الوفا باخبار دار المصطفی تهیه و تدوین کرد.

در کتاب خلاصهٔ الوفا، تمام مطالب مهم وفاء الوفا آمده و در مواردی از ذکر اسناد روایات طولانی و روایات گوناگون که دارای یک موضوع بوده، خودداری شده است.

در مقدمه کتاب درباره اهمیت این اثر آمده است:

ابراهیم بن ابی الحرم مدنی (م ۱۰۵۶ ق) سروده است:

من رام یستقصی معالم طیبهٔ (عج) و یشاهد المعدوم بالموجود (عج) فعلیه باستقصاء تاریخ الوفاء (عج) تألیف عالم طیبهٔ السمهودی

آری هیچ کس مانند وی نتوانسته آثار مدینه منوره، چه آنچه در ابتدا وجود داشته و دستخوش نابودی قرار گرفت و چه آن‌ها که در زمان حیاتش موجود بوده، ثبت و ضبط کند.

(ص ۲۳)

مؤلف این کتاب، از هیچ واقعه مهم تاریخی مدینه منوره غافل نبوده است. او معتقد به توسل و تشفع به معصوم بوده و در آخر جزء چهارم، احادیث مربوط به زیارت قبر پیامبر را آورده و فصل سوم را در توسل زائر و تشفع جستن به آن حضرت اختصاص داده است و این درست برخلاف اعتقادات وهابیت است.

مؤلف، احادیثی را که در فضائل حضرت علی و اهل بیت از پیامبر خدا (ص) روایت شده، بدون تعصب نقل کرده است.

ترجمه این کتاب به فارسی توسط مترجمی گمنام در زمانی نزدیک زمان تألیف کتاب (قرن ۱۰) صورت گرفته است. او در مقدمه خود آورده است:

سبب تحریر این مختصر آن بود که بعضی از یاران عجم و دوستان مکرم و محترم که از زبان عربی عاری و از صنعت و صناعت و نحو، محتجب و متواری بودند و شوق اطلاع بر اخبار قبهٔ الإسلام و حرم محترم مدینه بسیار داشتند و اظهار آن می‌نمودند، پس در خاطر فاتر این فقیر خسته و ضعیف ناتوان شکسته افتاد که تاریخ وسیط عالم

فاضل سیدعلی سمهودی که مسماست به «خلاصهٔ الوفا باخبار دار المصطفی» به فارسی ترجمه شود تا نفعش نسبت به عجمان عام گردد.

(ص ۳۲)

فهرست

ص: ۱۹

مقدمه/ کتاب‌های تاریخی و جغرافیای تاریخی، سفرنامه‌ها، شرح احوال علامه سمهودی، مترجمین این کتاب.

باب اول/ نام‌های مدینه: نود و پنج اسم برای مدینه، در فضیلت مدینه و تفضیل آن بر سایر بلاد، دعای پیامبر در حق مدینه و اهل آن، در خاک مدینه و میوه‌های آن ...

باب دوم/ فضیلت زیارت و فضل مسجد نبوی: در فضیلت زیارت، توسل به پیامبر (ص)، فضل مسجد نبوی.

باب سوم/ اخبار ساکنان مدینه از قدیم تا زمان رسول خدا (ص).

باب چهارم/ عمارت مسجد نبوی و آنچه به آن متعلق است و بیان حجره‌های همسران پیامبر.

باب پنجم/ مصلای عید و مساجد نبویه و مقابر مدینه و فضل احد و شهدای آن.

باب ششم/ چاه‌های مدینه و صدقات نبویه و آنچه به دست مبارک خود نهال کرده‌اند.

باب هفتم/ مساجدی که پیامبر در سفرها و غزوات در آن مساجد نماز خوانده‌اند.

باب هشتم/ دره‌ها، چراگاه‌ها، قلعه‌ها، کوه‌های مدینه.

ادب زیارت، معرفت زائر

عبدالحسین نیشابوری. چاپ سوم: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۶، ۱۶۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این کتاب که عنوان فرعی آن «آداب زیارت با معرفت کربلا و حرم‌های مقدس اهل بیت» است، بیان آداب و اعمال زیارت عتبات عالیات است. مؤلف با زبانی ساده و روان و با بهره‌گیری از منابع مهم حدیثی مانند بحارالانوار، وسائل الشیعه، تحفهٔ الزائر، کامل الزیارات به شرح و تبیین آداب و اعمال زیارت حرم‌های اهل بیت پرداخته است:

زیارت یعنی لیاقت، زیارت یعنی شتافتن به وصال دوست. زیارت یعنی مروارید اشک بر گونه‌های ولایتی شیعه در محضر امام معصوم. زیارت امام معصوم یعنی تجدید عهد و پیمانی که شیعیان ائمه با خدا بسته‌اند. زیارت ارتباط ملکوتی با کامل‌ترین انسان‌هاست که عظمت و قدرتشان به اذن خداوند متعال، تمام هستی را فرا گرفته است. (ص ۸)

فهرست

دعوت‌نامه زیارت، آداب سفر زیارت، آداب عمومی عتبات عالیات، آداب ورود به کربلا، آداب تشرف به حرم حسینی، آداب داخل حرم حسینی، اعمال حرم حسینی، زیارتنامه کربلا، آداب بعد از زیارت، آداب بازگشت از کربلا، زیارت معصومین، آداب بازگشت از کربلا.

ادب فنای مقربان‌ها عبارتند از:

منابع تفسیری: تفسیر صافی، تفسیر عیاشی، تفسیر نورالثقلین، تسنیم، جوامع الجامع.

منابع حدیثی: اصول کافی، روضه کافی، بحار الانوار، وسائل الشیعه.

منابع حدیثی اهل سنت: صحیح مسلم، صحیح بخاری.

منابع ادبی: دیوان ناصرخسرو، دیوان سنایی، دیوان فیض کاشانی، دیوان حافظ، غزلیات سعدی.

منابع فلسفی و عرفانی: محجهٔ البیضاء فیض کاشانی، گوهر مراد فیاض لاهیجی، مثنوی مولوی، شرح اسماء الحسنی سیدحسن درودآبادی، جامع الاسرار سیدحیدر آملی.

ص: ۲۰

با تأملی کوتاه در منابع فوق، می‌توان به خوبی به جامعیت مباحث مطرح شده در این کتاب پی برد و آن را کامل‌ترین شرح بر زیارت جامعه کبیره دانست.

فهرست

جلد اول/ حکمت زیارت: شخصیت‌هایی تاریخ‌ساز، معنای زیارت، زیارت در روایات، زیارت در فقه، مثنوی عشق، مراحل اثبات کمال، زیارت با معرفت، محبت دوستانه اهل بیت، جلوه‌های حبّ و بغض.

پیشینه اسلام در قرآن، مراحل تولی و تبری در زیارت جامعه، رنج سفر، زیارت جامعه و توهم غلو، زیارت جامعه هم سنگ دعای جوشن کبیر، افشای سلام.

اربعهٔ الایام

میر داماد، به کوشش رضا استادی. چاپ اول: قم، دبیر خانه کنگره آقا حسین خوانساری، ۱۳۷۱، ۲۰۰ ص. (این کتاب ضمیمه کتاب مزار آقاجمال خوانساری است.) (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این مجموعه، در فضیلت و شرافت چهار روز مهم در اسلام است که به آن‌ها اهمیت زیادی داده شده است و دارای آداب مخصوص و ادعیه و اعمال خاص می‌باشند: دحو الارض و غدیر و مولود حضرت محمد (ص) و مبعث آن حضرت که مؤلف طی چند فصل، اعمال و آداب آن روزها را ذکر کرده است.

این رساله کم برگ اما پر بار، جزو منابع تدوین کتاب مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی بوده است:

بدان که میرداماد در رساله اربعهٔ الایام خود در بیان اعمال روز دحو الارض فرموده: زیارت حضرت امام رضا (ع) در این روز، افضل اعمال مستحبه و آکد آداب مسنونه است ...

[میرداماد] در رساله اربعهٔ الایام، زیارت جوادیه معروفه را برای حضرت امام رضا (ع) به اختلاف جزئی نقل کرده و فرموده: این زیارت از مولای ما امام کل عاکف ابی جعفر الثانی محمد بن علی الجواد (ع) مروی است. (ص ۲۱)

مؤلف در مقدمه کتاب آورده است:

بباید دانستن که در هر سال، چهار روز عظیم القدر جلیل المنزله است که نزد الله تعالی، اعزّ و اکرم ایام سال، آن چهار روز است و آن روزها را در اصطلاح شرع شریف، ایام اربعه گویند ... در هر یک از این ایام اربعه به وظیفه آن روز از نماز و دعای مأثور و زیارت که در خصوص آن روز وارد باشد، قیام نمودن، سبب آن می‌شود که کرام الکاتبین، آن شخص را از اصفیای متعبدین و اولیای مقربین جناب قدس الهی بنویسند. (ص ۲۸)

فهرست

بیان مستحبات این ایام (غسل کردن، روزه گرفتن، صدقه دادن، نماز خواندن، ...) بیان دعاها و زیارت‌های وارده برای خواندن در این ایام.

از این صبح روشن

سید محمد حسن مؤمنی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۴، ۳۷۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارت‌نامه)

ص: ۲۱

این کتاب، تحقیقی درباره سند زیارت عاشورا و پژوهشی درباره تبرّی و تقیه در اسلام است. مؤلف با استناد به مهم‌ترین کتب اسلامی مانند بحار الانوار، اصول کافی، وسائل الشیعه، عدهٔ الداعی، استواری سند زیارت عاشورا را به همراه مدارک و شواهد به اثبات رسانده و دیدگاه‌های محققان و عالمان دینی از شیخ کلینی تا آیت‌الله بروجردی را در این‌باره و یا دیگر موضوعات مرتبط آورده است.

مؤلف در مقدمه خود آورده است:

سؤالات و شبهاتی که درباره زیارت عاشورا در این رساله پاسخ داده می‌شود عبارتند از: استواری زیارت عاشورا از جهت سند چگونه است؟ آیا زیارت عاشورای موجود در مفاتیح الجنان همان زیارت
عاشورای موجود در مصادر اولیه است؟ آیا محتوای زیارت عاشورا در بخش لعن با تقیه سازگار است؟ (ص ۶۸)

پاسخ‌های مستند و مستدل به پرسش‌های فوق با توجه به دیدگاه‌های علمای بزرگ شیعه از مهم‌ترین ویژگی‌های این کتاب است که به اسامی برخی از آنان اشاره می‌شود: علامه وحید بهبهانی، علامه مامقانی، آیت‌الله بروجردی، محقق شوشتری، آیت‌الله خویی، محدث بحرانی.

فهرست

فصل اول/ بررسی سند زیارت عاشورا، استواری سند، زیارت عاشورا از جهت سند چگونه است؟ بخشی از دلایل قرائن وثوق خبری زیارت عاشورا، اسناد زیارت عاشورا در کتب ما، بررسی کلام علامه حلّی و ابن داود، اشکال
مخالفین علم رجال و مبانی اعتبار توثیقات رجالیون، بررسی سند دوم متن زیارت عاشورا، طریق رجالی شیخ طوسی به کتاب محمدبن خالد طیالسی، پژوهشی در برخی از توثیقات عامه، اشکال اول از سوی مرحوم آیت‌الله خویی ...
فصل دوم/ پاسخ به شبهات محتوایی: آیا زیارت عاشورای موجود در مفاتیح الجنان که شامل لعن بر دشمنان اهل بیت است در مصادر اولیه روایی وجود دارد؟ آیا لعن با سیره اهل بیت سازگاری دارد؟

از بین النهرین تا ماوراء النهر

قنبرعلی رودگر. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد دایرهٔ المعارف اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، پژوهشی در سفرنامه ابن بطوطه است. ابن بطوطه، سیاح نامدار مغربی در قرن هشتم هجری، بخش پهناوری از دنیا را به مدت سی سال در نوردید و حاصل دیده‌ها و شنیده‌های خود را در سفرنامه خود به رشته تحریر در آورد که امروزه به عنوان گنجینه‌ای از اطلاعات ذی قیمت محسوب می‌شود. پژوهش حاضر، تنها بخشی از خط سیر او را از بین النهرین در عراق کنونی تا ماوراءالنهر در آسیای میانه در بر می‌گیرد که در آن سیمای رجال و مزارات و مراکز علمی و مذهبی ایران کهن به دقت ترسیم شده است:

گزارش‌های ابن بطوطه از مشاهدات و مسموعاتش در ایران سده هشتم از چنان اهمیت و حلاوت و جذابیتی برخوردار است که هیچ ایرانی علاقمند به تاریخ و تمدن ایران از مطالعه آن بی‌نیاز نیست ...

آنچه که اکنون پیش روی خواننده نهاده شده کوششی است در بررسی و توضیح و تبیین دیده‌ها و شنیده‌های این جهانگرد مسلمان ... خاصه در زمینه گزارش‌هایی که به نحوی به مراکز علمی و فرهنگی و نیز رجال و بزرگان دین و دانش مربوط است. (ص ی)

در این کتاب، تاریخ نهادهای آموزش، علمی و دینی و تاریخچه
مساجد و مزارات دایر در محدوده میان بین النهرین تا ماوراء النهر به خوبی تبیین شده است.
به عنوان نمونه بخش‌هایی از توضیحات ابن بطوطه از مزار حضرت علی (ع) را می‌خوانیم:
در شب بیست و هفتم رجب که لیلهٔ المحیا نامیده می‌شود، بیماران زمینگیر را از عراق عرب و عراق عجم و خراسان و فارس و روم به آنجا می‌آورند و سی تا چهل بیمار آنجا جمع می‌شوند. پس از نماز عشاء بیماران را روی ضریح مقدس می‌گذارند.
مردم به انتظار شفای بیماران به نماز و ذکر و تلاوت قرآن و زیارت مشغول می‌شوند. چون نیمی یا دو پاره از شب گذشته همه بیماران سالم و تندرست در حالی که «لااله الا الله، محمد رسول الله، علی ولی الله» می گویند، برمی‌خیزند.
(ص ۸۶)
فهرست
فصل اول/ ابن بطوطه و سفرنامه او.
فصل دوم/ بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران و عراق در قرن هشتم هجری.
فصل سوم/ مراکز علمی و مذهبی: مرقد امیرالمؤمنین علی (ع) پیشینه مدارس علمی نجف اشرف، حوزه علمیه نجف اشرف، مزار مسلم ابن عقیل، آرامگاه عاتکه و سکینه دختران امام حسین (ع)، آرامگاه مختار، مقبره‌های گروهی از صحابه و تابعین در بصره، مزار احمدبن موسی شاه چراغ در شیراز، آرامگاه سعدی شیرازی، آرامگاه ابواسحاق کازرونی و ...
فصل چهارم/ رجال دین و دانش: نظام الدین حسین آوی، قوام الدین بن طاووس، شیخ احمد جام، شیخ حسن جوری، نورالدین کرمانی، ابوالفاخر یحیی باخرزی و ...
فصل پنجم/ تحلیل و ارزیابی.

با من به سوی شام

علی اکبر بابازاده. چاپ دوم: قم، انتشارات دانش و ادب، ۱۳۸۵، ۱۵۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)
این نوشتار، شرح مزارها و زیارتگاه‌های سوریه است تا راهنمای زائران باشد. مؤلف در مقدمه کتاب، انگیزه خود را از تألیف، این گونه بیان داشته است:
از مجموع آیات و احادیث نتیجه می گیریم که محبت و احترام فرزندان پیامبر و از جمله زیارت مزار آنان یک تکلیف دینی و قرآنی است و آثار آن در دنیا و آخرت عاید خود ما می گردد. (ص ۱۳)
فهرست
مقدمه/ الگو شناسی، فلسفه احترام اهل بیت.
فصل اول/ دیدار و زیارت: زیارت اهل قبور، زیارت قبور اولیا، زیارت شام.
فصل دوم/ حضرت زینب: در سنگر عرفان و عبادت، خطبه‌های زینب.
فصل سوم/ حضرت سکینه: مدفن حضرت سکینه.

ص: ۲۳

فصل چهارم/ مقام و مرقد حضرت رقیه: شناسنامه حضرت رقیه، لحظه شهادت رقیه.

فصل پنجم:/ مسجد جامع دمشق: مقام رأس الحسین، خطبه امام سجاد (ع) در شام.

فصل ششم/ قبور متبرکه در باب الصغیر: بلال، ام سلمه، ام حبیبه، اسماء بنت عمیس.

بررسی کوتاهی پیرامون زیارت

سیدمحمد حسینی. چاپ اول: تهران، دفتر فرهنگ نشر اسلامی، ۱۳۶۴، ۲۳۲ ص. (موضوع: آداب رسوم زیارت)

این کتاب تحقیقی درباره مفهوم زیارت و جایگاه آن در اسلام- به ویژه در مذهب تشیع- است.

نویسنده با استناد به منابع و مآخذ مهم اسلامی، به تبیین ابعاد معنایی و معنوی زیارت پرداخته و دورنمایی از این مفهوم را ارائه کرده است:

زیارت، برنامه دیگری است که از طرفی انسان را به سوی آخرت می‌خواند و او را آماده سفر آخرت می‌نماید و از سویی او را به مقام امامت و رهبری و پیشوایی پیشینیان راستین آشنا می‌کند و اطاعت پیشوا را در همه ابعاد زندگی به زائرین می‌آموزد. (ص ۵)

نویسنده کتاب، زیارت را یکی از برنامه‌های عبادی سیاسی اسلام معرفی می‌کند و از اهمیت آن سخن می‌گوید:

زیارت یکی از برنامه‌های عبادی سیاسی اسلام است که در مکتب تشیع، جلوه زیباتر و پر شکوه‌تری دارد و از محتوای بسیار غنی‌ای برخوردار است ... زیارت در منظومه کلی تفکر اسلامی جایگاه خاصی دارد. (ص ۵)

از دیگر ویژگی‌های این کتاب، معرفی مهم‌ترین کتب زیارتی شیعه

است که در پایان این اثر آمده است:

از صدر اسلام تا کنون پیشوایان و بزرگان ما در جهت تأکید و توجه به این مسأله کوشیده‌اند و از طرق گوناگونی ما را به سوی آن خوانده‌اند. در این زمینه نویسندگان و مؤلفین اسلامی در طول تاریخ، زحمات زیادی کشیده و کتاب‌های ذی قیمتی تألیف نموده‌اند که در پایان این کتاب به معرفی مختصر آن می‌نشینیم، اما در جامعه امروز ما که نسل جوان تشنه حقایق اسلامی هستند، کمتر کتابی هست که در زمینه تبیین معنای زیارت و تاریخچه زیارت و زیارتگاه‌ها و اهمیت آن در زندگی انسان‌ها چیزی آورده باشد، یا اگر باشد به صورتی پراکنده و با زبانی نا هم‌خوان با زبان امروز است.

(ص ۵)

بیشتر کتاب‌های زیارتی معرفی شده در پایان این اثر، هنوز به چاپ نرسیده و به صورت نسخه خطی باقی مانده است.

فهرست

فصل اول: زیارت در لغت با استناد به کتاب مفردات راغب و مجمع البحرین.

فصل دوم: شناخت اجمالی از کتاب کامل الزیارات، تألیف عالم بزرگ ابن قولویه.

فصل سوم: نگرش و برداشت‌هایی از ابواب کتاب کامل الزیارات.

فصل چهارم: زیارت در تاریخ، آشنایی با تاریخچه زیارت و زیارتگاه‌های اسلامی و تأثیر آن در تاریخ اسلام و تشیع.

فصل پنجم: اشکال‌ها و ایرادها، بیان اشکالات و شبهاتی که پیرامون زیارت مطرح شده و پاسخ به آنها.

پاسخ به شبهاتی از قبیل: توسل به مردگان شرک است. ساختن گنبد و بارگاه شرک است. بوسیدن قبور شرک است.

فصل ششم: نگاهی گذرا به محتوای زیارت‌ها. معرفی زیارت امین الله،

ص: ۲۴

زیارت جامعه و زیارت عاشورا و بیان برخی از مفاهیم و موضوعات آن زیارت همراه با مثال.

فصل هفتم: آداب زیارت به استناد کتاب مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی و بیان آداب زائرین حضرت اباعبدالله حسین (ع).

فصل هشتم: زیارت اهل قبور: زیارت انبیا، زیارت امامزادگان، زیارت قبور مؤمنین و صُلحا و شهدا.

فصل نهم: تذکراتی چند به جامعه و مسؤولین: ارائه برنامه‌هایی به منظور گسترش فرهنگ زیارت در جامعه.

فصل دهم: زیارتنامه نویسی در تاریخ تشیع: معرفی چند کتاب درباره ماهیت زیارت، معرفی چند کتاب درباره زیارات معصومین، معرفی چند کتاب درباره زیارات همراه با مناسک حج، معرفی چند کتاب درباره

زیارات کربلا و امام حسین (ع)، زیارات مشهد و امام رضا (ع) و دیگر شهرهای زیارتی.

بررسی و تحلیلی پیرامون زیارت عاشورا

حسن اسدی. چاپ اول: تهران انتشارات آدینه سبز، ۱۳۸۵، ۳۰۱ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشته، تحقیقی درباره اسناد و مدارک و مفاهیم زیارت عاشورا است که مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث اهل بیت و با استناد به کتب مهم شیعه مانند احتجاج طبرسی، استبصار شیخ طوسی، اقبال الاعمال سیدبن طاووس و مهم‌ترین منابع اهل سنت مانند صحیح مسلم و صحیح بخاری به شرح و تبیین آن پرداخته است:

زیارت عاشورا، زیارتی حاوی مطالب عمیق اعتقادی، معرفتی، تاریخی، محبتی و حماسی است که زائری به فراخور خود از آن بهره می‌جوید و جام تشنه خویش را از کوثر زلال آن لبریز می‌نماید. (ص ۷)

در این اثر، به برخی از پرسش‌ها و یا شبهاتی که متوجه این زیارت است، پاسخ داده شده است.

فهرست

بخش اول/ بررسی سند زیارت عاشورا: طریق مصباح المتهجد، طریق کامل الزیارات، بررسی روات طریق شیخ طوسی، بررسی روات طریق کامل الزیارات، خلاصه و نتیجه گیری.

بخش دوم/ تفسیر متن زیارت عاشورا: مفهوم زیارت، معنای عاشورا، تفسیر سلام، تفسیر اباعبدالله، انتقام الهی، تعداد شهدای کربلا، فرق لعن و سبّ، رجحان لعن بر صلوات. بیزاری از پیروان ستمکاران، در خواست اجر مصیبت، در خواست حیات و مرگ اولیای الهی، لعن بر لسان اولیای الهی، نفرین همیشگی بر دشمنان.

بزرگداشت اولیای خدا

یعقوب جعفری. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۲، ۱۲۴ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت توسل)

این اثر، تحقیقی درباره توسل، تبرک و زیارت قبور و یادآوری اولیای خدا می‌باشد. مؤلف با بهره‌گیری از کتاب‌های مهم حدیثی اهل سنت (مانند سنن ابن ماجه، سنن ابی داود، سنن ترمذی، صحیح مسلم و ...) و کتاب‌های حدیثی شیعه (مانند بحارالانوار، کافی و ...) به موضوع یادآوری و بزرگداشت اولیای الهی و استمداد از ارواح پاک آن‌ها پرداخته است:

ص: ۲۵

شناخت اولیای خدا و دوست داشتن آن‌ها، اثر تربیتی فراوان دارد. برکاتی که از این آشنایی حاصل می‌شود، جان و دل هر انسان حق‌جویی را نوازش می‌دهد و او را به همسویی و همگامی با اسوه‌های ایمان و تقوی فرا می‌خواند (ص ۱۱)

جهت ایجاد ارتباط نزدیک‌تر و پیوند محکم‌تر با بندگان صالح خدا، پیش از هر چیز، باید محبت آن‌ها را در دل جای داد، به گونه‌ای که با محبت آن‌ها زندگی کرد و با محبت آن‌ها جان داد:

در این رساله، با استفاده از کتاب و سنت و با استناد به سخنان خدا و رسول و سیره صحابه و تابعین، مشروع و مطلوب بودن این گونه کارها را به اثبات رساندیم و نشان دادیم که این کارها هدفی جز اظهار دوستی با کسانی که خداوند، دوستی آنان را لازم کرده است، ندارد. (ص ۱۲)

فهرست

بقاع متبرکه استان تهران

محمد جعفر سروقدی. چاپ اول: قم: انتشارات اسوه، ۱۳۸۴، ۲۰۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، گزارشی مستند و مصوّر از امامزادگان و بقاع متبرکه استان تهران است که به عنوان اولین مجموعه طرح معرفی بقاع و اماکن متبرکه کشور، به چاپ رسیده است. این کتاب که به شکل تمام رنگی بر روی کاغذ گلاسه به چاپ رسیده، به معرفی ده‌ها بقعه متبرکه در استان تهران پرداخته است و تصاویری زیبا از آن اماکن، زینت بخش کتاب شده است.

بیان تاریخچه‌ای از ساختمان آن اماکن مقدس، از دیگر ویژگی‌های کتاب است که بر ارزش آن می‌افزاید. مؤلف در مقدمه کتاب می‌نویسد:

بقاع متبرکه که همواره در طول زمان، مظهر حیات دینی، فرهنگی و پاسدار وحدت و انسجام اقوام مختلف بوده و هستند و هویت تاریخی را قوام می‌بخشند. از سوی دیگر ایمان، اشتیاق و ارادت قلبی هنرمندان مسلمان در به وجود آوردن سبک‌های معماری و کاربرد هنرهای تزئینی در اماکن مزبور، غنای تاریخی و هنری این گنجینه ارزشمند، میراث فرهنگی گذشتگان را

برای نسل حاضـر به ارمغان گذاشته است. کتاب حاضر جهت معرفی اجمالی بقاع و اماکن متبرکه استان تهران و آشنایی و دسترسی آسان‌تر زائران علاقمند و مشتاق زیارت امامزادگان بزرگوار، تهیه و تقدیم می‌گردد. (ص ۱۳)

فهرست

بقاع متبرکه اسلام شهر: امامزاده ابراهیم، امامزاده سید رضا، امامزاده عباس، امامزاده عقیل.

بقـاع متبرکه پاکـدشت: امـامزاده ابراهیم، امامزاده پنجعلی، امامزاده طاهر، امامزاده غفّار، امامزاده عیسـی و موسـی، بقعه متبرکه شـیخ کلینی.

بقاع متبرکه تهران: امامزاده سـید اسـحاق، امامزاده سـید اسماعیل، امامزاده پنج تن، امامزاده سید ولی، امامزاده صالح، امامزاده قاضی صابر، امامزاده سید ملک خاتون.

بقاع متبرکه دماونـد: امامزاده ابراهیم، امامزاده بی‌بی خاتون، امامزاده بی‌بی زبیـده، امامزاده حمزه، امامزاده صالح، امامزاده شاه چنار، امامزاده شاه مطهر.

بقاع متبرکه رباط کریم: امامزاده ابوطالب، امامزاده باقر، امامزاده عمادالدین، امامزاده محمد تقی، بقعه متبرکه حضرت لوط.

بقـاع متبرکه ساوجبلاـغ: امـامزاده ابراهیم، امـامزاده بی‌بی سـکینه، امـامزاده برهان الـدین، امامزاده سـلیمان، امامزاده محمود، امامزاده هارون، امامزاده یوسف.

بقـاع متبرکه شـهریار: امـامزاده ابوالحسن علی و ابوعبـدالله الحسـین، امـامزاده افطس، امـامزاده عبـاس علی، امامزاده فرخنـده خاتون، امامزاده یحیی.

بقـاع متبرکه شـهر ری: امـامزاده ایّوب، امـامزاده یوشع، امامزاده حسـین، امامزاده زیـد، امامزاده طاهر، امامزاده علی اکبر، بقعه متبرکه شیخ کلینی، شیخ صدوق و جوانمرد قصاب.

بقاع متبرکه فیروزکوه: امامزاده بی‌بی حلیمه خاتون، امامزاده خوشنام، امامزاده سید اسماعیل.

بقاع متبرکه کرج: امامزاده پیران، امامزداه چهل دختر، امامزاده رحمان، امامزاده هاشم.

بقاع متبرکه کن: امامزاده سید احمد، امامزاده سید محمد نور بخش، امامزاده عقیل، امامزاده قاسم.

بقاع متبرکه لواسانات: امامزاده فضل علی، امامزاده محمد شعیب، امامزاده محمود، امامزاده نور.

بقاع متبرکه ورامین: امامزاده اسحاق، امامزاده حسین رضا، امامزاده دوازده امام، امامزاده علاءالدوله.

پرتوی از زیارت جامعه کبیره

ناصر مکارم شیرازی. چاپ اول: تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۲، ۱۵۱ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این کتـاب، مجموعه سـخنرانی‌های مؤلف، در جوار بارگـاه ملکوتی علی بن موسـی الرضـا (ع) و در جمع طلاـب و مـدرسان حوزه علمیه حضـرت ولیّ عصـر خوانسـار است. فرازهـایی از این زیـارت شـریف، بـا بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) شرح و تبیین شده است:

ص: ۲۷

در یک بررسی کوتاهی که انجام دادم ملاحظه کردم زیارت جامعه، هفت قسمت عمده دارد: شهادت به وحدانیّت خدا، بحث نبوت، معرفت ولایت، توبه از گناه، عرض حاجات، اظهار عشق و علاقه، انتظار ظهور حضرت مهدی [. (ص ۷۰)

فلسفه زیارت و اهداف این آموزه معنوی در پیشگفتار کتاب آمده و سپس بخش‌هایی از مفاهیم این زیارت، شرح و تفسیر شده است.

فهرست

تاریخ حرم ائمه بقیع و آثار دیگر در مدینه منوّره

محمد صادق نجمی. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۳۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشتار، تاریخچه حرم ائمه مدفون در قبرستان بقیع است که مؤلف، با استناد به کتاب‌های تاریخی مانند تاریخ المدینهٔ ابن زباله، تاریخ المدینهٔ ابن نجار، تاریخ بغداد خطیب بغدادی، تاریخ کامل ابن اثیر و ... و بهره گیری از کتاب‌های مهم حدیثی اهل سنت مانند صحیح مسلم، صحیح بخاری، سنن بیهقی و ... تاریخ قبرستان بقیع از صدر اسلام تا قرن حاضر را بررسی کرده است.

مؤلف در مقدمه کتاب، درباره انگیزه تألیف، می‌نویسد:

مانند هر زائر دلسوخته آن‌گاه که در کنار مزار پاک ائمه هدی و صحابه عظیم‌الشان و شهدای تاریخ اسلام حاضر می‌شدم، با دیدن وضع رقت بار قبرستان، متأثّر و متأسف شده، خود را در برابر این پرسش تحیّر انگیز می‌یافتم که: در همه جای دنیا، تلاش بر این است که آثار و بناهای مذهبی و تاریخی را به صورت سمبل افتخار و مایه مباهات حفظ و حراست می‌کنند ... حال چگونه است که این بناهای باشکوه و این حرم‌ها و گنبد و بارگاه‌های با عظمت و قداست معنوی، به این وضع اسفبار درآمده است؟ (ص ۱۹)

به عقیده مؤلف ممکن است تصور شود مسأله تخریب و حذف بناها و آثار مذهبی، در مقطع تاریخی خاصی، به وسیله گروه به خصوصی انجام شده و پایان یافته و اکنون که نزدیک به یک قرن از آن اقدامات ناروا گذشته، این گروه با محو

ص: ۲۸

این آثار، به هدف خود دست یافته و خود را از ادامه این سیاست بی‌نیاز می‌دانند، اما این تصور صحیح نیست و حذف و تخریب، همچنان در قالب فعالیت‌های فرهنگی ادامه دارد. یکی از ابعاد آن را می‌توان در تألیفات جدید و متنوعی یافت که درباره تاریخ حرمین شریفین و مدینه شناسی، در سطح وسیع و به زبان‌های مختلف منتشر می‌شود و بر خلاف کتاب‌های مدینه‌شناسی پیشین که بخش مهمی از آنها به معرفی آثار مذهبی اختصاص داشت، در این کتاب‌ها، گزارشی از آثار مذهبی و اماکن مقدس نوشته نشده است! گویا اصلًا چنین آثاری، وجود خارجی نداشته است:

می‌خواهند نسل‌های آینده، از وجود چنین آثاری بی‌اطلاع گردیده و به طور کلی از حوادث و تغییر و تحولی که در آنها پدید آمده است، بیگانه شوند.

اینجاست که باید در مقابل این حقیقت زدایی و حرکت منفی، قدم‌های مثبت برداشته شود و با انتشار کتاب و مقاله و از طریق دیگر وسایل تبلیغی، واقعیت امر به اطلاع مسلمانان برسد و نسل‌های آینده در جریان امر قرار بگیرند و از آنچه به وقوع پیوسته آگاه شوند. ان‌شاءالله. (ص ۲۱)

فهرست

تاریخ حرم کاظمین

محمدحسن آل یاسین، ترجمه: غلامرضا اکبری. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات کنگره جهانی حضرت رضا (ع). ۱۳۷۱، ۲۹۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشته، تاریخ مفصّل و مستندی از حرم کاظمین است که در آن، اطلاعات دقیق و جامعی از شهر کاظمین و حرم امام کاظم (ع) آمده است. این تحقیق، به این دلیل که نویسنده آن سالیان درازی از عمر خود را در راه تحقیق و تدوین تاریخ شهر

ص: ۲۹

کاظمین صرف کرده و سیر تحوّل و رویدادهای آن را به رشته تحریر درآورده، از اهمیت خاصی برخوردار است و خواننده را با چگونگی شکل‌گیری حرم و وقایعی که در طول تاریخ بر آن گذشته و کیفیت گسترش و آبادانی آن آشنا می‌سازد.

مؤلف در مقدمه کتاب می‌نویسد:

شهر کاظمین (یا مقابر قریش یا مشهد کاظمین) شهری است قدیمی که دارای گذشته‌ای ریشه دار و با کرامت و اصیل بوده و بخش جدایی ناپذیر از بغداد در گذشته و حال می‌باشد؛ لیکن جزء و بخش مهملی که هیچ اهتمام و توجهی حتی از جانب ساکنانش بدان نشده و نوشته قابل توجهی در آن باره منتشر نشده است ... مرا بر آن داشت تا به نوشتن تاریخ وسیعی [بپردازم]. به امید این که این مباحث، یادآور شکوه و

عظمت این شهر مقدس باشد و آثار و اخبار آن را که تا کنون مورد غفلت و نابودی قرار گرفته، در تاریخ ثبت نماید.

(ص ۱۱)

متن عربی کتاب، دارای تصاویری از اماکن مختلف حرم مطهر بوده که استفاده از تمامی آنها در ترجمه و چاپ فارسی آن، به لحاظ عدم کیفیت چاپ، امکان پذیر نبوده است. مؤلف در متن عربی این کتاب، حدود هفتصد و بیست شعر در قالب قصیده‌های طولانی از شاعران مختلف آورده که مترجم، ترجمه همه آنها را ضروری ندانسته و برگزیده‌ای از آنها را که اهمیت ویژه‌ای داشته، برای ترجمه انتخاب کرده است.

پیوست‌های کتاب نیز که حجم عمده‌ای از کتاب را تشکیل می‌دهند، بر ارزش و غنای آن افزوده است.

فهرست

تبرک و توسل

جواد محدثی. چاپ اول: قم، مرکز پژوهش‌های فارسی الغدیر، ۱۳۷۶، ۵۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت و توسل)

این اثر، گزیده‌ای موضوعی از کتاب گرانسنگ الغدیر، با موضوع تبرک و توسل است. علامه عبدالحسین امینی که در جای جای کتاب الغدیر به دفاع از مکتب تشیع پرداخته و با استناد به منابع اهل سنت، حقانیّت ولایت مولا علی (ع) را به اثبات رسانده، در جلد پنجم آن، مباحثی مربوط به توسل و تبرک و نذر و نیاز و زیارت قبور و انتقال جنازه به حرم‌ها آورده که کتاب حاضر، گزیده‌ای از آن مباحث است:

اگر مـدینه منوره، حرم محترم الهی شـمرده شـده و در سنّت نبوی برای مـدینه و خاکش و اهلش و مـدفونین آنجا ارزش‌های فراوان بیـان شـده است، به خـاطر همین انتسـاب به خـدا و پیـامبر است و بر مبنـای همین اصـل، هر چیز دیگری که نوعی تعلق و انتسـاب به پیامبران و اوصیا و اولیای الهی و صدیقین و شهدا و افراد مؤمن دارد، ارزش پیدا می کند و شرافت می‌یابد. (علامه امینی، ص ۱)
کتاب حاضر را می‌توان نقد و بررسی و پاسخ به اتهامات و سخنان مغرضانه و بی‌اساس افرادی همچون ابن تیمیّه و وهابیان دانست.
فهرست
فصل اول/ تبرک به قبور: نقلِ مثال‌هایی از تبرک به قبور از کتاب‌های معتبر اهل سنت.
فصل دوم/ انتقال جنازه‌ها به حرم‌ها: نقل فتاوی مـذاهب چهارگانه اهل سـنت درباره انتقال جنازه به حرم‌ها و بیان مثال‌هایی از انجام این کار در ادیان و شـرایع گذشـته، مانند انتقال جنازه حضرت آدم از مکه به بیت المقدس، جنازه حضرت یعقوب از مصر به شام و ...
فصـل سوم/ سـابقه تـاریخی نقل جنازه: نقل نمونه‌هایی از انتقال جنازه صـحابه و بزرگان دین قبل یا بعـد از دفن، ماننـد انتقال جنازه مقـداد، صـحابی بزرگوار رسول خـدا (ص) از مـدینه به قبرسـتان بقیع، نبش قبر و انتقال جنازه طلحه که در جنگ جمل کشـته و در بصره مدفون شده بود و ...
فصل چهارم/ نذر و نیاز: بیان مثال‌هایی از نذر و نیاز در زمان رسول خدا (ص).
فصل پنجم/ توسل به اهل بیت (علیهم السلام): جایز بودن توسل به اهل بیت پیامبر (ص) طبق روایات اهل سنت.

تبرک و قبور

سیدحسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ دوم: قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۶، ۱۳۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت و تبرک)
این نوشـتار، سومین نوشته از مجموعه کتاب‌هایی با عنوان «تبیین باورهای شیعی» است که مؤلف در پاسخ به شبهات وهابیت درباره موضوع زیارت قبور و تبرک جستن به آنها نوشته است.
مؤلف با اسـتناد به آیات قرآن و روایات اهل بیت و با بهره‌گیری از مهم‌ترین منابع اهل سـنت مانند سـنن بیهقی، مسـند احمد حنبل، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جایگاه تبرک و زیارت قبور در اسـلام را تبیین و ثابت کرده است که بنای بر قبور و تبرک جستن از آن در سـیره عملی مسـلمانان امری عادی محسوب می‌شده و از باب تعظیم شعائر اسلامی، امری لازم و ضروری به نظر می‌رسد و براهین وهابیون درباره تخریب قبور، بسیار ضعیف و سست است.
بسـیاری از عالمان اهل سـنت نیز با این نظریات تند روانه مخالف هسـتند و ادله بسـیاری بر جواز زیارت قبور و احداث مسجد بر آن دارند.
فهرست
فصل اول/ شیعه و مسأله بنای بر قبور: تعمیر قبور، جنایت‌های وهابی‌ها.
فصل دوم/ براهین وهابی‌ها برای تخریب قبور: برهان اجماع، برهان

ص: ۳۱

استدلال به روایت ابی الهیاج، بررسی سند این برهان، موقعیت صدور این حدیث، برهان مزاحمت بنای قبور، حق دیگران، برهان نهی روایات از بنای بر قبر.

فصل سوم/ نمونه‌هایی از برخورد مسلمین با قبور انبیا: نگاهی به تاریخ اسلام و تکریم قبور، تاریخ بنای بارگاه نبوی.

فصل چهارم/ احداث مسجد بر قبور: ادلّه جواز احداث مسجد بر قبور.

فصل پنجم/ نماز خواندن در مشاهد مشرفه: بررسی این مسأله از دیدگاه فقهی و اصولی، نماز در کنار قبور، دعا کردن در کنار قبور، اعتکاف در کنار قبور، بررسی مسأله از دیدگاه فقه امامیه.

تحفة الزائر

محمد باقر مجلسی. چاپ اول: تهران، بی‌تا، ۱۳۱۴ ق، چاپ سنگی. (موضوع: زیارتنامه‌ها، آراب و رسوم زیارت)

این اثر مجموعه‌ای از زیارات معصومین است که علامه مجلسی به زبان فارسی برای فارسی زبانان به رشته تحریر در آورده است. مؤلف در کتاب بحار الانوار خود به طور مفصل در جلدهای صد و صدو یک وصد و دو به موضوع زیارت و زیارتنامه‌های معصومین پرداخته بود اما به دلیل حجم بسیار و تألیف آن به زبان عربی، استفاده از آن برای خوانندگان فارسی زبان مشکل بود، بنابراین کتاب تحفة الزائر را در حجم کم و به زبان فارسی تنظیم و تحریر کرد تا راهنمای زائران رسول خدا و دیگر امامان باشد:

مؤلف در این کتاب با دقتی تمام و نظمی زیبا، مطالب را طی باب‌ها و فصل‌های منطقی تنظیم کرده است، به طوری که دسترسی به آنها بسیار آسان است. وی در ایراد روایات و زیارات، نهایت اختصار را رعایت کرده است، از این رو به عنوان یک کتاب همراه در سفرهای زیارتی بسیار مناسب است.

مؤلف از ذکر منابع و سند روایات خودداری کرده است و طالبان آن را به کتاب عظیم خویش، بحارالانوار ارجاع داده است.

این کتاب دارای یک مقدمه و دوازده باب و یک خاتمه است. مؤلف در مقدمه کتاب آداب سفر را به طور مختصر ذکر کرد، و تفصیل بیشتر آن را به کتاب حلیة المتقین ارجاع داده است. وی در این مقدمه، روز سفر، صدقه در ابتدای سفر، غسل سفر، دعاهای وارد در آغاز سفر و اثنای آن را ذکر کرده است.

فهرست

باب اول/ ثواب زیارت معصومین: آداب زیارت مانند غسل، دعا خواندن، طهارت، استفاده از بوی خوش، بوسیدن عتبه، نماز زیارت و ...

باب دوم/ در فضیلت و کیفیت زیارت رسول اکرم، فاطمه الزهرا، ائمه بقیع: در ثواب زیارت ایشان، اعمال مسجد النبی، در رواغ؛ آن حضرت، زیارت از راه دور، اعمال مستحب در مدینه.

باب سوم/ فضیلت و کیفیت زیارت حضرت علی (ع).

باب چهارم/ فضیلت نجف، کوفه و آب فرات و مسجد سهله.

باب پنجم/ فضیلت زیارت امام حسین (ع)، ثواب زیارت امام، ثواب نماز در کنار قبر امام و ...

باب ششم/ بیان فضیلت کربلا و تربت امام.

ص: ۳۲

باب هفتم/ زیارت مطلقه امام حسین و آداب آنها و زیارت حضرت ابوالفضل.

باب هشتم/ زیارات مخصوص امام حسین مانند زیارات عاشورا، زارت اربعین، زیارت نیمه شعبان و ...

باب نهم/ فضیلت و کیفیت زیارت موسی بن جعفر (ع)، امام رضا (ع)، امام جواد (ع).

باب دهم/ فضیلت و کیفیت زیارت امام هادی (ع)، امام حسن عسکری (ع)، و امام زمان (عج).

باب یازدهم/ زیارت جامعه و عرایض به پیشگاه ائمه.

باب دوازدهم/ آداب زیارت به نیابت و زیارت فرزندان ائمه و اصحاب آنها.

تحلیلی از حماسه سیاسی تاریخ زیارت عاشورا

محمد رسول دریائی. چاپ اول: کرج، انتشارات جعفری، ۱۳۷۱، ۵۵۷ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشتار، درباره مفاهیم و موضوعات زیارت عاشورا است که در آن با استناد به مهم‌ترین کتب تفسیری (مانند تفسیر مجمع البیان، صافی، المیزان و نمونه) و کتب حدیثی (مانند بحار الانوار و کافی) و کتب تاریخی (مانند تاریخ یعقوبی، واقدی، ابن خلدون، ممعودی) مفاهیم این زیارت تبیین شده است:

هدف و انگیزه از تشریع و تحلیل زیارت عاشورا، تبیین و توضیح مفاهیم و واژه‌های مرقوم در آن زیارت مقدمه است. به گونه‌ای که همه عاشقان حسین (ع) به سادگی بتوانند با ترجمه کلی و ترجمه لغات و توضیح مختصری از تحلیل تاریخی، قادر به درک و جذب مفاهیم آن بوده و همواره بر مداومت آن تعلق خاطر یافته و ذخیره‌ای برای کمال و معنویات اخروی همه شیفتگان راه حسین باشد. (ص ۱۰)

همانطور که از عنوان کتاب پیداست، این نقد و شرح زیارت عاشورا، بیشتر گرایش سیاسی- تاریخی دارد و تأکید بر این جنبه‌های زیارت بر دیگر ابعاد آن برتری یافته است. به طوری که خواننده کتاب، یک دوره تاریخ اسلام را به طور فشرده از صدر اسلام تا زمان شهادت امام حسین (ع) مرور خواهد کرد.

فهرست

تفسیر زیارت وارث

سیدمرتضی حسینی اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات فرهنگ قرآن ۱۳۸۰، ۲۲۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۳۳

این اثر، شرح و تفسیر زیارت وارث است که مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث اهل بیت و با استناد به مهم‌ترین منابع حدیثی مانند بحار الانوار، علل الشرایع و کامل الزیارت به شرح و تبیین مفاهیم این زیارت پرداخته و فضیلت خواندن آن را بر شمرده است:

امام حسین (ع) از دو جهت وارث همه انبیاء است: یک طرف وارث نخستین پیامبر خدا و از سوی دیگر وارث آخرین پیامبر معرفی شده، دیگر اینکه وارث پیامبرانی شمرده شد که به ملاحظه اهمیت و مسئولیت

خطیرشان اولوالعزم قلمداد شده‌اند و حضرت، وارث مهم‌ترین و بزرگان آنان محسوب می‌شود. (ص ۱۶)

فهرست

توحید و زیارت

سیدحسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ اول: قم، بوستان کتاب، **۱۳۸۵**، **۲۹۳** ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

این اثر، اولین نوشته از مجموعه کتاب‌هایی با عنوان: تبیین باورهای شیعی است که مؤلف به طور مستند و مستدل به شرح و تبیین آن پرداخته و ابعاد معنایی آن را رازگشایی کرده است.

در مقدمه ناشر آمده است:

با کمال تأسف در میان فرقه‌های مسلمان، وهابیت که اصالت و ریشه‌ای ندارد، در اخلاص توحیدی شیعه تردید افکنده و عقایدی چون شفاعت، زیارت توسل و مانند آن را اعمال شرک‌آمیز معرفی کرده و شبهه‌های بی‌اساس را طرح ساخته‌اند.

دانشمندان شیعه و حتی برخی عالمان منصف و حقیقت طلب اهل سنت به این تهمت‌ها و شبهه‌ها پاسخ گفته و آثار گرانسنگی پدید آورده‌اند. یکی از این آثار، مجموعه پنج جلدی حاضر است که در آن، با مدد جستن از قرآن و احادیث و نیز با استفاده از منابع کهن و دست اول اهل سنت تبیین [شده] است. (ص ۱۲)

مؤلف در مقدمه خود، بیان می‌کند که این کتاب، حاصل سخنرانی‌هایی است که در ایام ماه رمضان برای علما و طلاب پاکستانی مطرح شده است:

ص: ۳۴

در ماه مبارک رمضان سال سوم، به نظر رسید بهتر است به جای تفسیر قرآن مباحثی را که آقایان علما و طلاب به آن نیازمندند، بحث و بررسی کنیم، لذا بحث را درباره شبهات وهابی‌ها و پیروان ابن تیمیه و محمدبن عبد الوهاب قرار دادیم. در سه ماه مبارک رمضان پیاپی مباحثی بدین شرح مطرح گردید:

تحریف قرآن ... تأسیس بنابر قبور و تکریم قبور پیامبران و اولیاء ... زیارت کردن و تبرک جستن ... شفاعت. (ص ۱۶)

مؤلف با بهره‌گیری از منابع دست اول اهل سنت، پاسخ‌هایی مستند و مستدل شبهات وارده درباره زیارت قبور ارائه کرده است و جایگاه والای این آموزه اسلامی را به خوبی ترسیم نموده است. عنوان برخی از منابع این کتاب عبارت است از: تفسیر روح المعانی، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، تفسیر ابن کثیر، سنن ابن ماجه، مسند احمد حنبل، الغدیر علامه امینی، سنن بیهقی، المیزان.

مؤلف در بخش اول کتاب، مباحث مربوط به توحید و شرک را تبیین کرده و اهمیت توحید در عبارت را بیان می کند و با این مقدمات، وارد بحث اصلی خود زیارت می‌شود. در این بخش نیز در ابتدا به جایگاه زیارت در فرهنگ اسلامی پرداخته می‌شود و سپس شبهات مطرح شده ابن تیمیه درباره زیارت قبور، پاسخ داده می‌شود.

بخش پایای کتاب به مباحثی چون جشن و سوگواری و تبرک جستن اختصاصی دارد و برداشت‌های غلط وهابی‌ها درباره تشکیل مجلس سوگواری و گریه بر اموات و تبرک جستن به آثار انبیاء و اولیا.

فهرست

توسل

علی اصغر رضوانی. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۵۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

این مجموعه که در سلسله مباحث شناخت وهابیان منتشر شده، تحقیقی کوتاه اما مستند و مستدل درباره مفهوم زیارت و جایگاه آن در اندیشه اسلامی است. مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث اهل بیت و با استناد به مهم‌ترین کتب حدیثی اهل سنت به شرح این آموزه مهم دینی پرداخته است:

یکی دیگر از موارد اختلاف بین وهابیان و سایر مسلمین، توسل به اولیای الهی، به تعبیری وسیله قرار دادن آنان نزد خداوند متعال است. وهابیان آن را جایز نمی‌دانند، اما عموم مسلمین نه تنها آن را جایز می‌شمارند، بلکه در طول تاریخ به آن عمل کرده‌اند.

توسل انواع و اقسامی دارد که نزد عموم مسلمین برخی از آنها صحیح و برخی باطل و دسته‌ای دیگر مورد اختلاف هست ... (ص ۹)

فهرست

ص: ۳۵

تعریف توسل، فتوای وهابیان، فلسفه توسل، توسل از دیدگاه قرآن، انواع توسل، موارد اتفاق بر جواز توسل، (توسل به خدا، توسل به

اطاعت و ایمان، توسل به قرآن، توسل به پیامبر در روز قیامت، توسل به اولیا و انبیا و ...) موارد انفاق بر عدم جواز توسل (توسل به طاغوت، توسل به بت‌ها) موارد اختلاف (توسل به جاه پیامبر از حیات برزخی، توسل به دعای پیامبر در حیات برزخی و ...)

پاسخ به شبهات، اشاره به توسل در شعائر دین، خلقت از طریق وسائط.

توسل

سیدمحمد ضیاء آبادی. چاپ پنجم: تهران، انتشارات بنیاد بعثت، ۱۳۸۴، ۲۸۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

این کتاب، تحقیقی درباره مفهوم توسل و زیارت در اسلام است. مؤلف این کتاب را در پاسخ به شبهات وهابیان و روشنفکر مآبانی که این مفاهیم والای اسلامی را زیر سؤال برده‌اند. در رشته تحریر درآوده است:

او در مقدمه کتاب آورده است:

این ناچیز کمترین از نظر وظیفه دفاع از حریم مقدس دین در این مقام برآمد که گوشه‌ای از تشکیلات فرقه گمراه مشکلات را که تحت عنوان توسل مطرح کرده‌اند، مورد بحث و بررسی قرار داده و با استمداد از عنایات خداوند منان و اولیای کرامش از طریق استدلال به ادله عقلیه و آیات قرآنیه و احادیث نبویه مطلب را روشن می‌نماید. (ص ۲۰)

مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و تفاسیر آنها در کتب تفسیر و با استناد به احادیث اهل بیت به شرح و تبیین معنا و ابعاد عقیدتی توسل و شفاعت پرداخته است.

فهرست

توسل یا استمداد از ارواح مقدسه

جعفر سبحانی. چاپ اول، نشر قدر، ۱۳۶۲، ۲۵۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

این نوشتار، تحقیقی درباره مفهوم توسل در فرهنگ اسلامی است که مؤلف با بهره گرفتن از آیات قرآن و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) و با استناد به مهم‌ترین کتاب‌های اسلامی، به شرح و تبیین آن پرداخته است:

آنچه در این رساله می‌گذرد، پاسخ به پرسش‌هایی است که امروز از طرف گروهی عنوان شده و می‌خواهند اذهان را آلوده سازند. این پنج پرسش عبارتند از:

۱. استغاثه و استمداد و حاجت خواهی از غیر خدا چگونه است؟
۲. درخواست شفاعت از پیامبران و پیشوایان معصوم جایز است یا نه؟
۳. در مقام درخواست چیزی از خدا، وسیله قرار دادن اولیای الهی چگونه است؟
۴. در مقام درخواست حاجت از خدا، سوگند دادن خدا به حق اولیا چگونه است؟
۵. سوگند خوردن به غیر خدا مانند سوگند خوردن به قرآن و پیامبر و امام از نظر شرع چگونه است؟ (ص ۱۴)
به گفته مؤلف، این پرسش را از دو دیدگاه می‌توان مطالعه و بررسی
کرد: آیا چنین استمدادها و توسلات، عبادت و پرستش غیر خداست و با اصل یکتاپرستی منافات دارد؟ اگر ثابت شود که این نوع اعمال، از اقسام عبادت غیر خدا نیست، آیا چنین کارهایی از نظر شرع جایز است یا نه؟
مؤلف مفهوم توسل را از دیدگاه اول، بررسی نکرده و خواننده، کتاب را به کتاب دیگر خود به نام مبانی توحید از نظر قرآن ارجاع داده است:
بحث از این نظر در این رساله مطرح نیست، زیرا غور در این مورد بستگی دارد که معنی عبادت را از قرآن و حدیث و لغت به دست آوریم، آن گاه این اعمال را با میزانی که از این مدارك به دست می‌آید، بسنجیم تا روشن شود که آیا این نوع استغاثه‌ها و درخواست‌ها، عبادت و پرستش است یا نه و از اقسام عبادت غیر خدا شمرده می‌شود یا نه؟ (ص ۱۵)
خلاصه دیدگاه مؤلف در کتاب مبانی توحید از نظر قرآن این‌گونه است:
به روشنی ثابت شده است که این نوع کارها از مصادیق عبادت و پرستش نیست، زیرا عبادت آن نوع خضوع زبانی و عمل در برابر کسی است که به الوهیت و بر بیت او معتقد گردیم و به اصطلاح طرف سؤال خدا را بدانیم، آنگاه در برابر او خضوع کنیم ... (ص ۱۵)
آنچه در این کتاب به آن پرداخته شده، به پنج پرسش آغازین کتاب از دیدگاه دوم است:
اگر ثابت شود که این نوع اعمال، از اقسام عیادت غیر خدا نیست باز جای بحث باقی می‌ماند و باید بحث شود که آیا چنین کارهایی از نظر شرع (هر چند عبادت غیر خدا نیست) جایز است یا نه؟ زیرا ممکن است عملی عبادت غیر خدا شمرده شود، اما به عللی حرام گردد. مثلا به عنوان بدعت و غیره تحریم شود. (ص ۱۶)
فهرست

ص: ۳۷

حماسه عاشورا به بیان حضرت مهدی (ع)

جلال برنجیان. چاپ پنجم: تهران، انتشارات طور، ۱۳۷۸، ۲۳۲ ص. (موضوع: متن چند زیارتنامه)

این اثر، ترجمه‌ای از زیارت ناحیه مقدسه است که در آن علاوه بر زیارت ناحیه مقدسه معروف، دعاهای دیگری نیز که از آن ناحیه مقدس رسیده، افزوده شده است:

در چاپ نخست این کتاب، تنها به نقل زیارت بسنده کردیم که در کتب مزار و دعا به زیارت ناحیه مقدسه معروف است. لیکن در نگاهی دوباره بر کتاب و اصلاح اشتباهات آن چاپ، بر آن شدیم در یک پژوهشی افزون‌تر، دعاهای دیگری را که از آن ناحیه مقدس رسیده است و یا بر خواندنش فرمان صادر گردیده، بر مجموعه خویش بیفزاییم.

(ص ۱۷)

مترجم، علاوه بر ترجمه زیارت، این متن را با نسخه‌های گوناگون مقابله کرده و نسخه بدل‌ها را در داخل پرانتز مشخص ساخته است.

فهرست

بخش اول/ زیارت: زیارت شهدا، بررسی زیارت شهدا، زیارت ناحیه، زیارتی در روز عاشورا، زیارت روز ولادت، سفارش به زیارت عاشورا، متن زیارت عاشورا.

بخش دوم/ توقیعات و دیدارها و رؤیاها: شباهت به حضرت یحیی، انحصار امامت دو برادر، حکمت شهادت، شرافت تربت، شفا با تربت، شرافت زیارت امام حسین (ع)، نماز زیارت، راهگشای کربلا، نگاهبان زائران، آثار دعا.

جنات الثمانیه

محمد باقر بن مرتضی حسینی خلخالی، تحقیق محمد رضا انصاری قمی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۱، ۸۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این کتاب، بررسی تاریخ و جغرافیای هشت زیارتگاه مهم جهان اسلام است. مؤلف در ابتدا، پیشینه تاریخی هر یک از این زیارتگاه‌ها را بررسی می‌کند و در ادامه، به روایت دینی و گفتار مورخان اعتماد کرده، دورنمای تاریخیِ هر کدام از این زیارتگاه‌ها و شهرهای مورد نظر را برای خواننده ترسیم می‌کند. سپس به تاریخ جایگاه مقدس هر شهر پرداخته و تمامی روایت‌های مذهبی و تاریخی درباره آن را جمع آوری نموده و دسته بندی و نقد و بررسی می‌کند.

مؤلف بررسی سه شهر مقدس مکه، مدینه و بیت المقدس، به تفصیل درباره کعبه، مسجد الحرام، مسجد النّبی و دیگر مزارهای مدینه و اطراف مسجد الاقصی و قبهٔ الصخرهٔ سخن می‌گوید. اما در بررسی دیگر شهرها، به زندگانی امامان معصوم آرمیده در این شهرها پرداخته و درباره تولد، دوران امامت، خلفای معاصر آنان و مسائل جنبی و تاریخی و وقایع ویژه هر یک از آنان، به تفصیل نوشته و در پایان سبب شهادت و چگونگی دفن و سیر تاریخی ساختمان‌سازی و معماری بقعه مقدسه آنان و حوادث تاریخی گذشته بر این آرامگاه‌ها را بررسی می‌کند:

نویسنده این کتاب، علاوه بر دارا بودن فضایل علمی، از آنجا که یک واعظ دینی به شمار می‌رفته، از این رو به تناسب وظیفه خود گریز به صحرای کربلا را از یاد نبرده و در جای جای کتاب و به مناسبت‌های مختلف، سالار شهیدان ابی عبدالله الحسین را یاد کرده، و بر ظلم و ستم و جفای مردمان دون بر آن بزرگوار و خاندان و یارانش لعن و نفرین فرستاده است. (ص ۱۳)

مؤلف در مقدمه کتاب، درباره انگیزه تألیف می‌نویسد:

ص: ۳۸

چون از بدو تمیز تـا کنون که سال هزار و سیصد و بیست چهار هجری است، به مقتضای شوقی که به زیارت مشاهـد مقـدسه اهل بیت طاهرین داشتم، اگر چه کرات و دفعات به عتبات عالیات مشرف شـده بودم، باز روزی از روزها که دستم به کعبه خداونـد و مشاهد ائمه هدی نمی‌رسید، جذبه تجلیات حضرت الله و جذبات محبت اولیاء الله، دل این محزون بینوا را به هیجان آورد، خواستم چیزی از برای سکون دل پر درد خـود را بـه مصـداق «المجـاز قنطرة الحقیقـه» بـه ذکر مکه معظمه و بقـاع متبرکه آن برگزیـدگان، مشغول سازم. (ص ۱۸)

از آنجا که کتاب مستقلی درباره تاریخ و جغرافیای مشاهد مقدس وجود نداشته و یا اگر هم بوده، قابل فهم برای عموم مردم نبوده، مؤلف تصمیم می‌گیرد کتابی را برای راهنمایی زائران، به زبانی ساده بنویسد:

بسیاری از مؤلفین و مورخین از علمـای جغرافی، هیـچ کـدام از ایشان، جغرافی مشاهـد مقـدسه و شـرح بقاع بلاد اسلام را در یک مجموعه که عوام فهم باشـد، مرقوم نداشته‌اند تـا از برای حاجیـان بیت الله الحرام و زائرین ائمه هـدی، دلیـل و بینـایی بوده، از روی بصیرت و معرفت به جـانب مقصـد رفته باشـند، لهـذا آنچه از اخبـار ائمه اطهـار و از کتب ارکان دین به یقین رسیده بود، به تألیف درآوردم.

اوقات تدوین این وجیزه از کتب احادیث و تواریخ و انساب و رجال و جغرافی و لغات و اخبار از خاصه و عامه، تقریباً شصت مجلد کتاب حاضر داشتم که از روی اخبارصحیحه و با اسناد موثقه معتبره، به تحریر درآوردم. (ص ۱۸)

فهرست

مقدمه/ در آداب سفر و زائر و ذکر فواید آن: تحقیق در آل رسول و فضایل سادات عالی درجات و ...

حرم اول/ مکه معظمه: جغرافیای مسجد الحرام، حدود حرم، فضیلت حجر الاسود، ثواب حج، وجه تسمیه مکه و معانی آن، شرایط طواف، مولد رسول الله، قبور منوره انبیا و اوصیا در اراضی مکه.

حرم دوم/ مـدینه منوره: جغرافیای مدینه و شـرح مشاهد آن، مرقد منوره پیغمبر، مدفن شـریف، بنای مسـجد رسول الله، مقام جبرئیل، تاریخ وفات پیامبر، مسجد و معابد اطراف مدینه، مدفن حضرت فاطمه و ...

حرم سوم/ بیت المقدس: مشاهد منور انبیا و اولیا در بیت المقدس، ذکر مشاهد خلیل الرحمان.

حرم چهارم/ نجف الاشـرف: در ذکر احوال امیر المؤمنین، ذکر دفن و شـرح قبر و لحد حضـرت، مزار آدم صـفی الله، مزار حضـرت نوح، فضیلت نجف، ذکر مسجد کوفه و ...

حرم پنجم/ مشـهد الحسـینیه: موضع قبر علی اکبر، مدفن شـهدا و اصـحاب، در فضـیلت زیارت قبر امام حسین، شفاعت امام حسین و زیارت نافعه زائرین، قبور علما، آداب زیارت حضرت عباس و ...

حرم ششم/ کاظمین: در شرح احوال امام موسی کاظم، در بیان شهادت آن بزرگوار، در شرایط زیارت امام و ...

حرم هفتم/ مشـهد مقـدس: در شرح حرم منور و روضه مطهر، مسـافرت امام و شـهادت او، آداب زیارت، مقـدمات زیارت، مزارات مشهد مقدس و ...

حرم هشتم/ سامراء: در ذکر مشاهد منوره و شرح بقاع و قبور، آداب زیارت، تکلیف زوار در حرم عسکرین.

حرم نهم/ قم: فضیلت و شرافت قم و ثواب زیارت حضرت معصومه، ذکر مشاهد اصحاب و محدثین و فقها.

ص: ۳۹

آقا نجفی اصفهانی، به کوشش تقی صوفی نیارکی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵، ۲۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این اثر، ترجمه و تفسیر عرفانی زیارت جامعه کبیره است. مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و روایات معصومان (علیهم السلام)، به شرح و تبیین اسرار عرفانی این زیارت مقدسه پرداخته است. مصحّح کتاب در مقدمه می‌نویسد:

کتاب، اسرار الزیارهٔ و برهان الانابهٔ، از جمله تألیفات عرفانی ایشان (مرحوم آقا نجفی اصفهانی) می‌باشد که پیش‌تر در حاشیه کتاب حقایق الاسرار چاپ شده است، اکنون به صورت مجزا خدمت پویندگان طریق معرفت اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) تقدیم می‌شود.

در بین کتب عرفانی آقا نجفی، کتابی که بیش از همه مورد توجه نام‌برده بوده و در برخی از آثار به مناسبت از آن یاد می‌نموده، کتاب شرح زیارت جامعه می‌باشد. (ص ۶۱)

مؤلف نیز در یادداشت‌هایی به فرزند بزرگش، درباره انگیزه تألیف این کتاب نوشته است:

به تحقیق در مسجد صعصعه در کوفه بودم، در حالی که مشغول به نوشتن کتاب شرح زیارت جامعه بودم به خواب رفتم و در حالت خواب، مولای خود حضرت صاحب الزمان- روحی له الفداء- را دیدم، در حالی که آقا تصدیق فرمود مرا در آنچه در زیارت جامعه نوشتم. پس خدای سبحان را بر این نعمت کریمه حمد نمودم. (ص ۶۲)

مؤلف پس از ترجمه این زیارت، به شرح عرفانی آن پرداخته و با استناد به آیات قرآن و روایات اهل بیت (علیهم السلام) از کتاب‌های اصول کافی، ثواب الاعمال، بحار الانوار و ... اسرار معنوی این زیارت را تشریح کرده است.

فهرست

مقدمه/ سیری در حیات علمی و فرهنگی آقا نجفی اصفهانی: زندگی‌نامه، تحصیلات، عنایت امام حسین (ع) و صعود پله‌های ترقی، استادان، شاگردان، تألیفات، فعالیت‌های فرهنگی- سیاسی.

فصل اول/ اسرار الزیارهٔ و برهان الانابهٔ: مدخلی بر شرح زیارت جامعه کبیره، سند زیارت جامعه کبیره، آداب زیارت، ترجمه و شرح زیارت جامعه کبیره.

فصل دوم/ زیارت حضرت رسول و ائمه بقیع (علیهم السلام): ثواب زیارهٔ النبی و الائمه، تودیع قبر النبی، زیارهٔ قبور الائمهٔ.

فصل سوم/ زیارت حضرت امیر المؤمنین علی (ع): باب موضع قبر امیرالمؤمنین، باب زیارت قبر امیر المؤمنین (ع).

فصل چهارم/ زیارت حضرت فاطمهٔ الزهرا (علیها السلام): موضع قبر حضرت زهرا (علیها السلام)، متن زیارت حضرت زهرا (علیها السلام).

فصل پنجم/ زیارت امام حسین (ع): ثواب زیارت امام حسین (ع).

فصل ششم/ زیارت حضرت امام رضا (ع): ثواب زیارت امام رضا (ع).

درس‌هایی از زیارت عاشورا

جواد محدثی. چاپ دوم: قم، انتشارات دار الحدیث، ۱۳۷۷، ۷۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۴۰

این اثر، مجموعه پیام‌های تربیتی- اجتماعی است که نویسنده از متن زیارت عاشورا استخراج و با زبانی ساده و روان ارائه کرده است. نویسنده در مقدمه کوتاهی، فلسفه تربیتی و سیاسی زیارت- به ویژه زیارت عاشورا- را بیان و اهمیت خواندن و درک معانی والای آن را یادآوری نموده و گفته است:

زیارتنامه‌های ما مجموعه‌ای از فرهنگ شیعه و تعالیم ائمه، اخلاقیات، ارزش‌های متعالی، روش خوب نیایش و راز و نیاز، افشای چهره ستمکاران، آشنایی با شؤون نبوت و امامت و ده‌ها مسأله مهم دیگر است.

نویسنده با استناد به آیات قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام)، درس‌ها و پیام‌های ارزشمندی از زیارت عاشورا را ارائه کرده است که خواندن آن به ویژه برای نسل جوان، آموزه‌های فراوانی به همراه خواهد داشت:

در این نوشته، مقصود ما ترجمه این زیارتنامه نیست، بلکه تکیه روی چند عنصر و محور حساس می‌باشد که در این متن مقدس و مبارک مطرح شده است.

به امید آن که در خواندن زیارتنامه‌ها، بیش از لفظ به معنی بیندیشیم و بیش از ثواب، به اثر تربیتی و سازنده زیارت فکر کنیم و از حیات و آموزش‌ها و سخنان امامی که زیارتش می‌کنیم، در زندگی فردی و اجتماعی‌مان بهره‌برداری کنیم.

(ص ۱۰)

فهرست

فلسفه تربیتی و سیاسی زیارت، شجره نورانی نبوت، خون خدا، سوگ بزرگ و مصیبت عظمی، مباشران و زمینه‌سازان قتل عام، ولایت خون و شمشیر، خون‌خواهی کربلا در رکاب حسین زمان، برائت شرط نخستین تقرب، آل محمد و خط زندگی و شهادت، شجره ملعونه بنی امیه، موالات و معادات وسیله تقرب به حق، تجدید پیمان و تحکیم میثاق، صبر و رضا مقام عاشقان صادق، متن زیارت عاشورا.

درود و درد

سعید مقدّس. چاپ اول: تهران، انتشارات مکیال، ۱۳۷۹، ۲۰۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این کتاب، شرحی بر زیارت آل یاسین است، نویسنده با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام) و به سبک قطعات ادبی، به شرح زیارت آل یاسین پرداخته است. نثر کتاب آهنگین و موزون است که بر جذابیت آن افزوده است:

محبوب من! نامه را که گشودم، قدری عطشم فرو نشست ... نوشته بودی: آنگاه که دلتنگ ما شدی، وقتی سراغ ما را در دل جستی، آن زمان که دستان بی‌رحم بغض، گلویت را فشرد و هر هنگام پاکی احساست، ما را طلب کرد، دسته‌ای یاس بردار و ببوی و از حریر گلبرگ‌هایش، قامت ساقه‌هایش و دفتر برگ‌هایش بخوان نام ما را: «سلام علی آل یاسین». (ص ۱۵)

اشعاری از حافظ و سعدی نیز بنا بر مناسبت موضوع زیارت، در جای جای کتاب آمده است.

الدّرهٔ البیضاء فی شرح زیارهٔ العاشوراء

سید عزیز الله امامت کاشانی. چاپ اول: کاشان، انتشارات مجمع متوسلین به آل محمد (علیهم السلام)، ۱۳۷۸، ۴۴۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۴۱

این اثر، شرح و تفسیری بر زیارت عاشورا است. مؤلف با استناد به آیات قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام)، معارف والای زیارت عاشورا را شرح و تبیین کرده است. این کتاب در واقع ترجمه آزاد، همراه با شرح رساله‌ای از ملّا حبیب‌الله کاشانی است که به زبان عربی نوشته شده است:

مرحوم آیت‌الله العظمی آقای ملّا حبیب الله شریف کاشانی، رساله‌ای در شرح زیارت معروفه عاشورا مرقوم فرموده بود. از آنجایی که عربی بود، اکثر مردمان نمی‌توانستند از آن استفاده کنند. بعضی از برادران ایمانی از این فقیر خواستند تا آن را به زبان فارسی بنویسم، لذا این رساله را در شرح زیارت عاشورا به زبان فارسی محرر داشتم و بسیاری از مطالب آن رساله را نیز در اینجا آوردم تا ان‌شاءالله نفعش عام بوده و ذخیره‌ای باشد. (ص ۱)

بخش دوم، رساله کوتاهی با نام «رسالهٔ فضائل اهل بیت (علیهم السلام) و ثواب زیارت سیدالشهدا (ع)» است که در آن، فضایل ثواب زیارت اهل بیت (علیهم السلام) به ویژه زیارت امام حسین (ع)، با استناد به احادیث آمده است.

بخش سوم، شرح فارسی بر مخمّسه، سروده شیخ زین‌الدین

(۱۰۰۹- ۱۰۶۴ ق) در مراثی حضرت سیدالشهدا (ع) است که ملّاحبیب‌الله کاشانی آن را ترجمه و شرح نموده است.

بخش چهارم، امامزادگان معتبر ایران و رجال مدفون کاشان نام دارد. این بخش، زندگینامه کوتاهی از مهم‌ترین امامزادگانی است که در ایران مدفون‌اند که به همراه فضایل زیارتشان آمده است:

این، مجموعه‌ای است در حالات زیارات بعضی از امامزادگان بزرگوار و سادات عالی مقدار با اشاره به پاره‌ای از فضایل و مناقب ایشان که محض تیمن و تبرک و توسل و استجابه به مقامات عالیه محمد و آل اطهارش یادآور می‌شود. (ص ۴۲۵)

فهرست برخی از عناوین این بخش عبارت است از: ثواب زیارت حضرت معصومه (علیها السلام)، حالات حضرت عبدالعظیم (ع) در ری، حالات امامزاده یحیی، حالات امامزاده شاه‌چراغ، مزار سید ابوالرضا راوندی، حالات بابا افضل کاشانی، مقبره شیخ عبدالرزاق کاشانی و ...

دعا و توسل

سید حسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ دوم: قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۶، ۱۵۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی دعا و توسل)

این اثر، دومین نوشته از مجموعه کتاب‌هایی با عنوان «تبیین باورهای شیعی» است که مؤلف در پاسخ به شبهات وهابیون درباره دعا و توسل نوشته است. مؤلف با بهره‌گیری از آیات الهی و احادیث اهل بیت، جایگاه والای دعا و توسل در اسلام را ترسیم کرده است.

با استناد به مهم‌ترین کتاب‌های اهل سنت، مانند صحیح بخاری و صحیح مسلم، دیدگاه عالمان اهل سنت درباره این موضوع مهم اسلامی بیان و ثابت شده که شبهات وهابیون، بی‌اساس و سند است:

وقتی شیعیان به ائمه (علیهم السلام) متوسل می‌شوند، بدین معنا نیست که آنان فاعل مستقل هستند، بلکه واسطه بین خداوند و مردم می‌باشند. وقتی انبیا و ائمه معصومین (علیهم السلام) در قید حیات باشند، هیچ مانعی نیست که برای شفای مریضان و بینا شدن کور مادر زاد به آنان متوسل شد، اما وقتی انبیا و ائمه

معصومین فوت کرده باشند، آیا باز متوسل شدن به آنان جایز است یا خیر؟ نهایت این است که متوسل شدن به آنان بعد از حیاتشان، جایز نباشد، اما شرک نیست. ولی وهابی‌ها می گویند: در حال ممات اگر کسی متوسل به انبیا و ائمه شود جایز نیست، حتی شرک می‌باشد. (ص ۱۴)

فهرست

ص: ۴۲

بخش اول/ حاجت خواستن از پیامبر و اولیای خدا.

بخش دوم/ فاعل حقیقی خداوند است: برهان وهابی‌ها، سخن گفتن پیامبر با کشته‌های بدر.

بخش سوم/ حاجت خواستن از پیامبر بعد از وفات آن حضرت: اصل اباحه یا حرمت؟ مغالطه محمد بن عبدالوهاب، استغاثه به غیر از خدا از نظر حدیث.

بخش چهارم/ توسل به انبیا و اولیای خدا در دعا: توسل چیست؟ جواز توسل از دیدگاه روایات، توسل شافعی به اهل بیت (علیهم السلام)، توسل به پیامبر در حیات و بعد از وفات.

روضات الجنان و جنات الجنان

حافظ حسین کربلایی تبریزی، مقدمه و تصحیح جعفر سلطان القرائی، به کوشش محمد امین سلطان القرائی. چاپ اول: تبریز، انتشارات ستوده، ۱۳۸۲، دو جلد. (موضوع: مزارات و زیارتگاه‌های اسلامی)

این کتاب، یکی از مهم‌ترین متون عرفانی است که در آن، سرگذشت‌نامه عالمان و عارفان آذربایجان و ذکر مساجد و معابد و مزارهای تبریز آمده است:

کتاب حاضر روی [یک] مقدمه و هشت روضه و خاتمه وضع شده، تفصیلی که در دیباچه کتاب مذکور است، ثبت متون و مکاتیب بعضی از علما و مشایخ و نقل اجازات و بیان سنن و آداب مذهبی و اخلاقی و ... تعیین قبور و مدفن آنهاست.

مندرجات کتاب، مقترن به مأخذ و مستندات و روایات و حکایات، خواه از طریق کتب و خواه از مسیر شهرت یا از راه سمع و بصر غالباً مصرّح و مبیّن است. (ص ۷۵)

مؤلف این کتاب، حافظ حسین کربلایی، از عارفان و عالمان قرن دهم هجری است که از مریدان صفی الدین شاه لاله بود. کتاب او از همان آغاز تا امروز، جزو منابع مهم و معتبر محسوب می‌شود و کمتر کتابی درباره سرگذشت‌نامه‌ها و مزارهای عارفان به چشم می‌خورد که مؤلف آن، از این کتاب، بهره نبرده باشد. مؤلف در مقدمه، انگیزه خود از

تألیف این کتاب را این‌گونه بیان کرده است:

به خاطر فاتر این حقیر فقیر خطور کرد که احوال و آثار مدفن و مزار اولیای کبار و علمای عالی مقدار که در تبریز و حدود آن را بلده عنبر بیزند، که در رشته التیام و پیوند ارتکام کشد ...

چون دیگر کسی قدم در این وادی ننهاده بوده، بل به وقت این نیفتاده، بعد از استخاره و استجاره به این امر قیام و اقدام نمود و چون ذکر مقابر و راقد این اکابر هر یک فی الحقیقه، روضه‌ای است در روضات الجنان، موسوم گشت به «روضات الجنان و جنات الجنان». (ص ۲)

مؤلف در مقدمه‌ای کوتاه اما مستند و پربار، فلسفه زیارت قبور و فضیلت آن را بر اساس کتاب و سنت بیان کرده و گفته است:

بدان که مستحب است زیارت کردن قبور اولیا و اتقیا و صلحا و پدران و مادران و عامه مؤمنان و در شرع شریف زیارت قبور از سنن اسلام است و حضرت رسول (ص) فرمود: زیارت کنید گذشتگان را، چه گذشتگان را مؤانست باشد به زیارت‌کنندگان. (ص ۵)

در ادامه مقدمه، پاسخ به چند مسأله فقهی، مربوط به زیارت قبور آمده است. مسائلی همچون: کراهت بوسیدن قبر، کراهت خوابیدن در قبرستان، خواندن قرآن بر سر قبر و ...

فهرست

روضه اول/ در ذکر مقابر و مشاهد اصحاب سیّدالمرسلین و بعضی از تابعین، مانند مزار اسامه بن شریک الثعلبی الذبیانی در کوه سهند، مزار امیر مضر بن عجیل در چهار فرسنگی تبریز، مزار قیس در روستای سردرود و ...

روضه دوم/ در ذکر مقابر اکابر جنّت مآب سُرخاب (مزارهای مشهور تبریز) مانند مزار پیر باب، بابا حسن، پیر محمد، معین الدین صفّار، عبدالقادر نخجوانی.

روضه سوم/ در ذکر مقابر چرنداب (از محله‌های جنوبی تبریز) مانند مزار ابومنصور محمد طوسی، بابا شادان بن آشوب، صائن الدین یحیی تبریزی.

روضه چهارم/ در ذکر مقابر گورستان گجیل تبریز مانند مزار سلطان بابا فرج، پیرحاجی حسن زهتاب.

روضه پنجم/ در ذکر قبور اکابری که مدفن ایشان در اندرون شهر واقع است، مانند مزار امامزاده ابوالحسن موسی از فرزندان امام کاظم (ع).

روضه ششم/ در ذکر مقابر اکابری که در نواحی و حدود شهر تبریز واقع است، مانند مزار خواجه محمد خوش‌نام، بابا نعمت شادباری، خواجه محمد کججانی.

روضه هفتم/ در ذکر احوال خواجه احمد حسینی موسوی.

روضه هشتم/ در ذکر سلسله عبداللهیه علویه کبرویه.

خاتمه/ در بیان معنی نبی، رسول و ولّی و مرشد و نبوت و ولایت.

ره توشه دیدار (آداب و اسرار زیارت اهل بیت (علیهم السلام))

مهدی طیّب. چاپ اول: تهران، نشر سفینه، ۱۳۸۱، ۳۲۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این نوشتار، تحقیقی مستند درباره آداب و اسرار زیارت معصومان (علیهم السلام) است که مؤلف با بهره‌گیری از منابع مهم اسلامی، به ویژه کتاب‌های اخلاقی مانند خصال شیخ صدوق، جامع السعادات ملّا مهدی نراقی، اقبال الاعمال سید بن طاووس، به شرح و تبیین آداب و لطایف معنوی زیارت اهل بیت (علیهم السلام) پرداخته است:

زیارت، دوره آموزشی فشرده و بسیار پر محتوا و سازنده‌ای است که اگر توأم با معرفت و توجه انجام شود، نقش به سزایی در نیل زائر به کمالات انسانی دارد.

اعمال و اذکاری که زائر در طول زیارت به آن مبادرت می‌ورزد، بسان مانور و تمرین آموزشی‌ای است که اگر با تأمل و درایت صورت گیرد، زائر را به زندگانی متعالی رهنمون می‌شود. (ص ۷)

مؤلف، به منظور حجیم نشدن کتاب که ممکن است در شوق برخی خوانندگان به مطالعه آن بکاهد، مطالب را به طور مختصر، اما مستند و مفید بیان کرده و از تفصیل بیشتر و پرداختن به مباحثی که درك آنها مستلزم دانستن مقدماتی است، صرف نظر کرده است.

فهرست

فصل اول/ آداب زیارت: آداب پیش از سفر، آداب حین سفر، آداب پیش از تشرف به حرم، آداب حین تشرف و زیارت، آداب وداع و مراجعت.

فصل دوم/ اسرار زیارت: پیامبر و امام کیست و به زیارت که می‌رویم؟ زیارت چیست؟ زیارت چه آثاری دارد؟ چگونه به زیارت می‌رویم؟ تقوی در زیارت؟ رضا در زیارت، در حرم چگونه باشیم و چه کنیم؟
فصل سوم/ تأملی در زیارتنامه اهل بیت (علیهم السلام): سلام تحیّت، سلام تسلیم، سلام اقرار، جواب سلام، شهادت با زبان، شهادت و شهود، صلوات و تولّی، لعن و تبرّی، دعا و توسل، مراتب دعا، اجابت، استجابت دعا، توسل و استشفاع.

ره توشه زیارت

محمود اکبری. چاپ دوم: قم، انتشارات شهاب الدین، ۱۳۸۴، ۱۲۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)
این اثر، مجموعه‌ای از دانستنی‌ها، آداب و احکام زیارت است که مؤلف در آن، به طور مختصر اما مفید به بیان مهم‌ترین آداب و احکام زیارت پرداخته است:
طبیعی است که زائرین در طول سفر، نیاز به دانش‌هایی دارند تا زیارت آگاهانه و با معرفت داشته باشند، زیارتی که بتواند در آنها تحرک و تحول ایجاد کند.
این دفتر، مجموعه مختصری است از نیازهای فرهنگی زائرین.
(ص ۱۱)
فهرست
فصل اول/ کلیات زیارت: زیارت چیست؟ زیارت در قرآن، زیارت در سنت نبوی، زیارت در نگاه و سیره شخصیت‌ها.
فصل دوم/ زیارت با معرفت: فضیلت زیارت امام رضا (ع)، زیارت امام غائب (عج)، ایام زیارت.
فصل سوم/ پیام‌های رضوی: توجه به مسجد و نماز جماعت، صلوات فرستادن.
فصل چهارم/ دانستنی‌های رضوی: تاریخچه حرم، نخستین مسجد جامع، نخستین رواق حرم.
فصل پنجم/ احکام زیارت.

ره توشه عتبات عالیات

گروهی از نویسندگان. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۵۰۳ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)
این کتاب، مجموعه مقالاتی با موضوع زیارت و احکام و آداب آن و آشنایی با زیارتگاه‌های اسلامی است. در مقدمه کتاب، درباره انگیزه تألیف آن آمده است:
اکنون که پس از سال‌ها محرومیت و حدود نیم قرن مسدود بودن راه زیارت شش تن از انوار پاک الهی و پیشوایان معصوم در سرزمین عراق، امکان زیارت و تجدید عهد با بارگاه علوی و پایگاه حسینی و سرزمین مقدس کاظمین و سامرا، ده‌ها مرقد و آستان مقدس امامزادگان و عارفان و عالمان بزرگ و مجاهدان تاریخ
اسلام فراهم شده و خداوند زمینه زیارت را از نزدیک فراهم آورده، شایسته است از این سفرها، بهتر و بیشتر بهره‌مند شویم و با شناخت بزرگانی که به قصد زیارت آنان بار سفر می‌بندیم، زیارت را با معرفت و محبت بیشتر قرین سازیم و از راز و رمز جایگاه قدسی آنان، آگاه شویم. (ص ۲۴)

ص: ۴۵

مهم‌ترین ویژگی این اثر، مستند و مستدل بودن مطالب است. نویسندگان این مجموعه، با استناد به مهم‌ترین منابع اسلامی، گزیده‌ای از مهم‌ترین دانستنی‌های فقهی و تاریخی درباره سفر به عراق و زیارت عتبات عالیات را فراهم آورده و به شکل موضوعی ارائه کرده‌اند.

خواننده این کتاب علاوه بر آشنایی با مفاهیمی چون زیارت، توسل و فراگیری احکام فقهی سفر زیارتی عتبات، با زندگینامه امامان معصومی که مرقد شریفشان در عراق است و همچنین برخی از صحابه و دوستداران اهل‌بیت (علیهم السلام) مانند کمیل بن زیاد، حرّ بن یزید ریاحی، حبیب بن مظاهر، عثمان بن سعید، محمد بن عثمان، علی بن محمد سمری و سلمان فارسی آشنا می‌شوند.

آشنایی با تاریخچه مساجد بزرگی چون مسجد کوفه، سهله و براثا، از دیگر مزایای این کتاب ارزشمند است.

جای خالی نمایه اشخاص، اماکن و ... در پایان کتاب، به شدت محسوس است که ان‌شاءالله در چاپ‌های بعدی، این نقص بر طرف شود.

فهرست

زمزمه محبت

محمدرضا کریمی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما. ۱۳۸۵، ۷۲ ص. (موضوع: متن زیارتنامه)

این اثر، که عنوان فرعی آن «کیفیت زیارت امیرالمؤمنین (ع) در روز شهادت است»، ترجمه زیارتنامه غدیریّه می‌باشد. مؤلف در مقدمه کتاب، درباره این زیارتنامه آورده است:

روزی که امیرالمؤمنین (ع) در آن، قبض روح گردید، در اثر گریه مردم، شهر کوفه از حال عادی خود خارج گردید و مردم مانند روز شهادت جانگداز رسول خدا (ص) به وحشت و تحیر افتادند. در این هنگام مردی (حضرت خضر (ع)) گریان و با عجله و در حالی که، «اناالله و انااليه راجعون» می‌گفت، وارد جمعیت گردید و مقابل در حجره‌ای که محل جلوس امیرالمؤمنین (ع) بود، ایستاد و با عباراتی، آن سرور را مخاطب قرار داد. (ص ۲۱)

علامه مجلسی، این زیارتنامه را جزو زیارت‌های مختصّ حضرت امیر (ع) قرار داده و از آن، به عنوان «زیارت روز بیست و یکم ماه مبارك رمضان» یاد کرده است.

شیخ کلینی در اصول کافی و شیخ صدوق در کمال الدین، این زیارتنامه را نقل کرده‌اند.

مجموع سخنان حضرت خضر (ع) که حدود یک صد جمله است، ذکر تعدادی از کلمات و فضایل والای حضرت علی (ع) است.

فهرست

حقیقت زیارت، اسرار زیارت، فضایل زیارت امیرالمؤمنین (ع)، زیارت معصومین (علیهم السلام) از راه دور، زیارت حاضر، اجمالی از واقعه ضربت خوردن و کیفیت شهادت امیرالمؤمنین (ع)، متن عربی و ترجمه فارسی زیارت حضرت امیرالمؤمنین (ع).

زیارت در پرتو ولایت

زهره صفاتی. چاپ اول: قم، انتشارات آیات بینات، ۱۳۸۳، ۲۰۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این اثر، شرحی بر زیارت عاشورا است. مؤلف با بهره‌گیری از کتاب‌های تفسیری- حدیثی، مانند بحارالانوار،

اصول کافی و کنزالعمال، به ترجمه و شرح زیارت عاشورا پرداخته است:

درباره اهمیت زیارت عاشورا همین بس که مورد تأیید و تأکید ائمه طاهرین (علیهم السلام) واقع شده و از جهات مختلف و ابعاد گوناگون، دارای زمینه بحث و تحلیل است و از نظر ثواب، مورد ترغیب و تأکید قرار گرفته، به طوری که اگر از راه دور خوانده شود، دارای اجر و ثواب است. (ص ۳۱)

بررسی و تحقیق درباره سند زیارت عاشورا و بیان دو طریق زیارت و دعای آن، به عنوان مقدمه‌ای بر شرح زیارت عاشورا آمده است.

فهرست

فصل اول/ فلسفه زیارت: علت اهتمام پیامبر (ص) به بیان شهادت امام حسین (ع)، اذن دخول در حرم معصومین (علیهم السلام) راه یافتن به حریم سّر آنهاست، نکته‌ای در باب توحید، روایات در مورد آیه فِی بُیُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ.

فصل دوم/ سند زیارت عاشورا: اهمیت زیارت عاشورا، علت علنی کردن زیارت در زمان امام باقر و امام صادق (ص).

فصل سوم/ زیارت عاشورا و شرح آن: سلام به عنوان یک آداب اجتماعی، اهل بیت (علیهم السلام) چه کسانی هستند؟ تبرّی جستن از ظالمین.

زیارت عاشورا (بیان آداب، برکات، شرایط و ...)

سید محمد الحسینی زنجانی. چاپ اول: قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۳، ۲۰۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشته، ترجمه و شرح مختصری بر زیارت عاشورا است که مؤلف در ابتدای آن، آداب و برکات و شرایط خواندن این زیارت را به طور مختصر آورده است:

زیارت عاشورا با ترجمه زیاد چاپ شده، ولی به طور کلی، مقدمه مفیدی که اهداف آن زیارت شریفه را روشن کند، در آنها نیست که زیارت یعنی چه، شرایط زیارت چیست و آداب آن چگونه است؟ روشن است فهم این معانی، در پیدایش حضور قلب و ارتباط استوار معنوی مؤثر است و شایسته است که در رابطه با زیارات همه ائمه معصومین (علیهم السلام) این کار انجام شود. (ص ۸)

ص: ۴۷

فهرست

مقدمه، زیارت عاشورا، سند زیارت عاشورا، خصیصه امام حسین (ع)، زیارت موسای کلیم، سؤال و جواب، ثواب زیارت، آداب زیارت، ثواب گریه بر امام حسین (ع)، برکات زیارت عاشورا، آداب خاص زیارت عاشورا، دستور میرزای نائینی، زیارت کوتاه حضرت امیر (ع)، زیارت عاشورا.

زیارت عاشورا و دعای علقمه

خانه کودک. چاپ دوم: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۴، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه)

این اثر، ترجمه‌ای از زیارت عاشورا و دعای علقمه است. مهم‌ترین ویژگی این ترجمه که آن را از دیگر ترجمه‌ای مشابه متمایز می‌سازد، این است که برای تدوین آن، به نسخه‌های متعدّدی از کتاب‌های مصباح المتهجد، تألیف شیخ طوسی مراجعه شده است.

اسامی نسخه‌های مراجعه شده عبارت است از: نسخه خطی کتابخانه آستان قدس رضوی، متعلق به سال ۵۰۲ ق و نسخه خطی کتابخانه آیت‌الله گلپایگانی، متعلق به قرن ۱۰ هجری که با نسخه ابن ادریس و ابن سکون مقابله شده است و نسخه تصحیح شده آقای علی اصغر مروارید و نسخه تصحیح شده اسماعیل انصاری و مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی.

در مقدمه کوتاه کتاب، ثواب زیارت و اهمیت برگزاری مجالس عزا و یادآوری چند نکته آمده است.

زیارت قبور

علی اصغر رضوانی. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۱۷۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

این اثر، که در مجموعه «سلسله مباحث شناخت وهابیان» منتشر شده، تحقیقی درباره زیارت قبور و جایگاه آن در فرهنگ اسلامی است که مؤلف با بهره‌گیری از آیات الهی و احادیث معصومان (علیهم السلام) و با استناد به مهم‌ترین کتاب‌های حدیث اهل سنت، مانند صحیح بخاری، صحیح مسلم و سنن ابی‌داود، به شرح و تبیین آن پرداخته است:

مؤلف در مقدمه کتاب آورده است:

مسلمانان در طول تاریخ اسلام، بر جواز، بلکه استحبات سفر برای زیارت قبور اولیای الهی اجماع داشته‌اند، اما از ناحیه ابن تیمیّه ممنوع شد. زیرا وی اولین کسی است که از این مسأله جلوگیری کرده و شدیداً با آن مقابله نمود و به حرمت آن فتوا داد. (ص ۱۳)

مؤلف پس از آوردن فتاوای وهابیان، به بیان پاسخ‌هایی مستند پرداخته است.

فهرست

بخش اول/ زیارت قبور: فتاوای وهابیان، ادله مشروعیت زیارت قبور، فتاوای علمای اهل سنت درباره زیارت قبور، آثار زیارت قبور، زیارت قبر پیامبر از نظر قرآن و سیره صحابه و ...

بخش دوم/ حکم طواف بر قبور اولیا: دیدگاه اهل سنت، تحقیقی از علامه مجلسی، اقوال در مسأله (قول به رحمت، قول به عدم استحباب، قول به کراهت، قول به جواز و استحباب).

بخش سوم/ بنای بر قبور: فتوای وهابیان، قرآن و بنای بر قبور، مزار بزرگان، بررسی ایرادهای وهابیان، آثار سازنده بنای قبور اولیای الهی.

بخش چهارم/ بنای مسجد، روشن کردن چراغ بر قبور اولیا: فتاوای وهابیان، سیره مسلمین، اصل وهابیان بر حرمت.

زیارتگاه‌ها و زیارتنامه‌های سوریه

زکریا بیگدلی. چاپ هشتم: قم، انتشارات شمیم کوثر، ۱۳۸۶، ۱۲۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌ها و زیارتنامه‌ها)

این کتاب، راهنمای مختصر، اما مفیدی برای زائران زیارتگاه‌های سوریه است. مؤلف در قالب گزارشی از آن سفر روحانی و معنوی، به معرفی مرقدها و زیارتگاه‌های شهرهای سوریه و حلب می‌پردازد و سیمای کلی زیارتگاه‌ها و مزارهای آن سرزمین را ترسیم می کند:

از آنجا که زائرین عزیز خانم زینب (علیها السلام)، معمولًا هنگام بازگشت از محضر آن بانوی بزرگوار، از روحانیون کاروان‌ها درخواست می کنند که اسامی اماکن زیارت‌شده سوریه را یادداشت کرده و به آنها تقدیم

کنند، در جواب این درخواست، جزوه حاضر تهیه شد که راهنمای مختصری برای زوّار و گزارشی است از آن سفر روحانی و معنوی. (ص ۹)

فهرست

فصل اول/ معرفی اجمالی سوریه.

فصل دوم/ مراقد اهل بیت در دمشق: مرقد حضرت زینب (علیها السلام)، زیارتنامه حضرت زینب (علیها السلام)، مقام حضرت رقیه (علیها السلام).

فصل سوم/ زیارتگاه‌های حومه دمشق: حضرت هابیل (ع) و زیارتنامه ایشان.

فصل چهارم/ مزارهای شهر حلب: رأس الحسین، مشهد المحسن.

فصل پنجم/ از تهران تا دمشق: نقشه مسیر حرکت از تهران تا دمشق.

فصل ششم/ دانستنی‌های لازم زائرین: دعای سفر، آداب سفر، آداب زیارت.

سرزمین ماندگار

سید ابراهیم کلاهدوزان. چاپ اول: قم، انتشارات پارسایان، ۱۳۸۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، که عنوان فرعی آن «عتبات عالیات در آیینه روایات» است، مجموعه‌ای از سیصد حدیث، با موضوع آداب و اعمال سفر و زیارت و زیارتگاه‌های اسلامی عراق است.

مؤلف، گزارشی از زیارات اهل بیت (علیهم السلام) در عراق را به طور خلاصه و فضایل زیارت ایشان را از کتاب‌های حدیثی، مانند بحارالانوار، خصال، تهذیب احکام آورده است.

فهرست

فصل اول/ آداب سفر.

ص: ۴۹

فصل دوم/ نجف اشرف: وادی‌السلام، مرقد حضرت هود (ع)، مرقد حضرت صالح (ع)، زیارت حضرت علی (ع).

فصل سوم/ کربلا: آداب فرات، زیارت حضرت عباس (ع)، زیارت امام حسین (ع)، مکان‌های زیارتی کربلا.

فصل چهارم/ کاظمین: زیارت امام کاظم و امام جواد (ص).

فصل پنجم/ سامرا: زیارت امام هادی و امام حسن عسکری (ص)، حکیمه خاتون (علیها السلام).

فصل ششم/ بغداد: طفلان مسلم، زیارت نوّاب اربعه، زیارت حضرت سلمان (ع).

سفیران رستگاری

محمد ملکی. چاپ اول: قم، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۴، ۲۶۷ ص. (موضوع: امامزادگان)

این مجموعه، شامل سی مقاله، درباره امامزادگان مدفون در ایران، چگونگی ورود آنان به ایران و تحلیل و شرح زندگانی آنان است. بیشتر این مقالات، از نشریه‌هایی همچون فرهنگ کوثر، وقف میراث جاویدان،

پاسدار اسلام و زائر استخراج و در قالب کتاب تدوین شده است.

مقالات به گونه‌ای انتخاب شده که خواننده با زندگی‌نامه مهم‌ترین امامزادگان ایران (احمد بن موسی در شیراز، جعفر بن موسی در پیشوا، آقا علی عباس در نطنز، امامزاده موسی در کرج، امامزاده جعفر در یزد و سه امامزاده در ساری) آشنا شود.

از سوی دیگر نحوه پرداختن نویسندگان به موضوعات نیز یکسان نیست که همین امر نیز بر جذّابیت کتاب افزوده است. به طوری که در این مجموعه، هم سرگذشت‌نامه امامزادگان وجود دارد و هم مقالات تخصصی درباره معماری آرامگاه‌های ایشان.

فهرست

ابراهیم فرزند امام کاظم (ع) فرماندار یمن، احمد بن موسی آفتاب شیراز، آستانه مبارکه بی‌بی هیبت، امام جعفر بن موسی کاظم در پیشوا،

امامزاده ابو احمد موسی مبرقع، امامزاده آقا علی عباس، برادران امام رضا (ع)، بقعه چهل اختران، بنا و بهسازی مرقد قمر بنی هاشم (ع)، حسین بن موسی، درآمدی بر مزارها، حضرت معصومه (علیها السلام) اختر تابان آل محمد (علیهم

السلام)، سرزمین آلبانی و زیارتگاه عباس بن علی، صندوق منبت امامزاده موسی در کرج، فاطمه‌های ده‌گانه، معماری محلی مازندران، سه امامزاده شهر ساری.

سلام بر پرچم افراشته

سید مجتبی بحرینی. چاپ اول: تهران، انتشارات منیر، ۱۳۷۷، ۲۸۸ ص. (موضوع نقد و تفسیر زیارتنامه)

این کتاب، شرحی بر سلام‌های زیارت آل یاسین است. مؤلف با بهره‌گیری از مهم‌ترین کتاب‌های معارف اسلامی، به شرح و تبیین این زیارت مقدس پرداخته است:

در میان مذاهب و مکاتب و در بین همه ادیان و مرام‌ها، این مکتب است که بر خود می‌بالد و افتخار می‌کند که در کنار همه دانشکده‌های علوم و معارف اسلامی از تفسیر و حدیث و فقه و کلام و اخلاق که بر کرسی‌های آنها استادانی پاک و آگاه و عالم و

ص: ۵۰

معصوم تکیه صـدارت زده‌انـد، من دو دانشـکده و دو مدرسه دیگر دارم به نام مدرسه دعا و زیارت که نخستین مدرّس این مدرسه، حضرت خاتم الانبیا (ص) است.

(ص ۱۷)

مؤلف در جـای جـای کتـاب، از اشـعار عرفان شاعری چون بابا طاهر، مولوی، عین القضاۀ همـدانی، سـنایی غزنوی، حافظ شـیرازی، صائب تبریزی و فیض کاشانی بهره برده که بر جذّابیت و تأثیرگذاری کتاب افزوده است.

بررسی اسناد زیارت آل یاسین و خصوصیات و ترکیب و چهارچوب

اجمالی این زیارت، به عنوان مقدمه‌ای بر شرح آن آمده است:

دعاهـا و زیـاراتی که از نـاحیه سامیه آخرین مـدرّس این مـدرسه و اسـتاد پایانی این دانشـگاه، یعنی عبـد مطلق معبود و محبّ مطلقه موعود کلمه الله المحمود، صدر نشین کرسی حشمت و اقتدار در پس پرده غیبت، وجود مسعود حضرت اباصالح المهدی (ع) صادر شده، از لطافت خاصی برخوردار است ... این زیارت، مجمع البحرین و مُلتقی النورین است، هم زیارت است و هم دعا. (ص ۲۲)

فهرست

فصل اول/ درباره زیارت آل یاسـین: برخی از منابع زیارت، زیارت شـریفه آل یاسـین را چه کسی نقل کرده است؟ خصوصیات این زیارت، ترکیب و چهارچوب اجمالی این زیارت.

فصل دوم/ شـرح سـلام‌ها، و توضیح درودها: سلام علی آل یاسین، السلام علیك یا داعی الله و ربانی آیاته، السلام علیك یا باب الله و دیان دینه.

سلوک سرخ

مهرداد ویس کرمی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات انتظار سبز، ۱۳۸۱، ۱۱۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشتار، شرحی عرفانی بر زیارت عاشورا است که مؤلف با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث اهل بیت (علیهم السلام)، به بیان اسرار و لطایف عرفانی آن پرداخته است.

بـه عقیـده مؤلـف، زیـارت و ادعیه را می‌تـوان از دو منظر مـورد تـوجه قرار داد. منظر اول: از آن جهت که ادعیه و زیـارات، حـاوی معـارف عمیق اعتقادی است، بیشترین توجه و عنایت شارحان، متوجه این جنبه ارزشـمند شـده است، اما از منظر دوم: ابعاد معنوی و عرفانی زیارات که سالك الی الله را با خود به مقصـد می‌کشانـد و او را تا وصول به سر منزل مقصود راهنمایی می‌کند، مورد توجه است:

در این نگاه، ادعیه و زیارات، حکایت از سـلوک عملی معصوم می‌نمایـد و هنگامی که سالك الی الله از لفظ و مفهوم گذر می‌کند و به بطن وقایعی که در ورای آن مسـتور است، راه پیـدا می‌کنـد، جان خود را درمتن وقایع مشاهـده می‌کنـد و عملًا به سوی مقصـد رهسپار می‌گردد.

منظر اول، کمین‌گاه لفظ و مفهوم است و زبان و عقل زائر به شکار در این کمین‌گاه می‌پردازد.

در حالی که در منظر دوم، جان زائر در باطن زیارت شـناور می‌شود و پیش از آن که به صـید بپردازد، اسیر صیادِ قهاری می‌شود که او را به ساحل قرب می‌کشاند. (ص ۹)

ص: ۵۱

فهرست

سمریّه

ابوطاهر سمرقندی، به کوشش ایرج افشار. چاپ سوم: تهران، انتشارات فرهنگ ایران زمین، ۱۳۴۳، ۱۴۴ ص. (موضوع: مزارات)

این کتاب، در بیان مزارها و احوال جغرافیایی و طبیعی شهر سمرقند است و جزو منابع مهم، درباره شناخت این شهر کهن محسوب می‌شود:

سمریه اگر چه قدیمی نیست، اما مشحون به فواید و برای ما ایرانیان، گوینده تاریخ شهری است که یادش با شعر شیخ شیراز در قلب و روح ما همواره زنده است و آثار فکر اسلامی و مظاهر معارف ایرانی را که از قرون اولای اسلام در اقصای خراسان منتشر شده بوده است، به روز بر ما بازگو می‌کند. (ص ۶)

مؤلف کتاب، ابوطاهر خواجه سمرقندی نام دارد. خاندان وی به نحوی که از مطالب کتاب بر می‌آید، اهل علم بوده‌اند. تاریخ دقیق تألیف کتاب معلوم نیست، اما با توجه به این نکته که در روز پنجشنبه، ۱۶ جمادی الاولی ۱۲۵۱ به استنساخ کتابخانه مزار قثم بن عباس پرداخته (سمریه، ص ۵۸)، در همین سال (۱۲۵۱) مشغول نگارش کتاب بوده است.

ابوطاهر، کتاب را بر یازده فصل و یک خاتمه تقسیم می‌کند، اما ظاهراً توفیق به انجام رسانیدن آن را نیافته و چاپ‌های موجود، نه باب را در بر دارند:

این کمینه مخلص به اسم ابوطاهر خواجه سمرقندی، بعد از تفتیش بسیار نشانِ خاک جای ایشان را معلوم کرده، غبار آستان ایشان را به دیده خود توتیا کرده است، می‌خواهد که علامت‌ها و نشان‌های ایشان را در این کتاب بیان نماید و آنچه از احوالات و مقامات ایشان معلوم کرده است، آن را در اثنای مزار ایشان ذکر کند؛ شاید که زیارت کنندگان مزار ایشان در حقّ این متحیّر، عاقبت کار دعای خیر نمایند. (ص ۱۴)

فهرست

ص: ۵۲

فصل دهم/ در بیان زیارات قبور و طریق آن.

فصل یازدهم/ در بیان عبرت از اهل گورستان و نصیحت دوستان.

خاتمه: در تعلیم آداب بر اهل این ولایت و تجربیات که لایق به این کتاب است.

شدّ الازار فی حطّ الاوزار عن زوّار المزار

معین الـدین ابولقـاسم جنیـد شیرازی، تصحیح محمـد قزوینی و عبـاس اقبـال. چاپ اول: تهران، چاپخانه مجلس، ۱۳۲۸، ۶۲۱ ص.
(موضوع: مزارات اسلامی)

این اثر، یکی از نخستین و پرآوازه‌ترین کتاب‌ها درباره مزارها، در شرح احوال و تعیین محل قبر سیصد و پانزده نفر از عالمان، عارفان و شاهانی است که در شیراز دفن شده‌اند. از این کتاب با نام‌های «المزارات»، «مزارات» و «مزارات شیراز» نیز یاد شده است.

انگیزه تألیف این کتاب، راهنمایی زائران مزارهای شیراز بوده، بنابراین کتاب را به عدد ایام هفته، به هفت

قسمت یا هفت نوبت، شامل ذکر مدفونین یکی از قبرستان‌های معروف شیراز تقسیم نموده تا زیارت کننده، هر کدام را به نوبت در یکی از ایام هفته و اگر نتواند هر کدام را در یک شب جمعه یا صبح شنبه زیارت کند و به این ترتیب، تمام آنها را در هفت روز یا هفت هفته به انجام برساند. این هفت نوبت یا هفت قسمت به این ترتیب است:

نوبت اول: در ذکر مدفونین قبرستان شیخ کبیر

نوبت دوم: در ذکر مدفونین قبرستان باهلیه

نوبت سوم: در ذکر مدفونین قبرستان دار السلم

نوبت چهارم: در ذکر مدفونین قبرستان امّ کلثوم و شیرویه

نوبت پنجم: در ذکر مدفونین قبرستان باغ نو

نوبت ششم: در ذکر مدفونین قبرستان جامع عتیق

نوبت هفتم: در ذکر مدفونین قبرستان مصلّی

مؤلف در مجموع، احوال سیصد و پانزده نفر را شرح کرده که سیصد و پانزدهمین و آخرین آن، شیخ مشرف الـدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی است. درباره اهمیت این کتاب، در مقدمه آمده است:

هر چه در باب اهمیت شدّ الازار از جهت احتوای آن بر مطالب تاریخی و رجالی و معروفهٔ الکتبی نوشته شود، زائد است، زیرا مؤلف این کتاب با این که مورّخ نبوده و به همین جهت اغلاط و مسامحات زیاد به زبان و قلم او جاری شده، باز به علت قدمت زمان و دسترسی داشتن به یک عده کتبی که حالیه دیگر اثری از آنها بر جا نیست و معاصر بودن با پاره‌ای از اشخاص و وقایعی که در این کتاب به ذکر آنها پرداخته، معلومات گران‌بهایی به دست داده است که سایر مآخذ تاریخی موجود، از آنها خالی است و این جمله به روشن کردن بسیاری از حوادث تاریخی مربوط به فارس و نواحی مجاور آن و ترجمه احوال جمعی از رجال منتسب آن سرزمین‌ها، کمکی شایان می‌نماید. (ص ج)

این کتاب توسط عیسی پسر مؤلف، به فارسی ترجمه شده و «ملتمس الاحبا خالصاً من الریا» نام دارد که به همت دکتر نورانی وصال در شیراز، به چاپ رسیده است. این ترجمه به «هزار مزار» و یا «هزار و یک مزار» شهرت دارد.

فهرست

ص: ۵۳

مدفونین قبرستان شیخ کبیر: شیخ کبیر ابوعبدالله خفیف، ابواحمد کبیر، ابوحیان علی صوفی التوحیدی، سید مرتضی واعظ.

مدفونین قبرستان باهلیه: شیخ باهلی، سیبویه نحوی، ابوعبدالله المقاریضی، فخرالدین احمد بن محمد الصادق.

مدفونین قبرستان دارالسلم: شیخ سلم بن عبدالله صوفی، ابوالسائب، ابومبارک عبدالعزیز و ...

مدفونین قبرستان امّ کلثوم: السیدهٔ امّ کلثوم، ابابکر زاهد، ابوسعید ساوجی، شیخ شهاب الدین سهروردی و ...

مدفونین قبرستان باغ نو: شیخ منذر بن قیس، ابوبکر بن علی ترکی.

مدفونین قبرستان جامع عتیق: سید امیر احمد بن موسی بن جعفر، سید محمد بن موسی، سید عزالدین اسحاق و ...

مدفونین قبرستان مصلی: شیخ معاذ، رستم بن عبدالله خراسانی، شاه شجاع، سعدی شیرازی.

شرح زیارت جامعه کبیره

حسین همدانی درودآبادی، ترجمه محمد حسین نائیجی. چاپ دوم: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۷۸۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این کتاب، ترجمه کتاب «الشموس الطالعه» است که در آن، اسرار و معانی عرفانی این زیارت مقدس شرح و تبیین شده است. مؤلف در مقدمه خود آورده است که این شرح را از کسی نگرفته و از هیچ کتابی اقتباس نکرده، بلکه آن را با کمک امام رضا (ع)، به نگارش در آورده است، لذا او در این کتاب، از کتاب‌های دیگران نقل قول نمی‌کند:

شبی مولا ـ و سیّدم حضرت ابوالحسن امام رضا (ع) را در خواب دیدم. با دو دلیل امامت خود را برای من ثابت کرد و جامی به من داد. آن را گرفتم و نوشیدم و از خواب بیدار شدم ... در این هنگام بر طبق عادت به قرائت قرآن و صحیفه و غیر آنها مشغول شدم. پس نفس خود را از غیر از آنچه بود، یافتم. گویا معلمی مرا راهنمایی کرد تا من از آیات استنباط کنم و معانی پوشیده اخبار و آثار را به دست آوردم ... پس به خاطرم رسید که شکرانه این نعمت را حدیث آن بر دیگران بدانم. به همین خاطر کتابی در شرح زیارت جامعه ساختم و نام آن را «الشموس الطالعهٔ من مشارق الزیارهٔ الجامعهٔ» یعنی خورشیدهای تابان از افق زیارت جامعه نامیدم. (ص ۲۷)

مترجم درباره اهمیت کتاب در مقدمه خود آورده است:

مطالب آن تازه و بکر است و در جاهای دیگر نمی‌توان به دست آورد، لذا اهل تحقیق شایسته است در آن بنگرند و از آن استفاده کنند. افق مطالب این شرح بسیار دور و گوهرهای آن بی‌شمار است. مصنف در دریای بی‌پایان علوم اهل بیت (علیهم السلام) غوطه خورده و مرواریدهای شاهواری را در ساحل این کتاب فراهم آورده است. (ص ۱۷)

از آنجا که مؤلف در این اثر، اسرار عرفانی و نکته‌های لطیف و دقیق این زیارت را بیان کرده، شاید زبان آن برای عموم قابل فهم نباشد و در ابتدا دشوار به نظر آید. مترجم در این درباره می‌نویسد:

رسیدن به قله فکر و عمق اندیشه و قاف قلب مؤلف، برای کسی که شروع به مطالعه شرح آن می‌کند، دشوار است، لیکن آشنایانِ به زبان اگر اندک حوصله کنند و در مطالب بیان شده اندیشه کنند، آنها را شیرین می‌یابند و در فقرات مختلف از مقامات پر عظمت ائمه (علیهم السلام)، شمّه‌ای خواهند بویید. (ص ۱۷)

علت دشواری زبان کتاب این است که سخن گفتن از مطالب عرشی و پایبند کردن به الفاظ خاکی، کاری دشوار است، به ویژه اگر در بیان مقام خلفای الهی باشد که اندیشه بشر در ساحل آنها به گل می‌نشیند و متحیّر و حیران می‌ماند، کسانی در عظمت به آن پایه صعود کرده‌اند که به خلافت الهی نائل شده و ظلّ الله و سایه گسترده آفرینش هستند.

فهرست

مقدمه/ زیارت وداع، در حمد و ثنای خداوند، در دوستی اهل بیت (علیهم السلام)، در ادب زیارت، حقیقت زیارت، در تفسیر عرفان طهارت و غسل زیارت، در حکمت تکبیرهای قبل از زیارت، ارکان اسم الله.

شرح زیارت/ حقیقت نبوت، در مرتبه ذکر، سدره المنتهی چیست؟ در مراتب حقیقت، در حقیقت محمدیّه، مقامات سه گانه عالم شهادت، در معنای وحی، در تفاوت رسول و نبیّ و امام و محدث، در معنای عقل و خرد، در حقیقت معبودیت، مراد از امانت چیست؟ سرّ خاتمیت، در معانی هدایت، معانی تقوی، در معانی داعی بودن امام، هدف خلقت، درخت آدم چه بوده است؟ در توقیفیّت اسماء و ...

شرح زیارت عاشورا

علی اصغر عزیزی تهرانی. چاپ دوم: تهران، انتشارات دارالصادقین، ۱۳۷۶، ۲۴۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشته، شرحی تاریخی- سیاسی بر زیارت عاشورا است که در آن سعی شده، به ابعاد مختلف این زیارت- به ویژه جنبه‌های تاریخی سیاسی- توجه شود:

این زیارتنامه، منشوری است که از هر جهت نوری از آن جلوه‌گر است، چرا که این صحیفه، بهانه‌ای برای بیان مختصر، اما کامل، از معارف اسلام‌شناسی، معرفت شناسی، امام‌شناسی، جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی است. پس چنان‌که از هدف تعلیم آن می‌توان فهمید، باید به خواندن ظاهر این زیارت اکتفا نکرد، بلکه به عمق معانی آن دقت نموده تا بهره لازم گرفته شود. (ص ۱۳)

پس از بیان اسرار اجتماعی- سیاسی این زیارت، معارف و دقایق عرفانی زیارت عاشورا نیز مدّ نظر مؤلف بوده اما کمتر از جنبه مصائب ظاهریِ عاشورا بحث شده است:

زیارت، مفسِّر و مبین دعاست، به طوری که دعا بدون زیارت، به جای رشد و بالندگی و سازندگی فرد و اجتماع، به فریبندگی و نادانی و گمراهی بشر دعوت می‌نماید؛ زیرا دعای

بدون زیارت، به معنای دعای بدون امامت است. دعای همراه زیارت، به معنای توحید به همراه مبارزه با تضادّ طبقاتی، مبارزه با فساد در منکرات فردی، اجتماعی و اقتصادی است.

(ص ۱۹)

با خواندن زیارت امام حسین (ع) و یاد او، خدای مستضعفان و محرومان و ستمدیدگان تاریخ، درون انسان زنده شده و تمام کسانی که در طول تاریخ با نام خدا و پیام‌آوران او، به استضعاف و استثمار و استبداد مردم مشغول بوده‌اند، زیر سؤال می‌روند که چرا دم از مناجات و ارتباط با خدا زده ولی با همدستی شیطان‌ها و اطاعت نفس، به خیانت و ظلم به مردم می‌پردازند.

فهرست

فصل اول/ زیارت و دعا: اهمیت زیارت امام حسین (ع) در روایات، ثمرات اهتمام به زیارت امام حسین (ع)، آثار اجتماعی و سیاسی زیارت، کربلا و انقلاب ایران، آداب زیارت امام حسین (ع)، بررسی کوتاه آداب زیارت، کیفیت و سند زیارت عاشورا، داستان در اثر خواندن زیارت عاشورا.

ص: ۵۵

فصل دوم/ معنای سلام، در قرآن، سلام بر امام حسین (ع)، شرح کلمه اباعبدالله (ع)، شرح جامعه شناسانه ثار، لعن در قرآن، شرح برائت از دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) و ...

شفاعت و توسل

سید محمد کاظم روحانی. چاپ هفتم: قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۵، ۸۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت و توسل)

این نوشتار، چهاردهمین دفتر از مجموعه پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی است که پاسخ به سؤالات دانشجویان، درباره شفاعت و توسل است.

مؤلف با استناد به کتاب‌های تفسیری و حدیثی مانند: تفسیر المیزان، صحیح مسلم، صحیح بخاری، سنن ابن

ماجه، من لایحضره الفقیه و ... و بهره گیری از آثار شهید مطهری و آیت‌الله سبحانی، پاسخ‌هایی مستدلّ به پرسش‌های دانشجویان ارائه کرده و مفهوم شفاعت و توسل را از دیدگاه اسلام، به خوبی ترسیم نموده است:

شفاعت از ماده شفع، به معنای زوج در مقابل وتر به معنای فرد گرفته شده است. گویا شخصی که متوسل به شفیع می‌شود، نیروی خود را به تنهایی برای رسیدن به مقصود کافی نمی‌بیند، بدین جهت نیروی شفیع و میانجی را به آن ضمیمه می کند تا به مقصود خود نایل آید. (ص ۱۱)

همچنین در این اثر، مفهوم و حقیقت توسل و دیدگاه اندیشوران درباره آن آمده است:

توسل در لغت به معنای مدد جستن از وسیله، برای نیل به مقصود است. انسان برای رسیدن به مراد خویش، باید به اسباب و واسطه‌های فیض متوسل شود. ایجاد مزرعه‌ای آباد، جز از طریق شخم زدن زمین و کاشتن نهال و دادن آب و کود به مقدار مشخص و زمان معین امکان پذیر نیست. بر این اساس، توسل به معنای استفاده از اسباب، لازمه زندگی انسان در مبانی است که بر آن، قانون اسباب مسببات حاکم است. (ص ۴۹)

فهرست

فصل اول/ شفاعت: مفهوم واقعی شفاعت چیست و اقسام آن کدام است؟ نظر اهل سنت و فرقه وهابیت در مورد شفاعت چیست؟ شرایط شفاعت شوندگان چیست؟ آیا شفاعت موجب جرأت افراد بر گناه می‌شود؟ آیا شفاعت عدالت خدا را زیر سؤال نمی‌برد؟

فصل دوم/ توسل: مقصود از توسل چیست؟ چرا در حالی که خدا وجود دارد، به پیامبر و امام متوسل می‌شویم؟ آیا توسل در زمان پیامبر سابقه داشته است؟ چگونه؟ به چه کسانی می‌توان توسل نمود؟ مدرک دعای توسل چیست؟ آیا این روش توسل که الآن وجود دارد، روش درستی است؟

شفاعت و زیارت

جمعی از محققان. چاپ اول: تهران، انتشارات کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۶، ۱۶۵، ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

این اثر، پاسخ‌نامه‌ای به پرسش‌ها و شبهه‌هایی است که در قلمرو مفاهیمی چون شفاعت و زیارت اهل قبور وجود دارد. محققان این کتاب، پس از مطالعه آثار آیت‌الله جعفر سبحانی و با الهام از دیدگاه‌های ایشان، پاسخ‌هایی کوتاه اما مستند و مستدل به پرسش‌های مطرح شده داده‌اند. در مقدمه کتاب آمده است:

کانون اندیشه جوان برآن است تا مخلصانه و مشتاقانه، از ساحت ارجمند پژوهشگران استمداد کند و برای پرسش‌های معاصر، پاسخ‌هایی متقن و روزآمد فراهم آورد ... این کتاب حاصل یکی از همین کوشش‌های همدلانه در باب موضوعات دین پژوهی

است که در حلقه نقد و پاسخ حکمت و دین‌پژوهی کانون، با همفکری و تلاش جمعی، به بررسی برخی از مهم‌ترین پرسش‌ها و شبهات

ص: ۵۶

پیرامون شفاعت و زیارت پرداخته و پاسخ‌های ارائه شده را با الهام از دیدگاه‌های آیت‌الله سبحانی، پس از ارزیابی، تکمیل و بازنویسی، در این دفتر گرد آورده‌اند. (ص ۸)

همان گونه که در مقدمه کتاب اشاره شده، محققان این اثر، با زبانی

ساده و روان، به شرح و تبیین مفهوم شفاعت و زیارت و شبهات آن پرداخته‌اند و با استناد به قرآن و کتاب‌های حدیثی اهل سنت مانند: سنن بیهقی، سنن ابی داود، صحیح بخاری و ... و کتاب‌های حدیثی شیعه مانند: اصول کافی، بحارالانوار، علل الشرایع و ... جایگاه رفیع این دو مفهوم دینی را ترسیم کرده‌اند.

فهرست

بخش اول/ شفاعت: شفاعت یعنی چه؟ آیا شفاعت از دیدگاه قرآن پذیرفته شده است؟ چه کسانی شفاعت می‌کنند؟ شفاعت با واسطه‌گری دنیوی چه تفاوتی دارد؟ آیا درخواست شفاعت با توحید در عبادات منافات ندارد؟

بخش دوم/ زیارت قبور: آیا زیارت قبور، آثار و پیامدهای سودمندی در پی خواهد داشت؟ آیا زیارت قبرها از دیدگاه قرآن و روایات پذیرفته شده است؟ دیدگاه قرآن درباره زیارت قبر پیامبر (ص) چیست؟ نظر اسلام درباره زیارت بانوان چیست؟ آیا سفر برای زیارت و مرقد پیامبر (ص) جایز است؟

شور عندلیب

صادق دارابی، به کوشش میرزا عبدالمهدی عندلیبی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۵، ۵۸۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این اثر، شرحی بر زیارت «مفجعه» است که مؤلف با بهره‌گیری از آیات الهی و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) آن را به رشته تحریر درآورده است. درباره تاریخچه این زیارت، در مقدمه کتاب آمده است:

زیارت مفجعه، بنا بر رأی صاحب‌نظران، انشا و پرداخته مولی محمد رسول، فرزند عبدالعزیر کاشانی، شاگرد محقق و فقیه بزرگ، مولی احمد نراقی است. وی مضامین این زیارت را از زیارت‌های مأثور حضرت ابی عبدالله الحسین (ع) که املاء و انشای ائمه معصومین (علیهم السلام) است، اقتباس کرده، و مخصوصاً از زیارتی که صاحب نفس قدسیه سید ابن طاووس در کتاب مصباح الزائر از سید مرتضی نقل کرده، بیشتر اقتباس و نقل نموده است. (ص ۸)

خواننده کتاب با خواندن این شرح، با حوادث و وقایع کربلا و شهادت امام حسین (ع) و یارانش همراه می‌شود و بر مصایب آنان می‌گرید. در جای جای کتاب، اشعاری از مؤلف در مصیبت خاندان امام حسین (ع) آمده که بر غنای کتاب افزوده است:

مرا زین گفتگو نیکو بیانی به یاد آمد مناسب داستانی

که چون در کربلا از تیغ کفّار قلم شد چون علم قدّ علمدار

جوانان جملگی با جسم گلگون گلوی تشنه غلتیدند در خون

در آن وادی میان قوم عدوان شه دین ماند و اشک وآه طفلان

(ص ۲۲۸)

مؤلف ابتدا فرازهایی از این زیارت را آورده و تحت عنوان «نگارش اول: در معنی تحت اللفظی»، معنای جملات را به طور مختصر بیان می‌کند. سپس تحت عنوان «نگارش دوم: در قواعد و احکام صناعیّه» کلمات را تجزیه و ترکیب می‌کند و معانی مختلف آن را بیان می‌دارد:

ص: ۵۷

السلام علیک یابن فاطمهٔ الزهراء سیدهٔ نساءالعالمین، السلام علیک یا اخاالحسن: درود بر تو ای پسر فاطمه رخشنده و ای برادر حسن ... فاطمه، وصف مؤنث است از یفطم فطما ... معنی لغوی فطم، فصل و قطع است. زهرا مؤنث است، مذکر آن ازهر از زهر یزهر است ... (ص ۱۶۷)

پس از این بخش‌های مقدماتی، در بخشی با عنوان «نگارش سوم: در ذکر مجملی از اخبار و برخی از مصائب»، به شرح کامل و مبسوط زیارات می‌پردازد و ابعاد مختلف معنایی آن را با استناد به آیات و روایات، بازگو می کند:

بدان که نسبت فاطمی از برای ائمه نسبتی است که عامه و خاصه ایشان را به آن نسبت تعظیم و تکریم می‌نمایند ... فضایلی که خداوند به دختر خاتم الانبیا عطا فرموده، به هیچ یک از بنات پیغمبران گذشته نداده، بلکه بعضی از محققین در افضلیت انبیاء سوای امیرالمؤمنین و ائمه طاهرین، بر فاطمه تأمل دارند. (ص ۱۷۵)

فهرست

شوق دیدار

محمدمهدی رکنی. چاپ پنجم: مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۶، ۳۱۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این کتاب، درباره زیارت و آداب و رسوم این آموزه اصیل اسلامی نوشته شده است. مؤلف با بهره‌گیری از آیات الهی و روایات اهل بیت (علیهم السلام) و با استناد به مهم‌ترین آثار شیعه و اهل سنت مانند: صحیح مسلم، صحیح بخاری، کامل الزیارات، مفاتیح الجنان و ... به شرح و تبیین این مفهوم مهم پرداخته و جایگاه والای آن را در فرهنگ اسلامی ترسیم نموده است.

مؤلف در مقدمه، درباره انگیزه خود از تألیف این کتاب می‌نویسد:

با آن که این سنت اسلامی همواره در بین شیعیان رواج داشته، اما غیر از کتاب‌هایی که علمای زمان شناس گذشته بر طبق نیاز و به سبک آن روزگار تألیف کرده‌اند، کتابی تازه به نظر نرسید که این برنامه مذهبی- اجتماعی را چنان که شایسته آن است، برای عموم، تحلیل و توجیه نماید و از ابعاد گوناگون در آن بحث کند. این بنده شرمسار به احساس ضرورت مذکور و خالی بودن جای چنین اثری، گام نخستین را برداشت، به این امید که خوانندگان را نوشتاری گویا و کتابی راهنما در معرفی زیارت و آداب و فضایل آن باشد. (ص ۱۲)

بیان اهمیت فرهنگی- اجتماعی بارگاه‌های ملکوتی امامان و پاسخ

شبهه‌های منکران، از دیگر اهداف نویسنده است که با استناد به منابع مهم اسلامی، با قلمی روان و شیرین، به خوبی از عهده ادای آن برآمده است.

نگاهی کوتاه به درون‌مایه زیارت‌ها، از دیگر بخش‌های مهم این کتاب است که خواننده را با ابعاد مختلفی از زیارتنامه‌های اهل بیت (علیهم السلام) آشنا می کند.

از دیگر ویژگی‌های مهم این تحقیق، بهره بردن از آثار شهید مطهری، آیت‌الله مکارم شیرازی و دیگر عالمان معاصر است که بیان دیدگاه‌های آنان، در کنار نظریات عالمان گذشته، دایرهٔ المعارف کوچکی از معارف اعتقادی- اخلاقی را فرا روی خوانندگان می‌گذارد.

فهرست

شهر پیامبر

حبیب یغمایی. چاپ اول: تهران، بی‌نا، ۱۳۵۴، ۴۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، سفرنامه‌ای منظوم از سفر حج است که شاعر تحت تأثیر «مشاهده مشاهد متبرکه» سروده است. در مقدمه کتاب آمده است:

زهی توفیق که استاد حبیب یغمایی گرامی، مدیر مجله ادبی یغما که خود از سادات موسوی است به طواف مکه معظمه موفق و به زیارت مدینه طیّبه مشرّف و به یمن حُسن عقیدت، تحت تأثیر مشاهد متبرّکه، طائر شوقش پر گشوده و در این‌باره نیکو اثری سروده است که سرود اهل ایمان و بیان احساس همه مسلمانان جهان است.

الحق این سفرنامه منظوم، بهترین ره آورد او و اهل دلِ دور از دیار وحی را ارمغانی بس نیکوست. (ص ۶)

شاعر با زبانی ساده و روان، شهر مدینه و زیارتگاه‌های آن را توصیف کرده است:

چون ز شهر مدینه یاد آرم (عج) اشک حسرت ز دیدگان بارم (عج) یاد آن روزها کنم بسیار (عج) که بدانجا فکنده بودم بار

*** برتر از بقعه رسول امین (عج) نبود بقعه‌ای به روی زمین (عج) مهبط وحی و مصدر الهام (عج) جایگاه رسیدن پیغام (عج) آن مقدس سرا که جبرائیل (عج) پر فروهشته از پی تنزیل (عج) مسکن دُخت برگزیده او (عج) مولد نور هر دو دیده او

در پایان کتاب، درباره اشخاصی که نامشان در کتاب آمده، توضیح مختصری بیان شده است، اشخاصی چون، ابو ایّوب انصاری، ابوسعید خدری، ابولبابه، اسعد بن زرارهٔ بن عدس، امّ البنین، اوس بن ثابت، بلال بن رباح و حمزهٔ بن عبدالمطلب.

عتبات عالیات عراق

اصغر قائدان. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۲۲۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۵۹

این نوشتار، تاریخچه‌ای از آثار و اماکن مقدس عراق است که مؤلف با بهره‌گیری از مهم‌ترین منابع تاریخ اسلامی، مانند تاریخ ابن اثیر، سفرنامه ابن بطوطه، العبر ابن حلدون، عمدة الطالب ابن عنبه و تاریخ طبری، آن را به نگارش درآورده است:

در این نوشتار، آثار و مکان‌های مقدس عراق که در اصطلاح از آن به عتبات عالیات یاد می‌شود، ارائه و بررسی خواهد شد. از لحاظ لغوی، عتبات جمع واژه عتبه است و به آستانه در گفته می‌شود. جایی که مماس با زمین قرار می‌گیرد. آستانه در، نخستین جایی است که زائر به هنگام ورود به حرم، بر آن قدم می‌گذارد. (ص ۲۲)

نویسنده در پیش درآمد خود، موقعیت جغرافیایی و تاریخی عراق را به طور خلاصه بیان کرده و سپس در چهار فصل، به معرفی پنج منطقه (نجف اشرف، کوفه، کربلا، سامرا، کاظمین) پرداخته است. در معرفی هر کدام از این مناطق نیز ابتدا موقعیت جغرافیایی و تاریخی آن منطقه بررسی شده و در ادامه، تاریخچه بنای بارگاه‌های آن منطقه آمده است.

فهرست

فصل اول/ نجف اشرف: موقعیت جغرافیایی و تاریخی نجف، تاریخچه بنای مرقد و بارگاه امام علی (ع)، آثار و اماکن حرم مطهر، مسجدهای نجف، قبرستان وادی‌السلام، مقبره علمان و بزرگان دین، مزار حاکمان و دولتمردان، آثار تاریخی نجف.

فصل دوم/ کوفه: موقعیت جغرافیایی و تاریخی کوفه، آثار اسلامی و عناصر کوفه (مسجد کوفه، مسجد سهله، خانه امام علی (ع))

فصل سوم/ کربلا: موقعیت جغرافیایی، وجه تسمیه، تاریخ ساختمان حرم، آثار و اماکن حرم، بارگاه و مرقد حضرت عباس، سایر مقبره‌ها و مزارات کربلا، آثار تاریخی کربلا.

فصل چهارم/ کاظمین، بغداد، مدائن: تاریخچه حرم کاظمین، قبرهای علما و پادشاهان در کاظمین و بغداد و مدائن.

فصل پنجم/ سامراء: موقعیت جغرافیایی و تاریخی، تاریخچه آستان عسکرین، سایر قبرهای سامراء، مسجدهای تاریخی سامراء.

عطر سیب

حامد حجتی. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۷۸، ۵۳، ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشته، دریافت عاشقانه و رهیافتی ادبی از زیارت ناحیه مقدسه است. نویسنده در قالب قطعات ادبی، ترجمانی از مفاهیم این زیارت مقدس را ارائه کرده که خواندن آن، برای آشنایی اولیه نسل جوان با این زیارت و درک مفاهیم والای آن، مفید است:

از آنجا که بر آن بودیم تا دریافتی عاشقانه از زندگی امام عشق را در قالب پرداختی ادبی تقدیم اهل ولایت کنیم، بهتر این گونه یافتم، با برداشتی از زبان حضرت ولی عصر [در ناحیه مقدسه مقتل نیای بزرگوارشان اباعبدالله (ع) را زمزمه کنیم، لذا خود را به شطّ زیارت ناحیه مقدسه خواهیم زد تا جرعه نوش جام نیزه‌ها نیز باشیم. (ص ۷)

در ابتدای کتاب، بخش‌هایی از زندگی امام حسین (ع) به عنوان «مقدمه‌ای برای ورود به بارگاه رفیع ناحیه» آمده است.

علی (ع) و زیارت جامعه کبیره

عبدالعلی گویا. چاپ اول: تهران، انتشارات زُراره، ۱۳۷۸، ۳۱۲، ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۶۰

این کتاب، شرحی بر زیارت جامعه کبیره است. مؤلف به تفصیل و با استناد به منابع درجه اول اسلامی، به شرح مفاهیم و موضوعات آن پرداخته است:

زیارت جامعه کبیره، تنها یک زیارت ساده‌ای نیست که در آن اظهار ارادت و محبت نسبت به ساحت قدس علی (ع) و ائمه هدی شده باشد، بلکه امام هادی (ع) در این زیارت، به گونه‌ای خاص، عقاید شیعه را منقّح نموده و آن را غیر مستقیم بیان داشته‌اند، نیز به طور ضمنی، تمام عقاید انحرافی فرق باطله غیر شیعه دوازده امامی را تخطئه نموده‌اند. (ص ۱)

به گفته مؤلف، حضرت هادی (ع) با ایراد زیارتنامه جامعه کبیره، راه حقیقی شیعه اثنی عشری را از فرقه‌های دیگر جدا نموده و به صورت خاصی آن را بیان داشته‌اند، نیز ارائه طریق نموده‌اند که شرایع و سنن دین و بیان احکام دین، جز در خانه این دوازده امام، در محل دیگری یافت نمی‌شود.

ناگفته نماند که اگر این سخنان به صورت خطبه‌ای از طرف امام دهم (ع) ایراد می‌شد، شاید هیچ وقت به اندازه این زیارت، بین همه طبقات شیعه شهرت نمی‌یافت.

فهرست

فرحهٔ الغری فی تعیین قبر امیرالمؤمنین

غیاث الدین عبدالکریم بن طاووس. چاپ اول: قم، منشورات الرضی، بی‌تا، ۱۶۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشتار، مجموعه‌ای از روایات، درباره تعیین قبر حضرت علی (ع) است که مؤلف با گردآوری این روایات که از زبان رسول خدا (ص) و تمامی ائمه معصومین (علیهم السلام) صادر شده، ثابت می‌کند سخن دشمنان و ناآگاهان و شبهه آنان درباره مرقد شریف حضرت علی (ع)، بی‌اساس است و خاندان علی (ع)، بارها و به صراحت جایگاه قبر او را باز گفته‌اند.

احمد بن داود حلّی، رجالی معروف که از معاصران مؤلف کتاب بوده، از او با عنوان سرور ما و امام معظّم یاد می‌کند و می‌نویسد: پس از او و پیش از او کسی را همانند وی در اخلاق و رفتار و شیرینی معاشرت و ذکاوت و قدرت حافظه ندیدم. چیزی به ذهنش وارد نمی‌شد که فراموش کند، قرآن را در مدت کمی در یازده سالگی حفظ کرد و در نگارش در چهار سالگی ظرف چهل روز از معلم بی‌نیاز شد. ریاست سادات به او منتهی شد و یگانه دورانش بود. فقیهی نسب‌شناس، نحوی‌ای اهل عروض و ادبیات و شعر، به هر حال فضایل و مناقب او قابل شمارش نیست.

ص: ۶۱

تمام روایات و داستان‌های این کتاب، با سند متصل به گوینده آن نقل
شده است. در پایان کتاب، پس از نقل چهارده قصه از کرامات قبر شریف می‌گوید:
این دری است که اگر گشوده شود، کاغذها آن را برنتابند و جای سخن گسترده و بسیاری است. آنچه گفته آمد، قطره‌ای از دریایی مواج و فروغی از آتش است.

فهرست

فرهنگ زیارت

جواد محدثی. چاپ اول: تهران، انتشارات مشعر، ۱۳۸۶، ۳۶۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این کتاب، دایرة المعارفی از دانستنی‌های زیارت در فرهنگ اسلامی به ویژه در مکتب تشیع است که مؤلف با بهره‌گیری از مهم‌ترین منابع اسلامی، به ترسیم جایگاه والای زیارت پرداخته و در آن، ابعاد مختلف این آموزه دینی را به دقت تشریح و تبیین کرده است.

کتابی که در دست دارید، زیارت را مورد مطالعه بررسی و تحلیل قرار داده است تا زمینه‌ای برای توشه و بهره گرفتن از گنجینه معارف اهل بیت (علیهم السلام) و سیراب شدن از زمزم علومشان و کوثر هدایتشان و فرات معرفتشان باشد.

از این رهگذر آشنا می‌شویم با:

زیارت و فلسفه تربیتی و سازنده آن،

زیارت و ابعاد اجتماعی سیاسی و سابقه تاریخی آن،

زیارت و محتوای فرهنگی و اعتقادی آن،

زیارت و مفاهیم بلند و پرمحتوای زیارتنامه‌ها،

زیارت و موقعیت زائر و مکانت مکان‌های زیارتی،

زیارت و آداب آن.

باشد که ما را به این حریم، راه و بار دهند و از این زمزم بنوشانند. (ص ۱۱)

مهم‌ترین ویژگی این کتاب، توجه به همه ابعاد معنوی و معنایی زیارت است، به طوری که خواننـده پس از مطالعه این کتاب، علاوه بر آشنایی با مفهوم و فلسفه زیارت، جلوه‌های اخلاقی و تربیتی و درس‌های اجتماعی و سیاسی زیارت‌ها را نیز فرا می‌گیرد:

زیارت در ارزش و پاداش، همپای بسیاری از عبادات، بلکه برتر از حتی جهاد و شهادت به حساب آمده است. مزارها در اسلام، از اعتبار خاصی برخوردار است. مزورها مورد تکریم فراوان قرار گرفته است.

زیارتنامه‌ها یک دنیا تعلیمات و فرهنگ و آموزش و تربیت را شامل است که باید به محتوای آنها، نگاهی دوباره انداخت.

(ص ۱۷)

نثر کتاب نیز مانند دیگر تألیفات نویسنده، با بهره‌گیری از آرایه‌های ادبی، روان و لطیف است که بی‌شک در جذب نسل جوان و آشنایی آنها با این مفهوم دینی مؤثر است:

در زیارت باید به دل پرداخت یا به عقل؟

در زیارت به منفعت باید اندیشید یا به معرفت؟

زائر، عاشق است یا جهانگرد؟

زیارت، دخل است یا خرج؟

زیارت، عملی عبادی است یا جنبه سیاسی هم دارد؟

(ص ۱۷)

آنچه در این کتاب آمده، قبلًا در قالب دو کتاب: «زیارت» و «کربلا کعبه دلها» و در قالب مقالاتی در مجله

پیام انقلاب به چاپ رسیده بوده، که بعدها مؤلف با ویرایش جدید و کاستن و افزودن‌هایی چند، مجموعه حاضر را فراهم آورده است.

فهرست

فضل زيارة الحسين

ص: ۶۳

ابوعبدالله محمد بن العلوی الشجری، تصحیح سید احمد حسینی اشکوری، چاپ اول: قم، مکتبة آیة الله المرعشی، ۱۴۰۳ ق، ۱۲۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، یکی از مهم‌ترین کتاب‌هایی است که درباره فضیلت زیارت امام حسین (ع) نوشته شده و در آن، روایات مربوط به ثواب امام حسین (ع) و ایام خاص زیارت آن حضرت و ثواب گریه بر آن امام و خمسه طیّبه و شهدای مظلوم اهل بیت (علیهم السلام) آمده است.

مؤلف کتاب که از شاگردان شیخ صدوق به شمار می‌آید، در میان دانشمندان تراجم، به القابی چون «مسند کوفه» و «علامه» مشهور است و تمامی تألیفاتش مورد اعتماد و استناد عالمان بزرگ شیعه بوده و می‌باشد.

احادیث این کتاب با سند کامل ذکر شده و در ابتدای آن، کلمه «حدثنا» و یا «اخبرنا» آمده است. اسامی برخی از کسانی که مؤلف، روایات را از آن، شنیده و نقل نموده عبارت‌اند از: ابوالحسین زید بن جعفر خراز، محمد بن عبدالله حنفی، علی بن الحسین بن یحیی علوی.

مؤلف در ابتدای کتاب، سند خود را ذکر کرده و سپس بدون هیچ مقدمه و حتی خطبه‌ای، به بیان روایات پرداخته است. در بخش اول کتاب، روایات به صورت ترتیب زمان گویندگان آنها آمده است، یعنی

ابتدا احادیث رسول خدا (ص)، سپس روایات امیر مؤمنان (ع) و پس از آن روایات دیگر معصومان (علیهم السلام) آمده است.

بیشتر احادیث از امام صادق (ع) است. البته به غیر از ائمه، از برخی بزرگان مانند زید بن علی، محمد بن الحسین بن علی بن الحسین و موسی بن عبدالله بن الحسن نیز روایاتی نقل شده است.

پس از این بخش، فصل دیگری در فضیلت زیارت روز عاشورا و برخی دیگر از ایام خاص بر اساس روایاتی از امام سجاد، امام باقر و امام صادق (علیهم السلام) آمده است.

فهرست

مقدمه/ کلمة السید احمد الحسینی، ترجمه مؤلف الکتاب، اسناد الکتاب الی المؤلف.

متن/ ما روی عن النبی فی زیارة الحسین، ما روی عن المیرالمؤمنین فی زیارة الحسین، ما روی عن الحسن بن علی، ما روی عن الحسین بن علی فی زیارة الحسین، ما روی عن ابی جعفر فی زیارة الحسین، ماروی عن جعفر فی زیارة الحسین، ما روی عن عبدالله بن الحسین، فی زیارة الحسین ...

فضل الزیارة یوم عاشورا، فضل الزیارة فی اول یوم من رجب، فضل زیارة الحسین فی نصف من شعبان و فی شهر رمضان و یوم عرفه، زیارة یوم العید، زیارة یوم الغدیر، فی تربة الحسین، فی من زار الحسین.

فلسفه زیارت

احمد عابدی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۷۶، ۱۳۸، ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

این کتاب، ترجمه و شرح رسالهٔ زیارة القبور فخر رازی است. بیشتر کتاب‌هایی که در این موضوع نوشته شده، به جنبه‌های نقلی و روایی زیارت پرداخته و آداب و فضایل و کیفیت زیارت را با استناد به احادیث اهل بیت (علیهم السلام) بیان کرده‌اند، اما کتاب‌هایی که با نگاهی فیلسوفانه، مباحث عقلی زیارت را مورد توجه قرار دهند، بسیار اندک است.

رسالهٔ زیارة القبور فخر رازی، یکی از مهم‌ترین کتاب‌هایی است که در اثبات عقلی و نقلیِ زیارت، به رشته تحریر درآمده است. مصحّح کتاب در مقدمه آن، در بیان اهمیت این رساله کوتاه و کم‌برگ اما بزرگ و پربار آورده است:

ص: ۶۴

رساله «زیارة القبور» امام فخر الـدین رازی، از آن جهت که مؤلفش سنّی مـذهب و امام المشـککین بوده و در هر مسأله عقلی دچار شک و تردیـد شده، اما در این مسأله هیچ تردیدی به خود راه نداده و آن را مورد بحث عقلی و فلسـفی قرار داده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در قرن یازدهم هجری، محمد بن عبدالوهاب پدید آمد و در شک و تردید، گوی سبقت را از فخر رازی ربوده و این مسأله را مورد انکار قرار داد و تصور نمود که زیارت قبور، از اختصاصات شیعیان است. شاید اگر او این رساله را که از دانشمندان بزرگ خودشان است، دیده بود، گرفتار این انحرافات نمی‌گردید. (ص ۱۱)

مصحح این رساله، علاوه بر ترجمه و شـرح آن، دیـدگاه‌های دانشـمندان مسـلمان درباره زیارت قبور را نیز یادآور شده که بر غنا و ارزش کتاب افزوده است.

فخر رازی در این رساله، با بیان دقیق، این آموزه دینی را برهانی نموده است، اگر چه ریشه اسـتدلال‌های او در کتاب‌های ابن‌سـینا و سهروردی دیده می‌شود، اما به هر حال تقریر و تفسیر او، بسیار عالمانه است.

وی برای تفسیر فلسفی زیارت قبور، سه مقدمه می‌آورد:

مقدمه اول: با فنا شدن بدن، روح فانی نمی‌شود.

مقـدمه دوم: روحی که از بـدن جـدا شـده است، چون از جهتی قوی‌تر از روحی است که متعلق و وابسـته به بدن است، همه علوم و معارف را فرا می‌گیرد و ...

مقدمه سوم: ارتباط روح و بدن، ارتباط عاشقانه است و پس از مرگ، فوراً این ارتباط قطع نمی‌شود.

فخر رازی پس از بیان این سه مقدمه می‌گوید:

وقتی انسـان نزد قبری می‌رود، روح زائر بـا آن تربت و خاک قبر ارتباط پیـدا می‌کنـد و چون روح میت نیز با آن تربت ارتباط دارد، در این هنگام این دو روح با یکـدیگر ملاقات نموده و مثل دو آینه متقابل می‌باشـند که شـعاع و نور از هر کـدام به دیگری سـرایت می‌کنـد و علـوم و اخلاـص و معـارف هر کـدام به دیگری می‌رسـد. به این جهت زیـارت قبور، هم برای زائر مفیـد است و هم برای زیارت شده. (ص ۶۰)

فهرست

متن عربی رساله:

الفصل الاول: من براهین اثبات النفس الناطقة و هی عشرة.

الفصل الثانی.

الفصل الثالث: فی بقاء النفس مع هلاک البدن.

الفصل الرابع: فی فوائد زیارة القبور.

متن فارسـی رساله: ترجمه متن رساله، تألیفات رازی، صحّت نسبت این رساله به فخر رازی، اعتبار نسخه، هدف از تألیف این رساله، اهمیت این رسـاله، زیـارت قبـور از نظر آیـات و روایـات، حکم فقهی زیـارت قبـور، زیـارت در آثـار فیلسوفـان (ارسطو، ابن سـینا، سهروردی، فخر رازی، محمد غزالی، سید حیدر آملی، میر داماد، ملّاصدرا و امام خمینی).

تعلیقـات: برهـان اول تـا برهان نهم، معنای ریاضت، کلام افلاطون، علم نفس به جزئیات، اشـکال، ادله نقلی بر بقای نفس، عبرت از مردگان، دو حکایت.

فلسفه زیارت و آیین آن

مرتضی واعظ جوادی. چاپ سوم: قم، انتشارات اسراء، ۱۳۸۵، ۲۵۵ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

این اثر، تحقیقی مستند و جامع درباره مفهوم زیارت و آیین و آداب این آموزه دینی است که سعی شده به لایه‌های معنایی و فلسفی آن پرداخته شود و از اسرار عرفانی آن پرده‌برداری گردد. مؤلف در مقدمه کتاب آورده است:

شریعت بیضای الهی، چون دعا و زیارت را پایه همه کمالات بشری می‌داند، با اهتمام به آن پرداخته است ... شناخت این گونه میادین فراگیر و تفسیر و بر شماری منافع و آثار فراوان آن و نگاه صحیح و واقعی به آن، به گونه‌ای که از خرافات، تحریفات و انحرافات جلوگیری کند، به ویژه در دورانی که راه شهوات باز و باب شبهات گشوده و قلم‌های تحریف و قدم‌های انحراف روان است. سزاوارتر است که این گونه مباحث ضروری و همگانی، بیشتر مورد توجه و اهتمام واقع شود و تب وتاب این گونه حقایق، همواره در جامعه وجود داشته باشد. (ص ۱۲)

بنابراین، مؤلف در این تحقیق، سعی دارد هم حاصل تلاش پیشینیان این فن را گرد آورد و هم پژوهشی را تقدیم جامعه کند که پاسخ‌گوی

نیاز زمان باشد و هم زمینه‌ای برای مطالعات بعدی و عرضه اثری کامل‌تر. در این نوشته، با مبرهن ساختن زیارت با دلایل عقلی و نقلی و تحلیل ارزش‌های بر آن، تفکر واهی و سست مخالفان زیارت مانند ابن تیمیّه و همفکران آنها ابطال می‌شود، اما مؤلف در این اثر، نگاه مستقیم و برجسته‌ای به تلقّی دگراندیشان و شبهات مطرح شده از سوی آنها درباره زیارت ندارد و خواننده کتاب را برای مطالعه نظرات مستقیم مخالفان،

به کتاب‌هایی مانند الغدیر ارجاع می‌دهد.

مؤلف، زیارت را از دو دیدگاه عام کلام و علم فقه بررسی کرده است:

علم کلام: اعتقاد به امامت و پیوند قطعی و ناگسستنی میان امت و امام، از نقطه نظر مباحث کلامی و اعتقادی ایجاب می‌کند که همواره انسان، خود را در آستان پیامبر و آل او بداند و لحظه‌ای خود را از محضر و منظر آنان دور ندارد.

در حال حیات ظاهری امام باشد یا پس از رحلت و این گرایش که از اعتقاد قلبی و از جایگاه ایمان برخاسته است، در قالب زیارت ظهور می‌کند.

علم فقه: مسلمان معتقد، مکلف به یک سلسله اعمال و وظایفی است که از جمله آنها تولی و تبری است. شایسته است که مسلمان با انجام زیارت، وظیفه ارزشمند و تکلیف والای خود را نسبت به موالیان حقیقی و اوصیای والاایشان انجام دهد. (ص ۱۴)

مهم‌ترین منابع مورد استفاده در این کتاب عبارت است از:

منابع فلسفی: اسفار ملا صدرا، تعلیقات علی شرح فصوص الحکم امام خمینی، رسائل ابن سینا، مبدأ و معاد آیت الله جوادی آملی.

منابع حدیثی: بحارالانوار علامه مجلسی، جواهر الکلام محمد حسین نجفی، خصال شیخ صدوق، صحیح مسلم.

منابع زیارتی: کامل الزیارات ابن قولویه، هدایهٔ الزائرین و بهجهٔ الناظرین شیخ عباس قمی.

فهرست

بخش دوم/ آیین زیارت: ویژگی‌های سفر زیارتی (تعبد به احکام و آداب زیارت، استحباب مؤکد یا وجوب زیارت، معیار شرافت زیارت نیابتی) آداب زیارت (غسل زیارت، اذکار غسل زیارت، خضوع و خشوع، پوشیدن لباس تمیز، اذن دخول، بوسیدن عتبه، آهسته سخن گفتن، تکبیر، خواندن نماز، تلاوت قرآن، زیارت وداع، کمک به تهیدستان).

کامل الزیارات

جعفر بن محمد بن قولویه، ترجمه سید محمد جواد ذهنی تهرانی. چاپ دوم: تهران، انتشارات پیام حق، ۱۳۷۷، ۱۰۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

این نوشتار، دایرة المعارفی از معارف اسلامی، درباره زیارت‌های معصومان (علیهم السلام) و از مهم‌ترین منابع و مآخذ در این زمینه است. این کتاب گرانسنگ را می‌توان اولین کتاب مستند و موثّق درباره زیارات اهل بیت (علیهم السلام) دانست که از گذشته به ارث رسیده است.

ابوالقاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن قولویه قمی، مشهور به ابن قولویه، از عالمان بزرگ قرن چهارم هجری است که آثار او مورد اعتماد و استناد عالمان بزرگ شیعه- از شیخ مفید تا علامه مجلسی و عالمان معاصر- بوده است.

نجاشی درباره او نوشته است:

او از ثقات علما و برجستگان آنها در علم حدیث وفقه می‌باشد و استاد ما شیخ مفید، فقه را از او فرا گرفته است و هر چه درباره مردم از صفات نیکو و وثاقت فقه گفته شود، او برتر از آن است. او دارای کتب‌های نیکویی است که اکثر آنها را من نزد شیخ مفید و حسین بن عبدالله فرا گرفته‌ام.

علامه مجلسی درباره اهمیت کتاب کامل الزیارات می‌نویسد:

کتاب کامل الزیارت، از اصول معروف شیعه است و شیخ طوسی در تهذیب الاحکام و دیگر محدثین از آن روایت کرده‌اند. (بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲)

علامه محمد علی غروی اردوبادی نیز در مقدمه‌ای که بر این کتاب نگاشته آورده است:

برترین کتاب نزد شیعه که در بر دارنده این مقصود (زیارت) از سنت شریف است، همین کتاب کامل الزیارت از شیخ فقیه ابن قولویه قمی است که در وثاقت او هیچ کس اختلافی نکرده است ... هیچ یک از کتاب‌های رجال را نمی‌بینی مگر آن که با صراحت تمام فریاد به وثاقت مؤلف برداشته‌اند و کتب حدیث نیز لبریز از نشانه‌هایی است که بیانگر نهایت اعتماد مؤمنین آن به این کتاب و مؤلف آن و راستگویی و دقت و حفظ و استواری اوست.

روایات این کتاب را از نظر موضوع، می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱. روایات مربوط به زیارت رسول اکرم (ص) و اهل بیت معصوم (علیهم السلام) او.

۲. روایات مربوط به زیارت دیگر اولیای الهی همچون حمزه سیدالشهدا (ع) و شهدای احد، حضرت عباس (ع) و شهدای کربلا، حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام)، حضرت عبدالعزیز حسنی (ع) و نیز زیارت مؤمنان.

۳. بیان فضیلت و آداب برخی اماکن مشرفه همچون: مسجد النّبی، مسجد سهله، مسجد کوفه، مسجد قبا، مشربه امّ ابراهیم، مسجد فضیخ، مسجد احزاب یا فتح.

اصلی‌ترین و مفصل‌ترین بخش این کتاب، روایات مربوط به زیارات امام حسین (ع) است که ظاهراً انگیزه اصلی تألیف کتاب نیز بوده است.

ص: ۶۷

در کنار روایات مربوط به زیارت، برخی مطالب که با زیارت یا مشاهد مشرفه و یا زندگی معصومان (علیهم السلام) ارتباط داشته نیز بیان شده

است. به عنوان نمونه، در بخش زیارت حضرت سیدالشهدا (ع)، فضیلت آداب فرات، آیات نازل در شهادت حضرت ابا عبد الله (ع)، علم انبیا به شهادت آن حضرت و لعن آنها بر قاتلان او، گریه مخلوقات و فرشتگان در شهادت آن حضرت، ثواب گریه و گریاندن و شعر گفتن درباره آن حضرت نیز بیان شده است.

فهرست

باب ۷- ۱/ ثواب زیارت پیغمبر اکرم (ص) و قبر ایشان و خواندن نماز در مسجد رسول الله (ص) و ...

باب ۱۲- ۸/ فضیلت نماز خواندن در مسجد کوفه و مسجد سهله، ثواب زیارت حضرت علی (ع) کیفیت زیارت و نحوه خواندن دعا در آنجا، وداع با قبر حضرت و ...

باب ۹۸- ۱۳/ فضیلت آب فرات و نوشیدن و غسل نمودن در آن، محبت حضرت رسول (ص) به حسنین (ص)، زیارت امام حسن (ع) و قبور ائمه معصومین (علیهم السلام)، کلام رسول خدا (ص) در شهادت امام حسین (ع)، گریستن فرشتگان بر حضرت امام حسین (ع)، نوحه‌سرایی طایفه جنّ بر ایشان، زیارت انبیا بر امام حسین (ع)، زیارت فرشتگان بر امام حسین (ع)، ثواب زیارت امام حسین (ع) در روز عرفه، کیفیت خواندن زیارت عاشورا، زیارت قبر حضرت عباس (ع)، وداع با قبور شهدا و ...

باب ۱۰۸- ۹۹/ ثواب زیارت قبر موسی بن جعفر و محمد بن علی الجواد (علیهم السلام)، زیارتنامه حضرت موسی بن جعفر و امام جواد (ص)، زیارت قبر حضرت رضا (ع)، زیارتنامه ائمه (علیهم السلام)، زیارت جامعه، فضیلت زیارت مؤمنین و کیفیت آن، فضیلت زیارت حضرت معصومه (علیها السلام).

کتابشناسی امامزادگان و بقاع متبرکه

سید اصغر احمدی. چاپ دوم: قم، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۵، ۴۰۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، معرفی کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌هایی است که مستقلًا درباره امامزادگان و یا بقاع متبرکه نوشته شده است. ابتدا شخصیت‌هایی معرفی شده‌اند که مشهورتر بوده و بیشتر مورد توجه نویسندگان قرار گرفته است. در پایان هر مقاله نیز حداقل پانزده منبع درباره آنان ذکر شده است.

مطالب این قسمت از حضرت عباس (ع) شروع و به امامزاده علی بن محمد باقر در مشهد اردهال ختم می‌شود.

در قسمت دوم، زیارتگاه‌هایی که شرایط مذکور را دارا نبودند، به صورت منطقه‌ای و استانی معرفی شده‌اند.

در قسمت سوم، ذیل عنوان امامزادگان دیگر، زیارتگاه‌هایی که از پراکندگی بیشتری برخوردار بوده و یا محل دفنشان مورد اختلاف است، ذکر شده است.

پس از این سه قسمت، آثار مربوط به نسب‌شناسی امامزادگان معرفی شده و در پایان، آثاری که به صورت کلی، درباره امامزادگان و موضوعات مرتبط با آنان نوشته شده، ذیل عنوان «مباحث عمومی» معرفی شده‌اند.

در پایان و پس از فهرست‌واره‌ها، تعدادی از تاریخ‌های محلی که

بخش مستقلی از آنها به معرفی امامزادگان هر منطقه پرداخته، با عنوان «ضمیمه» آمده است:

کتابشناسی امامزادگان و اماکن متبرکه، با هدف شناسایی منابع مربوط به زندگی‌نامه، فضایل و کرامات امامزادگان و سادات و زیارتگاه‌ها و بقاع متبرکه آنها در ایران و برخی از کشورهای اسلامی، به معرفی کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها در این‌باره همت

گماشته و فهرست و چکیده این آثار را در مدتی محدود و تا حدّ امکان به صورت

موضوعی، در اختیار محققان و دانشجویان قرار داده است، به امید این که حق صاحبان قلم را ادا کرده و راه را برای پژوهش‌های بیشتر و عمیق‌تر این زمینه، هموار کرده باشد. (ص ۱۱)

فهرست

کربلا و حرم‌های مطهر

سلمان هادی آل طعمه، ترجمه حسین صابری. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۸، ۳۶۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، تاریخچه‌ای از مرقد مطهر امام حسین و حضرت ابوالفضل العباس (ص) در کربلا است.

مؤلف، تاریخ بنا و سیر رخدادهای این دو مرقد مطهر را بررسی کرده و به جلوه‌های هنر معماری و کاشی کاری و خط و کتابت در این دو حرم پرداخته است. در پایان نیز فهرستی از دانشوران و عالمانی که در این حرم‌ها به خاک سپرده شده‌اند، آمده است:

کتابی را که در پیش دید خود دارید، تاریخ مرقد الحسین و العباس است که در آن ره آورد همه آنچه را که در کتاب‌ها و نوشته‌ها و یا بر زبان پیران سزاوار اعتماد در این‌باره وجود داشته، خواهید یافت.

نگارنده برای پدید ساختن این اثر، سال‌های بسیاری کوشیده است و به امید این که تشنگان تاریخ کربلا و مرقد امام حسین (ع) از آن بهره برند و رهگذران آن، با جلوه‌هایی از تمدن و فرهنگ اسلامی و برخی از آنچه بر کربلا و بر مرقد امام شیعیان در کربلا گذشته است، آگاهی یابند. (ص ۱۷)

نویسنده برای تدوین این کتاب، تا آنجا که توانسته، به مهم‌ترین منابع

مکتوب خطی و چاپی تکیه کرده و کوشیده تا همه آنچه را که در عرصه‌های تاریخ و علم و ادب و اندیشه به کربلا مربوط می‌شود و نیز همه آداب و رسوم کهن این شهر را باز کاود و تصویری از آن ترسیم کند.

اشعار زیادی نیز به عربی، در مدح امام حسین و حضرت ابوالفضل (ص)، در جای جای کتاب به چشم می‌خورد که بر غنا و جذّابیت آن افزوده است. اگرچه مترجم کتاب در پایان، اشعاری به فارسی در مدح حضرت ابوالفضل (ع) آورده و به ترجمه اشعار عربی نپرداخته است. اشعار این بخش از میرزا نصیر اصفهانی، محمد حسین عنقا، وصال شیرازی، عمان سامانی، محمد علی مجاهدی، صغیر اصفهانی و حبیب الله چایچیان (حسان) است.

فهرست

ص: ۶۹

بخش اول/ تاریخ مرقد امام حسین (ع): شخصیت امام حسین (ع)، سفر به عراق، شهیدان کربلا، سجده بر تربت امام حسین (ع)، بنای حرم، نخستین بارگاه، آتش سوزی در حرم، سیر تاریخی مرقد امام حسین (ع)، توصیف عمومی حرم، گنجینه حرم، فهرست آثار موجود در گنجینه، قرآن‌های خطی در گنجینه، رواق‌ها و درها، گلدسته‌ها، نقیبان کربلا، زیارات مطلقه امام حسین (ع).

بخش دوم/ تاریخ مرقد حضرت عباس (ع): تاریخ مرقد، توصیف عمومی مرقد، ضریح جدید، رواق‌ها و درها و گنجینه حرم، درهای حرم، ایوان طلا، به خاک سپرده شدگان حرم، گلدسته‌ها، متولّیان حرم، ابوالفضل (ع) در شعر فارسی، زیارتنامه حضرت ابوالفضل (ع).

مراقد اهل بیت (علیهم السلام) در شام

سید احمد فهری. چاپ اول: تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۷، ۱۱۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشتار، تاریخچه مختصری از مراقد و بقاع متبرکه در کشور سوریه است که به منظور آشنایی زائران آن مکان‌های مقدس، نوشته شده است.

مؤلف در ابتدا به موقعیت جغرافیایی کشور سوریه اشاره می‌کند و در ادامه، آیات و روایاتی درباره شام می‌آورد. خواننده کتاب علاوه بر شناخت زیارات و مقابر سوریه، با تاریخ مختصری از زندگی بزرگان مدفون در آنجا مانند حضرت یحیی، بلال، عبدالله بن جعفر بن ابی طالب نیز آشنا می‌شود. اشعاری به عربی و فارسی، بنا به مناسبت‌های مختلف در این مجموعه آمده که بر ارزش آن افزوده است.

فهرست

آیات و روایات درباره شام، مسجد اموی در شام، آتش سوزی در مسجد اموی، مختصری از شرح حال حضرت یحیی، سرّی از ولایت، مقام رأس الحسین (ع)، باب الصغیر، قبرستان عمومی دمشق، مختصری از شرح حال بلال، عبدالله بن جعفر بن ابی طالب، مرقد فضّه خادمه، قبر حضرت رقیه (علیها السلام)، قبر و مقام حضرت زینب (علیها السلام)، قبر حضرت زینب (علیها السلام) در قریه راویه، کیفیت شهادت حجر، عقیده محیی الدین درباره امام زمان (ع).

مزار

آقا جمال خوانساری، به کوشش رضا استادی. چاپ اول: قم، دبیر خانه کنگره آقا حسین خوانساری، ۱۳۷۷، ۲۰۰ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

این اثر، یکی از مهم‌ترین کتاب‌هایی است که عالمان بزرگ شیعه، درباره زیارات و آداب آن- به ویژه زیارت امام رضا (ع)- به رشته تحریر در آورده‌اند. مرحوم محدث نوری، درباره اهمیت تألیفات آقا جمال خوانساری نوشته است:

تألیفات آقا جمال خوانساری، حاکی از خوش فهمی، حسن سلیقه و صفای ذهن او به ویژه در فهم معنی احادیث اهل‌بیت (علیهم السلام) است. گواه این مطلب، ترجمه مفتاح الفلاح او و حواشی آن و نیز مزار و توضیحاتی است که در شرح عبارات زیارات جامعه کبیره و غیره نوشته است. تا آنجا که من واقف هستم، این قبیل توضیحات در کتاب‌های دیگران یافت نمی‌شود. (خاتمه المستدرک، ج ۲، ص ۵۱)

مؤلف، این کتاب را در پاسخ به درخواست شاه سلطان حسین صفوی نوشته است. سلطان حسین که قصد زیارت امام رضا (ع) را داشت، از مؤلف خواست تا در کتابی، آداب زیارت امام رضا (ع) را برای او به رشته تحریر بکشد. آقا جمال خوانساری این کتاب را به زبان فارسی نوشت و تمامی آیات و روایات و زیارات آن را به فارسی ترجمه کرد.

ص: ۷۰

مؤلف، از آوردن اسنادِ روایات خودداری کرده؛ زیرا کتاب برای استدلال و استفاده متخصصان نوشته نشده است.

در ضمن در نقل برخی آداب و احکام زیارت، گاهی با عنوان «توضیح»، به معانی لغات و اخفلاف نسخه‌ها و جمع بین روایات، اشاره‌هایی شده است.

این کتاب، از منابع مرحوم محدث قمی در تدوین مفاتیح الجنان بوده و ایشان، زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) را از این کتاب نقل کرده است:

به عزم زیارت روضه مقدسه منوره امام معصوم مطهر، وارث مناقب علیه جدّ و پدر، نجم درخشان آسمان نبوت و مصباح افشانِ دودمان فتوت ... علی بن موسی الرضا، به فیروزی و اقبال سعادت قرین از یمین و شمال متوجه صوب خراسان [... شدیم و این حقیر] حسین خوانساری را به جمع رساله محتوی بر زیارت آن جناب مستطاب و ترجمه و توضیح عبارات و ما یتعلّق بهذا الباب مأمور داشتند، لهذا امتثالًا لامره الاشرف الاعلی، این رساله را که مشتمل است بر مقدمه و سه فصل و خاتمه، ترتیب داد. (ص ۹)

فهرست

مقدمه/ در ذکر بعضی از احادیث معتبره که در فضیلت و ثواب زیارت آن حضرت (امام رضا (ع)) وارد شده است.

فصل اول/ در آنچه پیش از سفر و در اثنای آن باید کرد: بهتر است قمر در عقرب نباشد، روز دوشنبه و چهارشنبه نباشد و ...

فصل دوم/ در آداب زیارت آن حضرت: غسل کردن، نماز خواندن، خواندن زیارتنامه‌های منقول از ائمه.

فصل سوم/ در ذکر بعضی از زیارت‌های جامعه که هر یک از ائمه طاهرین (علیهم السلام) را به آن، می‌توان زیارت کرد: زیارت جامعه کبیره، زیارت امین الله.

فصل چهارم/ در بیان زیارت امامزاده‌ها مانند بعضی زیارات متعلّقه به شهدای کربلا و زیارت حضرت معصومه (علیها السلام) در قم و ...

المزار

محمد بن مکی (شهید اوّل)، تصحیح محمود بدری. چاپ اول: قم، مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۳۷۵، ۳۳۱ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

این اثر، مجموعه‌ای از زیارت‌های معصومان (علیهم السلام) و آداب و اعمال مخصوص زیارت آنهاست که جزو منابع مهم زیارات شیعه محسوب می‌شود و از همان آغاز تألیف تا کنون، مورد توجه عالمان بوده است.

مؤلف در این کتاب، موارد بسیاری از زیارات و اعمال آن را نقل کرده، بدون آن که آن‌ها را به معصومی نسبت دهد و یا منبع و سند آن را بیان کند، ولی در برخی کتاب‌های دیگر، اسناد و مدارک آنها ذکر شده است.

البته مؤلف در بعضی موارد، نام گوینده زیارت و سؤال راوی از آن حضرت را ذکر کرده و سپس دعا و یا زیارت و اعمال آن را آورده است. به عنوان مثال می‌توان به زیارت امیرالمؤمنین در روز غدیر مشهور به (امین الله) که از جابر جعفی، از امام باقر (ع)، از پدر بزرگوارش امام سجاد (ع) نقل کرده است و نیز زیارت امام حسین (ع) که صفوان بن مهران جمّال از امام صادق (ع) نقل می‌کند و دعای «اللهم عظم البلاء» که از امام زمان نقل می‌کند و یا دعای مسجد کوفه که از امام صادق نقل می‌کند، اشاره کرد.

یکی از ویژگی‌های این کتاب، وجود برخی از دعاها و زیارت‌ها است که تنها در این کتاب نقل شده و بدون شک، مؤلف که از بزرگ‌ترین عالمان شیعه است، آن را بدون مدرک و سند ذکر نکرده است، اما به لحاظ اختصار و یا دلیل دیگری، از ذکر منبع و سند آن خودداری نموده است، مانند زیارت مختار بن ابی عبیده ثقفی.

برخی کتاب مزار شهید اول را با مزار شیخ مفید اشتباه گرفته‌اند که بهترین راه‌حل این شبهه، مراجعه به کتاب‌هایی است که در آن از مزار شهید اول نقل شده است، مانند روایاتی که بحارالانوار از مزار شهید نقل می کند و با مزار شیخ مفید، تفاوت اساسی دارد.

نکته دیگر این که برخی از زیارت‌ها و دعاهایی که در این کتاب بدون اسناد به معصوم آمده، در کتاب‌های دیگر از قول معصومان (علیهم السلام) به طور مسند ذکر شده است، مثلًا زیارت حضرت زهرا (علیها السلام) در تهذیب و بحارالانوار، به طور مسند از امام باقر (ع) نقل شده است یا زیارت ائمه بقیع (علیهم السلام) که در

کامل الزیارات و بحارالانوار، از یکی از ائمه (علیهم السلام) نقل شده است.

زیارت عاشورای معروف که از امام محمد باقر (ع)، توسط علقمه یا عقبه در کامل الزیارات، مصباح المجتهد و بحارالانوار نقل شده، در این کتاب بدون اسناد به معصوم آمده است.

فهرست

بخش اول/ زیارت‌ها: زیارت رسول خدا (ص) و حضرت فاطمه (علیها السلام)، زیارت ائمه بقیع (علیهم السلام)، زیارت علی (ع) و سایر مشاهد نجف، زیارت امام حسین (ع) و اصحاب او، زیارت امام موسی بن جعفر (ع)، زیارت امام جواد (ع)، زیارت امام رضا (ع)، زیارت امام هادی (ع)، زیارت امام حسن عسکری (ع)، امام زمان (عج) و مادر ایشان.

خاتمه: زیارت جامعه، زیارت سلمان، زیارت قبور شیعه، زیارت به نیابت دیگران.

بخش دوم/ اعمال و آداب مساجد کوفه: اعمال هنگام ورود به کوفه، اعمال مسجد جامع کوفه، اعمال و فضیلت مسجد سهله، اعمال و فضیلت مسجد صعصعه، اعمال و فضیلت مسجد غنی، اعمال و فضیلت مسجد جعفی، اعمال و فضیلت مسجد بنی کاهل.

خاتمه: زیارت مسلم بن عقیل، هانی بن عروه، مختار ثقفی.

المزار الکبیر

ابوعبدالله محمد بن جعفر المشهدی، تصحیح جواد قیومی اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات قیوم، ۱۴۱۹ ق، ۷۰۴ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

این مجموعه، یکی از قدیمی‌ترین منابع اسلامی درباره زیارت، آداب و ادعیه اماکن مقدسه است که بسیاری از عالمان بزرگ شیعه به این کتاب اعتماد کرده و روایات، زیارات، اعمال و ادعیه آن را در کتاب‌های خود آورده‌اند.

علامه مجلسی درباره اهمیت این کتاب آورده است:

کتاب بزرگی در زیارات هست که بنابر آنچه که از کتب سید ابن طاووس معلوم می‌شود، از تألیفات محمد بن المشهدی است و ما آن را المزار الکبیر نامگذاری می کنیم ... از کیفیت اسناد کتاب مزار کبیر استفاده می‌شود که کتاب معتبری است و سید ابن طاووس و نیز عبدالکریم بن طاوس، بسیاری از روایات و زیارات را از این کتاب گرفته‌اند.

(بحارالانوار، ج ۱، ص ۳۵ و ۱۸)

محدث نوری، درباره مؤلف این کتاب و مقام علمی و معنوی او می‌نویسد:

مؤلف این کتاب از بزرگان علما و دارای دانشی بسیار و روایات زیاد و مورد اعتماد است و بنابر آنچه از مقدمه کتابش استفاده می‌شود، تمام آنچه از دعاها و زیارات در این کتاب آمده است، از ائمه معصومین (علیهم السلام) فرا گرفته شده است.

(مستدرک الوسائل، ج ۱۹، ص ۳۶۴)

ص: ۷۲

مؤلف در مقدمه بیان می‌کند که این کتاب را به درخواست فردی به نام ابوالقاسم هبهٔالله بن سلمان نگاشته و در آن، از فضیلت زیارت، آداب مساجد و ادعیه برگزیده و تعقیبات نماز بحث خواهد کرد. ولی با مراجعه به کتاب معلوم می‌شود درباره تعقیبات نماز در این کتاب، مطلبی ذکر نشده است. از این رو احتمال دارد نسخه‌ای که به دست ما رسیده ناقص است و در نسخه اصلی کتاب، مطالبی در این‌باره ذکر شده باشد. وی پس از مقدمه، زیارت رسول خدا (ص) و دیگر امامان معصوم (علیهم السلام) به همراه فضائل و آداب آن را بیان می‌کند.

دعاها، آداب و اعمالی که در این کتاب ذکر شده، از نظر بیان سند و کیفیت نقل، به چند دسته تقسیم می‌شوند.

۱. روایات، ادعیه و زیاراتی که به سند متصل (از مؤلف تا معصوم) بیان شده است.

۲. روایاتی که سند آن به قبل ارجاع شده است.

۳. روایاتی که سند آن ناقص است.

۴. گاه سند مؤلف به شخصی ذکر شده و گفته شده که آن شخص با سند متصل خود، این گونه روایت کرده است ولی سند راوی به معصوم، نیامده است.

۵. روایاتی که به صورت مقطوعه به امام نسبت داده شده‌اند.

۶. برخی از اعمال و آداب زیارت که به هیچ معصومی نسبت داده نشده‌اند و مشخص نیست از سخنان مؤلف است یا از معصومان (علیهم السلام) روایت شده است؛ اگر چه محدث نوری، از برخی جمله‌های مقدمه کتاب استفاده کرده که تمامی این زیارات و ادعیه، توسط روایات مورد اعتماد به مؤلف رسیده است.

فهرست

مقدمه/ آداب زیارت و دعا.

متن/ آداب و زیارات رسول خدا (ص)، سایر زیارات مدینه، زیارات شهر نجف و اعمال مساجد آن، زیارت امام حسین (ع) و اعمال ماه شعبان و ذی حجّه، زیارات سایر ائمه (علیهم السلام)، ذکر استغاثه به حضرت مهدی (عج).

المزار (مناسک المزار)

شیخ مفید، به کوشش سید محمد باقر موحد ابطحی. چاپ اول: قم، انتشارات مدرسه الامام المهدی، ۱۴۰۹ ق. (موضوع: مزارات اسلامی)

این اثر، بعد از کتاب کامل الزیارات، تالیف ابن قولویه قمی، دومین کتاب مهم مکتب تشیع، درباره زیارت محسوب می‌شود که همواره مورد اعتماد و استناد عالمان بزرگ شیعه بوده است و از مآخذ اصلی کتاب‌های مهمی همچون تهذیب الاحکام شیخ طوسی، المصباح کفعمی و بحار الانوار علامه مجلسی به شمار می‌رود.

مؤلف، این کتاب را در خطبه آن، «مناسک زیارهٔ الامامین» می‌نامد، ولی در کتاب الارشاد خود، به عنوان «مناسک المزار» به آن ارجاع می‌دهد. افزون بر این دو اسم، برخی بزرگان از آن با نام المزار و برخی مناسک المزار و برخی مناسک المزارات یاد کرده‌اند.

ص: ۷۳

روایات این کتاب سه گونه است:

۱. روایاتی که با ارائه سند کامل از استاد خود ابن قولویه نقل می‌کند که قسمت عمده این کتاب را تشکیل می‌دهد. گاهی نیز روایات را از دیگر استادان خود با سند کامل ذکر کرده است.

۲. روایاتی که به صورت مرسل از یکی از ائمه (علیهم السلام) نقل می‌کند و از

ارائه منبع سند آن خودداری کرده است.

۳. آداب و زیاراتی که آن را نقل کرده، ولی به معصومی نسبت نداده است که در بسیاری موارد، بعید به نظر می‌رسد از روایات اخذ نشده باشد، به ویژه آن که برخی از آنها، در کتاب‌های دیگری به صورت مسند، از ائمه (علیهم السلام) روایت شده است.

علامه نجاشی هنگام برشمردن کتاب‌های شیخ مفید، از مزار صغیر یاد می‌کند و علامه آقا بزرگ تهرانی هم مزار موجود را مزار صغیر می‌نامد. از این عبارت برمی‌آید که مؤلف، دارای دو کتاب مزار کبیر و صغیر بوده است و اکنون از کتاب مزار کبیر او اطلاعی در دست نیست. البته احتمال دیگری هم هست که مراد نجاشی، کوچکی حجم کتاب باشد نه وجود کتابی دیگر به نام المزار الکبیر.

علامه آقا بزرگ تهرانی در الذریعه، هنگام معرفی مزار مفید، خطبه مزار شهید را ذکر کرده است و این، سبب اشتباهی شده و سبب شده برخی دیگر نیز نسخه‌های مزار شهید و مفید را خلط کرده‌اند.

فهرست

بخش اول/ روایات مربوط به فضیلت و آداب زیارت امیرالمؤمنین و بعضی از اماکنی که در جوار آن حضرت است، مثل مسجد کوفه و مسجد سهله.

روایات مربوط به فضیلت و وجوب زیارت امام حسین (ع) و ثواب بسیار و آثار مادی و معنوی آن و آداب و مراسم ویژه زیارت آن حضرت و زیارات ایشان و همچنین زیارت حضرت علی اکبر و حضرت عباس (ص).

بخش دوم/ فضیلت زیارت رسول خدا (ص) و آداب زیارت آن

حضرت، فضیلت زیارت حضرت فاطمه (علیها السلام) و آداب زیارت ایشان، فضیلت زیارت امام حسن (ع) و سایر ائمه (علیهم السلام) و آداب زیارت آنها، زیارات جامعه و مربوط به همه ائمه، زیارت نیابتی و آداب و ثواب آن، فضیلت زیارت قبور شیعیان.

مصادره قبر پیامبر

علی کورانی عاملی، ترجمه مریم کورانی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالمهدی، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این نوشته، تحقیقی کم برگ اما پر بار و پر سند و مدرک، درباره قبر رسول خدا (ص) است که مؤلف با بهره‌گیری از منابع دست اول حدیثی و تاریخی اهل سنت، به موشکافی آن پرداخته است:

مسلمانان از پیامبر بزرگشان حضرت محمد (ص) چیزهای زیادی می‌دانند. همه روزه نام او را بر فراز گلدسته‌های مسجدشان سر می‌دهند و بانگ «اشهد ان محمد رسول الله» بر می‌آورند.

ولی آنها کمتر چیزی درباره مزار و جایگاه مرقد پاکش می‌دانند. آنها به درستی نمی‌دانند که پیامبرشان در چه خاکی دفن شده است. (ص ۷)

به گفته مؤلف، پس از درگذشت رسول خدا (ص)، حکومتی که تازه روی کار آمده بود، مرقد او را مصادره

کرد و در مسجد و قبر شریف او حکومت نظامی برپا نمود و به هیچ وجه اجازه نداد مسلمانان و یا حتی خانواده‌اش، کنار تربت پاک او مجلسی برپا کنند.
حکومت حتی مانع خواندن نماز در نزدیکی مرقد رسول خدا (ص) می‌شد. به گفته مؤلف، با تحقیق درباره شواهد و مدارکی که از آن روزها به جا مانده، به روشنی در خواهیم یافت که پیامبر اسلام (ص) در خانه
خود به خاک سپرده شده است، نه آن گونه که حکومت ادعا کرده در اتاق عایشه یا جایی که پیامبر به او بخشیده است:
در این زمینه باید بدانیم که قبر شریف پیامبر (ص) و خانه و مسجد او برای حکومت، اهمیت بسیار ویژه‌ای داشته است. چون آنها ترسیده‌اند هاشمیان اعتصاب کنند و به مرقد پیامبر (ص) پناهنده شوند و خواستار پس دادن حکومت شوند. چون یکی از عادت‌های عرب این بود که اگر کسی به قبر بزرگی پناه می‌برد و چیزی می‌خواست، به احترام صاحب قبر، خواسته‌اش را رد نکنند. (ص ۱۲)
فهرست
گفتار اول/ هجرت پیامبر به مدینه و ساخت مسجد النّبی: پیامبر اکرم (ص) از خانه خدیجه تا مسجد مدینه، اعلام حکومت نظامی در مرقد شریف پیامبر، قداست و اهمیت اتاق پیامبر.
گفتار دوم/ ادعای عایشه و پاسخ آن: ادعای عایشه درباره به ارث بردن اتاق پیامبر یا داشتن اختیار آن، پاسخ به این ادعا که عایشه مالک اتاق پیامبر است، ادعای عایشه در قرن دوم ناشناخته بوده است، تناقص گویی عایشه درباره اتاق پیامبر.
گفتار سوم/ پیامبر کجا دفن شده است؟
الف. دیدگاه پیروان خلافت قریش: پیامبر در اتاق عایشه دفن شده است.
ب. دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام) و پیروانشان: پیامبر در اتاق خودش دفن شده است.
ج. دلایل درستی دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام).
د. نقشه تقریبی مسجد النبی و خانه‌های پیرامون.

مصباح الزائر و جناح المسافر

ابوالقاسم علی بن موسی (سید بن طاووس). چاپ اول: قم، مؤسسه آل‌البیت لاحیاء التراث، ۱۴۱۷ ق، ۵۴۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
این اثر، گزیده‌ای از زیارات ائمه معصومین (علیهم السلام) است که مؤلف از منابع معتبر شیعی آنها را اخذ و در قالب این کتاب تدوین کرده است.
مؤلف در مقدمه کتاب، مطالب ارزنده‌ای درباره امامت، لزوم نصب امام و نیز لزوم زیارت آنها و فضیلت آن ذکر کرده است، سپس فهرست مطالب کتاب را بیان و در جای جای کتاب نیز مطالب سودمندی ذکر کرده و برخی لغات و روایات را نیز توضیح داده است.
مؤلف، کتاب دیگری به نام المزار در همین موضوع تألیف کرده است. بنا به نقل علامه آقا بزرگ تهرانی، این دو کتاب با همدیگر فرق دارند:
کتاب مزار سید اجل جمال السالکین سید رضی علی بن موسی طاووس حلّی است که در آن، برخی ویژگی‌هاست که در کتاب مصباح الزائر او نیست و از جهاتی این دو کتاب با یکدیگر متفاوتند، اولًا کتاب مزار به چند باب تقسیم شده ولی کتاب مصباح به فصل‌ها تقسیم شده است.

ثانیاً کتاب مزار قبل از مصباح تألیف شده و خود سید در مقدمه مصباح، به وجود آن اشاره کرده است. ثالثاً در مصباح، آداب سفر نیز ذکر شده که در مزار نیامده است.

ص: ۷۵

(الذریعه، ج ۲ ص ۳۱۹)

از جلوه‌های زیبای کتاب‌های سید ابن طاووس، ترتیب منطقی مطالب و روایات است که در این کتاب هم به خوبی آشکار است. مؤلف ابتدا آداب سفر را نگاشته و سپس به ترتیب، ابتدا فضیلت زیارت هر امام و بعد زیارت معصومان را ذکر کرده است و با توجه به محل دفن هر معصوم، مطالب مربوط به آن شهر، مساجد و سایر اماکن متبرکه آن را

در کنار زیارت آن امام بیان و در پایان نیز زیارت امامزادگان و مؤمنان را ذکر کرده است. این ترتیب موجب شده که دسترسی به روایات، بسیار آسان باشد.

فهرست

مصباح الزائرین

سید محمد رضا حسینی غیاثی. چاپ اول: قم انتشارات اعراف، ۱۳۷۷، ۲۰۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

این نوشتار، گزیده‌ای از آداب و احکام زیارت امام رضا (ع) است که مؤلف از منابع مهم زیارتی شیعه استخراج و به این شکل تدوین کرده است. مؤلف در مقدمه کتاب، پس از بیان اهمیت زیارت امام رضا (ع) می گوید:

با توجه به این اهمیت فوق العاده‌ای که در زیارت حضرت امام رضا (ع) می‌باشد، متأسفانه تا کنون، در مورد کیفیت زیارت آن حضرت، به طور جامع و واضح تحقیقی انجام نشده است ...

زیارتی که در کتاب مفاتیح الجنان می‌باشد، مقداری طولانی و تشخیص چگونگی آن برای اکثر زائران مشکل است و زیارتنامه‌های دوره نیز علاوه بر این که در کتب معتبره شیعه نمی‌باشد، دچار پراکندگی است و به عنوان یک زیارت کامل محسوب نمی‌شود. (ص ۱۴)

بنابراین، مؤلف با استناد به کتاب‌های معتبر زیارتی، زیارتنامه امام رضا (ع) را گرد آورده و به همراه آداب و احکام آن، به طور خلاصه و مفید تقدیم زائران نموده است.

فهرست

معماری امامزادگان قم در قرن هشتم

عمار کاوسی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۴، ۱۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این کتاب، تحقیقی درباره سبک معماری آرامگاه‌های امامزادگان قم در قرن هشتم هجری است. در این قرن، حکومت محلی و شیعی مذهب آل‌صفی در قم برپا بود و توجه فراوانی به ساخت و بازسازی بناهای امامزادگان داشت.

معماری آن دوره که به ایلخانی معروف است، مرحله‌ای از تاریخ معماری ایران و در حقیقت تکامل هماهنگ شیوه و فنون معماری پیش از آن محسوب می‌شود. در این دوره، ساخت بناهای مذهبی مانند مساجد، مدارس و زیارتگاه‌ها، از بنای ساختمان‌های غیر مذهبی بیشتر بوده است.

شاید برجسته‌ترین ویژگی معماری دوره ایلخانی، استفاده فراوان از کاشی در تزئین بناها باشد.

فهرست

مقام ولایت، در شرح زیارت جامعه کبیره

ص: ۷۷

احمد زمرّدیان. چاپ سوم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۶، ۸۲۷ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشتار، تحقیقی مستند و جامع، درباره مقام ولایت و امامت است که در پرتو شرح زیارت جامعه کبیره به دست آمده است. مؤلف با بهره‌گیری از آیات الهی و روایات اهل بیت و کتاب‌های تفسیری و حدیثی، مقام و جایگاه امامت و ولایت تکوینی و تشریعی را در اسلام، ترسیم نموده است.

مؤلف در مقدمه خود آورده است:

در باب ولایت تکوینی اولیای حق، خاندان عصمت و طهارت ائمه هدی (علیهم السلام) با اشاره به آیات مربوطه قرآنی، اخبار و روایات به قدری زیاد است که جای هیچ گونه شک و تردیدی در آن راه نمی‌یابد و همچنین در مورد ولایت تشریعی که آن هم از جهتی مربوط به امر امامت و خلافت آن بزرگواران است، از نظر شیعیان و اهل ایمان، موضوعی حق و ثابت و پا بر جا می‌باشد. و این معنا در هر دو مورد، در ضمن شرح فقرات زیارت به تفصیل در متن کتاب آمده است و به طور کلی معانی ولاء و ولایت و ولیّ، به وجه مبسوطی تشریح گردیده است. (ص ۲)

بعد از مباحث مربوط به ولایت تشریعی و تکوینی ائمه، به مبحث

زیارت و جایگاه آن در اسلام و آثار و نتایج آن پرداخته شده است:

با آن که درباره زیارت ائمه هدی گفته‌اند به مجرد حضور نزد آن بزرگواران بلکه به مجرد توجه دل به سوی آنان، دیدار و زیارت تحقق حاصل می‌نماید و شرح این معنا در متن کتاب آمده است که حتی امام (ع) حیّ و میت ندارد و با آن تصرفی که از جنبه ولایت تکوینی به اذن خدای تعالی بر عالم دارد، کلام را می‌شنود و جواب می‌دهد، ولی چه بهتر که سالکان طریق الی الله و محّبان و دوستان برگزیدگان خدا، برای تقرب بیشتر و به منظور دیدار و زیارت و محبوب خدا، بهترین کلام را انتخاب کرده و در محضر مبارکشان عرض ارادت نمایند.

(ص ۴)

در جای جای کتاب، بنا به مناسبت موضوع، اشعاری زیبا و لطیف، سروده مؤلف آمده که بر غنا و جذّابیت کتاب افزوده است:

ای سلام ما بر اسباط رسول آن رسول اکرم و باب بتول

ای سلام ما بر اعلی خاندان که فدا بادا بر آن روح وروان

هردم ازما جان‌نثاران این سرود بر رسول و آل او باشد درود

شک نباشد در جواب این سلام پاسخی نیکوتر آید از امام

(ص ۲۷)

از دیگر ویژگی‌های این کتاب، استناد به آیات قرآن و بهره‌گیری از نکات تفسیری بسیاری است که به تبیین و شرح مفهوم ولایت و زیارت، کمک شایانی کرده است. برخی از منابع تفسیری این کتاب عبارت است از: مجمع البیان، جامع الجوامع، تفسیر لاهیجی، تفسیر المیزان، تفسیر نمونه و احادیث تفسیری اصول کافی و بحار الانوار.

فهرست

مقدمه/ در مقام ولایت، درباره زیارت، شناسایی امام دهم (ع)، مأخذ بعضی از مطالب کتاب.

فصل اول/ ولایت: معنی سلام چیست؟ اهمیت سلام نزد رسول اکرم (ص)، معنی اهل و معنی نبوت چیست؟ ارتباط فرشتگان به مقام نبوت و ولایت، ائمه هدی (علیهم السلام) پیشوای کدام امّت هستند؟ ائمه هدی (علیهم السلام) هیئت امنای دربار الهی هستند،

امامت ائمه هدی (علیهم السلام) از کجا شروع شده است؟ ائمه هدی (علیهم السلام) وارث انبیا هستند، اهمیت وارث در زیارت ائمه هدی (علیهم السلام)، ائمه هدی (علیهم السلام) در مقام سیادت، ائمه هدی (علیهم السلام) مورد تأیید روح القدس قرار دارند.
فصل دوم/ زیارت: حرم ائمه هدی (علیهم السلام) مرکز ذکر الهی است، پناهندگی زائر به وسیله زیارت قبور ائمه هدی (علیهم السلام)، ایمان زائر متوجه بر دوازده امام است، متابعت و همکاری با ائمه هدی (علیهم السلام) در تمام مراحل، دعای زائر در پیوستگی و ارتباط با ائمه هدی، زائر تقاضای تثبیت ایمان خود کرده است، در معنای شفاعت، حقیقت شفاعت.

موسوعة زيارات المعصومين

مؤسسه امام الهادی، جمعی از پژوهشگران. چاپ دوم: قم، انتشارات پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۴، هفت جلد، ۳۰۸۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها، آداب و رسوم زیارت، کتابشناسی زیارت)
این کتاب، دایرة المعارفی از زیارات معصومین (علیهم السلام) است که بر اساس مهم‌ترین منابع زیارتی شیعه استخراج و در قالب این مؤسوعه تنظیم و تدوین شده است. بنابراین می‌توان گفت که مهم‌ترین امتیاز این کتاب به غیر از جامع بودن آن، مستند بودن تمامی زیارات آن است.
نصوص زیارات و غیر آن، از منابع روایی و کتاب‌های خطی و چاپی استخراج گردیده و اختلاف نسخه‌ها نیز در پاورقی یادآوری شده است. درباره شخصیت‌ها و رجال نام برده در کتاب، زندگی‌نامه کوتاهی در پاورقی ذکر شده است.
این کتاب با زیارات رسول الله (ص) و بیان فضائل شهر مدینه و ثواب زیارت حضرت آغاز می‌شود و تا زیارات حضرت حجّت (عج) و بیان فضل سامراء و سرداب مقدس ادامه می‌یابد.
فصل پایانی نیز به زیارات جامعه اختصاص دارد. نحوه ارائه مطالب و زیارات هر کدام از معصومین (علیهم السلام) در قالب هشت باب به شرح زیر آمده است:
باب اول: زندگینامه مختصری از هر معصوم.
باب دوم: فضیلت قبر و تربت هر معصوم.
باب سوم: فضیلت زیارت هر معصوم.
باب چهارم: اوقات مستحب برای زیارت هر معصوم.
باب پنجم: آداب زیارت هر معصوم.
باب ششم: کیفیت زیارت هر معصوم.
باب هفتم: آداب بعد از زیارت هر معصوم.
باب هشتم: کیفیت وداع با معصوم.
مقدمه این کتاب، را که در ۵۰۰ صفحه، درباره مفهوم، اهداف و آداب زیارت نوشته شده، می‌تواند به عنوان کتابی مستقل، درباره فلسفه زیارت و دعا و توسل از دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام) منتشر شود.
در این مقدمه، با استناد به آیات الهی و احادیث اهل بیت (علیهم السلام)، مفاهیم مورد نظر به دقت بررسی شده و جایگاه والای آنها در فرهنگ اسلامی تبیین و تشریح شده است.

در پایان این مقدمه عالمانه، فهرستی از کتاب‌ها و نسخه‌های خطی، با موضوع زیارت، توسل و مزار آمده است که تحت این عناوین دسته بندی شده‌اند:

کتب الزیارات عند الامامیه، کتب الزیارات عند العامه، کتب الزیارت المجهوله المؤلف، الزیارات ضمن کتب الادعیه و المناسک عند الامامیه، شروح الزیارات، تاریخ المزارات.

منبع اصلی پژوهشگران این مجموعه در استخراج این اسامی، کتاب‌های الذریعه، فهرست المکتبهٔ المرعشیهٔ، کشف الظنون، فهرست مکتبه آیهٔ الله گلپایگانی، فهرست مکتبهٔ الآستانهٔ الرضویه بوده است.

از دیگر امتیازهای این مقدمه، بیان آرا، نظرات و شبهات ابن تیمیّه، درباره زیارت و گردآوری پاسخ‌های مستند و مستدلّ عالمان اهل سنت و شیعه به آنهاست. در این بخش، با استناد به منابع مهم اهل سنت و از زبان عالمان، به شبهات مطرح شده از سوی وهابیان پاسخ داده شده است.

فهرست

جلد اول: تمهید، مفهوم الزیارهٔ، الهدف من الزیارهٔ، الزیارهٔ فی القرآن و السنهٔ، ثواب الزیارهٔ، آداب الزیارهٔ، طلب الشفاعهٔ، شروح الزیارات و ...؛

جلد دوم: زیارات رسول الله (ص) (فضل المدینهٔ، فضل مسجده و موضع قبره، فضل زیارته، الاوقات المستحبهٔ لزیارته، آداب زیارته، کیفیتهٔ زیارته و ...)؛

زیارات فاطمهٔ الزهراء (فضل موضع قبرها، فی موضع قبرها، فضل زیارتها، الاوقات المستحبهٔ لزیارتها و ...)؛

زیارات الائمهٔ بالبقیع (زیارات الامام الحسن بن علی (ص)، زیارات الامام علی بن الحسین (ص)، زیارات الامام الباقر (ع)، زیارات الامام الصادق (ع)، الزیارات الجامعهٔ للائمهٔ بالبقیع)؛

جلد سوم: زیارات امیرالمؤمنین (ع) (فضل الغری و الکوفه، فضل موضع قبره، فضل زیارته، کیفیهٔ زیارته، زیارته یوم الحادی و العشرین من شهر رمضان و ...)؛

جلد چهارم: زیارات الامام الحسین (فضل کربلاء و تربهٔ قبره، فضل زیارته، الاوقات المستحبهٔ لزیارته، آداب زیارته، کیفیهٔ زیارته، زیارته فی یوم عاشوراء و ...)؛

جلد پنجم: زیارات الامام موسی الکاظم (ع) (فضل موضع قبره، فضل زیارته کیفیهٔ زیارته و الصلاهٔ علیه، کیفیهٔ وداعه و ...)؛

زیارات الامام الجواد (ع) (فضل موضع قبره، فضل زیارته، الاوقات المستحبهٔ لزیارته، زیارتهما المشترکهٔ و ...)؛

زیارات الامام الرضا (ع) (فضل طوس و تربهٔ قبره، فضل زیارته، آداب زیارته و ...)؛

زیارات الامامین العسکریین (ص) (فضل موضع قبرهما، آداب زیارتهما، الآداب بعد الزیارهٔ و ...)؛

زیارات الامام صاحب الزمان (ع) (فضل سامراء و السرداب المقدس، آداب زیارته، الدعاء له و ...)؛

جلد ششم: الزیارات الجامعهٔ (فضل تربهٔ قبورهم، فضل زیارتهم، آداب زیارتهم، زیارتهم فی رجب، زیارتهم بالنیابهٔ و ...)؛

جلد هفتم: فهارس (فهرس اسماء النّبی و الائمهٔ و کناهم و القابهم، فهرس الکنی و الالقاب و النعوت المشترکهٔ للائمهٔ المعصومین، فهرس الاماکن و البقاع، فهرس اوائل الاحادیث و الآثار و الزیارات و ...).

نجوای سرخ (شرحی بر فرازهایی از زیارت عاشورا)

علی محقق طوسی، به کوشش مهدیار بامشکی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۵، ۱۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشتار، مجموعه سخنرانی‌هایی با موضوع شرح زیارت عاشورا و بیان برخی از وقایع کربلا است. در مقدمه کتاب، درباره اهمیت وعظ و خطابه آمده است:

وعظ و خطابه از دیر باز، از جمله بزرگترین ابزارهای دفاع از حریم دین و نشر معارف اسلامی و سخنان پیامبر و ائمه بوده است. پیشینه تاریخی استناد از این روش تبلیغی، به زمان خود پیامبر بر می گردد که مبلغانی را برای نشر و معرفی اسلام به شهرها و مناطق دیگر می‌فرستادند. (ص ۱۳)

در این خطابه‌ها، با بهره گیری از آیات قرآن و با استناد به احادیث اهل بیت (علیهم السلام)، فرازهایی از زیارت عاشورا شرح و تبیین شده است.

فهرست

گفتار اول: تفسیر فجر، تفسیر لیال عشر، تفسیر شفع و وتر، معنای محرم، فواید مجالس سوگواری امام حسین (ع).

گفتار دوم: سلام و معنای آن، فضیلت سلام، حرکت امام به سمت کربلا.

گفتار سوم: اقسام سلام، معنای آل یاسین، سلام به رسول خدا (ص).

گفتار چهارم: عالی‌ترین مقام برای انسان بندگی خدا، عرش و رابطه آن با امام حسین (ع) و ...

نغمه عاشقی (ده مجلس پیرامون شرح و تفسیر زیارت جامعه کبیره)

محمد رحمتی شهرضا. چاپ سوم: قم، انتشارات صبح پیروزی، ۱۳۸۶، ۳۵۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

این نوشتار، تقریر ده مجلس، پیرامون شرح و تفسیر زیارت جامعه کبیره است که توسط استاد فاطمی‌نیا ایراد شده است. شرح و تفسیر این زیارت، بیشتر جنبه اخلاقی دارد که برای بیان هر چه بهتر آن، از آیات قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام) بهره برده شده است.

بهترین زیارت، از راه دور و نزدیک جامعه کبیره است. البته این را هم می گویم که به شرط نشاط بخوانید، اگر خواندی خسته شدی، همان جا باید کنار بگذاری والا اگر تا انتظار بکشی که حتماً به آخر برسد، فایده ندارد ... جامعه کبیره را به مقداری که نشاط داری باید بخوانی. (ص ۳۵)

هر کدام از این مجالس ده گانه، با مباحثی درباره شناخت اهل بیت (علیهم السلام) و جایگاه معنوی آنها آغاز و با ذکر توسل تمام می‌شود.

فهرست

محرمیت به اهل بیت (علیهم السلام)، فرق امام و پیغمبر، فرق هادی و منذر، مراتب ولایت، فرق کرامت و معجزه، عظمت امیرالمؤمنین (ع)، تفاوت هجرت پیامبر و امام حسین (ع)، حج امام سجاد (ع) و قصیده فرزدق، تقدم معرفت بر محبت، طرق الی الله، هدایت عامه و خاصه، نمونه‌ای از عظمت اسلام، حقیقت محمدیه.

وادی عشق

سید جعفر طباطبایی امیری. چاپ اول: قم، انتشارات زبرجد، ۱۳۸۲، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این اثر، تاریخچه مختصری از عتبات عالیات عراق است که مؤلف با بهره‌گیری از مهم‌ترین کتب تاریخی مانند تاریخ ابن اثیر، جامع التواریخ رشیدالدین فضل الله، مقاتل الطالبین ابوالفرج اصفهانی و مهم‌ترین کتاب‌های زیارتی مانند کامل الزیارات ابن قولویه و مصباح الزائر سید ابن طاووس، آن را به نگارش درآورده است تا راهنمای زائران آن زیارتگاه‌های بزرگ باشد:

در تمام ادیان، بعضی مکان‌ها، مقدس و مورد احترام پیروان آنها بوده است. انسان‌ها برای تقرب به خداوند، در آن مکان‌ها اجتماع کرده، از تخریب آن پیشگیری می‌کنند، از جمله مکان‌های مقدس، قبور ائمه مطهر امیرالمؤمنین (ع) و فرزندان گرامی آن بزرگوار در عراق است که پیوسته مورد توجه عاشقان بوده و خواهد بود. (ص ۸)

فهرست

واسطه فیض یا توسل و شفاعت

سید جعفر طباطبایی امیری. چاپ اول: قم، انتشارات طاووس بهشت، ۱۳۸۱، ۱۵۷ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

این نوشته، تحقیقی درباره مفهوم توسل و شفاعت در اسلام و بیان جایگاه آن در فرهنگ شیعی است.

مؤلف، با بهره‌گیری از آیات قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام) و با استناد به مهم‌ترین کتاب‌های حدیثی اهل سنت (مانند صحیح بخاری، صحیح مسلم، سنن ترمذی و صحیح نسایی) ثابت می‌کند که اتهام شرک در عبادات شیعیان بی‌اساس است و توسل و شفاعت، به توحید برمی‌گردد، نه این که در مقابل توحید باشد:

عده‌ای ناآگاه که از رایحه جان نواز توحید بی‌بهره مانده بودند، شیعیان را در توحید عبادی به شرک منسوب داشتند و گفتند: شیعیان برای امامان خود، مقامی در برابر خدا قائلند و ... برای اثبات دعای خود، توسل، شفاعت، استشفاع، استشفاء و استغاثه شیعیان از ائمه معصومین (علیهم السلام) را دلیل آورده‌اند.

در این نوشته سعی شده است تا با بهره جستن از آیات قرآن کریم و روایات شریف، به بررسی موضوع پرداخته شود و توسل و شفاعت از دیدگاه مکتب تشیع، مورد بررسی و مداقه قرار گیرد و ان‌شاءالله روشن شود که توسل و شفاعت، خود به توحید بر می‌گردد، نه این که در مقابل توحید باشد. (ص ۷)

ص: ۸۲

فهرست

هدیهٔ الزائرین و بهجهٔ الناظرین

شیخ عباس قمی، تصحیح سید محمد تقی کشفی. چاپ اول: تهران، انتشارات دهقان، **۱۳۷۹**، **۷۱۳** ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

این اثر، مجموعه‌ای از زیارات و آداب آن و دعاهایی در زیارت معصومان و پیامبران و امامزادگان است که مؤلف آنها را از مهم‌ترین منابع زیارتی شیعه استخراج و در این مجموعه تدوین کرده است.

در مقدمه مصحح، درباره اهمیت کتاب آمده است:

کتاب حاضر که یکی از تألیفات ارزنده و بسیار مفید مرحوم خاتم المحدثین، حاج شیخ عباس قمی است که به درخواست بعضی از مؤمنین نوشته شده، در فضیلت زیارت و آداب آن و زیارت مخصوصه و مطلقه ...

این کتاب، به قول مرحوم علامه تهرانی: «و هو کتاب وجیز جامع لما یحتاج الیه من الاعمال بقدر ما یسهل لنوع الناس العمل به» هم راهبر زائران است در زیارت و هم هادی عابدان است در عبادت شبانه روزی، هم راهنمای حجاج است در مشاهد مشرفه و پویندگان راه عبادت و بندگی که از آن، حداکثر استفاده را بنمایند. (ص ۹)

مؤلف در باب اول کتاب، به ذکر آداب زیارات و ورود در مشاهد مشرفه پرداخته و در باب‌های بعدی، به زیارات امامان مدفون در عراق و

سپس به زیارات مکه و مدینه توجه کرده است.

بخش‌های پایانی کتاب به آداب و اعمال و دعاهای مناسبتی اختصاص دارد.

مؤلف در مقدمه کتاب، درباره انگیزه خود از توجه به این موضوع مهم و جمع‌آوری این اثر می‌نویسد:

بر ارباب بینش و دانش مخفی نماند که چون دنیا مزرعه آخرت است، باید هر عاقل دانشمند، این ایام قلیله را غنیمت دانسته و در صدد تحصیل توشه و زاد برای سفر هولناک معاد بوده باشد ... شبهه‌ای نیست که بهترین زاد برای این سفر و محکم‌تر وسیله برای آسودگی از شداید این راه پرخطر، بعد از تکمیل معارف الهی و ادای واجبات و ترک محرمات، تشبّث و تمسّک به دامان حجج طاهرین است و از برای آن طریق بسیار است، مانند نشر علوم ایشان و ذکر فضایل و مناقب آن بزرگواران، تشرّف به زیارت آنها و اقامه تعزیه و ماتم و احسان به موالی و دوستان و زائران قبور ایشان. پس هوشمند بصیر و مؤمن مطلع خبیر با قدرت بر چنگ زدن به دامان این رقم از اعمال خیریه، هرگز دست از آن نخواهد کشید. (ص ۱۱)

منابع مورد استناد مؤلف، در مقدمه هر فصل آمده است که عبارتند از تهذیب شیخ طوسی، تحفهٔ الزائر علامه مجلسی، تحیهٔ الزائر نوری، کامل الزیارات ابن قولویه، وسائل الشیعه شیخ حرّ عاملی.

ص: ۸۳

فهرست

بخش دوم: کتابشناسی غیر توصیفی زیارت

آثار اسلامی مکه و مدینه، رسول جعفریان. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۹، ۳۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الآثار العظیمهٔ لخادم الحرمین الشریفین فی مدینهٔ الرسول، سیدمحمد حسن بن علی بن صالح مکّی، مقدمه عبدالله احمد عابد. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات دار المیزان، ۱۴۱۹ ق، ۱۳۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

آثار باستانی و معماری بقاع متبرکه اطراف شهرستان سبزوار و اسفراین، حسین قراخانی بهار. چاپ اول: تهران، انتشارات فرهنگسرای یساولی، ۱۳۶۳، ۱۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

آثار و برکات حضرت امام حسین (ع) (عزاداری، زیارت، توسل، حاجت، شفا، غفران)، محمدرضا باقی اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۰، ۶۳۵ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آثار و برکات زیارت عاشورا، عباس عزیزی. چاپ اول: قم، انتشارات سلسله، ۱۳۷۸، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه)

احکام المسافر فی الشریعهٔ الاسلامیهٔ مع زیارهٔ الامام الرضا (ع)، عبدالکریم الحسینی قزوینی. چاپ اول: قم، انتشارات قدس، ۱۳۸۳، ۴۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

اخبار مـدینه (ترجمه خلاصهٔ الوفاء باخبار دارالمصطفی)، نورالدین سـمهودی، به کوشـش سیدکمال حاج سید جوادی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۶، ۵۹۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اخلاق و آداب در حج و زیارت، محمد تقی رهبر. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۲، ۱۵۹ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین (آداب سفر و زیارت و اعمال حرمین)، جواد حسینی، ترجمه عبدالرؤف صادقی. چاپ اول: تهران، انتشارات مکتبهٔ النجا، ۱۳۶۴، ۳۵۱ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین (اعمال و زیارات مکه و مدینه به زبان آذربایجانی)، چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۵، ۱۹۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین (انگلیسی)، ترجمه محمد بارازا. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۶، ۳۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

آداب الحرمین (به ضمیمه احکام بانوان)، مهدی احمدی. چاپ دوم: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۴، ۲۲۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین (کتاب حج و دعا و زیارت)، محمدتقی مقدم. چاپ اول: مشهد، نشر مقدم، ۱۳۸۴، ۳۳۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین، سیدجواد حسینی شاهرودی. چاپ پنجم: بی‌جا، بی‌نا، ۱۴۰۴ ق، ۲۲۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الحرمین، مهدی احمدی. چاپ سوم: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۴، ۲۶۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الزیارهٔ (زیارتنامه امام رضا (ع))، محمدتقی مقدم. چاپ اول: مشهد، انتشارات مقدم، ۱۳۸۱، ۱۱۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الزیارهٔ (منتخبی از زیارت و دعاها و وظایف شیعیان در دوران غیبت کبرای امام زمان (عج))، غلامرضا اسدی مقدم. چاپ اول: مشهد، انتشارات رامین، ۳۵۵ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب الزیارهٔ، محمدحسین هاشمی. چاپ اول: تهران، انتشارات لوح محفوظ، ۱۳۸۳، ۶۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب تشرف به حرمین شریفین، رضا مسجدی اصفهانی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات الحج، ۱۳۷۷، ۲۱۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارت (چهل و سه نکته در آداب زیارت مشاهده شده معصومان)، محدّث نوری، محمدحسین صفاخواه- عبدالحسین طالعی. چاپ اول: تهران، انتشارات ابرون، ۱۳۷۸، ۲۰۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارهٔ الامام الرضا (ع)، (اردو). چاپ نهم: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۴، ۷۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارهٔ الامام الرضاء (ع)، (عربی). چاپ نهم: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵، ۴۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارهٔ الامام (ع)، (عربی). چاپ اول: مشهد، انتشارات مجمع البحوث الاسلامیه، ۱۳۸۳، ۴۷ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارت امام رضا (ع) (انگلیسی)، علی پیروی، ترجمه لیزا زینب مورگان. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۱، ۱۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

آداب زیارت امام رضا (ع)، (انگلیسی). چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۲، ۵۶ ص.

(موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ص: ۸۵

آداب زیارت امام رضا (ع)، (فارسی). چاپ سی و هفتم: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارت اهل قبور، نماز و تلقین میّت و زیارت وارث، اسماعیل پزشکان‌نژاد. چاپ اول: تهران، انتشارات پزشکیان‌نژاد، ۱۳۷۸، ۳۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارت حرمین شریفین (امام حسین و حضرت ابوالفضل (ص)). چاپ اول: قم، انتشارات احمدیّه، ۱۳۸۲، ۴۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب زیارت، تقی مدرسی. چاپ اول: تهران، انتشارات نیلوفر، ۱۳۶۸، ۲۶۲ ص. (موضوع: داستان)

آداب سفر زیارت حضرت زینب و رقیه، غلامرضا خوارزمی. چاپ اول: تهران، انتشارات زعیم، ۱۳۸۳، ۱۰۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب عمره و زیارت مدینه، عبدالباعث قتالی. چاپ اول: تهران، انتشارات احسان، ۱۳۸۳، ۵۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب و پاداش زیارت امام رضا (ع) از دیدگاه معصومین، محمدرضا جواهری. چاپ اول: مشهد، انتشارات خیر البریه، ۱۳۸۴، ۹۵ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

آداب و فضایل زیارت در پرتو چهل حدیث به ضمیمه چهار زیارتنامه، عباس عزیزی. چاپ اول: قم، انتشارات صحفی، ۱۳۷۲، ۱۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها، آداب و رسوم زیارت)

آداب وادی خاموشان، محمدرضا روستا، چاپ اول: تهران، انتشارات نخل دانش، ۱۳۷۹، ۱۱۷ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

ادب الزائر لمن یمم الحائر الامینی، به کوشش روح الله ملکیان و مؤسسه آموزشی و پژوهشی ذکر. چاپ اول: قم، انتشارات زلال کوثر، ۱۳۸۲، ۲۳۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ادب الزائر، عبدالحسین احمد الامینی، تحقیق حسین درگاهی. چاپ اول: قم، انتشارات عالمه، ۱۳۸۱، ۷۵ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ادب زائر آداب زیارت کربلای معلّی همراه با آداب زیارت مشاهد مشرفه نجف، کاظمین، سامرا، عبدالحسین امینی، ترجمه روح الله ملکیان. چاپ اول: قم، انتشارات انصاری، ۱۳۸۱، ۱۲۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ادب زیارت- معرفت زائر (آداب زیارت یا معرفت کربلا- و حرم‌های مقدس اهل بیت)، عبدالحسین نیشابوری. چاپ سوم: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۲، ۱۶۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ادب فنای مقربان (شرح زیارت جامعه کبیره)، عبدالله جوادی آملی، تنظیم محمد صفایی. چاپ سوم: قم، نشر اسراء، ۱۳۸۲. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ادعیه مهدویه شامل (زیارت عاشورا، توسل، آل یاسین، استغاثه به امام زمان، دعای عهد) ترجمه سید محمدحسین سجاد، چاپ اول: قم، انتشارات اکرام، ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه اربعه، محمدعلی سامانی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالنور، ۱۳۷۶، ۹۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه سبحان، خوشنویسی محمدسعید اهری‌زاده. چاپ اول: تهران، انتشارات سبحان، ۱۳۸۰، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه مهدویه، ترجمه محمدحسین سجّاد. چاپ اول: قم، انتشارات اعلام التقی، ۱۳۸۲، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه و آداب اماکن مقدسه عراق، خسرو تقدسی‌نیا. چاپ اول: قم، انتشارات ائمه، ۱۳۷۷، ۵۳۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ص: ۸۶

ادعیه و زیارات امام زمان (عج)، گردآورنده واحد پژوهش انتشارات مسجد مقدس جمکران. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد جمکران، ۱۳۸۵، ۵۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه و زیارات جامع (زیارت عاشورا، دعای توسل، حدیث کساء، دعای کمیل، دعای ندبه، دعای فرج امام زمان (عج))، عباس قمی، ترجمه رضا مرندی، مصحح: منصور ابوئی. چاپ سیزدهم: تهران، انتشارات مهشاد، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه و زیارات مستند و معتبر با علامت وقف، عباس قمی، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، تنظیم ولی وفایی. چاپ اول: تهران، انتشارات رسالت قلم، ۱۳۸۵، ۵۷۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه و زیارت مدینه منوره. چاپ اول: تهران، انتشارات فن و هنر، ۱۳۸۰، ۸۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه وزیارات در ارتباط با خدا، حمید هاشمی، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: تهران، انتشارات فرهنگ و قلم، ۱۳۸۵، ۱۸۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ادعیه و زیارات شام، علی حبیب اللهی. چاپ اول: تهران نشر مشعر، ۱۳۷۷، ۲۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

اذکار نافعه (دستورالعمل‌ها و رهنمودهای چند تن از علمای ربانی همراه با زیارت عاشورا)، محمود حسین‌پور علویه. چاپ اول: قم، انتشارات کریمه اهل بیت، ۱۳۸۳. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

آرامگاه‌های خاندان پاک پیامبر (ص) و بزرگان صحابه و تابعین، عبدالرزاق کمونه، ترجمه عبدالعلی صاحبی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۵، ۳۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اربعهٔ الایّام، میرداماد، تصحیح رضا استادی. چاپ اول: قم، دبیرخانه کنگره آقاحسین خوانساری، ۱۳۷۱، ۲۰۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ارشاد الزائر (راهنمای زائران عتبات عالیات)، فرج الله قلی‌پور. چاپ اول: اصفهان، انتشارات مهر قائم، ۱۳۸۲، ۴۰۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ارمغان دیانت، منصور ایوبی. چاپ اول: تهران، انتشارات مهشاد، ۱۳۸۰، ۱۶۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

از این صبح روشن (اثبات سند زیارت عاشورا و پژوهشی پیرامون تبری و تقیه)، محمدحسن مؤمنی، با نظر شیخ جواد کربلایی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۴، ۳۷۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

از بین النّهرین تا ماوراء النهر، قنبرعلی رودگر. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد دایرهٔ المعارف اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۹۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌ها و مزارات اسلامی)

از شهر محمد تا سرزمین مولانا، مهدی زرقانی. چاپ اول: تهران، انتشارات آنا، ۱۳۸۳، ۱۸۱ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

از صفا تا مروه (سفرنامه عمره مفرده)، عباس هاشمی. چاپ اول: یزد، انتشارات بگینه کویر، ۱۳۸۳، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

از غارت بهار (بیانی تحلیلی توصیفی از اولین و دومین فراز از زیارت ناحیه مقدسه)، محمدرضا سنگری. چاپ اول: شیراز، انتشارات امیدواران، ۱۳۷۹، ۷۳ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

الاستشفا بالتربهٔ الشریفهٔ الحسینیه، محمدبن محمد ابراهیم الکباسی الاصفهانی، تحقیق حسین غیب غلامی. چاپ اول: قم، بی‌نا، بی‌تا، ۱۸۱ ص. (موضوع: تبرّک)

اسرار دلبران (تأملی در زیارت جامعه کبیره)، سیداحمد سجادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد قرآن و عترت، ۱۳۸۵، ۲۰۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۸۷

اسرار عاشقان و مقامات عارفان، مرتضی زاهدی. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی صابره، ۱۳۸۵، دو جلد. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

اسرار عاشقان و مقامات عارفان، مرتضی زاهدی. چاپ اول: تهران، انتشارات صابره، ۱۳۸۲، چهار جلد. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

الاشارات الی اماکن الزیارات (زیارت الشام)، عثمان بن احمد السویدی الدمشقی (ابن حورانی)، تحقیق بسام عبدالوّهاب الجابی. چاپ اول: دمشق، انتشارات مکتبهٔ الغزالی، بی‌تا. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اشک بر مصائب امام حسین (ع) (آثار زیارت کربلا، زیارت ناحیه مقدسه)، داود موسوی زنجانی، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۳، ۱۴۳ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

اشک حماسه (زیارتنامه مقدسه و زیارت عاشورا به همراه توضیح اعلام و معرفی اصحاب امام حسین (ع))، حمیدرضا جدیدی. چاپ اول: تهران، انتشارات برگزیده، ۱۳۸۴، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

آشنایی با کشور عراق وعتبات عالیات، خادمعلی سالاریان. چاپ اول: مشهد انتشارات رستگار، ۱۳۸۵ ، ۲۵۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اضواء علی زیارهٔ عاشورا، علی حیدر مؤید. چاپ دوم: قم، انتشارات مکتبهٔ الحیدریه، ۱۳۸۵، ۲۸۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

اعمال مخصوص مشهد الرضویه، علی قربان سفیدان. چاپ اول: تبریز، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۱، ۲۶۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

اماکن زیارتی و بقاع شهر اهواز، محمدحسین هدایت اهوازی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالعلمِ آیت الله سبحان، ۱۳۸۳، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اماکن زیارتی و سیاحتی عراق، محمدرضا قمی. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۰، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

اماکن مذهبی ایران و توسعه گردشگری، نادر ریاحی سامانی. چاپ اول: تهران، انتشارات صائن، ۱۳۸۵ ، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

امام مهدی (عج) در عزای امام حسین (ع)، عبدالحسین اشعری. چاپ اول: قم، انتشارات انصار المهدی، ۱۳۸۱، ۷۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

امامزاده سلطان ابراهیم، نورالله مرادی. چاپ اول: تهران، انتشارات همسایه، ۱۳۸۲، ۴۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

امامزاده و آرامگاه‌های خوی، حاج حیدر قنبرلو، مقدمه بهروز نصیری. چاپ اول: خوی، انتشارات قراقوش، ۱۳۸۲ ، ۷۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

امامزاده یحیی، محمدتقی سالک. چاپ اول: مشهد، انتشارات مهبان، ۱۳۸۳، ۱۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

امامزاده‌ها، احمد آقا شریف. چاپ اول: تهران، انتشارات سعید محبّی، ۱۳۸۴، ۵۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

امامزدگان ری (بررسی تاریخ و زندگانی امامزادگان ری)، محمدمهدی فقیه محمدی جلالی بحرالعلوم. چاپ اول: قم، انتشارات گرگان، ۱۳۷۹. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

انتظار در آینه شعر، محمدعلی صفری. چاپ اول: مشهد، انتشارات سنبله، ۱۳۸۱، ۱۲۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

انیس الصالحین و صراط الموحدین، مجتبی حسینی موحد. چاپ اول: قم، انتشارات مجتبی، ۱۳۸۲، ۴۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الانفاس القدسیهٔ فی اسرار الزیارهٔ الرضویهٔ، عادل العلوی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسسهٔ الاسلامیهٔ العامهٔ للتبلیغ و الارشاد، ۱۳۷۸، ۶۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الانوار الساطعهٔ فی شرح زیارهٔ الجامعهٔ، جواد بن عباس کربلایی. چاپ اول: تهران، انتشارات منشورات الاعلمی، ۱۳۷۰، پنج جلد. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

انوار القلوب (منتخب ادعیه و زیارات)، عباس قمی. چاپ دوم: قم، انتشارات آستانه مقدسه قم، ۱۳۸۵ ، ۴۷۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الانوار اللامعهٔ فی شرح الزیارهٔ الجامعهٔ، عبدالله شبّر. چاپ دوم: قم، انتشارات دارالانصار، ۱۳۸۵، ۲۰۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

انوار پراکنده (بررسی تاریخ و زندگانی امامزادگان قم)، محمدمهدی فقیه محمدی جلالی بحرالعلوم. چاپ اول: تهران، انتشارات سیف، ۱۳۷۸. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

انواری از سعادت (خاطرات سفر پیاده از مشهد الرضا تا کربلای معلّی)، حسین تکمیلی. چاپ اول: مشهد، انتشارات رستگار، ۱۳۸۲، ۸۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

انیس الذاکرین (برگزیده‌ای از اعمال مستحبی و ادعیه و زیارات)، علیرضا عظیمی. چاپ اول: قم، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۵، ۲۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

انیس النفوس (زیارت‌های امام رضا (ع) و اعمال مربوط به حرم)، گروه پژوهشی مؤسسه فرهنگی دار الهدی. چاپ اول: قم، انتشارات انتظار سبز، ۱۳۸۴، ۲۸۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

اهل البیت فی مصر، سیدهادی خسروشاهی، تحقیق شوقی محمد. چاپ اول: تهران، المجمع المعالی للتقریب بین المذاهب، ۱۳۸۵، ۵۱۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

آواز پر ملایک (شعر سنگ مزار شهیدان)، محمد کاظمی. چاپ اول: تهران، انتشارات عروج نور، ۱۳۸۵. (موضوع: آرامگاه‌ها)

آوای عارفان (ترجمه منظوم زیارت عاشورا، دعای توسل، دعای کمیل)، عبدالحسین اشعری. چاپ اول: قم، انتشارات انصار المهدی، ۱۳۷۹، ۱۸۱ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

آوای ملکوتی (تفسیر چهل پیام از زیارت آسمانی عاشورا)، سیدسلیمان علوی. چاپ اول: قم، انتشارات وثوق، ۱۳۸۵، ۲۰۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

اوج سکوت در هیاهوی دل (زیارت سه بی بی حضرت زینب، حضرت رقیه و حضرت معصومه)، همایون ابراهیمی. چاپ اول: تهران، انتشارات دنیای هنر، ۱۳۸۴، ۴۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

اول معرفت بعد زیارت، احمد کلباسی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات کانون پژوهش، ۱۳۸۰، ۹۳ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

اویس القرنی و زیارتگاهش، محمدامین عبدالله‌پور. چاپ اول: مهاباد، انتشارات رهرو، ۱۳۸۵، ۱۲۳ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

این است بهشت (سفرنامه کربلا)، مرتضی آقاتهرانی. چاپ دوم: قم، انتشارات باقیات، ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

این زوار الحسین (ع)؟ (چهل داستان در اهمیت زیارت امام حسین (ع) و عنایات ایشان به زائرینش)، مرتضی حسینی. چاپ اول: قم، انتشارات طلیعه نور، ۱۳۷۹. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

با اختران تابناک ولایت (ترجمهٔ الانوار اللامعهٔ فی شرح الزیارهٔ الجامعهٔ)، عبدالله الشبّر، ترجمه عباسعلی سلطانی گلیشخی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹، ۲۴۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

با حسین (ع) تا عرش (شرح رابطه سلوکی؛ امام حسین و اسرار گریه، زیارت، تربت آن حضرت)، محمدباقر عامری‌نیا. چاپ اول: قم، انتشارات راه سبز، ۱۳۸۱، ۲۳۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

با راهیان نور (راهنمای زائرین سوریه)، علی رمضانی. چاپ اول: تهران، انتشارات جمال الحق، ۱۳۸۵ ، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

با من به سوی شام، علی اکبر بابازاده. چاپ دوم: قم، انتشارات دانش و ادب، ۱۳۸۵، ۱۵۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بخش‌هایی از توقیعات و زیارات مقدس بقیهٔ الله الاعظم (عج)، محمدحسین آسوده. چاپ اول: تهران، انتشارات کاک، ۱۳۸۵، ۹۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

بر آستان جانان (زیارتنامه حضرت معصومه)، ترجمه سیدابوالقاسم حسینی (ژرفا). چاپ پنجم: قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۵، ۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

برای زائر امام رضا (ع)، علی عطار. چاپ اول: مشهد، انتشارات سنبله، ۱۳۸۱، ۲۴۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

بررسی سنگ نوشته هزار شهدا، کارشناسان مردم‌شناسی سازمان میراث فرهنگی کشور. چاپ اول: تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۳۷۰، ۴۷۷ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

بررسی کوتاهی پیرامون زیارت، محمد حسینی. چاپ اول: تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴، ۲۳۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

بررسی و تحلیلی پیرامون زیارت عاشورا، حسن اسدی. چاپ اول: تهران، انتشارات آینه سبز، ۱۳۸۵، ۳۰۱ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

برکات سرزمین وحی، محمد محمدی ری‌شهری. چاپ ششم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

برکات و آداب زیارت حضرات معصومین (به همراه زیارت جامعه صغیره و ...)، عبدالله علوی فاطمی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات اندیشه علوی، ۱۳۸۲، ۶۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

برکات و آداب زیارت حضرهٔ المعصومین (به انضمام الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ)، عبدالله علوی فاطمی. چاپ اول: بی‌جا، ۱۳۸۳، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

بقاع متبرکه استان تهران، محمدجعفر سروقدی. چاپ اول: تهران، انتشارات اسوه، ۱۳۸۴، ۲۰۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بقاع متبرکه شیراز، حمید هاشمی. چاپ اول: تهران، انتشارات فرهنگ قلم، ۱۳۷۹، ۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بقاع متبرکه قزوین، رضا خادمیان. چاپ اول: قزوین، انتشارات بحر العلوم، ۱۳۷۹. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بقیع (سرگذشت اسفبار ویرانی آثار اسلامی حجاز به دست آل سعود)، یوسف الهاجری، ترجمه محمد محمدرضایی. چاپ اول: تهران، انتشارات بقیع، ۱۳۷۰، ۱۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بقیع الغرقد، حاتم عمر طه و محمد انور البکری. چاپ اول: مدینه، مکتبهٔ الحلبی، ۱۴۲۴ ق، ۱۷۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۹۰

بقیع خاموش پر فریاد (شرحی بر فاجعه تخریب بقیع از نظریه تا عمل)، جمعی از مؤلفان. چاپ اول: قم، انتشارات حسنین، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

البقیع قصهٔ تدبیر آل سعود للآثار الاسلامیهٔ فی الحجاز، یوسف الهاجری. چاپ اول: بیروت، انتشارات مؤسسهٔ البقیع لاحیاء التراث، ۱۴۱۱ ق، ۲۳۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بقیع، جمعی از محققان. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۶، ۲۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

البناء علی قبور الانبیاء و الاولیاء و اتخاذها مساجد و اماکن للعباده، مرتضی عسکری. چاپ اول: بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۸۱، ۵۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بنای بر قبور در مذاهب مختلف اسلامی بر استناد قرآن و کتب معتبر اهل سنت (بحث اعتقادی بر بنای بر قبور، زیارت، شفاعت و توسل)، حسین غیب غلامی. چاپ اول: قم، انتشارات الهادی، ۱۳۷۶، ۲۰۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

به حرم خوش آمدی، گروه نوجوانان بنیاد پژوهش‌های اسلامی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۱ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

به سوی بارگاه نور (راهنمای حرم مطهر امام رضا (ع))، بزرگ عالم‌زاده. چاپ اول: مشهد، انتشارات به نشر، ۱۳۸۲، ۱۳۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

به سوی نور (زیارات عاشورا، دعای علقمه، زیارت امین الله، آیهٔ الکرسی)، عباس رجبی، ترجمه اسماعیل شادالویی. چاپ دوم: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

به قصد زیارت، امیرمحمد اسماعیل طالب شهرستانی. چاپ اول: تهران، انتشارات جهان رایانه، ۱۳۷۷ ، ۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بهجهٔ المؤمنین (مجموعه زیارات المشاهد فی الشام)، سیدعادل علوی. چاپ اول: قم، انتشارات ادب، ۱۴۱۲ ق، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بوی سیب، محمدجواد حاج علی اکبری. چاپ اول: تهران، انتشارات مهر هشتم، ۱۳۸۴، ۱۴۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

بیان الحق، خضر السید الطیف الموسوی. چاپ اول: اهواز، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۰، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

بیایید زیارت جامعه بخوانیم، محمد نوری‌زاد. چاپ اول: تهران، انتشارات هنر و معماری، ۱۳۷۸، ۲۱۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

بیت المقدس و تحول قبله، میرزا خلیل کمره‌ای. چاپ اول: انتشارات اسلامیه، ۱۳۵۳، ۵۶۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

پرتوی از زیارت جامعه کبیره، ناصر مکارم شیرازی. چاپ اول: تهران، انتشارات اسلامیه، ۱۳۸۲، ۱۵۱ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

پرچمداران سعادت (تدبری بر زیارت جامعه کبیره)، احمد سجادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد قرآن و عترت، ۱۳۸۵، ۴۹۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه‌ها)

پرواز در عاشورا، محمد مؤذن. چاپ اول: تهران، انتشارات محراب عشق، ۱۳۸۱. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

پژوهش پیرامون آیات قرآن در زیارت غدیریه، محمدحسین صفاخواه، عبدالحسین طالعی. چاپ اول: تهران، انتشارات سهاره، ۱۳۸۰، ۱۴۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۹۱

پنجاه و سه داستان از کرامات حضرت رضا (ع) (به انضمام زندگی آن حضرت، راه و روش سیر و سفر و آداب و اهمیت زیارت)، موسی خسروی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بارش، ۱۳۷۷، ۲۶۳ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

پیام عاشورا در شرح زیارت عاشورا، علی صحّت. چاپ اول: تهران، انتشارات منیر، ۱۳۸۳ ، ۶۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

پیام نگار (زیارت امین الله و متن خطابه غدیر)، حسین حسینی. چاپ اول: تهران، انتشارات نگار، ۱۳۸۳ ، ۴۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

پیام‌آوران بهشت (راهنمای اماکن، ادعیه و زیارات)، رضا جودکی. چاپ اول: تهران، انتشارات شعاع، ۱۳۸۵، ۱۴۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

پیرامون مسائل استغاثه، توسل و شفاعت (برگزیده منهج الرشاد لمن اراد السداد کاشف الغطاء)، مرتضی قاسمی کاشانی. چاپ اول: کاشان، انتشارات مرسل، ۱۳۷۳، ۴۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توّسل)

تاریخ المدینهٔ، محمدبن علاء الدین علی بن احمد النهروانی المکی. تحقیق ابی عبدالله محمدحسن اسماعیل. چاپ اول: بیروت، انتشارات دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۷ ق، ۱۷۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تاریخ حرم ائمه بقیع و آثار دیگر در مدینه منوره، محمدصادق نجمی. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۳۷۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تاریخ حرم کاظمین، محمدحسین آل یاسین، ترجمه غلامرضا اکبری. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات کنگره امام رضا (ع)، ۱۳۷۱، ۲۹۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تاریخ مدینه منوره، ابوزید عمر بن شبّه نمیری، تحقیق محمد دندل و یاسین سعدالدین بیان، ترجمه حسین صابری. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۰، ۵۷۴، ۱۰۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تاریخ ملازاده (ذکر مزارات بخارا)، احمد بن محمود معین الفقراء (قرن ۸)، به کوشش احمد گلچینی معانی. چاپ اول: تهران، انتشارات مرکز مطالعات ایرانی، ۱۳۷۰، ۱۱۱ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

تاریخ و آثار اسلامی مکه و مدینه منوره، اصغر قائدان. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۴۴۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تاریخ و اماکن سیاحتی وزیارتی سوریه، اصغر قائدان. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۳ ، ۳۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تأملات فی زیارهٔ عباس بن امیرالمؤمنین (ع)، محمدتقی مدرسی. چاپ اول: تهران، انتشارات دار المحبین الحسین، ۱۳۸۲، ۴۸ ص. (موضوع: نقد و بررسی زیارتنامه)

التبرک (تبرک الصحابهٔ و التابعین بآثار النبی)، علی احمدی. چاپ اول: تهران، مؤسسهٔ البعثهٔ قسم الدراسات الاسلامیه، ۱۳۶۳، ۴۳۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی تبرک)

تبرک و توسل، جواد محدثی. چاپ اول: قم، مرکز پژوهش‌های فارسی الغدیر، ۱۳۷۶، ۵۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت و توسل)

تبرک و قبور، سیدحسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ اول: قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۶، ۱۳۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی تبرک و زیارت)

تجسم عمل و شفاعت، محمد شجاعی، تدوین محمدرضا کاشفی. چاپ اول: تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۴، ۱۲۸ ص.

(موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

ص: ۹۲

تجلی عشق (زیارت عاشورا و دعای علقمه به همراه توضیحات، نقل حکایت، روایات، بیان ثواب و ...)، محمدرضا جعفری‌نیا. چاپ ششم: قم، انتشارات نسیم کوثر، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

تجلی‌گاه مزار پنهان (نگرش نوین در شناخت حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) و حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام) به ضمیمه زیارتنامه حضرت زهرا (علیها السلام) و ...)، محمدحسین رحیمیان. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۵، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌ها و زیارتنامه‌ها)

تحفهٔ الحرمین و سعادهٔ الدارین (سفرنامه در زیارت مکه و سیاحت ایران و هند)، معصوم علیشاه، نائب الصدر شیرازی. چاپ اول: تهران، انتشارات بابک، ۱۳۶۲، ۳۱۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تحفهٔ الزائر، محمدباقر مجلسی. چاپ اول: تبریز، بی‌نا، بی‌تا، چاپ سنگی. (موضوع: زیارتنامه‌ها، آداب و رسوم زیارت)

تحفهٔ الزائرین، حسن تبریزی قاروبی. چاپ اول: قم، انتشارات دار التفسیر، ۱۳۷۸، ۳۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

تحفه طوس (کامل‌ترین زیارات امام رضا (ع)، زیارت جوادیه و امین الله)، شیخ عباس قمی، ترجمه محمدتقی کشفی. چاپ اول: تهران، انتشارات فؤاد، ۱۳۷۷، ۱۷۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

تحقیقی در مورد توسل و نـدای غیرالله، محمدعمر سربازی. چاپ اول: زاهدان، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۱ ، ۸۴ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

تحلیل زیارت عاشورا، مهدی نیارئیس. چاپ اول: تهران، انتشارات مفید، ۱۳۸۳، ۳۱ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

تحلیلی از حماسه سیاسی- تاریخی زیارت عاشورا، محمدرسول دریایی. چاپ اول: کرج، انتشارات جعفری، ۱۳۷۱، ۵۵۷ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه‌ها)

تذکرات و توصیه‌های ضروری به زائران بیت الله الحرام، محمدحسین رضایی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان حج، ۴۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

تذکره کربلا با زیارت عاشورا، مهدی قربانی. چاپ اول: مشهد، انتشارات قاف مشهد الرضا، ۱۳۸۴، ۳۳ ص. (موضوع: زیارتنامه)

تراث کربلاء، سلمان هادی آل طعمه. چاپ اول: بیروت، انتشارات مؤسسهٔ الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۳ ق، ۴۳۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تربت پاکان قم، عبدالحسین جواهر کلام. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان. ۱۳۸۲، ۲۶۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ترجمان (متن عربی چندین دعا و زیارت)، علی شریفیان رضوی. چاپ اول: مشهد، انتشارات هاتف، ۱۳۷۵. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ترجمه کامل و شرح زیارت مبارک عاشورا (تلخیص و نظری تازه و حذف و اضافات بر کتاب ارزشمند شفاء الصدور، فی شرح زیارهٔ العاشور)، حسن ثقفی تهرانی. چاپ اول: تهران، انتشارات هاد، ۱۳۸۵، ۶۶۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ترنم عاشوراییان (زیارت عاشورا، تقیه و شفاعت در کتاب و سنت)، مجید حیدری‌فر. چاپ اول: قم، انتشارات تسنیم، ۱۳۷۹، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

تعمیر و توسعه مسجد شریف نبوی در طول تاریخ، ناجی محمدحسن انصاری، ترجمه عبدالمحمد آیتی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۸، ۲۲۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

تفسیر زیارت عاشورا، محمدرضا حکیمی. چاپ اول: تهران، انتشارات آهنگ صبا، ۱۳۸۳، ۳۱۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۹۳

تفسیر زیارت وارث (فلسفه زیارت)، مرتضی حسینی اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات فرهنگ قرآن، ۱۳۸۰، ۲۲۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

تفسیر عرفانی زیارت عاشورا، سعید هاشمی ایلامی. چاپ اول: ایلام، انتشارات برگ آذین، ۱۳۷۹، ۲۰۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه‌ها)

تفسیر کامل زیارت عاشورا، پری سادات آسیایی. چاپ اول: تهران، انتشارات قصّه پرواز، ۱۳۸۴، ۳۱۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

تفسیر و شرح زیارت آل یاسین، جعفر رفیعی. چاپ اول: قم، انتشارات یاران قائم، ۱۳۸۳، ۳۶۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

تو را گواه می‌گیریم (شرح یک دوره اعتقادات در زیارت آل یاسین)، مجتبی بحرینی. چاپ اول: تهران، انتشارات منیر، ۱۳۸۴، ۲۴۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

توحید و زیارت، سیدحسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ اول: قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۵، ۲۹۳ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

توسل به پیامبر خدا (ص) و تبرک به آثار ایشان، مرتضی عسکری، ترجمه محمدجواد کرمی. چاپ اول: تهران، انتشارات مجمع علمی الاسلامی، ۱۳۷۸، ۳۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

توسل حضرت زهرا (علیها السلام) و صد و چهارده آیه نور، رقیه مولوی. چاپ اول: تهران، انتشارات همداد، ۱۳۸۴، ۷۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

توسل در پرتو قرآن و حدیث و نقدی بر کتاب باور راستین، منوچهر دستگیر. چاپ اول: سنندج، انتشارات کردستان، ۱۳۸۱، ۱۲۷ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

توسل نامه یا در محمل نیاز، سراینده شیخ علی اکبر مروج الاسلام، به کوشش عباس مروج خراسانی. چاپ اول: تهران، انتشارات حافظ نوین، ۱۳۷۶، ۱۳۲ ص. (موضوع: شعر مذهبی)

توسل و شفاعت از دیدگاه قرآن و روایات، محمد بیستونی. چاپ اول: تهران، انتشارات بیان جوان، ۱۳۸۳، ۱۱۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

توسل وسیله‌جویی برای کسب فیض از مبدأ هستی از دیدگاه عقل و قرآن و حدیث و پاسخ به شبهات، محمد ضیاءآبادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بعثت، ۱۳۶۲، ۲۸۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

توسل یا استمداد از ارواح مقدسه، جعفر سبحانی. چاپ اول: تهران، نشر قدر، ۱۳۶۲، ۲۵۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسّل)

توسل، سیدمحمد ضیاءآبادی. چاپ پنجم: تهران، انتشارات بنیاد بعثت، ۱۳۸۴، ۲۸۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

توسّل، علی اصغر رضوانی. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۵۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسّل)

توسلات یا راه امیدواران، محمدمهدی تاج لنگرودی. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۶۶، ۲۰۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

ثواب، آثار و برکات زیارت عاشورا، عباس عزیزی. چاپ اول: قم، انتشارات معصومین (علیهم السلام)، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه)

جامعه در حرم اهل بیت (علیهم السلام)، ترجمه الهی قمشه‌ای. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۲، ۲۳۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۹۴

جبل الرحمهٔ و مسجد النمرهٔ، سید محمودغریفی بحرانی. چاپ اول: قم، مؤسسه سیدهٔ المعصومه (س) ۱۳۸۵، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

جرعه نوش عشق (منتخب مفاتیح الجنان)، رحمت الله ابراهیمی. چاپ اول: قم، انتشارات شاکر، ۱۳۸۳ ، ۷۰۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

جرعه‌ای از زلال سرداب مقدس (شرح زیارت آل یاسین)، سیدفرید موسوی. چاپ اول: قم، انتشارات یاقوت، ۱۳۸۵، ۳۱۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه‌ها)

جلوه محبوب (سیری در دعاها و زیارت‌های امام مهدی (عج))، اسماعیل حاجیان. چاپ اول: تهران، انتشارات شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۳. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

جلوه نور (مجموعه دعا)، محمد صالح‌پور. چاپ اول: تهران، انتشارات صالحین، ۱۳۷۹، ۹۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

جمکران آستان وصال حضرت دوست، حسین سمنانی. چاپ اول: تهران، انتشارات نخل دانش، ۱۳۷۸ ، ۱۵۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

جنات الثمانیه، محمدباقر بن مرتضی حسینی خلخالی، تحقیق محمدرضا انصاری‌قمی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۱، ۸۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الجوهر المنظم فی زیارهٔ القبر الشریف النبوی المکّرم، ابن حجر المکّی، تحقیق محمد زینهم. چاپ اول: قاهره، انتشارات مکتبهٔ مدبولی، ۲۰۰۰ م، ۱۴۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

چهار رساله (راهنمای زائران مدینه و اثبات مشروعیت زیارت قبور انبیا و اولیا به دلایل سنت و اجماع و قیاس)، عبدالقادر بنی عباس. چاپ اول: بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۷۹، ۵۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

چهل حدیث زیارت، جواد محدّثی. چاپ اول: قم، انتشارات معروف، ۱۳۸۲، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

چهل دختران (مروری کوتاه بر پیدایش امامزادگان روستای انجدان)، سیدحسن شریفی. چاپ اول: قم، انتشارات نجابت، ۱۳۸۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

حجر الاسود، محمد کاظمینی. چاپ اول: قم، انتشارات صحیفه خرد، ۱۳۸۵، ۱۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

حماسه عاشورا به بیان حضرت مهدی، جلال برنجیان. چاپ پنجم: تهران، انتشارات طور، ۱۳۷۸، ۲۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

خاطرات آموزنده از توسل جویندگان، رزمندگان، صالحان و ناصحان، غلامحسین رحیمی اصفهانی. چاپ اول: تفرش، انتشارات عسکریه، ۱۳۷۸. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

خاطرات زیارت (مجموعه آثار کودکان و نوجوانان)، مرکز آفرینش‌های ادبی. چاپ اول: تهران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۳، ۱۳۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خاک آسمانی (در فضیلت و چگونگی استشفا به تربت عبیر آسای حسینی)، سیدفضل الله امامت، به کوشش ناصر باقری بیدهندی. چاپ اول: قم، انتشارات نور الاصفیاء، ۱۳۸۰، ۶۴ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی تبرک)

خاک پاکان (تاریخ آرامگاه‌های خاندان پیامبر و صحابه خاص آنان)، محمدحسین حسینی جلالی. چاپ اول: مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹، ۳۱۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خسی در کربلا، عباس مجابی. چاپ اول: تهران، انتشارات ماهرنگ، ۱۳۸۳، ۸۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خلاصه توسل از دیدگاه عقل، قرآن و حدیث، محمد ضیاءآبادی، تلخیص محمدحسین شهری. چاپ اول: تهران، انتشارات بناء،

۱۳۷۹، ۵۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

ص: ۹۵

خلاصه زندگینامه امامزاده عبدالله حسین، اکبر کشاورز. چاپ اول: تهران، انتشارات ایمان، ۱۳۸۳، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خلاصه آشنایی با هدایتگران راه نور (امامزاده جعفر بن موسی)، اکبر کشاورز. چاپ اول: تهران، انتشارات ایمان، ۱۳۸۳، ۸۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خلاصه‌ای از زندگانی حضرت عبدالعظیم حسنی، اکبر کشاورز. چاپ اول: تهران، انتشارات ایمان، ۱۳۸۳، ۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خلوص در پرستش، انحراف در شفاعت، محمد ابراهیم شمسی. چاپ اول: کرمان، انتشارات ودیعت، ۱۳۸۳، ۲۱۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

خواجه ربیع، محسن حسینی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۱، ۱۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

خون گریه زیارت ناحیه مقدسه، سراینده احد ده‌بزرگی، ترجمه محمدرضا سنگری. چاپ اول: تهران، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۸۰، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

داستان شگفت‌انگیزی از زیارت عاشورا و تربت سید الشهداء، حیدر قنبری. چاپ اول: قم، انتشارات شمیم کوثر، ۱۳۸۵، ۱۶۰ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

داستان‌های شگفت‌انگیز زیارت عاشورا (به همراه ادعیه و زیارات)، مهدی رئیسی. چاپ اول: قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۵. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

داستان‌هایی از آثار تمسک به امام حسین (ع)، اسدالله افشار. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور، ۱۳۷۱، ۱۲۸ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

داستان‌هایی از فضیلت زیارت امام حسین (ع)، علی میرخلف‌زاده. چاپ اول: قم، انتشارت مهدی یار، ۱۳۸۰، ۱۲۰ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

در آستان جانان (آداب زیارت و خدمت)، اصغر ارشاد سرابی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰، ۸۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

در آستان جانان (راهنمای عتبات عالیات نجف و ...)، مجید حسین‌زاده. چاپ اول: قم، انتشارات فکرآوران، ۱۳۸۰، ۲۳۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در بارگاه نور (برگزیده تحفهٔ الزائر)، محمدباقر مجلسی، تصحیح محمدحسین صفاخواه و عبدالحسین طالعی. چاپ اول: تهران، انتشارات ابرون، ۱۳۷۸، ۱۵۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

در پیشگاه امام (زیارت امین الله، وارث، عاشورا و ...)، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: تهران، شرکت به نشر، ۱۳۷۸، ۵۱ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در حریم نور (زیارت عاشورا، دعای ندبه، دعای کمیل و دعای توسل)، سید مجید بنی هاشمی. چاپ سوم: قم، انتشارات آیه حیات، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در حریم یار (زیارت ناحیه مقدسه به همراه روایت و سند دعا، بیان ثواب، آثار و برکات)، محمدرضا جعفری‌نیا. چاپ چهارم: قم، انتشارات نسیم کوثر، ۱۳۸۵، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در حریم یار (یادنامه سفر به عتبات عالیات)، سیدعباس فیض. چاپ اول: تهران، انتشارات مرکز نشر فرهنگی آیه، ۱۳۷۸، ۲۸۰ ص.
(موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۹۶

در حریم یاس (مجموعه زیارات حضرت زهرا (علیها السلام))، موسسه پیام امام هادی. چاپ سوم: قم، انتشارات پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در رواق نور (آشنایی با زندگی امام رضا (ع) و آداب زیارت)، محسن قرائتی. چاپ اول: تهران، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

در مسلخ عشق، حسن موسوی خراسانی. چاپ اول: قم، انتشارات طاووس بهشت، ۱۳۸۱، ۲۰۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الدرة البهیة فی فضل الکربلاء و تربتها الزکیة، حسین براقی. چاپ اول: قم، المکتبة الحیدریة، ۱۳۸۲، ۸۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الدرة البیضاء فی شرح زیارة العاشوراء، سیدعزیزالله امامت کاشانی. چاپ اول: کاشان انتشارات مجمع متوسلین به آل محمد، ۱۳۷۸، ۴۴۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

درحریم ولایت، آقا نجفی اصفهانی، کوشش تقی صوفی نیارکی. چاپ اول: قم انتشارات مؤسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵، ۲۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

درس‌هایی از زیارت عاشورا، جواد محدثی. چاپ دوم: قم، انتشارات دارالحدیث، ۱۳۷۵، ۷۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

درس‌هایی از شفاعت (مجموعه گفتارهای آیت الله العظمی سیدتقی طباطبایی‌قمی)، عباس حاجیان دشتی. چاپ اول: قم، بی‌نا، ۱۳۶۴، ۱۷۹ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

درود جاودانه (زیارت عاشورا و دعای پس از آن)، حسین حسینی. چاپ اول: تهران، انتشارات نگار، ۱۳۸۲، ۱۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

درود و درد، سعید مقدس. چاپ اول: تهران، انتشارات مکیال، ۱۳۷۱، ۲۰۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

الدعا و الزیارة مع مسائل فقهیة و الساعات الشرعیة لمدینة مشهد المقدسة، محمد باقر بحرانی. چاپ اول: مشهد، انتشارات جوان یاوران، ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

دعا و توسل، سیدحسن طاهری خرم‌آبادی. چاپ دوم: قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۶، ۱۵۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی دعا و توسل)

دعا و زیارت در سرزمین وحی، اکبر ترابی. چاپ اول: قم، انتشارات دار العلم، ۱۳۸۲، ۳۵۱ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

دعای توسل به چهارده معصوم (علیهم السلام) با ترجمه تصویری و اشعار توسل دو شاعر نامی: خواجوی کرمانی و مولانا خالد نقشبندی همراه با بحثی در حقیقت توسل و پاسخ به

ایرادات وهابیان، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی. چاپ اول: تهران، انتشارت دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۵، ۹۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

دعای توسل همراه با ترجمه نظم و نثر، ناصر اصغری هشترودی. چاپ اول: تهران، انتشارات عارف کامل، ۱۳۸۱، ۴۸ ص. (موضوع: شعر مذهبی)

دعای توسل و روضه محمد و آل محمد (ص)، علی میرخلف‌زاده. چاپ دوم: قم، انتشارات محمد و آل محمد (ص)، ۱۳۸۵، ۷۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

دعای کمیل به همراه زیارت آل یاسین، دعا، توبه و آمرزش گناهان. چاپ اول: قم، انتشارات دکتر حامد، ۱۳۸۵، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

دعای معراج و زیارت عاشورا، کمال بابایی. چاپ اول: اردبیل، انتشارات رهرو دانش، ۱۳۸۱، ۳۱ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

دلیل الاماکن المقدسۀ فی سوریۀ، ایوب الحائری. چاپ اول: بیروت، مؤسسۀ البلاغ، ۱۳۸۵، ۱۶۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الدلیل المرشد للمدینۀ المنورۀ، وکالۀ المنبر للدعایۀ و الاعلان. چاپ اول: جدّه، انتشارات المملکۀ العربیۀ السعودیۀ، ۱۴۰۷، ۱۱۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

دو رساله در حالات و کرامات حضرت شاهچراغ، محمدیوسف نیری. چاپ اول: شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز، ۱۳۷۸، ۲۸۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

دیدار یار (مجموعه دعاها و زیارتنامه‌ها)، حسین غفاری ساروی. چاپ اول: ساری، انتشارات شوق، ۱۳۸۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الذخائر القدسیۀ فی زیارۀ خیر البریۀ، عبدالحمید بن محمدعلی قدس بن الخطیب. چاپ دوم: بیروت، انتشارات دارالرائد العربی، ۱۴۰۳ ق، ۲۲۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ذیل کتاب مرشد الزوار الی القبور الابرار، محمد فتحی ابوبکر. چاپ اول: قاهره، انتشارات الدار المصریۀ اللبنانیۀ، ۱۴۱۵ ق، ۲۸۷ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راز و نیاز (گزیده‌ای از دعاها و زیارت‌ها)، علی اکبر تلافی. چاپ اول: تهران، انتشارات ریحان، ۱۳۸۲، ۲۵۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

راز و نیاز محب، دفتر تحقیقات محب. چاپ اول: مشهد، انتشارات محب، ۱۳۷۵، ۲۰۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

راهنما و زیارتنامه زائرین عتبات عالیات، جواد رضوی. چاپ اول: قم، انتشارات مهر امیرالمؤمنین، ۱۳۸۳، ۵۱۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

راهنمای زائران کربلا، مهدی احمدی. چاپ ششم: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۳، ۲۸۸ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راهنمای زائرین سوریه، مهدی احمدی. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۸۳، ۱۱۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راهنمای زائرین، احمد سامعی. چاپ اول: تهران، انتشارات شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۱، ۴۰۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راهنمای زیارت و سیاحت در سوریه، علی حسن موسی. چاپ اول: ساری، انتشارات مهر سجاده، ۱۳۸۳، ۱۲۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

راهنمای سفر حج از ابتدا تا انتها، حاج محمدرفیع جلالی. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۵، ۱۵۹ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راهنمای کامل حج و زیارت، حسین رحمانی تیرکلایی. چاپ اول: کاشمر، انتشارات عالم افروز، ۱۳۸۴، ۴۱۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

راهنمای مشتاقان زیارت امام رضا (ع) و جاذبه‌های گردشگری خراسان، محمدرضا سبحانی. چاپ اول: تهران، انتشارات جهانتاب، ۱۳۸۱، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

راهنمای مصور سفر زیارت سوریه، سیداحمد علوی. چاپ اول: قم، انتشارات معروف، ۱۳۸۶، ۲۰۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

راهی به سوی خدا (مجموعه دعا وزیارت)، شیخ عباس قمی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۴. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

راهیان کربلا، احمد سامعی. چاپ اول: تهران، انتشارات نسیم سحر، ۱۳۸۲، ۲۲۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ره توشه دیدار (در آداب و اسرار زیارت اهل بیت (علیهم السلام))، مهدی طیب. چاپ اول: تهران، انتشارات سفینه، ۱۳۸۱، ۳۲۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ره توشه رضوی، محمدحسن مشکوه. چاپ اول: تهران، انتشارات ابرون، ۱۳۷۸، ۶۳ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ره توشه زائران امام هشتم، اصغر محمدی. چاپ اول: تهران، انتشارات اندیشه فرزانگان، ۱۳۸۱، ۳۴۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ره توشه دیدار، محمود اکبری. چاپ دوم: قم انتشارات شهاب الدین، ۱۳۸۴، ۱۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه)

ره توشه زائر، محمد کارآموزیان و سیدجواد ورعی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۹، ۷۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

ره توشه عتبات عالیات، جمعی از محققان. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۹، ۳۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ره توشه‌ای از زیارت عاشورا (به ضمیمه دو زیارت ناحیه مقدسه خطاب به امام حسین (ع) و خطاب به شهدای کربلا)، محمدمهدی اشتهاردی. چاپ اول: تهران، انتشارات مطهر، ۱۳۸۱، ۱۱۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ره‌آورد سوریه، محمدرضا خراسانی. چاپ اول: رفسنجان، انتشارات مؤلف، ۱۳۷۹، ۶۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

رواق عصمت (شرحی بر زیارتنامه حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام))، سیدعلی حسینی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۵، ۳۰۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

روضات الجنان و جنات الجنان، حافظ حسین کربلایی تبریزی، مقدمه و تصحیح جعفر سلطان القرائی، به کوشش محمدامین سلطان القرائی. چاپ اول: تبریز انتشارات ستوده، ۱۳۸۲، دو جلد. (موضوع: مزارات اسلامی)

روضهٔ اطهار (مزارات متبرکه و محلات قدیمی تبریز و توابع)، محمدامین حشری تبریزی (قرن ۱۱)، تصحیح عزیز دولت‌آبادی. چاپ اول: تبریز، انتشارات ستوده، ۱۳۷۱، ۲۵۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

روضهٔ الزائر فی زیارات مشاهد اهل بیت الرسول بالقاهره، محمدعلی دانشیار التستری. چاپ اول: بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۹۴ ق، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

روضه رضوان (مشاهیر مدفون در تکیه کازرونی)، محمدحسین ریاحی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات کانون پژوهش، ۱۳۸۵، ۳۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زائران آفتاب (آثار و برکات زیارت سیدالشهداء)، صادق میرشفیعی. چاپ اول: قم، انتشارات یاقوت، ۱۳۸۵، ۱۹۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زمزم عشق (ره توشه زائران حج و عمره)، ولی الله عیسی‌زاده آملی. چاپ اول: قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۵. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زمزمه محبت، محمدرضا کریمی. چاپ اول: انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۵، ۷۲ ص. (موضوع: زیارتنامه)

زمینی از جنس بهشت (شرح فضیلت اماکن مقدسه کشور عراق)، حبیب الله متقیان. چاپ اول: قم، انتشارات حسنین، ۱۳۸۴، ۴۰۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زندگی‌نامه قاضی سیدرکن الدین محمد، رضا زارع. چاپ اول: یزد، انتشارات علم نوین، ۱۳۸۴، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

الزیارات الکاملهٔ للائمهٔ الکاظمیهٔ. چاپ اول: مشهد، انتشارات پارسایان، ۱۳۸۲، ۸۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارات عتبات عالیات عراق (همراه فضایل زیارات)، حسین خرّمی. چاپ اول: قم، انتشارات خرّم، ۱۳۷۷ ، ۳۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زیارت (از سری مجموعه احیاء آداب و سنن اسلامی). چاپ اول: قم، انتشارات الهادی، ۱۳۷۲. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

زیارت (از عاشورای حسین (ع) تا قیام مهدی (عج))، محمدجواد حاج علی اکبری. چاپ اول: تهران، انتشارات تبارک، ۱۳۸۲، ۹۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارت)

زیارت (داستان زندگی جابربن عبدالله انصاری)، رضا شیرازی. چاپ اول: تهران، انتشارات کتاب‌های پرنده، ۱۳۷۶، ۱۶ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

زیارت ائمه معصومین (علیهم السلام) در روزهای هفته، محمدسعید احمدی. چاپ اول: همدان، انتشارات اندیشه یاران، ۱۳۸۲، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت از حرم تا حریم، فاطمه لطفی. چاپ اول: تهران، انتشارات نیک ملکی، ۱۳۸۴، ۱۰۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زیارت آفتاب (روایات در باب فضیلت و کیفیت زیارت امام رضا (ع))، محمد باقر بن محمد تقی مجلسی. چاپ اول: تهران، انتشارات آرام دل، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: آداب ورسوم زیارت)

زیارت آفتاب، سعید بهمن‌پور. چاپ اول: تهران، انتشارات جامعه نو، ۱۳۷۱. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین (مناجات حضرت علی (ع)، دعای فرج). چاپ اول: تهران، انتشارات فرهنگی صبا، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین به همراه دعای فرج، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: قم، انتشارات اکرام، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین وحدیث کساء، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، خطاطی مصطفی اشرفی تبریزی. چاپ سوم: تهران، انتشارات صائب، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین، ترجمه مجید مسعودی. چاپ پنجم: تهران، انتشارات حمزه، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین، علی اکبر تلافی. چاپ اول: تهران، انتشارات نیکزاد، ۱۳۸۵، ۲۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت آل یاسین، علیرضا حسین‌پور. چاپ چهارم: تهران، انتشارات آهسته، ۱۳۸۵، ۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الزیارهٔ الامام علی بن موسی الرضا (ع). چاپ اول: مشهد، انتشارات مکتبهٔ الامام الرضا (ع)، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الزیارهٔ الجامعه لائمه المؤمنین (علیهم السلام) دعاء الامام الحجهٔ (عج)، دعای یستشیر و دعاء الامن، سیدمحمود غریفی بحرانی. چاپ دوم: قم، انتشارات مؤسسه سیده المعصومه (علیها السلام)، ۱۳۸۵، ۱۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارهٔ الرسول المصطفی و آله بدعهٔ ام شرع؟ عبدالمجید میردامادی، به کوشش محسن احمد الخاتمی. چاپ اول: تهران، انتشارات ژرف، ۱۳۸۲، ۶۰۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زیارهٔ الرسول (ص) و الصدیقهٔ البتول و ائمهٔ البقیع، سید محمود غریفی بحرانی. چاپ دوم: قم، مؤسسه سیدهٔ المعصومه (علیها السلام)، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۱۰۰

زیارة القبور (شبهات و ردود)، بدرالدین الحوشی. چاپ اول: قم، انتشارات مجمع جهانی اهل بیت، ۱۴۱۸ ق، ۲۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زیارت القبور الشرعیهٔ و الشرکیهٔ، محمدبن پیرعلی برکلی. چاپ اول: لاهور، انتشارات زاهد بشیر، ۱۳۶۵، ۱۲۰ ص. (موضوع:

زیارت امام حسین (ع) (دروس تعلیمی و تربیتی زیارت)، مرتضی حسینی اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات فرهنگ قرآن، ۱۳۸۰، ۱۹۱ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زیارت امام رضا (ع) (زیارت خاصه رضویه با اشاره به برکات و آداب آن)، عبدالله علوی فاطمی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۸، ۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت امامزاده داوود (ع). چاپ اول: تهران، انتشارات ایتا، ۱۳۷۹، ۲۳ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت بقاع متبرکه دزفول، محمدحسین حکمت‌فر. چاپ اول: دزفول، انتشارات دار المؤمنین، ۱۳۸۱ ، ۲۲۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

زیارت پیامبر اعظم از راه دور. چاپ اول: مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵ ، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت پیامبر (ص) از راه دور، سعید آراء. چاپ اول: تهران، انتشارات جهان دانشمند، ۱۳۸۱، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت جامعه کبیره (زیارت امین الله، دعای امام زمان (عج))، جمال الدین دربندی. چاپ هشتم: تهران، انتشارات غزالی، ۱۳۸۵، ۶۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت جامعه کبیره با زبان شعر، ژولیده نیشابوری. چاپ اول: ورامین، انتشارات علمی فرهنگیِ صاحب الزمان، ۱۳۸۲، ۳۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت جامعه کبیره به همراه کیفیت خواندن نماز شب، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤسسه کتابسرای اعلمی، ۱۳۸۵، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت جامعه (امام‌شناسی در گفتار امام هادی (ع))، هیئت تحریریه مؤسسه در راه حق. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسسه در راه حق، ۱۳۷۸، ۴۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت جامعه (انگلیسی)، اصغر علی‌جعفر، ترجمه گروهی از مترجمین. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۶، ۳۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت چهارده معصوم (علیهم السلام) (همسفر شما در مدینه، سوریه، کربلا، نجف و ...)، شیخ عباس قمی، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: تهران، انتشارات جهان آرا، ۱۳۸۴، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت چیست؟ زائر کیست، مجید دانیالی. چاپ اول: مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۵، ۶۳ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زیارت چیست؟ زائر کیست؟ واحد تحقیقات مؤسسه فرهنگی خدماتی ثامن الائمه (ع) اصفهان. چاپ اول: قم، انتشارات مهر ثامن الائمه، ۱۳۸۲، ۳۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

زیارت حضرت ابوالفضل العباس همراه با ترجمه و توضیحات، ترجمه حمیدرضا مستفید. چاپ اول: تهران، انتشارات حنیف، ۱۳۸۵، ۲۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۱۰۱

زیارت حضرت رسول اکرم از راه دور، ترجمه سعید همایون. چاپ اول: قم، انتشارات راه سبز، ۱۳۸۵ ، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت حضرت زینب وحضرت رقیه (علیها السلام) همراه با دعای توسل و دعای فرج، خطاطی غلامرضا صفا مهدوی. چاپ دوم: مشهد، انتشارات علی‌زاده، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت حضرت عبدالعظیم و امامزاده حمزه و امامزاده طاهر. چاپ اول: تهران، انتشارات سمیع، ۱۳۸۵ ، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت خدا (پژوهش پیرامون عیادت در اسلام)، مهدی رضایی و علی اکبر مظاهری. چاپ اول: قم، انتشارات مرکز تحقیقات اسلامی جانبازان، ۱۳۷۵، ۹۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم عیادت و زیارت)

زیارت خوبان، محمد چغایی اراکی. چاپ اول: بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۷۶، ۹۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

زیارت در پرتو ولایت (شرحی بر زیارت عاشورا)، زهره صفاتی. چاپ اول: قم، انتشارات آیات بینات، ۱۳۸۳، ۲۰۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

زیارت در سوریه، دفتر زیارتی و خدماتی مسافرتی و جهانگردی سماء فارس. چاپ اول: شیراز، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۷۸، ۷۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا (اتحاد روحانی با امام حسین (ع))، شرح اصغر طاهرزاده. چاپ سوم: اصفهان، انتشارات لب المیزان، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

زیارت عاشورا (به انضمام چهل نکته از زیارت عاشورا و دوازده بند محتشم کاشانی)، محمد فربودی. چاپ دوم: قم، انتشارات بقیهٔ الله، ۱۳۸۴، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا (بیان آداب، برکات، شرایط و ...) سیدمحمد الحسینی زنجانی. چاپ اول: قم انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۳، ۱۰۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

زیارت عاشورا (دعاها و نمازهای ماه محرم)، سعید آراء. چاپ اول: تهران، انتشارات جهان دانشمندان، ۱۳۸۱، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا (عربی- انگلیسی)، شیخ عباس قمی، ترجمه گروهی از مترجمین. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا با بیان آداب، برکات و شرایط زیارت و توصیه فرازهایی از زیارت شریفه عاشورا، محمدحسین موسوی زنجانی. چاپ اول: زنجان، انتشارات سلاله نور، ۱۳۷۸، ۷۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا با ترجمه منظوم، مجتبی رضانژاد. چاپ اول: تهران، انتشارات نذیر، ۱۳۸۰، ۲۴ ص. (موضوع: شعر مذهبی)

زیارت عاشورا با ترجمه و شعر، ابراهیم عرب‌پور. چاپ اول: تهران، انتشارات نور الطلیعه، ۱۳۸۱، ۳۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا به همراه ترجمه و توضیحات لغوی، ادبی و تاریخی، حمیدرضا مستفید. چاپ اول: مشهد، انتشارات با ما، ۱۳۸۵، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا جهت بیعت با اهداف امام حسین (ع) به انضمام (صلوات بر امام حسین (ع)، دوازده بند محتشم کاشانی و ...)، ترجمه سیدمحمد حسین سجاد. چاپ دوم: قم، انتشارات مهر ثامن الائمه (علیهم السلام)، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارهٔ عاشورا فوق الشبهات، جواد تبریزی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالصدیقهٔ الشهیده (علیها السلام)، ۱۳۸۵، ۸۸ ص. (موضوع:

زیارتنامه‌ها)

ص: ۱۰۲

زیارت عاشورا همراه با دعای علقمه و زیارت حضرت عباس و ختم نادعلی کبیر، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: تهران، انتشارات ارمغان طوبی، ۱۳۸۴، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا و آثار معجزه‌آسای آن، علی اکبر مهدی‌پور. چاپ اول: قم، انتشارات رسالت، ۱۳۸۰، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا و دعای توسل، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ چهارم: تهران، انتشارات ارمغان طوبی، ۱۳۸۴. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورا و دعای علقمه، خانه کودک. چاپ دوم: انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۴، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه)

زیارت عاشورا و زیارت حضرت عباس و .... چاپ اول: قم، انتشارات فکرآوران، ۱۳۸۴، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عاشورای آسان وعبادات آسان، علی فلسفی خراسانی. چاپ اول: مشهد، انتشارات همیاران جوان، ۱۳۸۵ ، ۱۰۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت عشق کربوبلا سفرنامه سی، علیرضا حضرتی، مقدمه حسین محمدزاده. چاپ اول: تهران، انتشارات فدائیان اهل بیت، ۱۳۸۲، ۱۳۰ ص. (موضوع: شعر مذهبی)

زیارت فاجعه، ناحیه مقدسه و زیارت عاشورا، محسن ماجراجو. چاپ اول: تهران، انتشارت لاهوت، ۱۳۸۳ ، ۶۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت قبور، علی‌اصغر رضوانی. چاپ اول: قم انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۱۷۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

زیارت مفجعه (اندوه بزرگ) (زیارتنامه حضرت زینب (ع)، زیارتنامه حضرت رقیه (ع)، زیارتنامه حضرت زهرا (ع))، سید ضیاءالدین تنکابنی. چاپ اول: قم، انتشارات ندای کوثر، ۱۳۸۵، ۴۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت مفجعه حضرت زینب (همراه با زیارت حضر فاطمه و حضرت رقیه و ...). چاپ دوم: شیراز، انتشارات شاهچراغ، ۱۳۸۶. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت مفجعه حضرت زینب (علیها السلام) به انضمام زیارت حضرت رقیه خاتون (علیها السلام) و نماز غفیله. چاپ اول: تهران، انتشارات یادمان فلسفی، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت ناحیه مقدسه، سیدمحمدحسن سجاد. چاپ اول: قم، انتشارات اکرام، ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت ناحیه مقدسه، محمد عیدی مرادی. چاپ اول: تهران، انتشارات آزما، ۱۳۸۵، ۱۰۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت ناحیه مقدسه به ضمیمه حدیث ابن شبیب، آقاحسین احمدی. چاپ اول: قم، انتشارات پارسایان، ۱۳۸۶، ۸۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الزیارهٔ و التوسل، صائب عبدالحمید. چاپ اول: قم، مرکز الرساله، ۱۳۷۹، ۱۶۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

زیارت، دیداری مشتاقانه، حرکتی شورانگیز و انقلاب‌آفرین، محمدمهدی رکنی. چاپ اول: مشهد، انتشارات کنگره جهانی حضرت امام رضا (ع)، ۱۳۶۲، ۴۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

الزیارهٔ، عبدالحسین امینی، تهیه محمد الحسون. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، بی‌تا ۲۶۳ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

زیارت، مجید سرسنگی. چاپ اول: تهران، انتشارات شبکه هنر، ۱۳۸۴، ۲۴ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

زیارتگاه‌ها و زیارتنامه‌های سوریه، زکریا بیگدلی. چاپ هشتم: قم، انتشارات شمیم کوثر، ۱۳۸۶، ۱۲۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۱۰۳
زیارتنامه امام رضا (ع) (ترکی استانبولی)، فخرالدین آلتان. چاپ اول: قم، انتشارات مجمع جهانی اهل بیت، ۸۳ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه امام رضا (ع)، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، خطاطی غلامعلی هاشمی حسینی‌نژاد. چاپ چهارم: مشهد، انتشارات قاسمی، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه امام رضا (ع)، علیرضا حسین‌پور. چاپ پنجم: تهران، انتشارات آهسته، ۱۳۸۵، ۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه امام هشتم (ع)، عباس قمی، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: مشهد، انتشارات ندای اسلام، ۱۳۸۵، ۲۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه امامزاده سیداسحق بن موسی بن جعفر (ع)، علی اصغر عابدین و احمد نعمتی. چاپ اول: قم، انتشارات سرور، ۱۳۸۵، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت امام علی بن موسی الرضا (ع)، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای. چاپ اول: مشهد، انتشارات خانه پژوهش، ۱۳۸۵، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت امامزاده جعفربن موسی الکاظم (ع)، غلامحسین هدایتی‌نژاد. چاپ اول: تهران، انتشارات استادی، ۱۳۸۰، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت امامزاده داوود (ع) به اهتمام زیارت ائمه معصومین (علیهم السلام)، سید محمدعلی طباطبایی. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۵، ۹۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) وحضرت امامزاده حمزه (ع) و حضرت امامزاده طاهر (ع) به انضمام زیارت عاشورا ...، تصحیح جعفر شکری. چاپ اول: شهری، انتشارات شهریاری، ۱۳۸۵، ۶۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت عبدالعظیم، علیرضا حسین‌پور. چاپ پنجم: تهران، انتشارات آهسته، ۱۳۸۵، ۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت علی بن موسی الرضا (ع) و زیارت امین الله. چاپ اول: مشهد، انتشارات ماهان، ۱۳۸۰، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت فاطمهٔ الزهرا (علیها السلام)، علیرضا حسین‌پور. چاپ پنجم: تهران، انتشارات آهسته، ۱۳۸۵، ۸ ص. (موضوع: زیارتنامه)
زیارتنامه حضرت معصومه (علیها السلام) (همراه با زیارت امین الله، زیارت وارث). چاپ دوم: قم، انتشارات بیت الاحزان، ۱۳۸۵، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه حضرت معصومه (علیها السلام)، علیرضا حسین‌پور. چاپ پنجم: تهران، انتشارات آهسته، ۱۳۸۵، ۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه عاشورا با ترجمه و توضیحات لغوی، ادبی و تاریخی، حمیدرضا مستفید. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد قرآن و عترت، ۱۳۸۴، ۷۹ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه عتبات عالیات عراق، مهدی احمدی. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۱۳۷۹، ۲۶۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه عتبات عالیات، علیرضا هزار. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۲، ۳۶۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)
زیارتنامه کامل از کعبه معظمه تا کربلای معلی، مهدی نوتاش. چاپ اول: تبریزی، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۲، ۴۲۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۱۰۴

زیارتنامه کامل عتبات عالیات عراق (به انضام فضایل زیارت مشاهد مشرفه)، سیدمحمدعلی سجاد. چاپ سوم: قم، انتشارات عالمه، ۱۳۷۷، ۳۱۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه کامل عتبات عالیات عراق (منتخب مفاتیح الجنان)، محمدعلی سجادی. چاپ اول: قم، انتشارات عالمه، ۱۳۷۷، ۳۰۱ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه کربلا و عتبات عالیات در عراق (آداب سفر و فضیلت زیارت امام حسین (ع))، رجبعلی احمدی. چاپ اول: قم، انتشارات دار الکتاب، ۱۳۷۷، ۶۰۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه امام رضا (ع)، چاپ پنجم: مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه امام علی بن موسی الرضا (ع) (اردو)، ذیشان حیدر جوادی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۸. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه حضرت رقیّه، علی حبیب اللهی. چاپ دوم: تهران. نشر مشعر. ۱۳۷۸، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارتنامه حضرت زینب، علی حبیب الهی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، بی‌تا، ۴۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

زیارت‌ها، نمازها، دعاها در عتبات عالیات، شیخ عباس قمی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۳ ، ۲۹۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ساختمان حرم نبوی، سلمی دملوجی، ترجمه محمدرضا مروارید. چاپ اول: نشر مشعر، ۱۳۷۷، ۶۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سادات شهر و امامزادگان بزرگوار مدفون در آن آقاپلاسید و آقابسمل، سیدعلی اکبر میرحسینی، عکاس: اسماعیل بهاری. چاپ اول: تهران، انتشارات شمس الضحی، ۱۳۸۵، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ساوه سرزمین مقدس، علی اصغر عابدین. چاپ اول: قم، انتشارات یاس زهرا، ۱۳۸۲، ۶۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ستارگان در کنار خورشید (آشنایی با مزارات و زندگی فرزانگان مدفون در مشهد مقدس)، سعید ماهوان. چاپ اول: مشهد، انتشارات ماهوان، ۱۳۷۵، ۵۴ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

ستاره کویر (نگاهی به تاریخچه شهداء و زندگانی امامزاده زید نواده بزرگوار امام جعفر صادق)، محمد مهدی فقیه محمدی جلالی، ویراستار: حوراء (محبوبه) عادل. چاپ اول: قم، انتشارات وثوق، ۱۳۸۵، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سجاده عشق، نجف آقازاده. چاپ اول: تبریز، انتشارات مؤلف، ۱۳۷۹، ۴۴۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

السجود علی الارض، علی احمدی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، بی‌تا، ۱۴۵ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی سجده و تربت)

السجود علی التربهٔ الحسینیه عند الشیعه، باقر شریف القریشی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسسهٔ المنار، ۱۳۷۴، ۶۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

السجود علی التربهٔ الحسینیه، سیدمحمد مهدی موسوی خراسانی. چاپ اول: بیروت، انتشارات مؤسسهٔ الاعمی للمطبوعات، ۱۴۲۰ ق، ۳۸۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سخنی چند با مشتاقان زیارت حرم مطهر دختر امیرمؤمنان. چاپ اول: تهران، دفتر آموزش و تبلیغات حج و زیارت، ۱۴۰۷ ق، ۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سرچشمه فرات (راهنمای عتبات عالیات به همراه ادعیه و زیارات)، محمدحسین امین. چاپ اول: قم، انتشارات مدین، ۱۳۸۰، ۳۵۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

سرزمین ماندگار، سیدابراهیم کلاهدوزان. چاپ اول: قم انتشارات پارسایان، ۱۳۸۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سرود عرش (گزیده سخنرانی‌ها)، کاظم صدیقی. چاپ اول: تهران، انتشارات بامداد کتاب، ۱۳۸۲، ۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

سفر به دیار عاشقان، محمود هاشمی. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۵، ۲۸۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سفر به قبله عشق (از تبریز تا کربلا)، علی قادری. چاپ اول: قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۲، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سفر به قطعه‌ای از بهشت، عین الله عابدی. چاپ اول: قم، انتشارات شهاب الدین، ۱۳۸۲، ۲۰۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

سفر سبز (وظایف عبادی و اخلاقی زائران بیت الله الحرام)، ولی الله ملکوتی‌فر. چاپ اول: سبزوار، انتشارات آژند، ۱۳۸۲، ۸۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

سفرنامه عشق، علی اکبر مغیثی‌پور سبزواری. چاپ اول: تهران، انتشارات ایتا، ۱۳۸۰، ۱۱۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سفیران رستگاری، محمد ملکی. چاپ اول: قم، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۴، ۲۶۷ ص. (موضوع: امامزادگان)

سقای معرفت (راز زیارت امامان معصوم و حضرت اباالفضل)، باقر فخّار. چاپ اول: قم، انتشارات دارالهدی، ۱۳۸۵، دو جلد. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

سلام بر پرچم افراشته، سیدمجتبی بحرینی. چاپ اول: تهران، انتشارات منیر، ۱۳۷۷، ۲۸۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

السلطان و سلاطین، احمد ماهوان. چاپ اول: مشهد، انتشارات ماهوان، ۱۳۸۲، ۱۲۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سلوک سرخ، مهرداد ویس کرمی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات انتظار سبز، ۱۳۸۱، ۱۱۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

سمریّه، ابوطاهر سمرقندی، به کوشش ایرج افشار. چاپ سوم: تهران، انتشارات فرهنگ ایران زمین، ۱۳۴۳، ۱۴۴ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

سوز عشق در سفر کربلا، عبدالغفار وریشتی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات گلبن، ۱۳۸۱، ۱۵۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیری در اماکن سرزمین وحی، علی‌اکبر حسنی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۱، ۱۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای آشتیان شهر فرزانگان، محسن آشتیانی. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات فقه، ۱۳۷۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای بهبهان سینای صالحان، سیف الله نحوی. چاپ اول: قم، انتشارات نهاوندی، ۱۳۷۵، ۱۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای خوی، علی صدرایی خویی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۲۱۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای ری، حمید میرخندان. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۱۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای سمرقند، حسن احمدی‌نژاد بلخابی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۱۰۳ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

ص: ۱۰۶

سیمای قدس مصلای پیامبران، غلامرضا گلی زواره. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴ ، ۳۵۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای قم، عبدالوحید وفایی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳ ، ۱۷۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای کابل، حسن احمدی‌نژاد بلخابی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۲۰۷ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

سیمای کاظمین آرام دجله، حسن ایدرم. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۹ ، ۲۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای کربلاـ حریم حرّیت، محمد صحتی سرو رودی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۲۳۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای کوفه، غلامرضا گلی زواره. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۲۳۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای گرگان، مرتضی بذرافشان. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، ۱۶۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای لارستان (نخل‌های سزاوار)، صادق رحمانی. چاپ اول: قم، انتشارات همسایه، ۱۳۷۵، ۱۷۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای مکه معبد عشق، علیرضا سیدکباری. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶ ، ۲۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای نایین گوهر کویر، غلامرضا گلی زواره. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، ۲۱۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

سیمای نجف اشرف، سعید بابایی. چاپ اول: تهران، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۵۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شارع العنبریه، هشام عبدالعزیز الخریصی. چاپ اول: بی‌نا، بی‌تا، ۷۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شام سرزمین خاطره‌ها، مهدی پیشوایی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۶۹، ۲۳۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شجره طیّبه (امامزادگان بهبهان)، غلامرضا خادمی. چاپ اول: قم، انتشارات عصر ظهور، ۱۳۸۱، ۲۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شدّ الازار فی حط الاوزار (تذکره هزار مزار: مزارات شیراز)، جنید بن محمود جنید شیرازی (قرن ۸)، ترجمه عیسی بن جنید شیرازی، تصحیح عبدالوهاب نورانی وصال. چاپ اول: شیراز، انتشارات کتابخانه احمدی، ۱۳۶۴، ۵۲۰ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

شدّ الازار فی حطّ الاوزار عن زوّار المزار، معین الدین ابوالقاسم جنید شیرازی، تصحیح محمد قزوینی و عباس اقبال. چاپ اول: تهران، چاپخانه مجلس، ۱۳۲۸، ۶۲۱ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

شرح زیارت امین الله، بانو م. ن. مدرس فتحی. چاپ اول: تهران، انتشارات آفاق، ۲۰۰ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت امین الله، سیدهاشم رسولی محلاتی. چاپ اول: تهران، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۳۳۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۱۰۷

شرح زیارت امین الله، محمد محمدی گیلانی، مقدمه زین‌العابدین قربانی. چاپ اول: لاهیجان، نشر سایه، ۱۳۸۵، ۲۴۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت جامعه کبیره (به زبان روسی)، سید عبدالله شبر، ترجمه عمران رجب اف. چاپ اول: قم، انتشارات دانش حامدون، ۱۳۸۵، ۳۵۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت جامعه کبیره، محمدباقر بن محمدتقی مجلسی، به کوشش رضا استادی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۵، ۲۸۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت جامعه کبیره، حسین همدانی درودآبادی، ترجمه محمدحسین نائیجی. چاپ دوم: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۷۸۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت رجبیّه (در فضیلت زیارت حضرت رضا (ع))، محمدباقر بیرجندی، تصحیح محمدحسین صفاخواه- عبدالحسین طالعی. چاپ اول: تهران، انتشارات ابرون، ۱۳۷۹، ۲۶۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شرح زیارت عاشورا، حبیب الله شریف کاشانی، تصحیح محمد شریف آیت‌اللهزاده کاشانی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤلف، ۱۳۶۳، ۸۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارت)

شرح زیارت عاشورا، علی‌اصغر عزیزی تهرانی. چاپ دوم: انتشارات دارالصادقین، ۱۳۷۶، ۲۴۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شفاعت از دیدگاه شافعان، ناصر باقری بیدهندی. چاپ اول: قم، انتشارات شاکر، ۱۳۷۷، ۶۴ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

الشفاعهٔ بحوث فی حقیقتها و اقسامها و معطیاتها، کمال الحیدری. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات دارالفراقه، ۱۳۸۳. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

شفاعت به ضمیمه‌کراماتی از معصومین، علی دری اصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات ام ابیها، ۱۳۷۷ ، ۱۰۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

شفاعت کبری، حمید کاظمی‌پور. چاپ اول: تهران، انتشارات حجم سبز، ۱۳۷۹، ۷۶ ص. (مفهوم‌شناسی شفاعت)

الشفاعهٔ و الشفیع من تفسیر مواهب الرحمن، عبدالاعلی موسوی سبزواری، مقدمه جمیل القریشی. چاپ اول: بی‌جا، انتشارات فجر الایمان، ۱۳۸۳، ۴۷ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

شفاعت و توسل، سیدمحمد کاظم روحانی. چاپ هفتم: قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۵، ۸۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت و توسل)

شفاعت و زیارت، جمعی از محققان. چاپ اول: تهران انتشارات کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۶، ۱۶۵ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

شفاعت و عرفان، حله هاشمی. چاپ اول: سنندج، انتشارات پرتو بیان، ۱۳۸۳، ۴۴۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

شفاعت، محمد قاضوی. چاپ اول: قم، انتشارات سبط اکبر، ۱۳۸۱، ۱۳۶ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

الشموس الطالعهٔ فی مشارق زیارهٔ الجامعهٔ، حسین همدانی درودآبادی، تحقیق نبیل‌رضا علوان. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۶، ۶۸۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شناخت بناهای مذهبی استان چهارمحال بختیاری، صفرعلی لله‌گانی. چاپ اول: فرخ شهر، انتشارات آصف، ۱۳۸۰، ۱۷۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۱۰۸

شناخت عراق و عتبات عالیات، محمدنصیر رئیسی اردلی. چاپ اول: تهران، انتشارات نیایشگران وحدت، ۱۳۸۵، ۱۴۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شهر پیامبر، حبیب یغمایی. چاپ اول: تهران، بی‌نا، ۱۳۵۴، ۴۷ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

شهر خاموشان و دیار باهوشان، مجتبی بحرینی. چاپ اول: تهران، انتشارات منیر، ۱۳۸۴، ۲۵۲ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

شهید و شهادت در ادعیه و زیارات، علی اکبر علیخانی- مرتضی بحرانی. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، ۲۵۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

شور عندلیب، صادق دارابی، به کوشش میرزا عبدالمهدی عندلیبی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۵، ۵۸۴ ص (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

شوق دیدار (مباحثی پیرامون زیارت)، محمدمهدی رکنی یزدی. چاپ پنجم: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۶، ۳۱۶ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

صدف المرضیه (ردّی بر عقاید وهابیت پیرامون زیارت اهل قبول)، میثم قاسمی علوی. چاپ اول: اصفهان، انتشارات لیالی، ۱۳۸۲، ۲۱۰ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

صراط الهدایه (راهنمای زائران عتبات عالیات)، حسین باقری. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد قرآن و عترت، ۱۳۸۴، ۴۰۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

صفیر ولایت (شرح زیارت جامعه کبیره: بذل جان به پیشگاه جانان)، سیدمحمد ضیاءآبادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بهاران و بنیاد خیریه الزهرا، ۱۳۸۵، ۱۸ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

صفیر ولایت (شرح زیارت جامعه کبیره: برکات صلوات و مباهله)، سیدمحمد ضیاءآبادی. چاپ دوم: تهران، انتشارات بنیاد خیریه الزهرا و دفتر امور فرهنگی، ۱۳۸۵، ۱۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

صفیر ولایت (شرح زیارت جامعه کبیره: پاکی جان، شرط پیوند با اهل بیت (علیهم السلام))، سیدمحمد ضیاءآبادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد خیریه الزهرا و امور فرهنگی، ۱۳۸۵، ۱۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

صفیر ولایت (شرح زیارت جامعه کبیره: احاطه‌ی علم ولایت بر احکام و اسرار شریعت)، سیدمحمد ضیاءآبادی. چاپ اول: تهران، انتشارات بنیاد خیریه الزهرا، ۱۳۸۵، ۱۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ضیاء الصالحین فی الادعیۀ و الزیارات، محمدصالح جوهرچی. چاپ دهم: قم، انتشارات لقاء، ۱۳۸۵ ، ۵۳۶ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

الطریق الی الله (مجموعه دعا و زیارت)، شیخ عباس قمی. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۳، ۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

طریقه قرائت زیارت عاشورا و دعاهای بعد از آن. چاپ اول: تهران، انتشارات الهگان، ۱۳۸۳، ۶۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

عاشقانه‌ها، بیوک جامعی. چاپ اول: تهران، انتشارات شیخ صفی‌الدین، ۱۳۸۱، ۹۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

عتبات عالیات (راهنمای سفر به کربلا، نجف و ...)، علی سپهری اردکانی. چاپ اول: قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۵. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

عتبات عالیات (سفره معنوی اولیاء الله)، ابوعلی خداکرمی زنجانی. چاپ اول: قم، انتشارات افق فردا، ۱۳۸۲، ۳۲۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

عتبات عالیات، اصغر قائدان. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۲۸۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

عتبات عالیات، علی محمد اسدی. چاپ دوم: تهران، مؤسسه فرهنگی ندای مهرآفرین، ۱۳۸۱، ۱۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

عجائب زیارهٔ الامام الرضا (ع)، حافظ حداد. چاپ اول: مشهد، انتشارات مکتبهٔ الامام الرضا (ع)، ۱۳۸۵، ۲۲۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

عرشیان، سیدجعفر شهیدی. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۱، ۱۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

عطر حضور (ترجمه زیارت آل یاسین)، سیدمهدی شجاعی. چاپ دوم: تهران، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، ۱۳۸۱، ۲۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

عطر سیب، حامد حجتی. چاپ اول: قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۷۸، ۵۳ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

عفو مجازات گناهکاران، علی علامه حائری. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۸۴، ۱۹۹ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی شفاعت)

علی (ع) و زیارت جامعه کبیره، عبدالعلی گویا. چاپ اول: تهران، انتشارات زراره، ۱۳۷۸، ۳۱۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

فاجعهٔ البقیع، جلال معاش. چاپ اول: بیروت، انتشارات دار العلم، ۱۴۲۷ ق، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فرحهٔ الغری فی تعیین قبر امیرالمؤمنین، غیاث الدین عبدالکریم بن طاووس. چاپ اول: قم، منشورات الرضی، بی‌تا، ۱۶۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فرهنگ آبادی‌ها و مکان‌های مذهبی کشور، محمدحسین پاپلی یزدی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۷، ۶۳۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فرهنگ زیارت، جواد محدثی. چاپ اول: تهران، انتشارات مشعر، ۱۳۸۶، ۳۶۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

فضائل زیارهٔ الامام الحسین (ع)، طالب خان. چاپ اول: قم، انتشارات رهپویان، ۱۳۸۴، ۱۲۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فضائل زیارهٔ الامام الشهید بکربلاء، محمد الآخوند. چاپ اول: یزد، انتشارات لاله کویر، ۱۳۸۲، ۳۱ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فضل زیارهٔ الحسین، ابی عبدالله محمد بن علی العلوی الشجری، تصحیح سیداحمد حسینی اشکوری. چاپ اول: قم، مکتبهٔ آیهٔ الله المرعشی العامه، ۱۴۰۳ ق، ۱۲۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فضیلت جمعه، سیدحسن ناصرالدین رضوی. چاپ اول: قم، انتشارات چاپ مهر، ۱۳۷۲، ۱۵۰ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

فضیلت زیات امام حسین در احادیث و روایات (همراه با زبده‌ترین زیارت‌های وارده)، رسول خامه‌یار. چاپ اول: قم، انتشارات رهپویان، ۱۳۸۴، ۲۳۲ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

فلسفه زیارت اهل قبور، عبدالمجید میرداماد. چاپ اول: قم، انتشارات مهدیه، ۱۳۸۴، ۱۴۳ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

فلسفه زیارت و آیین آن، مرتضی واعظ جوادی. چاپ سوم: قم، انتشارات اسراء، ۱۳۷۸، ۲۵۵ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

فلسفه زیارت (ترجمه و شرح رساله زیارهٔ القبور فخر رازی)، احمد عابدی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۷۶، ۱۳۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

فهرست نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه مزار یحیی بن حسین الهادی الی الحق در شهر صعدهٔ جمهوری یمن، عبدالله حمود درهم الغری. چاپ اول: قم، انتشارات کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۳۸۳، ۴۷۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

فی ظل اصول الاسلام (دراسهٔ شامل لمسألهٔ التوحید و الشرک و البدعهٔ و قضیهٔ الاستشفا و التوسل و الزیارهٔ و غیرها)، به قلم جعفر الهادی. چاپ اول: قم، مؤسسهٔ الامام الصادق (ع)، ۱۴۱۴، ۳۷۳ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت و توسل)

قبله عاشقان (راهنمای زائران)، بزرگ عالم‌زاده، ترجمه بشیر عالمی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۱، ۶۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

قبله عاشقان، راهنمای زائران در حرم مطهر امام رضا (ع) کاتعارف، بزرگ عالم‌زاده، ترجمه انیس عباس رضوی. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۵، ۱۱۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

القطوف الدانیهٔ فی المسائل الثمانیهٔ، عبدالحسین علاوی العبدالله الحسینی السراوی، تقدیم عبدالله عرفان المنتفکی. چاپ اول: دمشق، انتشارات دار المودهٔ، ۱۳۷۶، دو جلد. (موضوع: آرامگاه‌ها)

قم، دلیل الزائر و السائح و عذراء المدینه، کمال‌السید. چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۱، ۱۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

قندیه و سمریه (دو رساله در تاریخ مزارات و جغرافیای سمرقند)، محمد بن عبدالجلیل سمرقندی- ابوطاهر خواجه سمرقندی، به کوشش ایرج افشار. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی جهانگیری، ۱۳۶۷، ۲۲۴ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

کامل الزیارات، ابن قولویه. چاپ اول: قم، انتشارات فقاهت، ۱۳۷۸، ۶۱۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کتاب الجوهر المنتظم فی زیارهٔ القبر الشریف النبوی المکرم، احمد بن محمد بن حجر الهیثمی الشافعی، تحقیق بسام محمد بارور. چاپ اول: ابوظبی، انتشارات دار الکتب الوطنیه، ۱۳۶۶، ۳۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کتابشناسی امامزادگان و بقاع متبرکه، سیداصغر احمدی. چاپ دوم: قم انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۵ ، ۴۰۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کربلا ما می‌آییم، مهران کبیری. چاپ اول: تهران، انتشارات مؤلف، ۱۳۶۲، ۴۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کربلاـ و حرم‌های مطهر، سلمان هادی آل طعمه، ترجمه حسین صابری. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۸، ۳۶۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کربلاء الثورهٔ و المأساهٔ، احمد حسین یعقوب. چاپ اول: بیروت، انتشارات الغدیر، ۱۴۱۸ ق، ۳۵۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کعبه عشق، فاطمه اثنی‌عشری. چاپ اول: تهران، انتشارات حافظ نوین، ۱۳۸۵، ۹۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کعبه و جامه آن از آغاز تاکنون، محمد الدّقن، ترجمه دکتر هادی انصاری. چاپ اول: تهران، نشر مشعر، ۱۳۸۳، ۳۰۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کلمات مأثور در زیارت عاشورا (زیارت عاشورا و دعای توسل)، حبیب الله متقیان. چاپ دوم: قم، انتشارات حسنین، ۱۳۸۵، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

کلید بهشت (راهنمای اماکن، عتبات عالیات)، اکبر ترابی شهرضایی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالهدی، ۱۳۸۲، ۴۴۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

کلیدهای ارتباط با امام حسین (ع). چاپ اول: قم، انتشارات گل یاس، ۱۳۷۹، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

کلیدهای ارتباط با امام حسین (ع)، جواد حسینی. چاپ اول: قم، انتشارات مهدی‌یار، ۱۳۸۰، ۴۷ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

ص: ۱۱۱

الکواکب السیاره فی ترتیب الزیارهٔ، شمس الدین ابو عبدالله الانصاری. چاپ اول: بغداد، انتشارات مکتبهٔ المثنی، بی‌تا، ۴۱۰ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

گذری بر زیارت جامعه، ناصر شهیدی. چاپ اول: قم، انتشارات نصایح، ۲۲۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

گل قصد (چهل حدیث پیرامون سفر حج و زیارت مدینه)، محمد مطهر. چاپ اول: تهران، انتشارات سرزمین باران، ۱۳۸۴، ۷۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

گل‌های حسینی، محمداسماعیل ناطق. چاپ اول: تهران، انتشارات ساربان، ۱۳۷۹، ۶۴ ص. (موضوع: شعر مذهبی)

المأثور فی زیارهٔ اهل القبور ویلیها ایقاظ العقلهٔ، محمدحسین نائینی. چاپ اول: قم، انتشارات نبوغ، ۱۳۷۴، ۱۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مجموعه شرح زیارات عاشورا (اسرار نهفته در کلمه مقدسه اباعبدالله و ابن رسول الله)، مرتضی زاهدی. چاپ اول: تهران، انتشارات صابره، ۱۳۸۵، ۶۸۴ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیازتنامه)

مجموعه وظایف مع دلائل الخیرات، پیر محمد کرم شاه صاحب سجاده نشین. چاپ اول: لاهور، انتشارات ضیاء القرآن پبلی کیشتر، ۱۹۸۵ م، ۳۳۴ ص. (موضوع: آداب ورسوم زیارت)

مجموعه وظایف، قاری رضا المصطفی اعظمی. چاپ اول: کراچی، بی‌نا، ۱۳۹۸ ق، ۳۲۰ ص. (موضوع: آداب ورسوم زیارت)

المدینهٔ المنوره عاصمهٔ الاسلام الاولی، محمد السیدالوکیل. چاپ اول: جدّه، انتشارات دارالمجتمع، ۱۴۰۶ ق، ۲۲۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مدینه آشنای غریب، علی اکبر یزدانی. چاپ اول: ساری، انتشارات آوای مسیح، ۱۳۸۵، ۸۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مراقد المعارف، محمد حرز الدین، تحقیق محمدحسین حرز الدین. چاپ اول: قم، انتشارات سعید بن جبیر، ۱۳۷۱، دو جلد. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مراقد اهل البیت بالقاهره، محمد زکی ابراهیم. چاپ چهارم: قاهره، انتشارات مطبوعات العشیرهٔ المحمدیه، ۱۴۰۶ ق، ۱۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مراقد اهل بیت در شام، سیداحمد فهری. چاپ اول: تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۷، ۱۱۳ ص. (زیارتگاه‌های اسلامی)

مرشد الزائرین، مسعود معلم. چاپ اول: مشهد، انتشارات تکسوار حجاز، ۱۳۸۲، ۴۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مرشد الزوار الی قبور الابرار (الدار المنظم فی زیارهٔ الجبل المقطم)، موفق الدین بن عثمان، تحقیق محمد فتحی ابوبکر. چاپ اول: قاهره، الدار المصریهٔ اللبنانیهٔ، ۱۴۱۵ ق، ۷۸۳ ص. (موضوع: آداب ورسوم زیارت)

المزار (المناسک المزار) شیخ مفید، به کوشش سیدمحمدباقر موحد ابطحی. چاپ اول: قم، انتشارات مدرسهٔ الامام المهدی، ۱۴۰۹ ق. (موضوع: مزارات اسلامی)

المزار الکبیر، ابوعبدالله محمد بن جعفر المشهدی، تحقیق جواد القیومی الاصفهانی. چاپ اول: قم، انتشارات القیوم، ۱۳۷۷، ۷۰۴ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

مزار شیخ احمد جام تجلیگاه عرفان، هنر و معماری، فرامرز صابر مقدم. چاپ اول: مشهد، انتشارات سنبله، ۱۳۸۳، ۱۲۰ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

مزار، به کوشش رضا استادی. چاپ اول: قم، دبیرخانه کنگره آقا حسین خوانساری، ۱۳۷۷، ۲۰۰ ص. (موضوع: مزارات اسلامی)

ص: ۱۱۲

المزار، محمـد بن مکی العـاملی (شـهید اول: قرن ۸)، تحقیق محمود البـدری. چـاپ اول: قم، انتشارات مؤسـسهٔ المعارف الاسـلامیه، ۱۳۷۵، ۳۳۱ ص. (موضوع: زیارتنامه)

مزارات (در ذکر زیارتگاه‌هـای رفسـنجان و در شـرح احـوال امامزاده‌هـا)، محمـد ترقی خـواه پـاریزی. چـاپ اول: مشـهد، انتشـارات والعصر، ۱۳۸۱، ۳۶۹ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مزارات اصـفهان از قرن سوم هجری تا زمان حاضـر، مصلح الدین مهدوی، تصحیح اصغر منتظر القائم. چاپ اول: اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱۴۸۲ ق، ۵۶۳ ص. (موضوع: آرامگاه‌ها)

المساجـد السبعهٔ و بیت الا-خزان، سیدمحمود غریفی بحرانی. چـاپ دوم: قم، انتشـارات مؤسـسهٔ سیدهٔ المعصـومه، ۱۳۸۵ ، ۲۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مساجد مدینه منوره، گروه تحقیق و بررسی مسایل حج. چاپ اول: تهران، انتشارات شرکت سهامی انتشار، ۱۳۵۹، ۴۰ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

المساجـد والاماکن الاثریـهٔ فی المدینـهٔ المنورهٔ، عبـدالله یوسف. چاپ اول: بیروت، انتشارات دارالمورخ العربی، ۱۴۱۶ ق، (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

المسجد النبوی عبر التاریخ، محمد السید الوکیل. چاپ اول: جدّه، انتشارات دارالمجتمع، ۱۴۰۹ ق، ۲۱۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مسـجد جمکران (میعادگاه عشاق حضـرت مهـدی (عـج))، مصـطفی مصـبا. چاپ اول: اصـفهان، انتشارات بصائر، ۱۳۷۸، ۱۱۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مسـجد شـریف نبوی، ناجی محمـدحسن عبدالقادر انصاری، ترجمه عبدالمحمد آیتی، تلخیص رضا مختاری. چاپ اول: تهران، نشـر مشعر، ۱۳۷۱، ۲۱۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مشاهـدهٔ الصـفافی المـدفونین بمصـر من آل المصـطفی، مصـطفی بن محمـد بن یوسف اللغوی، تحقیق علی عمر. چـاپ اول: قـاهره، انتشارات مکتبهٔ الثقافهٔ الدینیه، ۲۰۰۱ م، ۱۰۳ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مشـاهیر المـدفونین فی الصـحن العلوی الشـریف، کـاظم عبود فتلاـوی. چاپ اول: قم، انتشارات اجتهاد، ۱۳۸۵، ۴۲۴ ص. (موضوع: مزارات)

مشـعل زائر (اعمـال واسـرار حـج)، علی عطایی اصـفهانی. چاپ سوم: انتشارات دارالعلم، ۱۳۸۵، ۴۴۸ ص. (موضـوع: آداب ورسوم زیارت)

المشــی الی الامــام الحســین (ع)، محمـود الغریفی. چـاپ اول: قـم، انتشـارات دارالصدیقـهٔ الشــهیدهٔ، ۱۳۸۳ ، ۳۲ ص. (موضــوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مصـادره قـبر پیـامبر، علی کـورانی عـاملی، ترجمـه: مریـم کـورانی. چـاپ اول: قم، انتشـارات دارالهـدی، ۱۳۸۵ ، ۹۶ ص. (موضـوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مصـباح الزائر و جناح المسافر، ابوالقاسم علی بن موسی (سیدابن طاووس). چاپ اول: قم، مؤسسه آل البیت لاحیاء التراث، ۱۴۱۷ ق، ۵۴۹ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

مصـباح الزائرین در آداب زیـارت حضـرت امـام رضـا (ع)، محمـدرضا غیـاثی. چـاپ اول: قم، انتشـارات اعراف، ۱۳۷۷، ۲۰۲ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

المعالم الاثریـة فی سوریـة و دمشق، سـید عادل علوی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسـسة الاسـلامیة العامـة للتبلیغ و الارشاد، ۱۴۱۲ ق. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ص: ۱۱۳

معجم ما کتب فی الحج و الزیارة والمعالم الشرفة فی الحجاز، عبدالجبار الرفاعی. چاپ اول: تهران، انتشارات دارالمشعر، ۱۳۸۵، ۳۷۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

معماری امامزادگان قم در قرن هشتم، عمار کاوسی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۴، ۱۳۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مقام زیارت، محمدرضا طباطبایی‌نسب. چاپ اول: تهران، انتشارات نورالائمه، ۱۳۸۳، ۹۶ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

مقام ولایت در شرح زیارت جامعه کبیره، احمد زمردیان. چاپ سوم: تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۶، ۸۲۷ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

موسوعة زیارات المعصومین، جمعی از پژوهشگران مؤسسه الامام الهادی. چاپ دوم: قم، انتشارات پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۴، هفت جلد، ۳۰۸۵ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها، آداب و رسوم زیارت، کتابشناسی زیارت)

موسوعة النجف الاشرف، جعفر الدجیلی. چاپ اول: بیروت، انتشارات دار الاضواء، ۱۴۱۳ ق، ۲۱ ج. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

ناقدة علی زیارة القبور، فاروق موسوی. چاپ اول: قم، انتشارات دارالعلم آیت‌الله بهبهانی، ۱۳۸۵، ۲۷۲ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی زیارت)

النجف الاشرف عادتها و تقالیدها، طالب علی اشراقی. چاپ اول: نجف اشرف، مطبعة الآداب، بی‌تا، ۲۹۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

نجوای سرخ (شرحی بر فرازهایی از زیارت عاشورا)، علی محقق طوسی، به کوشش مهدیار بامشکی. چاپ اول: قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۵، ۱۷۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

النجوم المتأثرة (مزارات قم المقدسة وضواحیها)، عادل العلوی. چاپ اول: قم، انتشارات مؤسسة الاسلامیة العامة للتبلیغ و الارشاد، ۱۳۸۱، ۱۸۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

نغمه عاشقی، محمد رحمتی شهرضا. چاپ سوم: قم، انتشارات صبح پیروزی، ۱۳۸۶، ۳۵۲ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

نفحات الرضا والقبول فی فضائل المدینة و زیارة سیدنا الرسول، امام الحضراوی، تحقیق محمد زینهم محمد عرب. چاپ اول: قاهره، انتشارات دارالغریب، ۱۹۹۹ م، ۱۱۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

نگاه سبز (سی و دو حکایت از زیارت عاشقان مهدی)، حسن جلالی عزیزیان. چاپ دوم: قم، انتشارات مصطفی، ۱۳۷۸، ۲۲۴ ص. (موضوع: داستان‌های مذهبی)

نگاهی به تاریخ عتبات، حسین اسلامی. چاپ اول: ساری، انتشارات پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۰، ۱۵۵ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

نگاهی به زیارت غدیریه، محمد حسین صفاخواه و عبدالحسین طالعی. چاپ اول: تهران، انتشارات شهاده، ۱۳۸۰، ۲۴۸ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

نگرشی بر زیارت عاشورا، مرتضی روحانی. چاپ اول: تهران، انتشارات شبکه هنر، ۱۳۸۵، ۱۳۶ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

نگرشی به زیارتنامه حضرت فاطمه معصومه، محسن رفیعی و معصومه شریفی. چاپ اول: قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۴، ۱۳۳ ص. (موضوع: نقد و تفسیر زیارتنامه)

ص: ۱۱۴

هدیهٔ الزائرین و بهجهٔ الناظرین، شیخ عباس قمی، تصحیح سیدمحمدتقی کشفی. چاپ اول: تهران، انتشارات دهقان، ۱۳۷۹، ۷۱۳ ص. (موضوع: زیارتنامه‌ها)

هشت بهشت (نگاهی نو به هشت بهشت روی زمین)، ناهید طیبی. چاپ اول: قم، انتشارات بهشت بینش، ۱۳۸۲، ۲۶۴ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

همراه با زائرین خانه خدا، محمدتقی رهبر. چاپ دوم: تهران، نشر مشعر، ۱۳۷۵، ۱۴۴ ص. (موضوع: آداب و رسوم زیارت)

وادی عشق، سیدجعفرطباطبایی امیری. چاپ اول: انتشارات زبرجد، ۱۳۸۲، ۱۹۲ ص. (موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی)

واژه‌نامه زیارت و حرم مطهر امام رضا (ع)، عظیم سرودلیر. چاپ اول: مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۳، ۴۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی)

واسطه فیض یا توسل و شفاعت، سیدجعفرطباطبایی امیری. چاپ اول: قم، انتشارات طاووس بهشت، ۱۳۸۱، ۱۵۸ ص. (موضوع: مفهوم‌شناسی توسل)

بخش سوم: نسخه‌شناسی زیارت

نسخه‌شناسی زیارت به روایت فهرست‌های مجمع ذخائر اسلامی

و مرکز احیای میراث اسلامی

آداب زیارت امام رضا علیه السلام (فارسی)

از: سید علی بن محمدعلی میبدی یزدی (۱۳۱۳)

مؤلف، پس از مدتی اقامت در کرمانشاه، آهنگ سفر به مشهد مقدس و زیارت حضرت امام رضا (ع) نمود، برای این سفر، با عجله به تألیف کتاب حاضر در آداب و زیارات آن حضرت نمود ولی گویا موفق به اتمام آن نشد و فقط سه فصل آغاز آن را تحریر نموده است بدین عناوین:

فصل اول: در فضیلت زیارت قبور ائمه (علیهم السلام).

فصل دوم: در خصوص فضیلت زیارت امام رضا (ع).

فصل سوم: در آداب زیارت هر یک از ائمه (علیهم السلام).

آغاز: «الحمد لله رب العالمین. چون بعد از مجاورت متمادی به جهت اصلاح بدن به کرمانشاهان آمدم از قضای خداوند اسباب ماندن فراهم آمد»

* نستعلیق، به خط مؤلف.

۱۸ گ، ۱۸ (ع) ۱۰ سم.

آداب زیارت حضرت امام رضا علیه السلام (فارسی)

از: شیخ حسین بن یوسف هروی مشهدی (پس از ۱۳۴۲)

در آداب و کیفیت زیارت حضرت امام رضا (ع) چنانچه در کتب معتبره نقل شده، تألیف شده به نام مقرب السلطنه و برای اینکه زایران زیارتها را هنگام تشرف به حرم مطهر درست و صحیح بخوانند. در آغاز احکام نماز و تعقیبات و بعضی از دعاها آمده و گویا بیش از این تدوین نشده که مقرب السلطنه معزول گردید و تألیف
کتاب ناتمام ماند.
آغاز: «الحمد لله راحم عبرات المتضرعین و رافع درجات المخلصین. و بعد فیقول المتمسک بولاء اهل بیت نبیه المفتقر الی شفاعتهم».
* نستعلیق خوش و دعاها نسخ معرب نیکو، به خط مؤلف، سال ۱۳۴۲ در مشهد مقدس، نوشته شده برای مقرب السلطنه کارگزار مشهد، عناوین و ترجمه زیرنویس دعاها و جدول صفحه‌ها شنگرف، جلد تیماج قهوه‌ای.
۸۲ گ، سطور مختلف، ۲۲ (ع) ۱۳ سم
آداب الزیارهٔ الرضویهٔ (فارسی)
از: میرزا قاضی بن کاشف الدین محمد اردکانی یزدی (۱۰۷۵)
در بیان احادیث مرویه از اهل بیت (علیهم السلام) در فضیلت زیارت امام رضا (ع) و شرح آداب وادعیه متعلقه به آن وترجمه احادیث وادعیه مرویه که مؤلف آن را به واسطه سفر شاه عباس صفوی به آن مشهد مقدس نگاشته وآن را در یک مقدمه ویک مقاله ویک خاتمه تنظیم نموده است با این عناوین:
مقدمه: در بیان احادیث مروی از اهل بیت (علیهم السلام) در فضل زیارت آن مشهد مقدس وترجمه آنها به فارسی.
مقاله: در بیان آداب زیارت آن حضرت وادعیه متعلق به آن وتفسیر وترجمه ادعیه به فارسی.
خاتمه: در بیان زیارت نامه مشهوره در ماه رجب وترجمه آن به فارسی، وآداب زیارت امام رضا (ع) از دور.
آغاز افتاده: «وبعد چنین گوید معتکف زاویه دعا قاضی بن کاشف الدین محمد الیزدی ... که چون ثواب زیارت مرقد منور ومشهد ازهر».
انجام: «ولا حول ولا قوهٔ إلّا بالله العلی العظیم وصلی الله علی أطیب المرسلین محمد وآله الطاهرین».
* نسخ، قرن یازدهم یا دوازدهم، عناوین وترجمه ادعیه شنگرف، تصحیح شده، دارای حواشی، برخی از ادعیه ترجمه نشده است، جلد تیماج جگری ضربی، بدون مقوا.
۱۲۴ گ، ۷ س، ۵/ ۲۰ (ع) ۵/ ۱۳ سم
آداب زیارت و سفر (فارسی)
از:؟
مختصری است در یک مقدمه و دوازده باب و یک خاتمه.
آغاز: «بعد الحمد و الصلاهٔ ... در بیان آداب سفر و زیارت مراقد منوره و ضرایح مطهره».
* نستعلیق نیکو و دعاها نسخ معرب، از سده دوازدهم، نسخه بیاضی ودر بعضی صفحه ها یادداشتهای مختلف دیده می‌شود.

ص: ۱۱۶

۴۳ گ، سطور مختلف، ۲۲ (ع) ۱۵ سم.

الاعلام اللامعة فی شرح الزیارة الجامعة (عربی)

از: سید محمد بن عبد الکریم طباطبایی بروجردی (حدود ۱۱۶۰)

شرحی است بر زیارت جامعه کبیره، در ابتدا احادیثی در فضل و کیفیت قرائت آن آورده سپس با استشهاد از کتب لغوی، حدیثی، تفسیری و غیره آن را شرح نموده است.

آغاز: «روی الشیخ فی التهذیب و الصدوق فی العیون و الفقیه زیارة جامعة یزار بها جمیع الأئمة صلوات الله علیهم و هی أفصح الزیارات و أبلغها».

* نسخ زیبا، شیخ موسی بن محمد خوانساری، سال ۱۳۲۳ کاتب کتاب را به آخوند ملا محمد علی خوانساری هدیه نموده، عناوین شنگرف، تصحیح شده با حاشیه نویسی، در صفحه اول نام رسالات مجموعه و مؤلفین و عبارت «امانت محمد خوانساری» و در صفحه سوم صورت اجازه سید مهدی بحرالعلوم به سید ابوالقاسم بن حسین موسوی خوانساری و در صفحه چهارم نسب نامه مؤلف رساله اول تماماً مشهود است. ۳۷ گ.

تبصرة الزائر و کشف السرائر (عربی)

از: سید محمد بدیع بن میر عبدالقدوس رضوی مشهدی (ق ۱۳)

زیارت عاشورا و آنچه اعمال در این روز وارد شده است را با عباراتی

همه فهم ترجمه نموده و از کتاب زاد المعاد و تحفة الزائر وبحار الانوار بهره برده است.

رساله حاضر را در یک مقدمه و دو باب ویک خاتمه تنظیم نموده بدین عناوین:

مقدمه: در ذکر احادیث مشعر بر ثواب زیارت زائران آن امام معصوم در روز عاشورا.

باب اول: در زیارت مشهوره آن حضرت واعمال طولانی روز عاشورا، در پنج فصل.

باب دوم: در زیارت و اعمال مختصره آن حضرت در روز عاشورا، در سه فصل.

خاتمه: در ادعیه واعمال متفرقه منقول از کتب دیگر به جز تألیفات مرحوم مجلسی.

تألیف کتاب به روز یکشنبه ۸ جمادی الثانی ۱۱۵۷ به پایان رسیده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین ... این احقر خطور نمود که عبارات زیارات واعمال روز عاشورا که هر لفظش سینه سوز و هر کلمه‌اش غم‌اندوز است».

* نستعلیق هندی و عبارات زیارات نسخ معرب، سید علی حسن، ۶ صفر ۱۲۵۵ جهت ابوالظفر ولی عهد بهادر امداد حسین جهت چاپ در مطبع محمدی، نسخه را موریانه آسیب رسانده، برخی از برگها جابجا شده است، جلد مقوایی، عطف و گوشه‌ها پارچه‌ای قرمز.

۸۵ گ، ۸ س، ۵/ ۲۴ (ع) ۱۷ سم.

ص: ۱۱۷

تحفة الرضا (فارسی)

از: ملا محمدحسین بن مرتضی قلی بیگ پیشنماز (ق ۱۲)

مؤلف، در آغاز جوانی پنج مرتبه به زیارت حضرت امام رضا (ع) مشرف شده واز محضر علمای آن دیار نظیر شیخ حر عاملی بهره‌های علمی برده، وسپس مدت بیست سال به زیارت بیت الله الحرام وعتبات عالیات مشرف شده تا اینکه در سال ۱۱۱۹ به اتفاق شاه سلطان حسین صفوی باز توفیق زیارت امام رضا (ع) نصیب وی شده ودر آنجا به خاطرش گذشته که کتابی مختصر در تاریخ امام رضا (ع) وثواب زیارت وآداب وادعیه وطریق زیارت آن حضرت را بنگارد، بدین اندیشه کتاب حاضر را در یک مقدمه وهشت باب ویک خاتمه پرداخته است، عناوین چنین است:

مقدمه: در اسم وکنیت ولقب ونسب وکیفیت ولادت امام رضا (ع).

باب اول: در بیان بعضی از فضائل ومعجزات آن حضرت.

باب دوم: در بیان سبب وکیفیت آمدن آن حضرت به خراسان وکیفیت شهادت وغسل وکفن ودفن وتاریخ شهادت وعمر شریف ومدفن وعدد اولاد آن حضرت.

باب سوم: در ثواب زیارت امام رضا (ع) وبیان بعضی از وقایع غریب که در روضه منوره آن حضرت واقع شده.

باب چهارم: در آداب وقواعد وشرایط ومقدمات زیارات حضرات معصومین.

باب پنجم: در زیارات مخصوصه امام رضا (ع).

باب ششم: در زیارات جامعه هر یک از ائمه معصومین (علیهم السلام).

باب هفتم: در ادعیه ای که بعد از زیارات ائمه در بالای سر خوانده می شود.

باب هشتم: در زیارات جامعه هر یک از اولاد ائمه وانبیاء سابقین (علیهم السلام).

خاتمه: در زیارت ائمه به نیابت.

مؤلف این کتاب را پس از کتاب دیگر خود «هدایة السالکین» که در آداب زیارت مکه ومدینه می باشد به رشته تحریر درآورده است.

آغاز: «حمد فزون و سپاس و ستایش از حد افزون مالک الملکی را جلّ شأنه و عظم سلطانه سزاست که آثار دین داری».

* نستعلیق و عبارتهای عربی نسخ معرب، سلخ ربیع الثانی ۱۱۱۹ در مشهد مقدس، عناوین و نشانیها شنگرف، صفحه‌ها مجدول به زر و مشکی و صفحه اول دارای سرلوح رنگین، برگها فرسوده و وصّالی شده است.

۲۶۹ گ، ۱۶ س، ۲۲ (ع) ۱۳ سم.

تحفة الرضا (فارسی)

از: حاج محمد حسین بن مرتضی قلی بیگ پیشنماز مشهدی (ق ۱۲)

آغاز افتاده: «عقل وذکا از کعبه معرفت خود به مدینه با سکینه اذعان نبوت رسانیده و به ادراک این دو سعادت عظمی مشرف ساخته».

ص: ۱۱۸

انجام افتاده: «واجرنی فی زیارتی عنه یا ارحم الراحمین، ونیز بگو اللهم ان فلان بن فلان اوفدنی ..».

* نسخ، از سده دوازدهم، عناوین ونشانیها وجدول صفحه‌ها شنگرف، تصحیح شده، در برگ اول دو یادداشت به تاریخ ۱۲۶۷ ویادداشتی از یحیی بن تیمور بیگ به سال ۱۲۷۰ دیده می شود، جلد تیماج قهوه‌ای.

۲۱۶ گ، ۱۷ س، ۵/ ۲۰ (ع) ۱۱ سم

تحفهٔ الرضا (فارسی)

از: محمد حسین بن مرتضی قلی بیگ پیشنماز مشهدی (ق ۱۲)

* نسخ، علی اصغر بن علی اکبر، سلخ ربیع الاول ۱۲۲۱، عناوین ونشانیها شنگرف، تصحیح شده، برخی برگها ترمیم شده است، جلد تیماج مشکی بدون مقوا، عطف پارچه آبی.

۲۲۱ گ، ۱۵ س، ۵/ ۲۰ (ع) ۵/ ۱۵ سم

تحفهٔ الزائر (عربی)

از: سید عبد الله بن محمد رضا شبر کاظمینی (۱۲۴۲)

در آداب زیارت حضرات معصومین (علیهم السلام) وچگونگی زیارت آنان در مشاهد مشرفه وترجمه «تحفهٔ الزائر» علامه مجلسی است با افزودگیهایی از شبر وتوضیحاتی پیرامون بعضی روایات به عنوان «بیان» وشب جمعه دوازدهم جمادی الاول ۱۲۲۰ به پایان رسیده است.

این کتاب مانند اصل، دارای یک مقدمه ودوازده باب ویک خاتمه می باشد بدین تفصیل:

المقدمه: فی آداب السفر.

الباب الاول: فی ثواب الزیارهٔ وتعمیر مشاهد المعصومین.

الباب الثانی: فی کیفیهٔ زیارهٔ الرسول والزهراء و ائمهٔ البقیع.

الباب الثالث: فی زیارهٔ أمیرالمؤمنین (ع).

الباب الرابع: فی فضل النجف و الکوفهٔ وماء الفرات.

الباب الخامس: فی زیارهٔ الحسین (ع).

الباب السادس: فی فضل الحائر و تربهٔ الامام الحسین.

الباب السابع: فی الزیارهٔ المطلقهٔ فی کربلا.

الباب الثامن: فی الزیارات المخصوصهٔ.

الباب التاسع: فی زیارات الکاظم والرضا والجواد (علیهم السلام).

الباب العاشر: فی زیارهٔ ائمهٔ سامراء.

الباب الحادی عشر: فی آداب الاستشفاء بالتربهٔ وغیرها.

ص: ۱۱۹

الباب الثانی عشر: فی زیارة النیابة وزیارات أولاد الائمة والصلحاء.

الخاتمه: فی آداب ملاقاة الزوار.

آغاز: «الحمد لله الذی جعل زیارة أولیائه واحبائه موجبة لکمال القرب من جنابه والفوز برضائه و الصلاة علی محمد وآله الطاهرین».

انجام: «وأنا استغفر الله لی ولهم واسأل الله ان یعفو عنی وعنهم بمحمد وآله».

* نسخ، محمد حسین بن خیر الله لاری (شاگرد مؤلف)، ۱۷ رمضان ۱۲۲۰، عناوین ونشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده ونشانی بلاغ دارد، روی برگ اول تملکی وتقریظی است بر کتاب از شیخ قاسم محیی الدین عاملی که به تاریخ هفدهم ذی الحجه ۱۲۳۰ به خط خود نوشته است، جلد تیماج قهوه‌ای.

۲۹۳ گ، ۲۰ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

زیارات وادعیه وآداب تشرف به مشاهد مشرفه حضرات معصومین (علیهم السلام)، که به اسانید معتبر از ائمه هدی نقل شده، با توضیحاتی به عنوان «مؤلف گوید»، در این کتاب برای فارسی زبانان که از لغت عربی بهره ندارند
گرد آورده شده ومشتمل بر یک مقدمه ودوازده باب دارای فصول ویک خاتمه می باشد و به تاریخ ماه صفر ۱۰۸۵ پایان یافته است.

عناوین اجمالی کتاب چنین است:

مقدمه: در بیان آداب سفر.

باب اول: در ثواب تعمیر قبور وزیارت حضرات معصومین.

باب دوم: در فضیلت وکیفیت زیارات مدینه منوره.

باب سوم: در فضیلت وزیارت حضرت امیر المؤمنین.

باب چهارم: در فضیلت نجف وکوفه وآب فرات.

باب پنجم: در فضایل زیارت سید الشهداء.

باب ششم: در فضیلت حایر وتربت امام حسین.

باب هفتم: در زیارات مطلقه امام حسین.

باب هشتم: در زیارات مخصوصه آن حضرت.

باب نهم: در زیارت حضرت کاظم ورضا وجواد (علیهم السلام).

باب دهم: در زیارت امام هادی وعسکری (ص).

ص: ۱۲۰

باب یازدهم: در زیارات جامعه.

باب دوازدهم: در زیارات انبیا واولیاء واولاد ائمه.

خاتمه: در آداب ملاقات زایران.

آغاز: «کبوتر ستایشی که از بروج مشیده افواه حاملان آهنگ در وبام صوامع قدسیان را شاید مفیض الانواری را سزاست».

انجام: «و از برادران ایمانی که از این کتاب منتفع گردند التماس دعا و زیارت دارم در حال حیات این مجرم و بعد از وفات او».

* نسخ نیکو، نزدیک عصر مجلسی، عناوین شنگرف، برگها ترمه، صفحه‌ها مجدول به زر و مشکی و لاجورد و صفحه اول دارای سرلوح دقیق و بین سطرها در صفحه اول و دوم زرین دندانموشی، جلد دو رو تیماج رو مشکی پشت قهوه‌ای.

۲۴۹ گ، ۲۱ س، ۲۴ (ع) ۱۵ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ، نزدیک عصر مجلسی، عناوین شنگرف، جلد تیماج قهوه‌ای.

۲۴۸ گ، ۲۲ س، ۲۴ (ع) ۱۵ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

آغاز افتاده: «کند از برای اوست بهشت و هرکه تو را بعد از موت تو زیارت کند».

انجام افتاده: «در فضیلت وکیفیت زیارت حضرت فاطمه دختر حضرت امام موسی علیهما السلام».

* نسخ زیبا ونستعلیق، سده یازدهم، مجدول به طلا وشنگرف ولاجورد.

۱۹ س، ۲۳ (ع) ۱۴ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

آغاز افتاده: «منقول است که ابو وهب وقتی داخل مدینه شد و به خدمت حضرت صادق (ع) رسید و عرض کرد».

* نسخ، محمدرضا بن میر عباس طباطبایی اصفهانی، چهارشنبه ۴ رمضان ۱۱۵۰، عناوین به شنگرف و در برخی موارد نانویس، دعاها معرب، تصحیح شده، جلد تیماج دو رو، رو مشکی، اندرون قهوه‌ای.

ص: ۱۲۱
۲۴۰ گ، ۱۸ س، ۱۷ (ع) ۲۴ سم
تحفۀ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
* نسخ ونستعلیق، بابا احمد پارساپوری ابن عبدالله، جمادی الثانی ۱۱۵۲.
۳۰۲ گ، ۱۹ س، ۲۰ (ع) ۱۲ سم
تحفۀ الزائر (فارسی)
از: ملا محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۱۱۰)
انجام افتاده: «و باعث عبرت وآگاهی وزهد در دنیا ورغبت به آخرت می‌شود ودر وقت اندوه بسیار وشادی بسیار باید ...».
* نسخ، از سده دوازدهم، عناوین ونشانیها شنگرف، در حاشیه صفحه دوم وقفنامه کتاب به تاریخ شوال ۱۲۰۱ با مهر بیضوی ملا محمدمهدی نراقی کاشانی دیده می شود، جلد تیماج مشکی.
۲۴۱ گ، ۲۱ س، ۲۳ (ع) ۱۲ سم
تحفۀ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
باب پنجم تا هشتم وباب چهارم در آخر آمده است.
* نسخ، صادق بن حاج امام قلی، از سده دوازدهم، عناوین شنگرف، توسط کاتب تصحیح شده، در پایان سوره احزاب والرحمن وبعضی دعاها افزوده شده است، جلد تیماج قهوه‌ای بدون مقوا.
۲۴۸ گ، ۱۵ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۵/ ۱۲ سم
تحفۀ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
* نستعلیق و عبارات عربی نسخ معرب، محمد بن محمد، ۲۰ شوال ۱۲۱۷، عناوین به شنگرف، در دو برگ
اول یادداشتی به سال ۱۳۵۰ و دعای زیارت امام حسین (ع) و دعای اذن دخول حرم امام رضا (ع) و وقفنامه کتاب از ملا علی اکبر بن ملک محمد با مهر بیضوی «العبد علی اکبر» مشهود است.
جلد تیماج قهوه‌ای ضربی، لته رو افتاده
۲۸۰ گ، ۱۷ س، ۱۴ (ع) ۲۰ سم

ص: ۱۲۲

تحفهٔ الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ، زین العابدین بن محمد علی خوانساری، سال ۱۲۲۷، عناوین و نشانیها شنگرف، صفحه‌ها مجدول به شنگرف و لاجورد، در صفحه آخر نشانی مقابله شیخ محمد صادق خوانساری در همان تاریخ دیده می شود، جلد تیماج زرشکی سوخته ضربی.

۳۱۲ گ، ۱۹ س، ۲۱ (ع) ۱۳ سم

تحفهٔ الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ ودعاها معرب، محمد اسماعیل بن ملا محمد حسین، محرم ۱۲۲۸، عناوین ونشانیها در متن وفراز صفحه‌ها شنگرف، در برگ آخر یادداشتی پزشکی آمده است، جلد تیماج قهوه‌ای سوخته ضربی.

۳۹۷ گ، ۱۴ س، ۵/ ۲۰ (ع) ۱۴ سم

تحفهٔ الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نستعلیق و زیارتها نسخ معرب، علی دوست بن محمد شریف، ماه

صفر ۱۲۳۲.

۲۸۰ گ، ۱۷ س، ۲۴ سم

تحفهٔ الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ معرب، عبدالله بن محمد سعید خوانساری، ۱۱ ذی حجه ۱۲۳۷، عناوین به قرمز، صفحات مجدول به طلایی و قرمز و مشکی، چند برگ آغازین افتادگی دارد، بدون جلد.

۲۰۰ گ، ۲۱ س، ۵/ ۱۳ (ع) ۲۰ سم

تحفهٔ الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ نیکو، محمد حسین موسوی، ۱۵ جمادی ۱۲۴۱، عناوین ونشانیها شنگرف، صفحه‌ها مجدول به زر ومشکی وشنگرف ولاجورد وصفحه اول دارای سرلوح زیبا وبین سطرها در صفحه اول ودوم زرین دندانموشی وحاشیه دارای گل وبوته زرین، فهرست کتاب در سه برگ قبل از آن آمده وروی برگ اول تملک عباسقلی خان سرتیپ بادکوبه دیده می شود، جلد تیماج قرمز.

ص: ۱۲۳
۲۹۵ گ، ۲۰ س، ۵/ ۲۴ (ع) ۱۶ سم
تحفهٔ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
برخی از فصول کتاب در نسخه حاضر آمده است.
* نسخ و نستعلیق، محمد علی بختیاری، ۸ جمادی الثانی ۱۲۴۲ در کربلا- خانه سید زین العابدین شاندشتی (پایان رساله اول)، عناوین نوشته نیست، تصحیح شده.
بدون جلد
۱۸۱ گ، سطور مختلف، ۱۵ (ع) ۵/ ۲۱ سم
تحفهٔ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
* نستعلیق و زیارتها نسخ معرب، شب جمعه ۲۷ ذی الحجه ۱۲۵۴ و در همین سال مقابله شده است، عناوین را در حواشی با مشکی نوشته اند، در آغاز نسخه فهرست کتاب نیز آمده است، جلد مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای.
۳۳۸ گ، سطور مختلف، ۵/ ۲۰ (ع) ۵/ ۱۴ سم
تحفهٔ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
* نسخ، عبارات عربی معرب، صفر علی بن ملا محسن یخکشی، شوال ۱۲۸۰، تصحیح شده، در برگ اول یادداشتی درخطبه نکاح و تاریخ تولدی به سال ۱۲۶۰ و ۱۲۶۲ و در دو برگ آخر وقفنامه کتاب از علی محمد چهاردهی بن ملا عبدالقادر با مهر بیضوی «صل علی محمد» و مهر مربع «یا امام محمد تقی» و یادداشتهای متفرقه بسیاری آمده است، جلد تیماج مشکی ضربی فرسوده.
۳۰۰ گ، ۱۷ س، ۵/ ۱۶ (ع) ۲۲ سم
تحفهٔ الزائر (فارسی)
از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)
* نستعلیق وزیارتها نسخ معرب، عبد الله بن محمد بن ولی الله، دوشنبه یازدهم صفر ۱۲۹۶، عناوین شنگرف، جلد تیماج قهوه‌ای.

ص: ۱۲۴

۲۰۴ گ، ۲۰ س، ۲۳ (ع) ۵/ ۱۴ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۱۱۰)

* نسخ، از سده سیزدهم، برگهای اول و آخر نسخه نونویس است، عناوین شنگرف، روی برگ اول تملک الموسوی الهندی دیده می شود، جلد تیماج قرمز.

۳۶۶ گ، ۱۱ س، ۱۴ (ع) ۱۰ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

انجام افتاده: «و در وقت هر نماز نازل می شوند هفتاد هزار ملك ژولیده مو ..».

* نسخ نیکو، از سده سیزدهم، عناوین شنگرف، صفحه‌ها مجدول به زر و شنگرف و لاجورد، جلد مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای.

۱۰۳ گ، ۱۹ س، ۲۲ (ع) ۱۴ سم

تحفة الزائر (فارسی)

از: ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۱۱۰)

* مشخصات از قلم افتاده است، جلد تیماج قهوه‌ای ترنج و سر ترنج و لچکی دار، عطف و لبه‌ها تیماج صورتی کم رنگ.

۵/ ۲۰ (ع) ۵/ ۱۳ سم

تحفة المجاور (فارسی)

از: ملا محمد کاظم بن محمد شفیع هزارجریبی (پس از ۱۲۳۲)

در فضل وآداب زیارت بارگاه‌های ائمه طاهرین (علیهم السلام) ومخصوصاً زیارت قبر امام حسین (ع) وذکر بعضی از زیارتهای آن حضرت بدون آوردن زیارت‌های مفصل، مشتمل بر پنج فصل ویک خاتمه وبه سال ۱۲۲۲

تألیف شده، فهرست مطالب چنین است:

فصل اول: در فضل زیارت امام حسین (ع).

فصل دوم: در ثواب مجاورت آن حضرت.

فصل سوم: در فضیلت کربلا وحائر.

فصل چهارم: در ثواب زیارت آن حضرت در اوقات مخصوصه آن.

ص: ۱۲۵

خاتمه: در ثواب زیارت قبور مؤمنین.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. بهترین اعمالی که باعث خوشنودی پروردگار واستحقاق دخول شفاعت شیعیان درگاه او شود».

انجام افتاده: «به ابی حمزه ثمالی فرموده است که بعد از فراغ از زیارت از پشت سر آن حضرت بگرد تا بروی نزد ..».

* نسخ، محمد حسن افشار، سال ۱۲۳۵، جلد تیماج قرمز ضربی مجدول.

۱۹ گ، سطور مختلف، ۱۵ (ع) ۱۰ سم

تحفهٔ المجاورین (فارسی)

از: ملا محمد کاظم بن محمد شفیع هزارجریبی حائری (ق ۱۳)

در آداب زیارت و ادعیه مخصوص به زیارت سیدالشهداء (ع)، در پنج فصل و یک خاتمه بدین عناوین:

فصل اول: در فضیلت زیارت امام حسین (ع).

فصل دوم: در ثواب مجاورت آن حضرت.

فصل سوم: در فضیلت کربلا و حایر و نماز در آن.

فصل چهارم: در ثواب زیارت آن حضرت در اوقات مخصوصه و ثواب

خواندن زیارت عاشورا.

فصل پنجم: در فضیلت زیارت سایر امامان (علیهم السلام).

خاتمه: در ثواب زیارت قبور مؤمنین.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. اما بعد چنین گوید بنده خاطی .. که بهترین اعمالی که باعث خشنودی پروردگار و استحقاق عفو و آمرزش او گردد».

* نسخ، سده سیزدهم، عناوین به قرمز، جلد گالینگور پارچه‌ای سبز، عطف تیماج نارنجی.

۲۰ گ، سطور مختلف، ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

حدائق الجنان (فارسی)

از: میر محمد صالح بن عبدالواسع خاتون آبادی (۱۱۱۶)

زیارات حضرات معصومین (علیهم السلام) که دارای سند ومتن قوی وفصاحت وبلاغت بود، در این کتاب با بعضی از نکات وتحقیقات گرد آورده شده وبه شاه سلطان حسین صفوی تقدیم شده ودر ماه ربیع الثانی ۱۱۱۳ به پایان رسیده است. این کتاب مشتمل بر یک فاتحه وهفت حدیقه دارای ابواب ویک خاتمه می باشد بدین تفصیل:

فاتحه: در آداب سفر.

حدیقه اول: در زیارت رسول خدا وفاطمه زهرا وائمه بقیع، دارای ده باب.

حدیقه دوم: در زیارت امیرالمؤمنین (ع)، دارای ده باب.

حدیقه سوم: در زیارت حضرت سید الشهداء (ع)، دارای ده باب.

حدیقه چهارم: در زیارت امام کاظم وامام جواد (ص)، دارای پنج باب.

حدیقه پنجم: در زیارت امام رضا (ع)، دارای پنج باب.

حدیقه ششم: در زیارت امام علی نقی وامام حسن عسکری وصاحب الامر (علیهم السلام) در سامراء، دارای هفت باب.

حدیقه هفتم: در زیارت حضرت معصومه (علیها السلام) وعبدالعظیم (ع)، دارای دو باب.

خاتمه: در مطالبی چند مناسب مقاصد سابقه.

آغاز: «... قنادیل مضیئه ستایش در شبستان فسیح مدیح خداوند بی مانندی .. نه دواق سماوات غرفه از ایوان ..».

انجام: «در هنگام انتفاع از این کتاب عظیم البنیان این غریق بحر خطایا وعصیان را فراموش نفرمایند ..».

* نستعلیق، امیر رجب بن .. رجب حسینی، ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۳۱، عناوین شنگرف، عبارات عربی نسخ معرب، تصحیح شده، دارای حواشی با عناوین «منه عفی عنه»، در چهار برگ آخر زیارت مفجعه آمده است، در برگ اول چند یادداشت متفرقه به سالهای ۱۲۷۱ و ۱۲۷۲ آمده است، جلد تیماج قهوه‌ای سوخته.

۲۴۴ گ، ۱۵ س، ۲۰ (ع) ۱۴ سم

الدرة الفاخرة فی زیارات العترة الطاهرة (عربی)

از: ملا محمد صادق بن آقا محمد یمینی لنکرانی (۱۲۸۵)

چون مؤلف برای بار دوم به زیارت عتبات عالیات مشرف شده زیاراتی که برای مشاهد مشرفه از ائمه (علیهم السلام) نقل شده، با ذکر منابع واسناد آنها را در این کتاب گرد آورده وآن را در هفت باب تنظیم نموده است. گاهی توضیحاتی با عناوین «قلت» نیز دارد.

عناوین ابواب چنین است:

الباب الأول: فی زیارة مولانا امیرالمؤمنین (ع)، دارای دو فصل.

الباب الثانی: فی زیارة سید الشهداء (ع)، دارای دو فصل.

الباب الثالث: فی زیارة الامامین المعصومین الجوادین فی مقابر قریش ببغداد.

الباب الرابع: فی زیارة الامام علی بن موسی الرضا (ع).

الباب الخامس: فی زیارة ابی الحسن علی بن محمد وابی محمد الحسن بن علی بسر من رأی.

الباب السادس: فی زیارة الصاحب صلوات الله علیه.

الباب السابع: فی الزیارات الجامعة.

آغاز: «الحمد لله الذی شرفنا بولایة محمد وآله وکرمنا بمحبتهم ومودتهم وجعل زیارة قبورهم لنا وسیلة للفوز بالسعادة الابدیة».

ص: ۱۲۷
انجام افتاده: «ولا تکلنی إلی نفسی فأحل عقدة الحیرة واتخلف عن حضور المشاهد المقدسة ..».
* نسخ، گویا به خط مؤلف، از سده سیزدهم، عناوین مشکی درشت در متن وحاشیه، تصحیح شده با خط خوردگی وافزودگی بسیار، گاهی دارای حواشی می باشد، روی برگ اول چند دعای متفرقه نوشته شده است، جلد تیماج قهوه‌ای بدون مقوا.
۲۵۵ گ، ۱۵ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۱۶ سم
دلیل الزائرین (فارسی)
از: سید محمدرضا بن محمد قاسم حسینی قزوینی (ق ۱۲)
در آداب زیارات واعمال مخصوص مشاهد مشرفه حضرات
معصومین (علیهم السلام)، در هشت روضه وهر یک دارای چند بقعه که مؤلف بعد از تألیف کتاب «بحر المغفره» خود به این کتاب پرداخته وبه سال ۱۱۰۵ که به زیارت عتبات مشرف شده تصمیم خود را بر تألیف کتابی در زیارات با مدد از ائمه (علیهم السلام) عملی ساخته است. عناوین کتاب چنین است:
روضه اول: در اعمال وادعیه جامعه متعلقه به روضات ائمه (علیهم السلام).
روضه دوم: در اعمال مدینه وبقیع وسایر اماکن حوالی آنها.
روضه سوم: در اعمال نجف اشرف.
روضه چهارم: در اعمال کوفه ومساجد آن.
روضه پنجم: در اعمال کربلای معلی.
روضه ششم: در اعمال مقابر قریش وسرّ من رأی.
روضه هفتم: در اعمال مشهد امام رضا (ع).
روضه هشتم: در زیارت قبور مؤمنان وعلما.
نسخه حاضر روضه چهارم کتاب است.
آغاز این نسخه: «الحمد لله رب العالمین .. و بعد به عرض می رساند. که چون تمام شد روضه سوم از کتاب دلیل الزائرین ..».
انجام این نسخه: «فجزاک صلی الله علیه وآله وعن أهل بیته (علیهم السلام) سپس دو رکعت نماز بگزار ودعا کن ..».
* نسخ معرب، محمد نصیر، سال ۱۱۰۹، عناوین شنگرف، توسط کاتب تصحیح شده است، جلد تیماج قهوه‌ای بدون مقوا.
۴۵ گ، ۱۵ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۱۲ سم
دلیل الزائرین (فارسی)
از: میر محمد رضا بن میر محمد قاسم حسینی قزوینی (ق ۱۲)

ص: ۱۲۸

این نسخه شامل روضه پنجم کتاب در اعمال کربلای معلی است که مشتمل بر هشت بهشت است و در سال ۱۱۱۳ تألیف شده و روضه ششم در اعمال مقابر قریش و سرّ من رأی مشتمل بر پنج جنت است و در این نسخه از آغاز ناتمام است.

* نستعلیق، سده سیزدهم، عناوین به شنگرف یا نانوشته.

جلد تیماج قهوه‌ای بدون مقوا.

۲۲۲ گ، ۱۲ س.

دلیل الزائرین (فارسی)

از: سید محمد رضا بن محمد قاسم حسینی قزوینی (ق ۱۲)

روضه ششم در اعمال مقابر قریش وسرّ من رأی می باشد.

* نستعلیق وزیارتها نسخ معرب، محمد صفی بن امامقلی قزوینی، بیستم شوال ۱۱۳۱، عناوین ونشانیها شنگرف، تصحیح شده ودر پایان نشانی بلاغی دیده می شود، روی برگ اول نام کتاب ومؤلف به خط مرحوم شیخ آقا بزرک تهرانی صاحب ذریعه آمده است، جلد تیماج قهوه‌ای ضربی بدون مقوا.

۴۴ گ، ۱۵ س، ۵/ ۱۹ (ع) ۱۳ سم

دلیل الزائرین (فارسی)

از: سید محمدرضا بن محمد قاسم حسینی قزوینی (ق ۱۲)

روضه اول تا روضه هشتم می باشد.

نسخ وزیارتها معرب، از سده سیزدهم، عناوین شنگرف، نیمه دوم کتاب به خط دیگری است، در برگ آخر نسبنامه ای آمده است، جلد تیماج مشکی لبه دار ضربی.

۲۳۵ گ، ۲۱ س، ۱۸ (ع) ۵/ ۱۱ سم

دلیل السائرین إلی زیارهٔ حبیب رب العالمین (عربی)

از: حسن بن محمد بن محمود (پس از ۱۰۷۲)

کتابی است مختصر در بیان بعضی از فضائل مدینه و کیفیت زیارت پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) که مؤلف هنگام مجاورت در این شهر به سال ۱۰۷۲ آن را نگاشته و در آن از مصادر اهل سنت بسیار استفاده نموده، و مشتمل است بر ۸ باب و یک خاتمه با این عناوین:

الباب الاول: فی فضیلهٔ المدینهٔ المنورهٔ، مشتمل بر دو فصل.

ص: ۱۲۹

الباب الثانی: فی فضیلة زیارة شفیع المذنبین محمد (صلی الله علیه وآله وسلم).

الباب الثالث: فی کیفیة التوجه إلی زیارة سید الاولین و الآخرین، مشتمل بر ۶ فصل.

الباب الرابع: فی بیان حدّ المسجد النبوی و الروضة المطهرة.

الباب الخامس: فی بیان الاساطین الفاضلة.

الباب السادس: فی بیان فضیلة البقیع، مشتمل بر یک فصل.

الباب السابع: فی بیان زیارة مسجد قبا و بیان فضیلته.

الباب الثامن: فی بیان فضیلة احد و بیان زیارة شهداء احد و زیارة حمزة (سلام الله علیه).

خاتمة: فی بیان آداب رجوعه الی بلده و وطنه.

آغاز: «الحمد لله الذی شوّق عباده لزیارة حبیبه و صفیّه و خلیله و نبیه و هو المقصود من الوجود و سیّد کل والد و مولود».

* نسخ، اسماعیل بن مغلوی، سال ۱۱۶۷، برگ اول دارای سرلوح رنگین، مجدول، تصحیح شده، در برگ آخر نقشه قبر نبی اکرم (ص) کشیده شده است. ۵۶ گ.

الرسالة الفاطمیة (عربی)

از: میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی

در فضائل و کرامات و کیفیت زیارت حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام)، هنگام سفر به قم نوشته شده است در اثر دیدن برکات و کرامات از آن حضرت. این رساله مشتمل بر سه فصل می باشد و در ماه ربیع الثانی ۱۲۸۳ در تهران تألیف شده است. عناوین فصلها چنین است:

الفصل الاول: فی نسبها و مولدها و وفاتها.

الفصل الثانی: فی فضیلتها و فضل زیارتها.

الفصل الثالث: فی کرامات تلک الصدیقة الطاهرة.

آغاز: «احمدک اللهم یا من منّ من مننه المتتالیة المتوالیة المتوافرة المترادفة المتکاثرة علی عبده الضعیف الفانی بولایة آل الله».

انجام: «و الحاصل ان کراماتها وافرة کثیرة و فیما ذکرناه الکفایة ..».

* نسخ، به خط مؤلف، جلد تیماج قهوه‌ای.

۲۱۳ گ، سطور مختلف، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۳ سم.

الروضات (عربی)

از: ملا محمد بن مقیم اشرفی مازندرانی (۱۲۸۱)

ص: ۱۳۰
شرح مزجی معروفی است بر زیارت رجبیه ای که آغاز آن: «الحمد لله الذی أشهدنا مشهد أولیائه فی رجب» می باشد، تألیف این کتاب در مشهد رضوی به تاریخ ۱۹ رجب ۱۲۵۹ به درخواست حاج ملا مؤمن هراتی و میرزا هاشم و آخوند ملا محمد عبد الوهاب پایان یافته است. مؤلف ابتدا جمله ای از زیارت را آورده و سپس به شرح آن از جهات ادبی و غیره پرداخته است.
آغاز: «بسم الله الرحمن الرحیم لابد من رسم روضات الاولی الباء للتبرک و الملابسة أو التسبیب و الاستعانة».
* نستعلیق، عناوین به شنگرف یا با خطی مشکی بر بالای آن نشانی دارد، تصحیح شده. ۱۴ گ.
زیارات (عربی)
از:؟
مشتمل بر زیارات مخصوص امام رضا (ع)، زیارت رسول خدا (ص) و ائمه بقیع (علیهم السلام)، زیارت امین الله و زیارت امیر المؤمنین (ع)، زیارت مفجعه، زیارت امام حسین (ع)، زیارت جامعه کبیره، زیارت عاشورا، دعای علقمه.
* نسخ معرب، سده سیزدهم، عناوین به قرمز، کاغذ الوان. جلد
تیماج قهوه‌ای.
۱۲۰ گ، ۷ س، ۱۰ (ع) ۱۶ سم.
زیارات معصومین (علیهم السلام) (فارسی)
از:؟
در زیارت حضرت پیامبر اکرم (ص) وائمه هدی (علیهم السلام) و در پایان ترجمه نمازهای یومیه آمده است.
* نسخ معرب نیکو، از سده سیزدهم، صفحه‌های مجدول به زر و مشکی و صفحه اول دارای سرلوح فرسوده، روی برگ اول یادداشتی از کربلایی محمد بن محمد علی رضائیه ای دیده می شود، جلد تیماج قهوه‌ای ضربی سوخته.
۷۵ گ، ۹ س، ۲۰ (ع) ۱۳ سم
زیارت عاشورا (فارسی)
از: ملا محمد جعفر بن سیف الدین شریعتمدار استرآبادی (۱۲۶۳)
اختلافاتی که بین دو روایت علقمه و صفوان در نقل روایت زیارت عاشورا دارند را متذکر شده که روایت صفوان با رنگ سیاه و اختلاف روایت علقمه با نسخه‌های غیر متداوله را با قرمز نگاشته است.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. اما بعد پس می گوید طالب از خداوند هادی محمد جعفر استرآبادی که چون زیارت عاشورا».
انجام: «مع الحسین واصحاب الحسین الذین بذلوا مهجهم دون الحسین (ع)».
* نسخ، در عصر مؤلف، عناوین شنگرف، تصحیح شده با حواشی، جلد تیماج قهوه‌ای ضربی.

ص: ۱۳۱
۳ گ، سطور مختلف، ۵/ ۲۱ (ع) ۱۵ سم.
زیارة العاشوراء وکیفیتها (فارسی)
از: سید محمد باقر بن محمد نقی حجة الاسلام شفتی (۱۲۶۰)
رساله‌ای است که در بیان زیارت عاشورا وکیفیت قرائت و آداب آن، در دهه اول محرم ۱۲۳۶ تألیف شده، مؤلف این کتاب را در جواب سؤال شخصی نگاشته است.
آغاز: «سؤال التماس این است کیفیت زیارت عاشورا را به نحوی که امیر گاهی به عمل می‌آورند بیان فرمایند».
انجام: «وصلواته علی اکمل من ختمت به الرسالة وافضل من فوضت الیه الوصایة واولاده الأطائب الاماجد الزاکیة».
* نستعلیق، از سده سیزدهم، عناوین با خطی مشکی بر بالای آن مشخص شده، جلد تیماج قهوه‌ای.
۱۲ گ، سطور مختلف، ۲۱ (ع) ۱۵ سم
زیارت وسلام (فارسی)
از: سید جعفر بن محمد حجت کشفی
مختصری است در باب آداب زیارت وسلام به درگاه معصومین (علیهم السلام) با شمه‌ای از فضائل وتاریخ حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام). این کتاب جهت استفاده در بخش فرهنگی آستانه مقدسه قم در ۵ مرداد ۱۳۷۳ شمسی تحریر شده است.
* نستعلیق زیبا وعبارات عربی نسخ معرب زیبا، صفحه نخستین مجدول ساده، بدون جلد.
۴۰ گ، ۹ س، ۵/ ۲۹ (ع) ۲۱ سم
سفینة النجاة (فارسی)
از: ملا علی اصغر بن محمد یوسف قزوینی (ق ۱۲)
در آداب و شرایط دعا و دعاهای روزها و هفته‌ها و ماه‌ها و اعمال ایام سال و اوراد و اذکار برای مقاصد مختلف و زیارتهای حضرات معصومین (علیهم السلام)، در پنج مقاله و هرکدام در یک جلد.
نسخه حاضرجلد پنجم کتاب درزیارات معصومین می باشددارای پنج باب بدین عناوین:
باب اول: در اعمال مشاهد مقدسه.
باب دوم: در اعمال مشاهد مدینه منوره.
باب سوم: در اعمال نجف اشرف و کوفه.
باب چهارم: در اعمال کوفه.

ص: ۱۳۲

باب پنجم: در اعمال مقابر قریش و سامراء.

* نسخ معرب، در عصر مؤلف و با نسخه اصل (ام النسخ) مقابله شده، عناوین و نشانیها شنگرف، در حواشی تصحیح شده است، روی برگ اول فهرست مطالب آمده و اطراف برگها رطوبت دیده است، جلد تیماج مشکی بدون مقوا.

۱۴۷ گ، ۲۰ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۱۲ سم

شرح بعض فقرات زیارت اربعین (فارسی)

از: عبدالرحیم بن کرمعلی پاچناری اصفهانی (ق ۱۳)

مؤلف سالها زیارت اربعین را می خوانده ولی متوجه معانی برخی از جملات آن نمی شده تا آنکه به سال ۱۲۸۸ برخی از آن معانی بر وی روشن شده است، لهذا یافته‌های خود را در این رساله گرد آورده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. سالهای بسیار در یوم اربعین زیارت اربعین را می خواندم و ملتفت بعضی فقرات مشکله او نمی شدم».

انجام: «و مناسب این است که اعذر فی الدعاء بمعنی بالغ باشد که در دعوت کردن خلق مبالغه و اهتمام نمود به همان نحوی که ذکر شد».

* نسخ، سید محمود بن محمد مهدی، اواخر سده سیزدهم، عناوین به شنگرف، توسط مؤلف تصحیح شده و در پایان یادداشتی از وی در تصحیح کتاب با مهر بیضوی اگر چه مجرمم عبدالرحیم دیده می‌شود، روی برگ اول وقفنامه کتاب از فرزند مؤلف محمود بن عبدالرحیم به سال ۱۳۰۰ با مهر بیضوی لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده محمود بن عبدالرحیم دیده می‌شود، جلد تیماج مشکی بدون مقوا.

۷ گ، سطور مختلف، ۱۸ (ع) ۵/ ۱۱ سم.

شرح زیارت (فارسی)

از: شیخ محمد حسن بن محمد حسین سردرودی

شرحی است بر یکی از زیارات، و هر فقره را بطور نسبتاً مبسوط در چند مقاله یا مطلب یا فصل توضیح داده و گاه نکات ادبی را متذکر شده است.

آغاز: «السلام علی آدم صفوة الله من خلیقته، ج، سلام بر آدم صاف کرده شده از آفریده شده‌های او، شرح: در شرح این فقره مبارکه».

* نستعلیق، به خط مؤلف در سال ۱۳۷۰.

۱۸ گ.

شرح الزیارة الجامعة الکبیرة (عربی)

ص: ۱۳۳
از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)
شرح مفصل مشهوری است بر زیارت جامعه کبیره که تمام امامان (علیهم السلام) را بدان می توان زیارت کرد، مشتمل بر نظرات وآرای اعتقادی مخصوص احسایی که گروهی ازدانشمندان بواسطه آنها اورا نکوهش کرده وعقاید وی را ناصحیح دانسته اند، تألیف شده به درخواست سید حسین بن محمد قاسم حسینی اشکوری، با شرح دعای وداع ائمه درپایان کتاب. این شرح شب نوزدهم ربیع الاول ۱۲۳۰ به پایان رسیده است.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. ان السید السند .. قد التمس منی أدام الله تأییده أن اشرح الزیارة الجامعة».
انجام: «جعله الله زاداً لیوم الدین ونفع به طالب العیان والیقین من
عاد فی المؤمنین ..».
نسخه حاضر جزء چهارم کتاب می باشد.
* نسخ، صفر علی بن اسماعیل نجف آبادی، سه شنبه هفتم ذی الحجه ۱۲۳۹، نشانی متن شنگرف ودر حاشیه تصحیح شده است، جلد تیماج مشکی بدون مقوا.
۱۱۰ گ، ۲۳ س، ۲۱ (ع) ۱۵ سم
شرح الزیارة الجامعة الکبیرة (عربی)
از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)
جزء اول و دوم کتاب می باشد.
* نسخ، علی بن ملا زین العابدین منجم تبریزی، شب چهار شنبه سال ۱۲۴۰ در کربلا، عناوین و نشانیهای متن شنگرف، جلد تیماج مشکی.
۲۲۹ گ، ۲۵ س، ۲۱ (ع) ۱۴ سم
شرح الزیارة الجامعة الکبیرة (عربی)
از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)
انجام ناتمام: «کما اشار الیه سبحانه حین عاتب الکفار من النصاری حیث ...».
* نسخ، از سده سیزدهم، عناوین نوشته نیست، تصحیح شده است، جلد تیماج قهوه‌ای.
۲۷۹ گ، ۳۰ س، ۳۹ (ع) ۲۰ سم
شرح الزیارة الجامعة الکبیرة (عربی)
از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

ص: ۱۳۴

جلد اول کتاب است.

* نسخ، ابوطالب، سال ۱۲۵۴، نشانی متن شنگرف، توسط کاتب تصحیح شده است، برگ اول تملکی بدون نام بامهر مربع «عبده الراجی محسن بن عبدالجبار الطباطبائی» به تاریخ ۱۲۷۱ دیده می شود، جلد تیماج مشکی.

۱۳۰ گ، ۲۸ س، ۲۲ (ع) ۱۶ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

جلد دوم می باشد.

* نسخ، از سده سیزدهم، عناوین ونشانیها شنگرف، در برگ اول مهر بیضوی «عبده محمد حسن بن محمد» ودر برگ آخر یادداشتی به تاریخ ۱۲۴۴ آمده است، جلد تیماج قرمز مجدول.

۱۴۳ گ، ۲۳ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۱۵ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

جلد سوم می باشد.

* نسخ، مشخصات مانند جلد سابق.

۱۳۵ گ، ۲۳ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

جلد چهارم می باشد.

* نسخ، مشخصات مانند دو جلد گذشته.

۱۳۵ گ، ۲۳ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (دعا- عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

ص: ۱۳۵

* نسخ، عبدالعظیم بن علی اردکانی یزدی، سال ۱۲۴۷ در کربلا (پایان جزء اول)، عناوین با مشکی یا شنگرف نشانی دارد، توسط کاتب تصحیح شده ومتن زیارت بر فراز صفحه‌ها نوشته شده است، دارای چند حاشیه از کاتب می باشد، جلد تیماج مشکی ضربی.

۳۶۰ گ، ۳۰ س، ۵/ ۳۰ (ع) ۵/ ۱۸ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

* نسخ، جزء اول به خط علی بن محمد قائنی، ۱۲ شوال ۱۲۳۵. جزء دوم و سوم به خط محمدحسین استرابادی. در صفحه اول مهرهای بیضوی «علی اصغر» و «م ح م د الحسینی» و «محمدتقی بن محمدرفیع»

دیده می شود، جلد تیماج قهوه‌ای.

۲۵۰ گ، سطور مختلف، ۳۰ (ع) ۲۱ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

* نسخ، پنجشنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۴۱ در نجف اشرف (پایان جزء اول)، اسد الله بن اسماعیل بن کریم دیلمقانی سلماسی، یکشنبه ۱۵ جمادی الاول ۱۲۴۱ (پایان جزء دوم)، یکشنبه ۲۹ جمادی الاول ۱۲۴۱ (پایان جزء سوم)، پنجشنبه ۲۵ جمادی الثانی ۱۲۴۱ (پایان جزء چهارم)، چهارشنبه ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۴۱ در نجف اشرف (پایان الحاقیه)، عناوین و ادعیه شنگرف، تصحیح شده، در برگ اول دو یادداشت متفرقه به نقل از احسایی آمده است.

جلد تیماج قرمز مجدول ضربی.

۲۴۷ گ، ۳۱ س، ۱۹ (ع) ۵/ ۲۹ سم.

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

نسخه حاضر جلد اول کتاب است.

* نسخ، سده سیزدهم، عناوین به قرمز، روی برگ اول اهدای کتاب به سال ۱۳۶۷ با دو یادداشت پاک شده دیده می‌شود.

بدون جلد

۷۷ گ، ۲۰ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۱۵ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

[التراث العربی ۳/ ۳۲۶، ذریعه ۱۳/ ۳۰۵]

مشتمل بر جلد سوم و چهارم کتاب می باشد.

* نستعلیق، محمد بن اسماعیل، ۱۸ رمضان ۱۲۳۴، عناوین به مشکی درشت، برخی از برگها آبی رنگ، جلد تیماج مشکی.

۲۲۸ گ، سطور مختلف، ۵/ ۲۸ (ع) ۵/ ۱۸ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ (عربی)

از: شیخ احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱)

آغاز: «قال العبد المسکین .. قال (ع) عصمکم الله من الزلل وآمنکم من الفتن العصمهٔ لغهٔ المنع وفی الاصطلاح».

انجام: «ولیکن هذا الحدیث الشریف ختاماً لهذا الشرح لتکون ختامه مسکاً نفعنا الله تعالی ببرکهٔ الائمهٔ الطاهرین ..».

* نستعلیق، محمد باقر بن محمد جواد هزارجریبی تلمادرّه ای، روز پنجشنبه ۲۲ رمضان ۱۲۴۲ (پایان کتاب)، روز جمعه از ماه شوال ۱۲۴۲ (پایان جزء دوم)، دهه سوم شعبان ۱۲۴۲ (پایان جزء سوم)، عناوین به شنگرف، تصحیح شده، در برگ اول فهرست فقرات دعاهای شرح شده در کتاب آمده است، جلد تیماج مشکی ضربی

۲۰۳ گ، ۲۴ س، ۱۶ (ع) ۲۷ سم

شرح الزیارهٔ الجامعهٔ (عربی)

از: سید عبدالله بن محمد رضا شبر کاظمی (۱۲۴۲)

* نسخ، از سده سیزدهم، عناوین ونشانیها شنگرف، استکتاب سید محمد علی تبریزی به تاریخ نهم ربیع الثانی ۱۲۶۷ چنانچه مقابله کننده نوشته است، جلد تیماج قرمز.

۴۵ گ، ۱۹، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

شرح الزیارهٔ الرجبیهٔ (عربی)

از:؟

شرحی است مزجی بر زیارت رجبیه «الحمد لله الذی اشهدنا مشهد اولیائه فی رجب».

آغاز: «الحمد لله الواصل الحمد بالنعم و النعم بالشکر یعنی انه یقع النعم تفضلا منه اولا فنحمده علیها».

* نسخ، میرزا علی بن عماد الاسلام قزوینی غروی شهیدی بین سالهای ۱۳۲۴ تا ۱۱. ۱۳۲۹ گ.

شرح زیارهٔ عاشوراء (عربی)

ص: ۱۳۷

از: ملا حبیب الله بن علی مدد شریف کاشانی (۱۳۴۰)

شرح مختصری است بر زیارت معروفی که از حضرت باقر (ع) روایت شده و به آن، حضرت امام حسین (ع) در روز عاشورا زیارت می شود. بیشتر این شرح توضیحات ادبی الفاظ این زیارت می باشد.

آغاز: «الحمد لله الملک المنان الذی جعل زیارهٔ الحسین وسیلهٔ إلی المغفرهٔ والرضوان و الصلاهٔ علی محمد و آله أمناء الرحمن».

انجام افتاده: «والانشاء لیس بهذه المثابهٔ وإلی أنّ الخبر یجب أن یکون ثابتاً للمبتدأ و الانشاء ..».

* نسخ، حسن شریف بن علی کاشانی، سال ۱۳۰۹ در کاشان، عناوین مشکی درشت و جدول صفحه‌ها شنگرف، برگهای رساله درهم صحافی شده و اواسط آن افتاده است، جلد گالینگور سبز.

۱۲ گ، ۱۸ س، ۲۳ (ع) ۱۸ سم

شرح زیارت عاشورا (عربی)

از: ملا حبیب الله بن علی مدد شریف کاشانی (۱۳۴۰)

آغاز افتاده: «... اللهم اجعلنی فی مقامی هذا ... مقامی أی لزیارهٔ الحسین (ع) تناله من النیل و هو الصابهٔ».

انجام: «لجواز الاشارهٔ به إلی یوم قتله و الاحتیاط بالجمع لا ینبغی ترکه».

* نسخ، اواخر سده سیزدهم، عناوین نانوشته.

۵ گ، سطور مختلف.

شرح زیارت ناحیه (فارسی)

از: سید محمد علی بن محمد مازندرانی اصفهانی

ترجمه وشرح مختصری است بر زیارت معروف به ناحیه که بدان، حضرت امام حسین (ع) در روزعاشورا زیارت می شود وروایت کرده اند که ازناحیه مقدسه امام زمان (ع) بسوی بعضی از نایبان آن حضرت بیرون آمده، این ترجمه وشرح به فرموده میرزا نصر الله بن میرزا کوچک اصفهانی انجام شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و الصلاهٔ علی أشرف الأنبیاء والمرسلین .. وبعد امیدوار به کرم پروردگار محمد علی الموسوی الاصفهانی».

انجام: «ودعا کن برای خود وپدر ومادر خود وهر که را خواهی».

* نسخ خوب، متن شنگرف، در پایان نسخه روایتی در منقبت حضرت امیرالمؤمنین وزهرا (ص) ترجمه وافزوده شده، جلد تیماج سبز بدون مقوا.

۵۸ گ، ۱۴ س، ۱۸ (ع) ۱۱ سم

ص: ۱۳۸

عمدة الزائر وعدة المسافر (عربی)

از: سید حیدر بن ابراهیم حسنی حسینی کاظمی (۱۲۶۵)

در دعاها وزیارتهایی که در مشاهد مشرفه ائمه (علیهم السلام) خوانده می شود، با اشاره بسیار مختصر به احوال هر یک از حضرات معصومین در آغاز ابواب، مشتمل بر سه مقدمه وچهارده باب (به نام چهارده معصوم) ویک خاتمه ودر آخر ربیع الاول ۱۲۳۳ از تألیف آن فارغ شده است.

آغاز: «الحمد لله الذی فرض طاعة أولیائه علی کافة العباد وجعل زیارة قبورهم ذخیرة لأحوال المبدأ والمعاد».

انجام: «ربنا فاغفر لنا ذنوبنا وکفّر عنا سیئاتنا وتوفنا مع الأبرار تم کتاب المزار بعون الملک المختار جعله الله وسیلة لمؤلفه فی حلول دار القرار ..».

* نسخ، محمد صالح بن حاج حسین علبوی، نهم ذی قعده ۱۲۴۸، عناوین وجدول صفحه‌ها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده است، در دو برگ اول فهرست مطالب کتاب آمده است، جلد تیماج مشکی بدون مقوا.

۲۹۳ گ، سطور مختلف، ۵/ ۲۱ (ع) ۵/ ۱۵ سم

کامل الزیارات (عربی)

از: ابوالقاسم جعفر بن محمد ابن قولویه قمی (۳۶۸)

یکصد وهشت باب است مشتمل بر احادیث فضائل زیارات حضرات

معصومین (علیهم السلام) وچگونگی زیارت هر یک از آنها، روایات مسند مورد اعتماد مؤلف در این کتاب آمده واز غیر از معصومین یا اصحاب غیر موثق آنان روایتی نقل نمی کند وبدین جهت بعضی از بزرگان رجال، اسانید این کتاب را صحیح ومورد اعتماد دانسته اند.

آغاز: «الحمد لله اهل الحمد وولیه والدال علیه والجازی به والمثیب عنه حمداً یزید ولا یبید ویصعد ولا ینفد».

انجام: «فاذا حشر قیل له بکل درهم عشرة ألف درهم وان الله تعالی نظر الیک وذخرها لک عنده».

* نسخ ودعاها معرب، رمضان علی بن محمد قاسم الموتی، سه شنبه ۲۱ صفر ۱۰۸۷، عناوین شنگرف، جلد دو رو تیماج رو قرمز سوخته لبه‌دار اندرون قهوه‌ای.

۲۲۴ گ، ۱۴ س، ۵/ ۲۴ (ع) ۱۷ سم

کامل الزیارات (عربی)

از: ابوالقاسم جعفر بن محمد ابن قولویه قمی (۳۶۸)

آغاز افتاده: «باب فضل اتیان المشاهد بالمدینة وثواب ذلک حدثنی محمد بن الحسن بن علی بن مهزیار».

انجام افتاده: «وعظمه ولحمه الی السماء وانما تؤتی مواضع آثارهم ویبلغونهم من بعید السلام و ..».

ص: ۱۳۹
* نستعلیق، قرن دهم یا یازدهم، عناوین شنگرف، تصحیح شده، بدون جلد.
۲۰۴ گ، ۱۵ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۱۲ سم
کامل الزیارات (عربی)
از: ابوالقاسم جعفر بن محمد ابن قولویه قمی (۳۶۸)
نسخ، ابوالقاسم (محرر) موسوی نجفی اصفهانی، بیستم ماه رمضان ۱۳۴۱، نوشته شده از نسخه قدیمی که حاج میرزا حسین نوری طبرسی (صاحب مستدرک) آن را خوانده و تصحیح کرده بود، عناوین شنگرف، در حاشیه توسط کاتب تصحیح شده است، جلد تیماج قرمز.
۱۳۹ گ، ۱۶ س، ۲۱ (ع) ۱۵ سم
کیفیهٔ الزیارهٔ و حقیقهٔ الدعاء (عربی)
از: شیخ الرئیس حسین بن عبدالله ابن سینا (۴۲۸)
سؤالی است در کیفیت زیارت و حقیقت دعاء و تأثیر آن در نفوس و ابدان که مؤلف به مقدار طاقت و به گونه ای مختصر به پاسخ آن پرداخته است.
آغاز: «سألت بلغک الله السعادهٔ القصوی و رشحک للعروج الی الذروهٔ العلیا ان اوضح لک عن کیفیهٔ الزیارهٔ و حقیقهٔ الدعاء و تأثیرها فی النفوس و الابدان».
* نسخ مایل به ریحان، تمامی صفحات مجدول، در ابتدا بسمله درون کتیبه‌ای مکتوب است.
۳ گ.
کیفیهٔ الزیارهٔ و حقیقهٔ الدعاء (عربی)
از: شیخ الرئیس حسین بن عبدالله ابن سینا (۴۲۸)
* نسخ، به خط اسدالله بن مرتضی موسوی برای مولی اسماعیل، دارای حواشی از شیخ بهایی.
۲ گ
المزار (عربی)
از: شهید اول محمد بن مکی عاملی (۷۸۶)
نسخه حاضر مشتمل بر باب اول می باشد.

* نسخ معرب زیبا، سده یازدهم، عناوین به شنگرف، تصحیح شده با حاشیه نویسی مختصر، در برگ آغازین یادداشتی متفرقه و تملک محمد حسین خراسانی هنگام سفر مکه به سال ۱۲۵۹ با مهر مربع «محمد حسین» و تملک عبدالکریم بن ابی الحسن خوزانی ماربینی به سال ۱۱۶۵ در اصفهان و تملک محمد رضا بن محمد هادی اصفهانی و در شش برگ پایانی فصلی در زیارت امام رضا (ع) به فارسی و تاریخ تولدی به سال ۱۰۴۳ در تبریز و اشعاری فارسی و یادداشتی طبی دیده می‌شود.
جلد تیماج دو رو با سرطبل، رو قرمز، اندرون سبز
۵۵ گ، ۱۲ س، ۱۴ (ع) ۲۱ سم
المزار (فارسی)
از: آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵)
کتابی است در بیان ادعیه و اعمالی که در مشاهد مشرفه امام رضا (ع) و قم و شاه عبد العظیم انجام باید داد، مؤلف آن را به نام شاه سلطان حسین صفوی هنگام زیارت امام رضا (ع) تألیف نموده و آن را در یک مقدمه و سه فصل و خاتمه ترتیب داده با این عناوین:
مقدمه: در ثواب زیارت امام رضا (ع).
فصل اول: در آداب سفر.
فصل دوم: در زیارتهای مخصوص امام رضا (ع).
فصل سوم: در زیارات جامعه که در مشاهد جمیع ائمه خوانده می شود.
خاتمه: در زیارت حضرت معصومه (علیها السلام) در قم و زیارت حضرت عبد العظیم (ع) در ری.
در پایان نسخه حاضر پانزده دعا برای قرائت در اماکن متفرقه منقول است.
آغاز: «صحف تحمیدات بلا نهایات و رسائل تمجیدات زاکیات مخصوص اهداء بارگاه خداوند مفیض الخیرات واهب العطیاتی است».
* نسخ، محمد محسن بن ملا- محراب قزوینی، سلخ رمضان ۱۱۲۳، ادعیه نسخ معرب با زیرنویس فارسی به شنگرف، صفحات مجدول و با حاشیه نویسی بسیار به نقل از مؤلف، در پایان نشانی بلاغ آمده، در برگ اول تملک «سید محمد علی روضاتی» مشهود است. ۱۱۵ گ.
المزار (فارسی)
از: آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵)
* نسخ، میرزا عنایت الله خان بقراطی، سده چهاردهم به امر سید حسن چهارسوقی (چنانچه در برگ اول نوشته شده به خط سید محمد علی روضاتی) ادعیه نسخ معرب با زیرنویس فارسی، دارای حواشی مختصر، در برگ اول یادداشتی آمده به خط سید حسن مذکور. ۱۲۷ گ.

ص: ۱۴۱

المزار (فارسی)

از: آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵)

* نسخ، سید اسماعیل موسوی عظیمی خوانساری، ۱۱ جمادی الاول ۱۳۵۷ بنا به درخواست سید احمد صفایی خوانساری، عبارات عربی معرب با ترجمه فارسی، دارای حواشی بسیار، در برگ اول یادداشتی درباره کتاب و مؤلف آن از سید مصطفی صفایی خوانساری آمده و نوشته که ترجمه ادعیه و حواشی خط مرحوم پدرم است، تصحیح شده. ۴۹ گ.

المزار (فارسی)

از: آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵)

* نسخ معرب، صفحات مجدول و ترجمه در زیر عبارات و درون جدول آمده، در صفحه اول روایتی از امام صادق و امام کاظم (ص) آمده، بعد از پایان کتاب دعای کمیل و در صفحه آخر دو یادداشت متفرقه مشهود است. ۷۱ گ.

المزار (فارسی)

از: آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵)

* نسخ معرب نازیبا، سید محمد موسوی خادم، ۲۰ جمادی الثانی ۱۱۲۸، ترجمه و زیرنویس نستعلیق دارای حواشی بسیار، در برگ اول چند تاریخ فوت به سال ۱۱۷۶ و ۱۲۰۹ و غیره آمده و نیز خط «حسین علی محفوظ» که کتاب را وقف امام رضا (ع) نموده در سال ۱۹۶۷ میلادی، و نیز تملک «محمد بن حسین بن ابی القاسم موسوی» در ۱۲۸۶ و دو تملک دیگر بدون نام با مهر ناخوانا آمده است.

۹۰ گ.

المزار (مزار ابن المشهدی) (عربی)

از: شیخ محمد بن جعفر حائری معروف به ابن مشهدی

زیارات مشاهد معصومین (علیهم السلام) و بعضی از دعاهایی که برای رفع مهمات در خلوت خوانده می شود، به درخواست قاضی مجد الدین ابو القاسم

هبهٔ الله بن سلیمان، در این کتاب در چند باب گرد آورده شده که با فضیلت زیارت معصومین (علیهم السلام) شروع شده سپس آداب زیارت و زیارت پیامبر اکرم و ائمه طاهرین علیهم صلوات الله به ترتیب آنها آورده شده است.

زیارتها و دعاهای این کتاب از طریق ثقات سادات روایت شده که در ذریعه ۲۰/ ۳۲۴ آنها را پانزده نفر دانسته و نامشان را می آورد با تصریح به اینکه همه این افراد شیوخ ابن مشهدی بوده اند.

آغاز: «الحمد لله القدیم احسانه الظاهر امتنانه العالی سلطانه النیر برهانه الرفیع شأنه».

* نسخ معرب، از سده یازدهم، تصحیح شده است.

ص: ۱۴۲

۴۸۲ گ.

المزار (عربی)

از:؟

کتابی است در زیارتهایی که در مشاهد مشرفه حضرات معصومین (علیهم السلام) خوانده می شود، مشتمل بر: چند زیارت از امیرالمؤمنین علی (ع)، صلاة لیلة الغدیر وفضل یوم الغدیر، باب الزیارات الکاملة لأبی عبد الله (ع)، باب زیارة علی بن الحسین (ع)، باب الزیارات الجامعة، دعاء الندبة.

روی برگ اول احتمال داده شده است که «مزار قدیم» باشد.

آغاز افتاده: «عز وجل کلمة باقیة فی عقبه وقلت ولن تضلوا ما تمسکتم بهما معاشر الناس التقوی التقوی».

انجام افتاده: «اللهم آمن به البلاد واهد به العباد، اللهم واملأ به الأرض عدلا ..».

* نسخ، از سده یازدهم، عناوین مشکی درشت، روی برگ اول تملکی با مهر بیضوی «الراجی احمد بن محمدرضا الحسینی» به تاریخ محرم ۱۳۲۸ ویادداشتی درباره کتاب به خط شیخ آقا بزرگ تهرانی آمده است، در برگ دوم مهر مستطیل کتابخانه مجد الدین دیده می شود، جلد تیماج مشکی ضربی.

۹۲ گ، ۱۷ س، ۱۷ (ع) ۱۲ سم

المزار (عربی)

از:؟

در آداب زیارت وادعیه وارده در زیارات معصومین (علیهم السلام)، در این کتاب از اقوال قدمای اصحاب نظیر شیخ طوسی وشیخ صدوق وشیخ مفید وابن طاووس ومتأخرین نظیر علامه مجلسی در تحفة الزائر و میرزا حیدر علی شیروانی در مزارش وابن مشهدی مطالبی نقل شده است.

آغاز افتاده: «عن شماله ولکن جزه ثم استقبله بوجهک فقل له: یقول لک رسول الله (ص) کذا وکذا».

انجام افتاده: «فأنجز له ما وعدته وسق الیه أصحابه وانصره وقوّناصریه وبلغه أفضل أمله واعطه سؤله».

* نسخ، از سده سیزدهم، عناوین شنگرف در متن وبه مشکی در حاشیه، تصحیح شده وگاهی دارای حواشی می باشد، جلد تیماج مشکی عطف تیماج قهوه‌ای.

۲۴۶ گ، ۱۷ س، ۲۲ (ع) ۵/ ۱۲ سم

المزار (عربی)

از: شهید اول محمد بن مکی عاملی (۷۸۶)

ص: ۱۴۳

در اعمال وزیارات وادعیه ای که در مشاهد مشرفه حضرات معصومین (علیهم السلام) انجام داده می شوند، در دو باب مشتمل بر فصول، بدین عناوین:

الباب الأول: فی الزیارات، دارای هشت فصل وخاتمه:

۱- فی زیارهٔ النبی صلی الله علیه وآله.

۲- فی زیارهٔ الأئمهٔ الأربعهٔ بالبقیع.

۳- فی زیارهٔ امیرالمؤمنین (ع).

۴- فی زیارهٔ ابی عبد الله (ع).

۵- فی زیارهٔ ابی الحسن موسی بن جعفر الکاظم (ع).

۶- فی زیارهٔ ابی جعفر محمد بن علی الجواد (ع).

۷- فی زیارهٔ ابی الحسن علی بن موسی (ع).

۸- فی زیارهٔ الامامین ابی الحسن علی بن محمد الهادی وابی محمد الحسن بن علی العسکری (ص).

الخاتمهٔ: فیها أربعهٔ فصول.

الباب الثانی: فی الأعمال، دارای هشت فصل وخاتمه:

۱- فی العمل عند ورود الکوفهٔ.

۲- فی ذکر العمل بالمسجد الجامع بالکوفهٔ.

۳- فی فضل مسجد السهلهٔ والصلاهٔ فیه.

۴- فی فضل مسجد صعصعهٔ والصلاهٔ فیه.

۵- فی فضل مسجد غنی و الصلاهٔ فیه.

۶- فی فضل مسجد جعفی و الصلاهٔ فیه.

۷- فی فضل مسجد بنی کاهل و الصلاهٔ فیه.

الخاتمهٔ: فیها فصلان فی زیارهٔ مسلم وهانی والمختار وبعض الأدعیهٔ.

آغاز: «اللهم یا من جعل الحضور فی مشاهد اصفیائه ذریعهٔ الی الفوز بدرجهٔ احبائه نسألک أن تصلی علی سید أنبیائک».

انجام: «وصلی الله علی محمد وآله الطیبین الطاهرین وسلم تسلیماً کثیراً کثیراً».

* نسخ، سال ۹۷۴، عناوین ونشانیها شنگرف، تصحیح شده، صفحه‌ها مجدول به زر ومشکی ولاجورد وصفحه اول دارای سرلوح زرین، روی برگ اول تملک حاجی محمد بن درویش محمد تویسرکانی با مهر مربع «العبد المذنب حاجی محمد» ودر برگ آخر یادداشتی به تاریخ ۱۳۴۷ با مهر بیضوی «عبده الراجی محمد علی» دیده می شود، جلد دو رو تیماج رو مشکی ضربی اندرون قهوه‌ای ساده.

۱۵۱ گ، ۱۲ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۵/ ۱۲ سم

ص: ۱۴۴

المزار (عربی)

از: شهید اول محمد بن مکی عاملی (۷۸۶)

تا اواخر باب اول می باشد.

* نسخ، از سده سیزدهم، عناوین شنگرف، تصحیح شده، عناوین وتوضیحات در حاشیه به فارسی ترجمه شده است به خط نستعلیق، در برگ اول وآخر مهر بیضوی «شعاع» دیده می شود، جلد تیماج قرمز ضربی.

۱۳۳ گ، ۱۵ س، ۵/ ۲۱ (ع) ۱۵ سم

المزار (عربی)

از: شهید اول محمد بن مکی عاملی (۷۸۶)

آغاز افتاده: «حق جهاده الداعی الی طاعته وزاجراً عن معصیته وانک لم تزل بالمؤمنین رؤفاً رحیماً وعلی الکافرین غلیظاً».

* نستعلیق، بیستم شعبان ۱۰۰۴، عناوین شنگرف، تصحیح شده، در چهار برگ آغاز وشش برگ آخر کتاب ادعیه وزیارات متفرقه ای آمده است، روی برگ اول تملک حیدر قلی بن نور محمد خان (سردار) کابلی به تاریخ ۲۳ رجب ۱۳۵۰ ویادداشتی در معرفی کتاب دیده می شود، جلد تیماج مشکی.

۱۴۲ گ، ۱۴ س، ۱۸ (ع) ۵/ ۱۱ سم

المزار (عربی)

از: شهید اول محمد بن مکی عاملی (۷۸۶)

آغاز افتاده: «علیک یا خیرة الله السلام علیک یا حبیب الله السلام علیک یا نجیب الله السلام علیک یا خاتم النبیین».

* نسخ معرب، از سده دوازدهم، عناوین شنگرف، تصحیح شده، چند برگ آخر در حاشیه ترجمه شده است، جلد تیماج مشکی.

۱۰۹ گ، ۱۵ س، ۲۴ (ع) ۱۸ سم

المزار (عربی)

از: ملا میرزا حیدر علی بن محمد بن حسن شیروانی (ق ۱۲)

زیارات حضرات معصومین (علیهم السلام) را که در منابع صحیح نقل کرده اند، گرد آورده ودر آغاز کتاب احادیثی در فضیلت مشاهد امامان (علیهم السلام) نقل می کند والفاظ مشکل را که احتیاج به توضیح داشته شرح می دهد.

ص: ۱۴۵
آغاز: «الحمد لله رب العالمین .. اعلم أن المشاهد المقدسة الطاهرة صلوات الله وسلامه علی مشرفیها قد جمعت فیها حرمة المشهدیة والمسجدیة».
انجام: «وبک الیهم توجهی وبهم الی الله توسلی، ثم تدعو وتسأل الله ما تحب تجب الیه انشاء الله تعالی».
* نسخ وزیارتها معرب، از سده سیزدهم، عناوین نوشته نیست، تصحیح شده است، روی برگ اول یک دعا ودر برگ آخر یک انشاء ونسب نامه امامزاده عبدالعظیم حسنی (ع) ودعایی نوشته شده است، بعضی دعاها با زیرنویس فارسی می باشد، جلد تیماج قهوه‌ای بدون مقوا.
۱۰۴ گ، ۱۱ س، ۳/ ۲۱ (ع) ۱۵ سم
المزار (عربی)
از: ملا میرزا حیدر علی بن محمد بن حسن شیروانی (ق ۱۲)
* نسخ، محمد اسحاق بن حسین خمایسی، ربیع الثانی ۱۱۰۲ در سال طاعون، عناوین مشکی درشت، تصحیح شده با نسخه مؤلف، در چند برگ اول وآخر نام کتاب ومؤلف به خط حیدر قلی بن نور محمد خان (سردار) کابلی به تاریخ ۱۳۳۶ وتملک وی به تاریخ ۱۳۱۵ در قم وادعیه
وزیارات متفرقه ای آمده است، جلد تیماج قهوه‌ای ضربی.
۱۵۴ گ، ۱۱ س، ۵/ ۱۷ (ع) ۱۰ سم
مصباح الزائر و جناح المسافر (عربی)
از: رضی الدین علی بن موسی ابن طاووس حلی (۶۶۴)
آداب سفر زیارتی و زیارتهای مراقد حضرت پیامبر اکرم وائمه معصومین (علیهم السلام) و بعضی از زیارت قبور علما و اولاد ائمه را با حذف اسانید روایتها گرد آورده واز کتابهای مهم زیارتی می باشد که مورد توجه دانشمندان قرار گرفته است.
این کتاب در بیست فصل است بدین عناوین:
الفصل الأول: فی مقدمات السفر وآدابه.
الفصل الثانی: فی فضل زیارة الرسول (ص).
الفصل الثالث: فی أعمال المدینة و زیارة النبی.
الفصل الرابع: فی زیارة النبی من بُعد.
الفصل الخامس: فی زیارة امیرالمؤمنین (ع).
الفصل السادس: فی زیارته لسائر الأیام.
الفصل السابع: فی زیاراته المخصوصة.
الفصل الثامن: فی زیارة الحسن السبط (ع).

ص: ۱۴۶
الفصل التاسع: فی مختار زیارات الحسین (ع).
الفصل العاشر: فی زیاراته المخصوصهٔ.
الفصل الحادی عشر: فی زیارات السجاد والباقر والصادق (ع).
الفصل الثانی عشر: فی زیارهٔ الکاظم (ع).
الفصل الثالث عشر: فی زیارهٔ الرضا (ع).
الفصل الرابع عشر: فی زیارهٔ الجواد (ع).
الفصل الخامس عشر: فی زیارهٔ الهادی (ع).
الفصل السادس عشر: فی زیارهٔ العسکری (ع).
الفصل السابع عشر: فی زیارهٔ الحجهٔ (ع).
الفصل الثامن عشر: فی مختار الزیارات الجوامع.
الفصل التاسع عشر: فی زیارات جامعهٔ أخری.
الفصل العشرون: فی زیارهٔ قبور الأبرار وأولاد الائمهٔ.
آغاز: «الحمد لله المتفرد بدوامه وجلاله و الصلاهٔ علی محمد و الخیرهٔ من خلقه أشهد له جل جلاله بالوحدانیهٔ».
انجام: «و حرسنا جمیعاً من طاعهٔ الله النسق والاهمال وشغلنا بما هو أعود علینا یوم الحساب والیق بأسباب الصواب انشاء الله تعالی ..».
* نسخ معرب، حسن بن احمد بن سنبعه عاملی، سال ۱۰۲۴، صفحه اول نو نویس است، در حاشیه تصحیحاتی دارد.
۴۲۲ گ.
مصباح الزائر و جناح المسافر (عربی)
از: رضی الدین علی بن موسی ابن طاووس حلی (۶۶۴)
* نسخ، محمد رفیع بن عبد الرحمن سید اشرفی، غره جمادی الاولی ۱۰۸۵، عناوین در حاشیه ومتن شنگرف، صفحه‌ها مجدول به زر
ومشکی، در حاشیه تصحیح شده است، روی برگ اول یک یادداشت وتملک حسین بن مهدی حسینی طباطبابی با مهر بیضوی «حسین الطباطبایی» آمده که این مهر در برگ آخر نیز دیده می شود، در سه برگ آخر یادداشتی درباره ابتدا سال در سالهای قمری چه ماه است مشهود می باشد، دارای حواشی مختصر، جلد تیماج مشکی.
۳۱۸ گ، ۱۵ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۱۱ سم
مصباح الزائر و جناح المسافر (عربی)
از: رضی الدین علی بن موسی ابن طاووس حلی (۶۶۴)

* نسخ معرب نیکو، از سده یازدهم یا دوازدهم، عناوین شنگرف، توسط کاتب تصحیح شده است، صفحه‌ها مجدول به زر ومشکی، در چهار برگ اول اشعاری فارسی به تاریخ ۱۳۲۱ وچند حدیث در فضل حضرت امیرالمؤمنین (ع) وتملک محمد حسین بن محمد صالح حسینی در سال ۱۱۲۱ ومهر بیضوی «عبده علی نقی الحسینی» ودر چند برگ آخر دعایی به نقل از امام حسین (ع) که در اقبال ابن طاووس آمده وچند روایت در مدح مولی امیرالمؤمنین (ع) نوشته شده است، جلد تیماج مشکی.

۴۱۲ گ، ۱۴ س، ۱۹ (ع) ۱۲ سم

مطالب العابدین (فارسی)

از:؟

مشتمل بر ادعیه ای که در اعمال وعبادات واجبه وروزهای هفته وماه وسال، وزیاراتی که هنگام زیارت مشاهد مشرفه ومقاصد مختلفه دیگر دنیویه واخرویه، خوانده می شود، با بیان بعضی از واجبات ومستحبات وآداب عبادات، مشتمل بر دو تبصره و بیست و دو مطلب و یک خاتمه بدین عناوین:

تبصره اول: در بیان آبها.

تبصره دوم: در شرایط دعا.

مطلب اول: در ادعیه خلاء و وضو وغسل.

مطلب دوم: در اذان واقامه.

مطلب سوم: در دخول مسجد و ۵۱ رکعت نماز شبانه روزی، مشتمل بر هشت معراج.

مطلب چهارم: در تعقیب نمازها، مشتمل بر سه سعادت.

مطلب پنجم: در دعاهای صباح ومسا.

مطلب ششم: در دعاهای هر روز.

مطلب هفتم: در نماز آیات ونماز استسقا.

مطلب هشتم: در نمازهای مستحبی.

مطلب نهم: در اعمال هفته، مشتمل بر سه نشأ.

مطلب دهم: در اعمالی که تعلق دارد به مجموع ماه‌ها، مشتمل بر دو تذکره.

مطلب یازدهم: در اعمال ودعاهای توبه.

مطلب دوازدهم: در دعاهایی چند.

مطلب سیزدهم: در حصول مآرب و وصول مطالب، مشتمل بر پنج خیر.

مطلب چهاردهم: دررزق ودفع غم وخلاص از بند وادای دین، مشتمل برچهارفایده.

مطلب پانزدهم: در علاج امراض، مشتمل بر هشت شفا.

ص: ۱۴۸

مطلب شانزدهم: در آداب سفر، مشتمل بر شش مرحله.

مطلب هفدهم: در آنچه تعلق به بدن دارد، مشتمل بر نه زینت.

مطلب هجدهم: در بیان تزویج وآنچه متعلق به اوست، مشتمل بر ده بهجت.

مطلب نوزدهم: درادعیه مشتمله برخواص متفرقه هنگام خواب، مشتمل بردوبستر.

مطلب بیستم: در امن از سحر وجن وشیاطین وانس وترسها، مشتمل بر پنج پناه.

مطلب بیست ویکم: در زیارات، مشتمل بر چهارده شرف.

مطلب بیست ودوم: در دعاهای متعلق به میت، مشتمل بر چهار رحلت.

خاتمه: در دعاهای متفرقه، مشتمل بر یک تتمه وانجام.

در پایان کتاب منابع آن یاد شده به سال ۱۰۹۷ تألیف مجموعه به پایان رسیده است.

آغاز افتاده: «امید از خداوند مجید اینکه توفیق دهد که این مختصر چنان اتمام یابد که ارباب عرفان چون ایمان در بغل ..».

انجام: «چنان که باید نظام یافته به انجام رسید، تاریخ این رساله:

این رساله ذکر نام‌های خداوند مجید در هزار ونود وهفت به اتمام رسید

* نسخ ودعاها معرب، محمد زمان بن حسن طالقانی، سال ۱۰۹۹، عناوین ونشانیها شنگرف، تصحیح شده وگاهی دارای حواشی می باشد، روی برگ اول ودوم تملک علی محمد لواسانی در رمضان ۱۳۷۳ ویک رباعی شعر عربی به خط محمد اسمعیل بن معز الدوله به تاریخ ۱۳۱۷ ومهر مربع بزرگ کتابخانه شیخ فضل الله نوری ودر دو برگ آخر دعاهای متفرقه ای دیده می شود، صفحه‌ها مجدول به مشکی وزر، جلد تیماج مشکی ضربی.

۲۸۶ گ، ۱۸ س، ۵/ ۱۸ (ع) ۵/ ۱۹ سم

منتخب تحفۀ الزائر (فارسی)

از:؟

زیارات حضرات معصومین (علیهم السلام) را که دراحادیث وروایات منقول است، از کتاب «تحفۀ الزائر» ملا محمد باقر مجلسی، در این مجموعه به فارسی انتخاب شده تا فارسی زبانان بتوانند از آن بهره برند.

این کتاب مشتمل بریک مقدمه ودوازده فصل ویک خاتمه (جز تقسیم علامه مجلسی در تحفه) می باشد بدین تفصیل:

مقدمه: در آداب سفر وثواب زیارت قبور معصومین (علیهم السلام).

فصل اول: در کیفیت زیارت حضرت رسول وفضیلت مسجد آن حضرت.

فصل دوم: در فضیلت وکیفیت زیارت حضرت زهرا.

فصل سوم: در فضیلت وکیفیت زیارت ائمه بقیع.

ص: ۱۴۹

فصل چهارم: در زیارت حضرت امیر المؤمنین وفضیلت نجف.

فصل پنجم: در زیارت حضرت امام حسین وآداب تربت آن حضرت.

فصل ششم: در فضیلت وزیارت کاظمین.

فصل هفتم: در زیارات عسکریین در سامراء.

فصل هشتم: در زیارت حضرت امام زمان (ع).

فصل نهم: در زیارت امام رضا (ع).

فصل دهم: در زیارات جامعه ائمه.

فصل یازدهم: در کیفیت توسل به ائمه (علیهم السلام).

فصل دوازدهم: در آداب زیارت نیابت وزیارت انبیا وصلحا.

خاتمه: در آداب ملاقات زائران ائمه (علیهم السلام).

آغاز: «الحمد لله وکفی .. اما بعد چون به مقتضای اخبار بسیار
واحادیث بی شمار زیارت رسول مختار وائمه ابرار».

انجام: «التماس دعا وزیارت دارم درحال حیات این مجرم وبعد از وفات، والحمد لله أولا وآخراً کما هو اهله ..».

* نستعلیق و زیارات نسخ معرب، محمد هادی بن محمد عزیز طبیب، جمادی الثانی ۱۱۳۶، عناوین در متن وحاشیه وجدول صفحه‌ها شنگرف، در حاشیه بعضی صفحه‌ها مطالبی به خطی جز خط اصل افزوده شده است، جلد تیماج سبز.

۱۷۸ گ، ۱۷ س، ۵/ ۱۷ (ع) ۱۱ سم

نجاة الخافقین فی زیارة الحسین (ع) (فارسی)

از: مولی نوروز علی بن محمد باقر بسطامی (۱۳۰۹)

در بعضی از مناقب امام حسین (ع) و فضل زیارت آن حضرت، تألیف شده به سال ۱۲۷۲ هنگام سفر مؤلف به کربلا و به نام حاج حسین چاوش باشی، پس از تألیف به نظر ملا محمد حسین حائری قزوینی رسانده و وی کتاب را تأیید کرده است. گاهی دارای توضیحاتی است با عناوین «مؤلف گوید». و بیشتر متون احادیث به عربی نقل و ترجمه شده است.

این کتاب مشتمل بر یک مقدمه و هشت باب می باشد که مختصر عناوین آنها چنین است:

مقدمه: در ضرورت زیارت امام حسین (ع).

باب اول: در فضل زیارت آن حضرت در همه اوقات.

باب دوم: در فضیلت زیارت روز عرفه.

باب سوم: در فضیلت زیارت روز عاشورا.

باب چهارم: در فضیلت زیارت روز اربعین.

ص: ۱۵۰

باب پنجم: در فضیلت زیارت شب عید فطر و قربان.

باب ششم: در فضیلت زیارت شب اول و نیمه ماه رجب.

باب هفتم: در فضیلت زیارت شب نیمه شعبان.

باب هشتم: در فضیلت زیارت ماه رمضان.

آغاز: «نحمدك اللهم یا من شرفنا بحضور روضة الامام الذی لا یدرک ثاره الا الله و بابه باب الله و زائره زائر الله».

* نسخ، از عصر مؤلف، عناوین و نشانیها شنگرف.

۷۵ گ، ۱۵ س، ۱۷ (ع) ۵/ ۱۰.

هدایة الزائرین الی زیارة المعصومین (فارسی)

از: ملا محمد ربیع بن عبد الغنی (ق ۱۳)

در زیارات مأثوره و غیر مأثوره (روایت شده و آنچه که در روایات نیامده است) حضرات معصومین (علیهم السلام)، انتخاب شده از کتابهای علمای شیعه با تصریح به نام امامی که زیارت از وی نقل شده یا منابع زیارتها و گاهی می گوید که انشای بعضی از علماست، و بیستم ماه شعبان ۱۲۵۹ به پایان رسیده است.

این کتاب در یک فاتحه و چهارده مشکاة دارای مصابیح و هدایات و ضیاء و فصول و یک خاتمه می‌باشد بدین تفصیل:

فاتحه: در بیان ادعیه و اعمال سفر.

مشکاة اول: در زیارت پیامبر اسلام (ص) و حضرت فاطمه (علیها السلام).

مشکاة دوم: در زیارت ائمه بقیع (علیهم السلام).

مشکاة سوم: در زیارت حضرت امیر (ع).

مشکاة چهارم: در زیارت حضرت امام حسین (ع).

مشکاة پنجم: در زیارات امام حسین در ایام مخصوصه.

مشکاة ششم: در زیارت حضرات ائمه از راه دور.

مشکاة هفتم: در زیارت امام کاظم و محمد تقی (ص) در کاظمین.

مشکاة هشتم: در زیارت امام رضا (ع) در مشهد.

مشکاة نهم: در زیارت امام هادی و عسکری (ص) در سامراء.

مشکاة دهم: در نسب مادر حضرت قائم (ع).

مشکاة یازدهم: در اعمال سرداب حضرت صاحب الزمان.

مشکاة دوازدهم: در زیارات جامعه.

ص: ۱۵۱

مشکاة سیزدهم: در کیفیت زیارت اولاد ائمه و سایر مؤمنین.

مشکاة چهاردهم: در رقاع برای حوایج به سوی ائمة هدی.

خاتمه: در اکرام قادم از زیارت.

آغاز: «الحمد لله الذی جعلنا من أمة رسوله محمد المختار و صیرنا من شیعة آله المکرمین الأخیار و ارشدنا بزیارتهم الی الفوز فی دارالقرار».

انجام: «و یغشاکم ثواب مثل ثوابه من رحمة الله و انه ما من رجل یزورنا او یزور قبورنا الا غشیته الرحمة و غفرت له ذنوبه».

* نستعلیق و زیارتها نسخ معرب، در عصر مؤلف، عناوین و نشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدلها گاهی به خط مؤلف است، در صفحه آخر نیز خط وی به تاریخ شعبان ۱۲۵۹ و در چند جا مهر بیضوی وی «محمد ربیعا» دیده می شود، پس از کتاب حدیثی است که به تاریخ چهارشنبه ۱۸ محرم ۱۲۶۲ نوشته شده است، جلد تیماج قهوه‌ای.

۳۰۱ گ، سطور مختلف، ۲۱ (ع) ۱۴ سم

نسخه‌شناسی زیارت به روایت موسوعة زیارات المعصومین

کتب الزیارات عند الإمامیه

۱. آداب الزیارة، للعلّامة الشیخ الحاج میرزا حسین بن میرزا محمّد تقی النوری المتوفی لیلة الأربعاء ۲۷ جمادی الثانیة سنة ۱۳۲۰. وسیأتی

له ذکر تحت رقم ۲۷ و ۷۳ و ۱۶۳.

۲. آداب زیارت عاشورا، محمّدباقر بن آخوند ملا محسن إصطهباناتی من تلامذة المیرزا حسن الشیرازی (قدس سره).

۳. أبواب الجنان وبشائر الرضوان، ویسمی أیضاً ب- (مزار الشیخ خضر)، للفقیه الورع الزاهد الشیخ خضر بن شلال آل خدام العفکاوی النجفی المتوفی سنة ۱۲۵۵.

۴. أختریة، (بالفارسیة) للسیّد أبوالقاسم الموسوی الگلپایگانی.

۵. اکمال الاعمال فی استکمال الإقبال، فی الزیارات للسید الأمیر عبدالباقی ابن الأمیر محمّد حسین الخاتون آبادی المتوفی سنة ۱۲۰۷.

۶. أنوار الزائرین، للسیّد میر محمّد رضا بن میر محمّد قاسم الحسینی القزوینی، وسیأتی له ذکر فی رقم ۴۲ و ۳۱۰.

۷. أنوار السرائر ومصباح الزائر، (بالفارسیّة) للعالم المحدِّث السیّد ولی بن السیّد نعمة الله الحسینی الحائری.

۸. أنیس الزائر، للسیّد عبدالله بن محمّد رضا شبّر الحسینی الکاظمی المتوفی سنة ۱۲۴۲، وسیأتی له ذکر تحت رقم ۱۷، ۲۸، ۳۲، ۳۸، ۴۸، ۱۸۱، ۳۸۵.

۹. أنیس الزائرین، (بالفارسیة) للسیّد الواعظ محمّد بن علی بن أحمد الحسینی البافقی الیزدی، فرغ منه سنة ۱۲۴۵.

۱۰. أنیس الزائرین، للشیخ محمّدتقی بن محمّدباقر بن محمّد تقی الشهیر باقانجفی الإصفهانی المتوفی سنة ۱۳۳۱.

۱۱. أنیس الزوّار، للسیّد أحمد بن حبیب بن أحمد بن مهدی بن محمّد.

۱۲. بشارة الزائرین، للشیخ عبدالحسین بن الشیخ جواد بن الشیخ عبدالحسین ابن الشیخ محمّد حسن بن الشیخ مبارک النجفی، ألّفه سنة ۱۳۴۸ وطبع بها فی النجف الأشرف.

۱۳. تبصرهٔ الزائر، للسیّد المفتی میر محمّد عباس الموسوی التستری اللکنهوی المتوفی سنهٔ ۱۳۰۶.

۱۴. تبصرهٔ الزائر وکشف السرائر، (بالفارسیهٔ) للسیّد میر محمّد بدیع بن میر عبدالقدوس الرضوی المشهدی.

۱۵. التحفهٔ الرضویهٔ فی فضل زیارهٔ الإمام الرضا (ع) وآدابها، (بالفارسیهٔ) للشیخ محمّدرضا بن المولی محمّدتقی الکاشانی الطهرانی المتوفی حدود سنهٔ ۱۳۳۶.

۱۶. تحفهٔ الزائر، (بالفارسیّهٔ) للعلّامهٔ المجلسی محمّدباقر بن المولی محمّدتقی الإصفهانی المتوفی سنهٔ ۱۱۱۰ أو ۱۱۱۱، وسیأتی برقم ۷۲.

۱۷. تحفهٔ الزائر، (و هو تعریب تحفهٔ الزائر للمجلسی) للسیّد عبدالله بن محمّد رضا آل شبّر الحسینی الکاظمی المتوفی بها سنهٔ ۱۲۴۲، وتقدّم له ذکر تحت رقم ۸.

۱۸. تحفهٔ الزائر، للسیّد عبدالمطلب الحسینی.

۱۹. تحفهٔ الزائرین، (بالگجراتیهٔ) للحاج غلامعلی البهاونگری.

۲۰. تحفهٔ الزائرین فی زیارات مشاهد جمیع المعصومین سلام الله علیهم أجمعین، (بالأردو) للمولوی السید ابن علی الدهلوی، طبع بالهند.

۲۱. تحفهٔ الزائرین بالهادین، للعارف میرزا علی خان صفاء السلطنهٔ النائینی نزیل طهران، کتبها بخطه الجید ووقفها للخزانهٔ الرضویهٔ سنهٔ ۱۳۰۰.

۲۲. التحفهٔ العلویهٔ، (فارسی) لعبدالکریم بن مرشد الگیلانی.

۲۳. تحفهٔ المجاور، (فارسی) لملا محمّد کاظم بن محمّد شفیع الهزارجریبی.

۲۴. التحفهٔ الناصریهٔ، فی زیارات أئمهٔ العراق وبعض الأدعیهٔ (بالفارسیّهٔ) لمیرزا جهان گیر المعروف (بحاج آقا خانه زاد) ابن محمّد ولی میرزا، کتبه سنهٔ ۱۲۸۷ وطبع فیها.

۲۵. تحیهٔ أهل القبور بما هو مأثور، لآیهٔ الله السید أبی محمّد الحسن صدرالدین الموسوی الکاظمی قدس سرّه المتوفّی ۱۱ ربیع الأوَّل سنهٔ ۱۳۵۴.

۲۶. تحیهٔ الزائر، للشیخ إسماعیل بن علی نقی التبریزی المولود سنهٔ ۱۲۹۵.

۲۷. تحیهٔ الزائر، للعلّامهٔ الشیخ میرزا حسین النوری ابن الشیخ میرزا محمّدتقی ابن میرزا علی محمّد الطبری. وتقدَّم له ذکر فی صدر هذا الفهرست تحت رقم ۱.

۲۸. تحیهٔ الزائر، للسید عبدالله بن محمّدرضا آل شبر الحسینی الکاظمی. وقد تقدَّم فی رقم ۸ و ۱۷ وسیأتی له ذکر فی رقم ۳۲، ۳۸، ۴۸، ۱۸۱، ۳۸۵.- ترجمهٔ مزار الشهید، للشیخ علی بن الشیخ حسین الکربلائی. یأتی بعنوان مراد المرید لمزار الشهید، راجع رقم ۱۱۶.

۲۹. تسهیل امور الزوّار فی زیارات قبور الأئمهٔ الأطهار، (بالفارسیّهٔ) للسیّد محمود بن علی بن محمّد الحسینی التبریزی المتوفی بالنجف سنهٔ ۱۳۳۸ وهو والد آیهٔ الله العظمی المغفور له السید شهاب الدین المرعشی النجفی (قدس سرهما) المتوفی سنهٔ ۱۴۱۱ ه.

۳۰. جامع الزیارات العباسی، (بالفارسیّهٔ) للمولی المحقق محمّدباقر بن محمّد مؤمن السبزواری صاحب «الذخیرهٔ» و «الکفایهٔ» المتوفی سنهٔ ۱۰۹۰.- وقد یعرف ب- (مزار السبزواری). وسیأتی ذکره برقم ۱۶۰.

ص: ۱۵۳

۳۱. جامع زیارة الرضا (ع)، لأبی جعفر محمّد بن علی بن الحسین بن موسی ابن بابویه القمّی المتوفی سنة ۳۸۱. سیأتی له ذکر تحت رقم ۶۴ و ۸۴ و ۱۱۵.

۳۲. جامع المعارف والأحکام، کتاب المزار، وهو تألیف السید عبدالله بن محمّدرضا شبَّر الحسینی الکاظمی، وقد تقدَّم فی رقم ۸.

۳۳. جلاء العین فی الأوقات المخصوصة بزیارة الحسین (ع)، للسیّد حسین (حسون) البراقی المتوفی سنة ۱۳۳۲ ه مؤلف «تاریخ الکوفة».

۳۴. جنة السرور فی کیفیة زیارة العاشور، للشیخ علی ابن المولی محمّد جعفر شریعتمدار الإسترابادی الطهرانی المتوفی سنة ۱۳۱۵، سیأتی ذکره تحت رقم ۱۱۴ و ۱۷۷ و ۱۷۸.

۳۵. جنه واقیة وجنة باقیة، (بالفارسیّة) للسیّد أبی القاسم الرضوی اللاهوری المتوفی بها فی سنة ۱۳۲۴.

۳۶. حدائق الجنان، (فارسی) لمیر محمّد صالح بن عبدالواسع الخاتون آبادی المتوفی سنة ۱۱۱۶.

۳۷. حلیة الزائرین، للسیّد محمّد علی بن المیرزا محمّد الحسینی الشاه عبدالعظیمی المتوفی بالنجف سنة ۱۳۳۴.

۳۸. حلیة المتقین، للسیّد عبدالله بن محمّدرضا الحسینی الشبری المتوفی سنة ۱۲۴۲، مضی تحت رقم ۸.

۳۹. خلد برین، (بالفارسیة) للشیخ حبیب الله بن زین العابدین القمّی.

۴۰. الدرة الثمینة فی زیارة المعصومین بالمدینة، للشیخ محمّد صالح بن أحمد آل طعان الستری البحرانی المتوفی بالحائر سنة ۱۳۳۳. وسیأتی ذکره تحت رقم ۱۱۰.

۴۱. الدرة الفاخرة فی زیارات العترة الطاهرة، للمولی محمدصادق بن الآقا محمّد النمینی اللنکرانی.

۴۲. دلیل الزائرین، للسیّد الأمیر محمّدرضا بن المیر محمّد قاسم الحسینی القزوینی، و قد تقدَّم له ذکر فی رقم ۶.

۴۳. ربیع الأبرار فی المزار، منسوب إلی الشیخ درویش علی فطیم.

۴۴. ربیع الأبرار فی المزار، للشیخ درویش بن محمّد الحلی.

۴۵. الرجبیة، (بالفارسیّة) فی فضل الزیارة فی رجب، للمولی الشیخ محمّدباقر ابن المولی محمّدحسن البیرجندی القائنی المتوفی سنة ۱۳۵۲. وقد طبع هذا الکتاب سنة ۱۳۴۹، وأُعید طبعه سنة ۱۳۷۹ ه ش بطهران.

۴۶. ریاض الرضوان، (فارسی) للمیر محمّد حسین بن میر محمّد صالح ابن عبدالواسع الحسینی الخاتون آبادی، سیأتی له ذکر فی رقم ۸۵ و ۱۸۶.

۴۷. الزائریة، (بالفارسیّة) للمیر محمّد مهدی الرضوی، فرغ منه سنة ۹۵۴.

۴۸. زاد الزائرین، (بالفارسیّة) للسید عبدالله بن محمّدرضا شبّر الحسینی الکاظمی. وتقدَّم له ذکر فی رقم ۸.- وقد یُعرف ب-- (مزار السید عبدالله شبّر).

۴۹. زاد الزائرین، لعبدالوهاب بن محمّد الرضوی الحسینی الطوسی.

۵۰. زاد الزائرین (وجامع الزیارة)، (بالفارسیّة) لمحمّد حسن بن محمّد عسکری، انتهی منه سنة ۱۲۴۶.

۵۱. زهرة المزارات وعزّة الزیارات، للشیخ محمّد ابن المیر أحمد البصری الکاظمی المتوفی حدود سنة ۱۲۴۶.

۵۲. زیارات، لعلی أکبر فیض.

۵۳. زیارات، (فارسی) لفتح الله العامری.

ص: ۱۵۴

۵۴. زیارات، (فارسی) لعبد الوهاب بن محمّد رفیع المازندرانی.

۵۵. زیارات، (فارسی) للسید کاظم الرضوی الگلپایگانی.

۵۶. زیارات، (فارسی) لعلی بن محمّد حسن المشهدی الخراسانی.

۵۷. زیارات، (فارسی) لمحمد مهدی بن محمد تقی الإصفهانی.- الزیارات، سیأتی بعنوان کتاب فی الزیارات تحت رقم ۱۰۰ و ۲۸۷.

۵۸. الزیارات، لابنی سعید بن حماد بن مهران الأهوازی.

۵۹. الزیارات، لأحمد بن محمّد بن الحسین بن الحسن بن دُوْل القمی المتوفی سنهٔ ۳۵۰.

۶۰. الزیارات، للحسن بن علی بن فضال الکوفی.

۶۱. الزیارات، لأبی عبدالله الحسین بن علی الخزاز القمی.

۶۲. الزیارات، لمحمّد بن علی بن الفضل بن تمام.

۶۳. زیارات أولاد الأئمّهٔ والعلماء، (بالفارسیّهٔ) للمولی باقر الواعظ الکجوری.

۶۴. زیارات قبور الأئمّهٔ، لأبی جعفر محمّد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه القمّی المتوفی سنهٔ ۳۸۱. وتقدَّم له ذکر فی رقم ۳۱ وسیأتی له ذکر فی رقم ۸۴ و ۱۱۵.

۶۵. الزیارات المخصوصهٔ بأمیرالمؤمنین وسید الشهداء، للسیّد مهدی الیزدی الحائری النجفی. طبع فی بمبئی سنهٔ ۱۲۹۶، وسیأتی له ذِکر تحت رقم ۱۶۵.

۶۶. زیارات مطلقه أئمّه اثنا عشر، للشیخ البهائی محمّد بن الحسین العاملی المتوفّی سنهٔ ۱۰۳۰.

۶۷. زیارت حضرت زینب (علیها السلام)، لجواد الیزدی.

۶۸. زیارت نامه، لمحمّد شفیع النخجوانی.

۶۹. زیارهٔ أبی عبدالله (ع)، لأبی محمّد الحسن بن محمّد بن سماعهٔ الکندی الصیرفی.

۷۰. زیارهٔ أمیرالمؤمنین (ع)، من إنشاء المولی رضی الدین رجب بن محمّد ابن رجب الحافظ البرسی.

۷۱. رسالهٔ فی زیارهٔ أولاد الأئمّهٔ والسادات والعلماء، للمولی محمّد باقر ابن المولی إسماعیل الکجوری المتوفی بمشهد طوس سنهٔ ۱۳۱۳.

۷۲. رسالهٔ فی زیارهٔ أهل القبور، (بالفارسیّهٔ) للعلّامهٔ المجلسی المولی محمّد باقر ابن المولی محمّد تقی المتوفی سنهٔ ۱۱۱۰، وقد مرّ له ذکر برقم ۱۶.

۷۳. الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ غیر المشهورهٔ، للعلّامهٔ الشیخ النوری (قدس سره)، وقد مرّ له ذکر فی رقم ۱.

۷۴. الزیارهٔ الرجبیهٔ فی جمیع المشاهد، للمیرزا محمّد بن محمّدرضا المشهدی. سیأتی له ذکر برقم ۳۹۴.

۷۵. رسالهٔ فی زیارهٔ الرضا (ع)، للشیخ شرف الدین یحیی البحرانی.

ص: ۱۵۵

۷۶. زیارهٔ الرضا (ع) وفضله ومعجزاته، لأبی الطیّب الرازی المُتکلّم.

۷۷. زیارهٔ الرضا (ع) وفضله، لأبی منصور الصرام المتکلّم النیسابوری.

۷۸. زیارهٔ عاشوراء، للمیرزا محمّدعلی بن المیرزا محمّدحسین سبط المیرزا مهدی الشهرستانی الحائری المتوفی حدود سنهٔ ۱۲۹۰.

۷۹. رسالهٔ فی زیارهٔ عاشوراء، للمولی محمّد جعفر الاسترآبادی. سیأتی له ذکر فی رقم ۱۰۷ و ۱۰۸ و ۱۸۸.

۸۰. رسالهٔ فی زیارهٔ عاشوراء وکیفیتها، للشیخ أبی المعالی الکلباسی المتوفی سنهٔ ۱۳۱۵. سیأتی له ذکر برقم ۴۰۷.

۸۱. رسالهٔ فی زیارهٔ عاشوراء وکیفیتها، للسیّد حجهٔ الإسلام محمّد باقر بن محمّد تقی الشفتی الجیلانی الإصفهانی المتوفی سنهٔ ۱۲۶۰.

۸۲. زیارهٔ عاشوراء وکیفیتها وبیان طریق الاحتیاط وجمع المحتملات فیها، للشیخ محمّدحسین بن المولی قاسم القمشهی النجفی المتوفی سنهٔ ۱۳۳۶.

۸۳. الزیارهٔ المُفجعهٔ الکبری و الوسطی و الصغری، للمولی محمّد رسول بن عبدالعزیز الکاشانی.

۸۴. زیارهٔ موسی و محمّد، للشیخ الصدوق أبی جعفر محمّد بن علی بن بابویه القمّی المتوفی سنهٔ ۳۸۱، وقد مرّ له ذکر فی رقم ۳۱.

۸۵. السبع المثانی فی زیارهٔ أئمّهٔ العراق السبعهٔ فی النجف وکربلاء والکاظمیهٔ وسامراء، للسید الأمیر محمّدحسین ابن الأمیر محمّد صالح الخاتون آبادی المتوفی سنهٔ ۱۱۵۱، وتقدّم له ذکر فی رقم ۴۶ وسیأتی برقم ۱۸۶.

۸۶. سراج الزائرین، لمحمّد هاشم بن محمّد کاظم التبریزی، مُرتَّب علی مقدمهٔ و ۱۱ باباً وخاتمهٔ، انتهی منه فی کربلاء یوم الجمعهٔ ۲۲ ربیع الأوّل سنهٔ ۱۲۵۴.

۸۷. شاهد المشاهد، فی ذکر شرفها وتفاصیل زیاراتها الصحیحهٔ وتواریخها المُعتبرهٔ، للسیّد هبهٔ الدین محمّد علی الشهرستانی المتوفی سنهٔ ۱۳۸۶.

۸۸. صحیفهٔ الزیارهٔ، (بالفارسیّهٔ) للسیّد نثار حسین تلمیذ شمس العلماء السیّد محمّد إبراهیم الذی توفی سنهٔ ۱۳۰۷.

۸۹. الصرخهٔ المهدویهٔ الکبری فی زیارهٔ عاشورا وکیفیتها، للسیّد محمّد مهدی ابن علی الغریفی البحرانی النجفی المتوفی سنهٔ ۱۳۴۳.

۹۰. الصرخهٔ المهدویهٔ الصغری، وهو أیضاً للسیّد محمّد مهدی المذکور، وهو مختصر «الصرخهٔ المهدویهٔ الکبری».

۹۱. ضیاء الأئمّهٔ، فی الزیارات، للشیخ مهذب الدین أحمد بن عبدالرضا البصری، کان حیّاً سنهٔ ۱۰۸۷.

۹۲. الضیائیهٔ، (بالفارسیّهٔ) قال العلّامهٔ الطهرانی (قدس سره)، أظنه تصنیف المولی الحاج میرزا هدایهٔ الله ابن میرزا رضا الگلپایگانی المتوفی حدود سنهٔ ۱۳۳۰.

۹۳. العروهٔ المتینهٔ فی آداب المدینهٔ، (بالفارسیّهٔ) طبع سنهٔ ۱۳۱۷ ه، للحاج الشیخ محمّد صادق بن أبی الحسن المدرس الطهرانی المتوفی حدود سنهٔ ۱۳۱۴.

۹۴. عمدهٔ الزائر وعدّهٔ المسافر، للسیّد حیدر بن السیّد إبراهیم الحسنی الکاظمی جد السادهٔ الحیدریهٔ المدفون فی الکاظمیّهٔ بالحسینیهٔ والمتوفی سنهٔ ۱۲۶۵.- وقد یُعبّر عنه باسم (المزار).

ص: ۱۵۶

۹۵. الفصول المهمّة فی مشروعیة زیارة النبی والأئمّة، للشیخ مهدی صحین بن علی الساعدی فرغ منه فی ربیع الثانی سنة ۱۳۵۶.

۹۶. فضائل زیارة سیّد الشهداء والبکاء علیه وزیارة سائر الأئمّة، للشیخ عمران الخفاجی النجفی المتوفی سنة ۱۳۲۸.

۹۷. فضل زیارة الحسین (ع)، للسید أبی عبدالله محمّد بن علی بن الحسن الحسنی الشجری العلوی المتوفی فی ربیع الأوّل سنة ۴۴۵.

۹۸. کامل الزیارات، للشیخ أبی القاسم جعفر بن محمّد بن قولویه المتوفی سنة ۳۶۷.

۹۹. الکامل فی الزیارة، للشیخ المُتکلِّم أبی الحسن علی بن إسماعیل بن شعیب ابن میثم التمار.

۱۰۰. کتاب فی الزیارات، (فارسی) بخط أحمد الموسوی ولعلّه یکون هو المؤلف أیضاً. أوله، زیارت جناب إمام رضا (ع) در درب رواق بگو ... وفیه الزیارة المُفجعة للعباس (ع).

۱۰۱. کفایة الزوّار فی زیارة النبیّ والأئمّة الأطهار الأخیار، (بالفارسیّة) لعبد الحی ابن محمّد رفیع.

۱۰۲. کفایة المزار، لابن بابویه.

۱۰۳. کنز الزائرین، للحاج مولی محمّد صالح بن الاغا محمّد البرغانی القزوینی وهو أخو العلّامة المولی محمد تقی البرغانی الشهیر بالشهید الثالث استشهد سنة ۱۲۶۴ ه.

۱۰۴. کنز مخفی، (بالفارسیّة) للشیخ عبدالنبی العراقی، طبع بطهران سنة ۱۳۷۱.

۱۰۵. کیفیة زیارة عاشوراء، لمحمّد محسن الکاشانی.

۱۰۶. اللؤلؤ النضید فی زیارة أبی عبدالله الحسین الشهید، للشیخ نصرالله ابن عبدالله التبریزی الشبستری، فرغ منه فی ۸ شعبان سنة ۱۳۵۹ بتبریز وطبع بها فی تلك السنة.

۱۰۷. مائدة الزائرین، للمولی محمّد جعفر الاسترآبادی الشریعتمدار المتوفی سنة ۱۲۶۳. تقدم ذکره برقم ۷۹.

۱۰۸. مائدة الزائرین الصغیرة، للاسترآبادی المذکور، وکأنَّه مُختصر من کتابه الأوّل، وتقدم ذکره فی رقم ۷۹.

۱۰۹. مجمع الزیارات، (بالفارسیّة) للمولی عنایة الله بن غیب الله.

۱۱۰. مجمع المقال فی الزیارات والأعمال، للشیخ محمّد صالح بن الشیخ أحمد بن صالح البحرانی المتوفی فی الحائر سنة ۱۳۳۳، وقد تقدَّم له ذکر فی رقم ۴۰.

۱۱۱. مجموعه سلام، (بالأردو) منظومات فی التسلیمات علی المعصومین، للسیّد ابن الحسنین اللکنهوی، طبع فی الهند.

۱۱۲. مختصر زیارة إبراهیم الخلیل (ع)، للشیخ أبی الفتح محمّد بن علی بن عثمان

الکراجکی المتوفی سنة ۴۴۹، سیأتی له ذکر تحت رقم ۱۵۹.

۱۱۳. مختصر مزار التهذیب، للمولی محمّد الجاوجانی، فرغ منه فی ۱۱ شهر رمضان سنة ۱۲۳۹.

۱۱۴. مدار المغمومین فی مزار المعصومین، للشیخ علی بن المولی محمّد جعفر شریعتمدار الاسترآبادی الطهرانی المتوفی سنة ۱۳۱۵، تقدّم ذکره برقم ۳۴.

۱۱۵. المدینة وزیارة قبر النبی والأئمّة، للشیخ الصدوق أبی جعفر محمّد ابن علی بن الحسین القمّی المتوفی سنة ۳۸۱ بالری، وقد تقدَّم له ذکر فی رقم ۳۱.

ص: ١٥٧

١١٦. مراد المريد لمزار الشهيد، (بالفارسيّة)، وهو ترجمة لمزار الشهيد (قدس سره) للشيخ على بن الحسين الكربلائى. وسيأتى مزار الشهيد برقم ١٥٣، وانظر رقم ٢٧٦.

١١٧. المزار، لأبى إسحاق إبراهيم بن محمّد بن معروف المذارى.

١١٨. المزار، لأبى الحسن محمّد بن أحمد بن داود بن على القمّى المتوفى سنة ٣٦٨ والمدفون بمقابر قريش.

١١٩. المزار، لأبى محمّد جعفر بن الحسين بن على المؤمن القمّى.

١٢٠. المزار، لأبى الفرج محمّد بن على بن يعقوب بن إسحاق بن أبى قُرَّة القُنّائى.

١٢١. المزار، للحسن بن أحمد بن ريذويه القمّى.

١٢٢. المزار، لآقا جمال الدين بن الحسين بن جمال الخوانسارى الإصفهانى المتوفّى فى ٢٦ شهر رمضان سنة ١١٢٥ فى إصفهان ودفن فى تخت فولاد، وقد طبع مع

رسالة أربعة أيّام للميرداماد سنة ١٣٧٧ ه. ش.

١٢٣. المزار، (بالفارسيّة) للمولى حسين بن الحسن الجيلانى الإصفهانى اللُنبانى المتوفى ٢٦ شهر رمضان سنة ١١٢٩.

١٢٤. المزار، لأبى عبدالله الحسين بن عبيدالله بن سهل السعدى.

١٢٥. المزار، للمولى حيدرعلى بن الميرزا محمّدحسن الشيروانى.

١٢٦. المزار، للمولى درويشعلى بن درويش محمّد.

١٢٧. المزار، لأبى سليمان داود بن أبى خالد كثير الرقّى المتوفى بعد المائتين بقليل بعد وفاة الإمام الرضا (ع).

١٢٨. المزار، لأبى القاسم سعد بن عبدالله بن أبى خلف الأشعرى القمّى، المتوفى سنة ٣٠١.

١٢٩. المزار، لعبدالله بن عبدالرحمن الأصم المِسمَعى البصرى.- المزار، للمير محمّد صالح بن عبدالواسع الحسينى الخاتون آبادى الإصفهانى، صهر العلّامة المجلسى (قدس سرهما) والمتوفى سنة ١١١٦. انظر رقم ٣٦ بعنوان «حدائق الجنان».

١٣٠. المزار، لأبى الحسن على بن أسباط بن سالم بياع الزُطى المُقرئ الكوفى كان حيّاً سنة ٢٣٠.

١٣١. المزار، للمولى أبى الحسن على بن الحسن الزوارى المُفسِّر استاد المولى فتح الله الكاشانى المُفسِّر (قدس سرهما).

١٣٢. المزار، للسيّد رضى الدين على بن طاووس الحلى المتوفى سنة ٦٦٤. سيأتى برقم ١٦٦ و ١٧٥.

١٣٣. المزار، لأبى الحسن على بن مهزيار الأهوازى الدورقى.

١٣٤. المزار، لأبى جعفر محمّد بن أحمد بن يحيى بن عمران بن عبدالله بن سعد ابن مالك الأشعرى القمّى صاحب كتاب «نوادر الحكمة».

١٣٥. المزار، لأبى جعفر محمّد بن اورَمَة القمى.

١٣٦. المزار، للشيخ أبى جعفر محمّد بن الحسن بن على الطوسى المتوفى سنة ٤٦٠.

١٣٧. المزار، لأبى جعفر محمّد بن الحسن بن فَرُّوخ الصفّار المتوفى بقم سنة ٢٩٠.

۱۳۸. المزار، لأبی الحسن محمّد بن علی بن فضل بن تمام بن سُکین بن بنداذ بن داذ مهر بن فرخ زاذ بن میاذرماه بن شهریار الأصغر.

۱۳۹. المزار، للمولی شرف الدین الحاج محمّد بن محمّد التبریزی، فرغ منه سنهٔ ۱۱۱۱.

۱۴۰. المزار، لأبی النضر محمّد بن مسعود بن محمّد بن عیاش السلمی السمرقندی المعروف بالعیاشی.

۱۴۱. المزار، لأبی عبدالله یونس بن علی القطان.

۱۴۲. المزار، لأبی عبدالله محمّد بن وهبان بن محمّد بن حمّاد بن بشر بن سالم بن نافع بن هلال الدُبیلی ساکن البصرهٔ.

۱۴۳. المزار، للمیر محمّد مهدی.

۱۴۴. المزار، للشیخ یونس الجبعی العاملی.

۱۴۵. المزار، للسیّد محمّد الحسنی الطباطبائی.

۱۴۶. مزار أبی عبدالله الحسین (ع)، لأبی طالب عبیدالله بن أبی زید أحمد بن یعقوب ابن نصر الأنباری المتوفی سنهٔ ۳۵۶ بواسط.

۱۴۷. مزار أبی عبدالله الحسین (ع)، لأبی عبدالله محمّد بن عباس بن عیسی کان یسکن
بنی غاضرهٔ.

۱۴۸. مزار أبی عبدالله الحسین (ع)، لأبی المفضَّل محمّد بن عبدالله بن محمّد بن عبیدالله الشیبانی الکوفی. وسیأتی للمؤلف کتاب بعد هذا.

۱۴۹. مزار أمیرالمؤمنین (ع)، لأبی المفضَّل الشیبانی المتقدِّم ذکره.

۱۵۰. مزار أمیرالمؤمنین (ع)، لمعاویهٔ بن عمَّار بن أبی معاویهٔ خَبّاب بن عبدالله الدُهنی الکوفی، ودُهْن من بَجِیلهٔ، المتوفی سنهٔ ۱۷۵.

۱۵۱. المزار، (بالفارسیّهٔ) للمولی إسماعیل الطهرانی مطبوع.

۱۵۲. المزار، لآقا باقر الوحید البهبهانی ابن المولی محمّد أکمل المتوفی بالحائر الشریف فی ۲۹ شوّال سنهٔ ۱۲۰۶ ودفن فی الحرم الحسینی المقدَّس.

۱۵۳. المزار، للشهید السعید الشیخ شمس الدین أبی عبدالله محمّد بن مکی استشهد سنهٔ ۷۸۶. وقد طبع بتحقیق مدرسهٔ الإمام المهدی (ع) فی سنهٔ ۱۴۱۰. تقدّمت ترجمهٔ المزار برقم ۱۱۶.

۱۵۴. المزار، للإمام قطب الدین أبی الحسین سعید بن هبهٔ الله بن الحسن الراوندی المتوفی سنهٔ ۵۷۳.

۱۵۵. المزار، (بالفارسیّهٔ) للسیّد کاظم الگلپایگانی کتبه عند تشرّفه بمشهد خراسان، فرغ منه فی شعبان سنهٔ ۱۲۸۳.

۱۵۶. مزار محمّد بن المشهدی، المعروف ب- «المزار الکبیر» للشیخ أبی عبدالله محمّد بن جعفر بن علی المشهدی الحائری، وقد طبع سنهٔ ۱۴۱۹ بمدینهٔ قمّ المُقدَّسهٔ.

۱۵۷. المزار، للإمام الشیخ محمّد بن محمّد بن النعمان أبی عبدالله المفید العُکبری البغدادی المتوفی سنهٔ ۴۱۳. وطبع مع الاعتقادات للشیخ الصدوق، وتصحیح
الاعتقاد للشیخ المفید فی سنهٔ ۱۴۱۳ ه ق. وانظر رقم ۲۹۶.

ص: ۱۵۹

۱۵۸. المزار، للمولی محمّدقاسم بن محمّدرضا الهزارجریبی الإصفهانی.

۱۵۹. المزار، للشیخ أبی الفتح محمّد بن علی بن عثمان الکراجکی المتوفی بمدینهٔ صور یوم الجمعهٔ ۸ ربیع الأول سنهٔ ۴۴۹، تقدم له ذکر تحت رقم ۱۱۲.

– المزار للسید حیدر الحسنی، وقد تقدَّم باسم «عمدهٔ الزائر وعدّهٔ المسافر» تحت رقم ۹۴.

۱۶۰. المزار للمولی محمّدباقر السبزواری، وقد تقدّم باسم «جامع الزیارات» تحت رقم ۳۰.

– المزار للشیخ خضر العفکاوی، وقد تقدّم باسم «أبواب الجنان وبشائر الرضوان» برقم ۳.

– المزار للسید عبدالله شبّر، وقد تقدّم باسم «زاد الزائرین» برقم ۴۸.

۱۶۱. المزار وزیارت نامه، لمحمّد أشرف بن عبدالحسیب الحسینی سبط المیر محمّد باقر الشهیر بداماد، له مقدّمهٔ وأربعهٔ فصول وخاتمهٔ، أوله، الحمدلله الحسیب الذی جعل زیارهٔ المُقرّبین عبادهٔ للمُتعبّدین ووسیلهٔ لنجاهٔ المُذنبین .. کتبه فی زمن السلطان حسین الصفوی.

۱۶۲. مزارات أهل البیت وتأریخها، للسیّد محمّد حسین الجلالی.

۱۶۳. مستدرک مزار البحار، للعلّامهٔ میرزا حسین بن محمّد تقی بن المیرزا علی محمّد النوری الطبرسی المتوفی سنهٔ ۱۳۲۰، وقد تقدَّم له ذکر فی رقم ۱.

۱۶۴. مشکاهٔ الزائرین، (بالفارسیّهٔ) للسید إبراهیم بن أبی الحسن الحسنی.

۱۶۵. مصباح الزائر، للسیّد مهدی الیزدی الحائری النجفی، طبع فی بمبئی سنهٔ ۱۳۰۲ تقدَّم له ذکر تحت رقم ۶۵.

۱۶۶. مصباح الزائر وجناح المسافر، للسیّد رضی الدین أبی القاسم علی بن موسی بن طاووس الحسینی المتوفی سنهٔ ۶۶۴، وتقدّم له ذکر برقم ۱۳۲.

۱۶۷. مصباح الزائرین، للسیّد ولی بن نعمهٔ الله الرضوی الحائری.

۱۶۸. مطلوب الزائرین، (بالفارسیّهٔ) للسیّد جواد بن السیّد مجتبی الحسینی الموسوی الحائری المعروف بروضه خوان، طبع سنهٔ ۱۲۶۱.

۱۶۹. مُعتمد الزائرین، للسیّد حسین بن محسن بن مرتضی الحسینی الحائری المتوفّی سنهٔ ۱۳۱۹ وهو والد السید محمّد علی هبهٔ الدین الشهرستانی الذی تقدّم ذکره برقم ۸۷.

۱۷۰. مُعین الزائر، للسیّد أحمد بن محمّد الحسینی الذی کان حیاً سنهٔ ۱۲۳۸.

– مناسک المزار، للشیخ المفید (رحمه الله) مضی بعنوان (المزار) تحت رقم ۱۵۷ ویأتی ذکر ترجمهٔ المزار للمفید تحت رقم ۲۹۶.

۱۷۱. منتخب الزیارات، للسید محمّد الطباطبائی.

۱۷۲. منتخب الزیارات، قال العلّامهٔ الطهرانی (قدس سره) یحتمل أنّه للشیخ الطریحی.

۱۷۳. منتخب الزیارات، (فارسی) للحاج السیّد محمّد کاظم بن الحاج میرزا یوسف المجتهد بن المیرزا باقر القاضی، طبع سنهٔ ۱۳۲۳ ه. ش فی تبریز.

۱۷۴. منتخب الزیارهٔ، للسیّد محمّد المدعو بعبدالکریم بن المیر عبدالرحیم الحسینی.

۱۷۵. منهاج الزائر، للسیّد ابن طاووس. وتقدَّم له ذکر فی رقم ۱۳۲.

۱۷۶. منهج الزائرين السليمانية، (بالفارسيّة) فرغ منه مؤلفه فى سنة ۱۰۸۶ وفى آخره، على يد الأقل المحتاج ابن علاءالدين محمّد طاهر الأبهرى الإصفهانى.

۱۷۷. نتائج المأثور فى ترجمة جنة السرور فى كيفية زيارة العاشور، (بالفارسية) للشيخ على بن محمّد جعفر الشريعتمدار الاسترآبادى الطهرانى المتوفى سنة ۱۳۱۵، تقدّم له ذكر تحت رقم ۳۴.

۱۷۸. نتيجة النتائج، وهذا مختصر كتاب «نتائج المأثور» للشيخ على بن محمّد جعفر الشريعتمدارى. وقد تقدّم ذكره فى رقم ۳۴.

۱۷۹. نجاة الخافقين فى ثواب زيارة الحسين، للمولى نوروزعلى البسطامى.

۱۸۰. النِحلة الرضوية للشيعة المرضيَّة، فى آداب زيارة الإمام الرضا (ع) لمحمّد المرتضى الكشميرى.

۱۸۱. نخبة الزائر، للسيّد عبدالله بن محمّدرضا شبّر الحسينى الكاظمى المتوفى سنة ۱۲۴۲. قال العلّامة الطهرانى (قدس سره)، ولعلّه «تحيّة الزائر» وقد مرّ له ذكر فى رقم ۱۷.

۱۸۲. نزهة الناظرين وبهجة السالكين، لأحمد بن سليمان المقابى بن على بن سليمان أبى ظبية.

۱۸۳. الوجيزة فى الزيارات، لمحمود بن على بن محمّد بن إبراهيم الحسينى الموسوى التبريزى.

۱۸۴. وسيلة الزائرين، لنظام العلماء رفيع الدين البربرى.

۱۸۵. وسيلة الزائرين، لميرزا أبوطالب بيوك آقا الواعظ التبريزى الحسينى.

۱۸۶. وسيلة النجاح فى الزيارات البعيدة، لسبط المجلسى المير محمّدحسين الخاتون آبادى ابن السيّد الأمير محمّد صالح بن عبدالواسع بن محمّد صالح بن الأمير إسماعيل المنتهى نسبه الشريف إلى الحسن الأفطس بن على الأصغر ابن الإمام السجّاد زين العابدين (ع)، المتوفى سنة ۱۱۵۱، وتقدّم له ذكر فى رقم ۴۶.

۱۸۷. هداية الزائرين إلى زيارة المعصومين، (بالفارسيّة) للملّا محمّد ربيع بن عبدالنبى فرغ منه سنة ۱۲۵۹.

۱۸۸. هداية الأُمّة فى زيارة الأئمّة، (فارسى) لملا محمّد جعفر بن سيف الدين الشريعتمدار الاسترآبادى، وتقدّم ذكره برقم ۷۹.

۱۸۹. الهديّة الرضوية فى آداب الزيارات، لملّا رحيم البروجردى نزيل مشهد خراسان المتوفى سنة ۱۳۰۹.

۱۹۰. هديّة الزائر، (بالفارسيّة) للحسين بن على بن مصطفى الحسينى الاسترآبادى

المتوفى بالحائر فرغ من تأليفه سنة ۱۳۰۱.

۱۹۱. هديّة الزائرين، للحاج ميرزا محمّد بن ميرزا محمّد حسين المرعشى الشهرستانى الحائرى المتوفى فى كربلاء سنة ۱۳۴۴.

۱۹۲. هديّة الزائرين وبهجة الناظرين، للمحدِّث القمّى، الشيخ عباس بن محمّدرضا ابن أبى القاسم المتوفى فى ۲۳ ذى الحجة سنة ۱۳۵۹، وقد طبع هذا الكتاب أوّلًا فى تبريز سنة ۱۳۴۳.

۱۹۳. هشت بهشت، (بالفارسيّة) للسيّد عبدالكريم بن جواد الموسوى الجزائرى التسترى فرغ منه فى سنة ۱۱۸۵.

كتب الزيارات عند العامة

و إلى جانب تلك القائمة السابقة، نقدّم الآن جملة ممّا كتبه أبناء العامّة حول ذلك الموضوع، مُلتزمين الترتيب الهجائى فى عرضها،

۱. آداب زيارة القبور، للحافظ أبى موسى الإصفهانى.

ص: ۱۶۱

۲. الإتحاف بحب الأشراف، للشيخ جمال الدين أبى محمّد عبداللّه بن محمّد ابن عامر بن شرف الدين الشبراوى الشافعى شيخ الأزهر المتوفى سنة ۱۱۷۱ ه. وقد عقد الباب الرابع فى زيارة المشهد الحسينى وبقيّة مدافن آل البيت بمصر.

۳. إتحاف الزائر، للحافظ ثقة الدين أبى القاسم على بن أبى محمّد الحسن ابن هبة الله بن عبدالله بن الحسين الدمشقى الشافعى المعروف بابن عساكر المتوفى فى رجب سنة ۵۷۱، وسيأتى له ذكر تحت رقم ۲۴۷.

۴. إتحاف الزائر، للشيخ جمال الدين محمّد بن أحمد المطرى، المتوفى سنة ۷۴۱.

۵. إتحاف الزائر وإطراف المقيم المُسامر فى زيارة سيّدنا رسول الله (صلى الله عليه وآله)، للشيخ العلّامة تاج الدين أبى اليُمن زيد بن الحسن بن زيد الكندى البغدادى المولود سنة ۵۲۰ والمتوفى سنة ۶۱۳ بدمشق.

۶. إتحاف الزائر وإطراف المُقيم للسائر، للعلّامة الحافظ أبى اليمن عبدالصمد بن عبدالوهاب بن الحسن بن محمّد بن هبة الله بن عساكر الدمشقى المتوفى سنة ۶۸۶ ه.

۷. إتحاف السارى فى زيارة الشيخ مدرك الفزارى، للشيخ عبدالغنى بن إسماعيل بن عبدالغنى بن إسماعيل بن أحمد بن إبراهيم النابلسى الدمشقى الحنفى النقشبندى القادرى المتوفى سنة ۱۱۴۳، وسيأتى ذكره تحت رقم ۲۱۸ و ۲۲۲.

۸. الأربعون المختارة فى فضل الحج والزيارة، للحافظ جمال الدين أبى بكر محمّد بن يوسف بن موسى بن يوسف بن إبراهيم بن عبدالله بن المغيرة بن مُسدى الأندلسى الغرناطى الأزدى المهلبى المقتول غيلة سنة ۶۶۳ ه.

۹. الإشارات إلى معرفة الزيارات من صحيح الروايات، لأبى الحسن على بن أبى بكر بن على الهروى الأصل الموصلى المولد نزيل حلب،

توفى فى العشر الأوسط من شهر رمضان سنة ۶۱۱ بعد أن طاف البلاد وأكثر من الزيارات.

۱۰. الإنارة فى الزيارة، للإمام قاضى القضاة الحافظ شهاب الدين أبى الفضل أحمد بن على بن محمّد بن محمّد بن على بن أحمد الكنانى العسقلانى الشافعى المعروف بابن حجر المتوفى سنة ۸۵۲.

۱۱. إنعام الخالق بزيارة خير الخلائق، للشهاب أحمد بن محمّد بن عبدالسلام الشافعى المولود سنة ۸۴۷.

۱۲. باعث النفوس إلى زيارة القدس المحروس، للشيخ برهان الدين إبراهيم الفزارى.

۱۳. بذل المجهود فى خدمة ضريح نبى الله هود، للشيخ عبدالرحمن بن محمّد بن عبدالرحمن بن أحمد بن الحسين بن الشيخ الكبير الشهير بمخ الرأس التريمى من أكابر مشايخ اليمن، المتوفى سنة ۱۱۱۲.

۱۴. بهجة الأذكياء فى التوسل بالمشهور من الأنبياء، للشيخ قطب الدين مصطفى بن كمال الدين بن على بن كمال الدين بن عبدالقادر محيى الدين الصديقى أبى المعارف

البكرى الحنفى الدمشقى الشهير بالقطب البكرى، المتوفى بالقاهرة فى ۱۸ ربيع الثانى سنة ۱۱۶۲ ودفن بالمجاورين، وسيأتى له ذكر فى رقم ۲۴۴، ۲۴۹، ۲۵۷.

۱۵. بوارق أنوار الحج، فى فضائله وآدابه وما فيه من علم وأسرار وفضائل مكة والمدينة وفضل زيارة النبىّ (صلى الله عليه وآله) للشيخ محمّد على بن الحسين بن إبراهيم الأزهرى المالكى المكى، فرغ منه فى ۱۶ شهر رمضان سنة ۱۳۶۱.

۱۶. البيان والانتصار فى زيارة النبى المختار، للشيخ داود الشاذلى.

۱۷. تحفة الزائر، لأحمد بن عاشر بن عبدالرحمن الحافى السلاوى المتوفّى سنة ۱۱۶۳.

ص: ١٦٢

١٨. تحفة الزوّار، لعبد الرزاق المؤمن.

١٩. تحفة الزوّار إلى قبر النبى المختار، لشهاب الدين أبى العباس أحمد بن محمّد بن محمّد بن على بن محمّد بن على بن حجر الهيتمى السعدى الأنصارى الشافعى، المتوفى سنة ٩٧٣، وسيأتى ذكره تحت رقم ٢٢٠.

٢٠. التحفة المختارة فى الرد على مُنكر الزيارة، لتاج الدين أبى حفص عمر ابن على بن سالم بن صدقة اللخمى الإسكندرانى الفاكهانى المتوفى سنة ٧٣١.

٢١. تسهيل المقاصد لزوّار المساجد، للشيخ شهاب الدين أبى العباس أحمد بن العماد بن يوسف بن عبدالنبى الأقفهسى القاهرى الشافعى، ويعرف بابن العماد المتوفى سنة ٨٠٨.

٢٢. تشويق الساجد إلى زيارة أشرف المساجد، لقطب الدين أبى عبدالله محمّد بن كمال الدين محمّد بن عمر بن سلطان الدمشقى الصالحى الحنفى المتوفى سنة ٩٥٠.

٢٣. تنبيه الساجد على فضل المساجد، لمحمّد بن محمّد زين العابدين الغُمرى الشافعى الأشعرى المعروف بسبط المرصفى المتوفى سنة ٩٦۶.

٢۴. التوصّل فى شرح الصدر بالتوسّل بأهل بدر، لمصطفى بن أحمد بن على بن صلاح الدين الدمياطى الدمشقى الشافعى المعروف باللقيمى والمُلَّقب بأسعد المتوفى سنة ١١٠٧.

٢۵. ثواب المدرك لزيارة ست زينب والشيخ مدرك، للشيخ عبدالغنى بن إسماعيل النابلسى الحنفى المتوفى سنة ١١۴٣. و قد تقدَّم له ذكر تحت رقم ٢٠٠.

٢۶. الجامع اللطيف فى فضل مكة وأهلها وبناء البيت الشريف، للشيخ جمال الدين محمّد جار الله القرشى المخزومى. وأورد فى خاتمته الأماكن المُباركة التى يُستحبّ زيارتها بمكة وحرمها وخارجها.

٢٧. الجوهر المُنظّم فى زيارة القبر المُكرم، للشيخ شهاب الدين أحمد بن حجر الهيتمى المكى الشافعى المتوفّى حدود سنة ٩٧٣ وقد مرّ ذكره تحت رقم ٢١٢.

٢٨. حسن التوسّل فى آداب زيارة أفضل الرسل، للشيخ عبدالقادر الفاكهى، سيأتى له ذكر تحت رقم ٢۵٢.

٢٩. الحوض المورود فى زيارة الشيخ يوسف والشيخ محمود، للنابلسى الحنفى المُتقدِّم ذكره تحت رقم ٢٠٠ و ٢١٨.

٣٠. خير الامور فى زيارة القبور، لمصطفى بن مصطفى الرومى الحنفى الصاريارى المتوفى سنة ١٣٠٠.

٣١. خير القرى فى زيارة امّ القُرى، لأحمد بن عبدالله بن محمّد بن أبى بكر ابن محمّد بن إبراهيم الحافظ أبى العباس مُحب الدين الطبرى ثمّ

المكى شيخ الحرم وحافظ الحجاز المتوفّى سنة ۶٩۴. وسيأتى له ذكر فى رقم ٢۵٠.

٣٢. الدر المُنيف فى زيارة أهل البيت الشريف، لأحمد بن أحمد مقيبل المصرى الصافى الشاذلى المالكى، فرغ منه سنة ١٢۶٧.

٣٣. الدرة الثمينة فيما لزائر النبى إلى المدينة، للسيد أحمد بن محمّد بن يونس صفى الدين الدجانى القُشَاشى الحسينى الأنصارى المدنى المتوفّى بالمدينة آخر سنة ١٠٧١ ودفن بالبقيع.

٣۴. الدرة المضية فى زيارة الروضة المصطفوية، لنور الدين على بن سلطان محمّد القارى الهروى الفقيه الحنفى، نزيل مكة المتوفّى بها سنة ١٠١۴.

ص: ۱۶۳

۳۵. دلائل السائرين إلى زيارة حبيب ربِّ العالمين، لم يُذكر مؤلفه.

۳۶. دليل الزائرين وأنيس المجاورين فى زيارة سيّد المرسلين، لأكمل الدين على بن إبراهيم بن محمّد الشروانى المدنى الزهرى الحنفى النقشبندى نزيل المدينة المنوَّرة المتوفّى بها سنة ۱۱۱۸.

۳۷. الذاكر فى زيارة أهل المقابر، لمصطفى بن محمّد الاقحصارى البوسنوى.

۳۸. الذخائر القدسيّة فى زيارة خير البريّة، للشيخ عبدالحميد بن محمّد على ابن عبدالقادر قدس المكى الشافعى، من مدرسى الحرم المكى المتوفّى سنة ۱۳۳۵.

۳۹. الذروة الأنيسة بمشهد السيّدة نفيسة، للشريف النقيب شرف الدين أبى على محمّد بن أسعد بن على بن معمر العبيدى الجوانى الحسينى المالكى النسابة توفّى بمصر سنة ۵۸۸.

۴۰. رسالة الزيارات للأولياء والصالحين الذين لهم بدمشق قبور ومقامات، لمحمّد هبة الله الدمشقى.

۴۱. رسالة فى زيارة القبور والدعاء، للشيخ الرئيس أبى على الحسين بن عبدالله البخارى المعروف بابن سينا المتوفى بهمدان سنة ۴۲۸ أو ۴۲۷.

۴۲. رفع المنارة بتخريج أحاديث التوسّل والزيارة، للشيخ محمد محمود سعيد ممدوح.

۴۳. الرقيم المسطور فى علم الموتى بمن يزور القبور، للشيخ محمّد حجازى بن محمّد بن

عبدالله الشعراوى الأكراوى الشافعى الشهير بالواعظ القلقشندى، المتوفّى سنة ۱۰۳۵ وسيأتى ذكره برقم ۲۵۳.

۴۴. الروض المغرس فى فضل بيت المقدس، لتاج الدين أبى نصر عبدالوهاب بن محمّد بن حسن بن أبى الوفا العلوى الحسينى الشافعى الدمشقى المتوفى سنة ۸۷۵.

۴۵. روضة الصفا فى آداب زيارة المصطفى، لمحمّد على بن محمّد علان بن إبراهيم بن محمّد بن علان البكرى الصديقى المكى الشافعى المتوفى بمكة سنة ۱۰۵۷.

۴۶. زبدة الفكر فى زيارة سيِّد البشر، لعلى خيرى الرومى الحنفى الكوتاهيهوى، كان حيّاً سنة ۱۰۳۷.

۴۷. زيارة الطائف، لمحمّد بن أبى الصيف اليمنى فقيه الحرم الشريف بمكة المتوفى سنة ۶۰۹.

۴۸. شفاء السقام فى زيارة خير الأنام، وهو الرد على ابن تيمية فى إنكاره السفر لزيارة المصطفى (صلى الله عليه وآله)، وكان اسم هذا الكتاب أوّلًا، شن الغارة على من أنكر السفر للزيارة. للشيخ تقى الدين أبى الحسن على بن عبدالكافى بن على بن تمّام السُبكى الشافعى المتوفى سنة ۷۵۶.

۴۹. شفاء الصدور فى زيارة المشاهد والقبور، للشيخ مرعى بن يوسف بن أبى بكر ابن أحمد بن أبى بكر بن يوسف الكرمى المقدسى الحنبلى، كان أحد أكابر علماء الحنابلة فى القاهرة وتوفى بها فى ربيع الأوّل سنة ۱۰۳۳.

۵۰. شفاء الغرام بأخبار البلد الحرام، للحافظ أبى الطيب تقى الدين محمد بن أحمد الفاسى المكى المتوفّى سنة ۸۳۲.

۵۱. شوارق البارق المشام فى التوسل بالأنبياء من المبدأ إلى الختام، لقطب الدين مصطفى البكرى الدمشقى المتقدّم ذكره فى رقم ۲۰۷.

۵۲. عمدة الناسك فى الزيارة النبوية وعلم المناسك، للسيد محمود بن عبدالمحسن بن أسعد بن عبدالقادر بن إسماعيل الموقع الحسينى القادرى الأشعرى الشافعى

الدمشقى المدنى الأصل المتوفى بدمشق سنة ۱۳۲۱.

۵۳. العمل المقبول فى زيارة الرسول، لكمال الدين بن الزملكانى.

ص: ۱۶۴

۵۴. فضـل زيـارة الخليل (ع) وموضع قبره وقبور أب فضل زيارة الخليل نائه الكرام، للحافظ ابن عساكر الدمشـقى، المتقـدِّم ذكره برقم ۱۹۶.

۵۵. فوائد الزيارات، للفخر الرازى محمّد بن عمر.

۵۶. الفيض الجليل الحاصل فى زيارة القدس والخليل، للشيخ قطب الدين مصطفى البكرى الحنفى. المتقدِّم ذكره برقم ۲۰۷.

۵۷. القِرى لقاصـد امّ القُرى، للحافظ أبى العباس أحمـد بن عبـدالله مُحبّ الدين الطبرى المكى المتوفّى سـنهٔ ۶۹۴، تقـدّم له ذكر برقم ۲۲۴.

۵۸. القول المنصور فى زيارهٔ سيّد القبور، للإمام ركن الإسـلام أبى عبـدالله محمّـد ابن يحيى بن مهدى الجرجانى الحنفى نزيل بغداد المتوفى سنهٔ ۳۹۷.

۵۹. كتاب فى زيارهٔ النبى (صـلى الله عليه وآله)، للشيخ عبـدالقادر بن أحمـد بن على الفاكهى المكى، المتوفّى سـنهٔ ۹۸۹ وقيل ۹۸۲، وتقدّم له ذكر تحت رقم ۲۲۱.

۶۰. كشف النقاب فى حياهٔ الأنبياء إذا تواروا فى التراب، للشيخ الواعظ القلقشندى المتقدّم ذكره فى رقم ۲۳۶.

۶۱. كنز المطـالب فى فضـل البيت الحرام والشـاذروان ومـا فى زيارهٔ القبر الشـريف من المآرب، للشـيخ حسن ابن العـدوى الحمزاوى المصرى المالكى المتوفى فى ۲۷ شهر رمضان ۱۳۰۳.

۶۲. الكواكـب السـيارهٔ فى ترتيب الزيـارهٔ، ويُعرف بكتـاب الزيـارات، تـأليف محمّـد بن محمّـد بن عبـدالله بن عمر الأنصارى العباسـى السعودى شمس الدين المعروف بابن

الزيّات، المتوفى فى محرّم سنهٔ ۸۱۴ بخانقاه سر ياقوس من قُرى مصر.

۶۳. اللطائف المُنيفـهٔ فى فضل الحرمين وما حولهما من الأماكن الشـريفهٔ، لعبـد البر بن عبـدالقادر بن محمّـد بن أحمـد بن زين الدين المصرى الفيومى العوفى الحنفى المتوفى بالقسطنطنيهٔ سنهٔ ۱۰۷۱.

۶۴. لمع برق المقامـات العوال فى زيارهٔ سـيدى حسن الراعى وولـده عبـدالعال، لقطب الـدين مصـطفى بن كمال الـدين البكرى، وقد تقدَّم له ذكر فى رقم ۲۰۷.

۶۵. لوائح القبول والمنحهٔ والإعزاز فى الرحلهٔ لزيارهٔ السـيدهٔ زينب وسـيدى مدرك وعمر الخباز، لعبدالله بن عمر بن محمّد الطرابلسـى الدمشقى الحنفى الشهير بالأفيونى المتوفى بدمشق سنهٔ ۱۱۵۴.

۶۶. لوامع الأنوار فى الأدعيـهٔ والأذكار، للشـيخ شـهاب الـدين أبى العبّاس أحمـد بن محمّـد بن أبى بكر الخطيب القسـطلانى الشافعى المتوفّى سنهٔ ۹۲۳.

۶۷. مثير العزم الساكن إلى أشـرف الأماكن، للشـيخ الإمام جمال الـدين أبى الفرج عبدالرحمن بن على بن محمّد بن على بن الجوزى البغدادى الحنبلى الواعظ المتوفى ببغداد فى شهر رمضان سنهٔ ۵۹۷.

۶۸. مثير الغرام إلى زيارهٔ القـدس والشام، للشـيخ شـهاب الدين أبى محمود أحمد ابن محمّد بن إبراهيم بن هلال المقدسـى الخواص الشافعى فرغ منه فى شعبان سنهٔ ۷۵۲ و توفى بالقدس سنهٔ ۷۶۵.

۶۹. مثير الغرام فى زيارهٔ الخليل (ع)، لتاج الـدين إسـحاق بن إبراهيم بن أحمد ابن محمّد بن كامل التدمرى الشافعى الخطيب المتوفى سنهٔ ۸۳۳.

۷۰. مرشد الزوّار إلى قبور الأبرار، ويُسمّى بالدر المنظم فى زيارهٔ الجبل المُقطم لموفق الدين

أبى محمّد عبدالرحمن بن مكى الخزرجى الأنصارى الشافعى المتوفى سنهٔ ۶۱۵.

ص: ۱۶۵

۷۱. مصباح الظلام فی المستغیثین بخیر الأنام، لأبی الربیع سلیمان بن موسی الکلاعی المتوفّی سنهٔ ۶۳۴.

۷۲. مصباح الظلام فی المستغیثین بخیر الأنام، للشیخ أبی عبدالله شمس الدین محمّد بن موسی بن النعمان المراکشی الفاسی المالکی المتوفّی سنهٔ ۶۸۳.

۷۳. المقابر المشهورهٔ والمشاهد المزورهٔ، لتاج الدین أبی طالب علی بن أنجب ابن عثمان بن عبدالله بن عبدالرحیم البغدادی الشافعی خازن کتب المستنصریهٔ المعروف بابن الساعی، توفی ببغداد سنهٔ ۶۷۴.

۷۴. المقالهٔ المرضیّهٔ فی الردّ علی من ینکر الزیارهٔ المحمّدیّهٔ، لتقی الدین أبی عبدالله محمّد بن أبی بکر بن عیسی بن بدران السعدی المصری المعروف بابن الأخنائی المتوفّی سنهٔ ۷۵۰.

۷۵. المنبهات لحکم ذبائح القبور والمزارات، وهو جواب عن سؤال ورد من الغرب، لمحمّد مکی بن مصطفی بن محمّد بن عزوز الحسنی الإدریسی المالکی التونسی المتوفی سنهٔ ۱۳۳۳ أو ۱۳۳۴.

۷۶. منتهی المرام فی تحصیل مثیر الغرام إلی زیارهٔ القدس والشام، للشیخ محمّد بن عمّار بن محمّد بن أحمد القاهری المالکی المعروف بابن عمّار المتوفّی سنهٔ ۸۴۴.

۷۷. موافقهٔ العقول فی التوسل بالرسول، للشیخ الإمام نبیه الدین أبی عبدالله محمّد بن سعید المهدی المراکشی المتوفی سنهٔ ۱۰۹۰.

۷۸. نفحات الرضا والقبول فی فضائل المدینهٔ وزیارهٔ سیدنا الرسول، لأحمد بن الشیخ محمّد بن أحمد بن أحمد بن عبیدهٔ بن أحمد الحضراوی المکی الشافعی المتوفی بمکهٔ المکرّمهٔ سنهٔ ۱۳۲۷. وقد طبع کتابه هذا بمکهٔ سنهٔ ۱۳۱۴.

۷۹. هزار مزار، للسید أصیل الدین عبدالله الهروی المتوفی سنهٔ ۸۸۳.

۸۰. وداع الزائر للنبی الطاهر، لم یذکر مؤلفه. وقد أورد أبناء العامّهٔ فی کتب (المناسک) زیارهٔ النبی (صلی الله علیه وآله) وجملهٔ من آدابها، فقد ذکر أبوبکر محمد بن الحسین الآجری المتوفی سنهٔ ۳۶۰ وفی کتابه (الشریعهٔ) ما نصّه، ما أحد من أهل العلم قدیماً ولا حدیثاً- ممّن رسم لنفسه کتاباً نسبه إلیه من فقهاء المسلمین، فرسم کتاب (المناسک)- إلّا وهو یأمر کلّ من قدم المدینهٔ ممن یُرید حجّاً أو عمرهٔ، أو لا یرید حجّاً ولا عمرهٔ، وأراد زیارهٔ قبر النبی (صلی الله علیه وآله) والمقام بالمدینهٔ لفضلها، إلّا وکلّ العلماء قد أمروه ورسموه فی کتبهم، وعلّموه کیف یُسلِّم علی النبی (صلی الله علیه وآله) ... وقال قریباً من هذا الکلام أبو عبدالله عبیدالله بن محمد بن محمد بن حمدان بن بطهٔ العکبری الحنبلی المتوفی سنهٔ ۳۸۷ ه فی

کتاب (الإبانهٔ) حیث قال، إن کلّ عالم من علماء المسلمین وفقیه من فقهائهم ألّف کتاباً فی المناسک، ففصّله فصولًا وجعله أبواباً، یذکر فی کلّ باب فقهه، ولکلّ فصل علمه، وما یحتاج إلی علمه والعمل به قولًا وفعلًا من الإحرام والطواف ... وجمیع ما لایسع الحاجّ جهله، ولا غنی بهم عن علمه، حتّی یذکر زیارهٔ قبر النبی (صلی الله علیه وآله) فیصف ذلک فیقول، ثمَّ تأتی القبر فستقبله ... ولا بأس هنا أن نشیر إلی بعض کتب المناسک المشهورهٔ عند أبناء العامّهٔ، مراعین بذلک تقدیم الأقدم فالأقدم،

۱- مناسک الحج، لابن جُریج عبدالملک بن عبدالعزیز الأموی المکی المتوفی سنهٔ ۱۵۰ ه.

۲- المناسک، لمحمّد بن الحسن الشیبانی المتوفی سنهٔ ۱۸۹ ه.

۳- المناسک، لابن عُلَیَّهٔ إسماعیل بن إبراهیم المتوفی سنهٔ ۱۹۳ ه.

۴- المناسک، لأبی محمّد إسحاق بن یوسف الأزرقی المتوفی سنهٔ ۱۹۵ ه.

۵- المناسک، لأبی نُعیم الفضل بن دُکین المتوفی سنهٔ ۲۱۹ ه.

۶- المناسک، لأبی عبدالله أحمد بن حرب بن فیروز النیسابوری المتوفی سنهٔ ۲۳۴ ه.

ص: ۱۶۶

۷- المناسک (الکبیر والصغیر)، لأبی عبدالله أحمد بن محمّد بن حنبل إمام الحنابلة المتوفی سنة ۲۴۱ ه.

۸- المناسک، لأبی إسحاق إبراهیم بن إسحاق الحربی البغدادی المتوفی سنة ۲۸۵ ه.

۹- المناسک، لأبی عبدالرحمن أحمد بن شعیب الخُراسانی النسائی صاحب «السُنن» المتوفی سنة ۳۰۳ ه.

۱۰- المناسک، لأبی بکر محمّد بن الحسن بن محمّد المُوصلی البغدادی النقاش المتوفی سنة ۳۵۱ ه.

۱۱- المناسک، لأبی ذرّ عبد بن أحمد الخراسانی الهَروی المالکی المتوفی سنة ۴۳۴ ه. وغیرها.

کتب الزیارات المجهولة المؤلّف

۱. أنیس الزائر وجلیس المسافر.

۲. تحفة الرضا، کتبت فی القرن الثالث عشر.

۳. ترجمة مزار الشهید الأوّل، (فارسی) تاریخ کتابته أوائل القرن الحادی عشر الهجری القمری.

۴. دستور الزائرین، وهذا یشتمل علی بعض زیارات المعصومین خصوصاً زیارات أمیرالمؤمنین والإمام الحسین (ص).

۵. ریاض الجنّة فی زیارات الأئمّة.

۶. زاد آخ ریاض الجنّة فی زیارات الأئمّة رت، (بالأردویّة) مطبوع بالهند.

۷. زیارات، (بالفارسیة) وتشتمل علی زیارات أمیرالمؤمنین علی (ع) وزیارات اخری.

۸. زیارات، (فارسی) وتحتوی علی زیارات الجامعة الکبیرة والصغیرة، والأدعیة بعد الزیارات ....

۹. زیارات، (فارسی) وهی تشتمل علی مجموعة زیارات النبی الأکرم (صلی الله علیه وآله) وفاطمة الزهراء سلام الله علیها والأئمّة الأطهار ....

۱۰. الزیارات المخصوصة فی الأیام الشریفة، مُرتبّة علی أربعة فصول أولها، الحمد لله جاعل الزیارات ذریعة لرفع الدرجات ....

۱۱. زیارتنامه، بخط محمد کاظم بالُغلُوئی بتاریخ ۲۵ شوّال ۱۲۶۵.

۱۲. زیارت نامه، کتبت فی القرن الثانی عشر.

۱۳. زیارة الأئمّة بسامراء.

۱۴. کتاب زیارة الأئمّة بسامراء فی الزیارات، (فارسی) مُهدی إلی الشاه سلیمان الصفوی، مُشتمل علی مقدّمة و ۹ أبواب، أوّله، أمّا بعد چون بر کافه أنام و جمهور خواص و عوام لازم و متحتم است که ...

۱۵. مجموعة الزیارات، بخطّ آقا زین العابدین الإصفهانی فی سنة ۱۲۵۶.

۱۶. مختصر مزار البحار، لبعض الفضلاء من أهل استرآباد مازندران.

۱۷. المزار، (بالفارسیة) وهذا جزء من کتاب کبیر یحتوی علی زیارات وأدعیة، وهذه النسخة تحتوی علی المقالة الخامسة وفیها خمسة أبواب.

ص: ۱۶۷

۱۸. المزار، لأحد فضلاء القرن الحادی عشر.

۱۹. المزار، فیه زیارات الائمّة بصورة مختصرة، ونقل فیه روایات کثیرة عن ابن قولویه، أوّله، قل الحمدلله وسلام علی عباده الذین ...

۲۰. مزار، (بالفارسیة) وقد ألّفه المصنّف أولًا باللغة العربیة ثمّ ترجمه بالفارسیّة لیستفید منه المتکلّمون بها، و أهدی ذلک إلی الشاه سلیمان الصفوی.

۲۱. مزار، بخط محمّد معصوم الرضوی القائینی بتاریخ ۲۶ ربیع الأوّل ۱۰۹۵.

۲۲. مزار، کتب فی النجف الأشرف، بدون تاریخ.

۲۳. مزار المفید، مُترجم بالفارسیة. وانظر رقم ۱۵۷.

۲۴. مزار قدیم، ابتدأ بزیارات المعصومین وأولادهم.

۲۵. مزار قدیم، أوله، قال المفید (رحمه الله) فی مزاره.

۲۶. مزار قدیم، تاریخ کتابته ۷۴۶، ینقل عنه الهزارجریبی فی مزاره الذی ألّفه فی سنة ۱۰۹۴.

۲۷. مزار قدیم، کبیر یقرب من مزار محمّد بن المشهدی، وفیه زیارات ودعوات لا یوجد فی غیره، یروی فیه عن مهدی بن أبی حرب الحسینی، عن الشیخ أبی علی ابن شیخ الطائفة الطوسی. فمؤلفه معاصر للطبرسی صاحب «الاحتجاج»، لأنّه یروی أیضاً عن ابن أبی حرب المذکور.

۲۸. مزار قدیم، مُرّتب علی بابین، أوّلهما فی زیارة المشاهد علی سبعة فصول وخاتمة ... والباب الثانی فی أعمال المساجد وفیه فصول.

۲۹. مُعین الزائرین، (بالأردو) مطبوع بالهند.

۳۰. منتخب تحفة الزائر.

۳۱. منتخب تحفة الزائر، والأصل للعلّامة الشیخ محمّدباقر المجلسی، وهو بخط محمّد هادی بن محمّد عزیز طبیب، بتاریخ جمادی الثانیة سنة ۱۱۳۶.

۳۲. منهج الزائرین سلیمانی.

۳۳. الهاد منهج الزائرین سلیمانی یة فی زیارات النبی والعترة الطاهرة، فیه مقدمة واثنا عشر باباً وخاتمة، أوله، الحمدلله کما یستحقه حمداً متواتراً متسقاً ومتوالیاً مستوسقاً.

الزیارات ضمن کتب الأدعیة والمناسک عند الإمامیة

الف) المعلومة المؤلّف

۱. الأنوار المُقتبسة من مصباح الأبرار، للسیّد مسعود بن فضل الله الحسنی الحسینی البهبهانی.

۲. أنیس المؤمنین، للمولوی محمّد بن عبدالوهّاب، طبع فی بمبئی سنة ۱۲۹۵.

۳. أعمال الشهور، للسیّد محمّد الإصفهانی المتوفی بالنجف حدود سنة ۱۲۹۶.

۴. بحر المغفرة، (بالفارسیة) للسیّد الأمیر رضا بن محمّد قاسم الحسینی القزوینی المعاصر للعلّامة المجلسی. مضی ذکره تحت رقم ۶.

٥. البلد الأمين والدرع الحصين، للشيخ إبراهيم بن على العاملى الكفعمى.

٦. پروانه جنت، (بالأردو) للسيّد راحت حسين الرضوى البهيكپورى المولود سنة ١٣٠۶.

٧. تحفة الحاج، فى أحكام الحج وآداب الزيارات، (بالگجراتية) للمولى الحاج غلامعلى ابن الحاج إسماعيل المولود سنة ١٢٨٣.

٨. تذكرة الأحبّة فى الأدعية والزيارات، لآية الله الشيخ محمّد رضا الطبسى النجفى المتوفى سنة ١۴٠۵ ه. وسيأتى فى رقم ٣٢۵ و ٣۴۶.

٩. ترجمة البلد الأمين، لداود بن الشيخ محمد الكربلائى، من فضلاء النصف الأوّل من القرن الثانى عشر، كتبه بأمر السلطان حسين الصفوى.

١٠. ترجمة المصباح (للكفعمى)، للقاضى جمال الدين بن فتح الله بن صدر الدين الشيرازى من فضلاء النصف الأوّل من القرن الحادى عشر.

١١. جامع الأدعية والزيارات، للشيخ أحمد عارف الزين العاملى صاحب مجلّة «العرفان» الصيداوية.

١٢. جُنّة الأمان الواقية وجَنّة الإيمان الباقية، المشهور (بمصباح الكفعمى) للشيخ تقى الدّين إبراهيم بن على العاملى الكفعمى.

١٣. الجنة الواقية والجنة الباقية، للكفعمى أيضاً، مرتّب على أربعين فصلًا وهو مختصر كتابه الكبير المشهور ب- (مصباح الكفعمى) وقد طبع مُكرراً منها فى تبريز فى سنة ١٣١۴.

١۴. خلاصة الدعوات، الفصل الأخير منه يحتوى على الزيارات، وخاتمة الكتاب مختصة بزيارة قبور المؤمنين، تأليف مرتضى قلى بن حسن قلى.

١۵. دستور العمل فى الحج والمزار، للحاج المولى باقر بن غلامعلى التسترى المتوفى بالنجف الأشرف سنة ١٣٢٧.

١۶. دعاء وزيارات، لعلى أكبر الكرمانى.

١٧. دعاء وزيارات، لمحمّد حسين النجفى.

١٨. دعاء وزيارات، لمحمّد على بن محمّد جعفر.

١٩. الدعاء والزيارات، لآية الله الشيخ محمّدرضا الطبسى النجفى المتوفى سنة ١۴٠۵ ه. و قد تقدم فى رقم ٣١۴.

٢٠. كتاب الدعاء والزيارة، للشيخ محمّد على الطرازى.

٢١. الدعوات والزيارات، لجلال الدين التبريزى المتوفى سنة ١٠٠٧.

٢٢. الدعوات والزيارات، للسيّد عبدالوهاب الطاطبائى كتبها سنة ١٢۵٠.

٢٣. الدعوات والزيارات، للمولى غلامرضا الخراسانى، كتبها سنة ١٢٧١.

٢۴. الدعوات والزيارات، لمحمّد حسين المازندرانى كتبها سنة ١٢٢٧.

٢۵. الدعوات والزيارات، لمحمّد رحيم الكرمانى كتبها سنة ١٣٢٧.

٢۶. الدعوات والزيارات المأثورة المعتبرة، للسيّد على بن الميرزا عبدالخالق الحسينى الرازى، فرغ من بعض أجزائها سنة ١١٧۵، سيأتى برقم ٣۵٣.

٢٧. ذخيرة العباد فى تعريب زاد المعاد، للشيخ عبدالله بن صالح بن جمعة السماهيجى البحرانى المتوفّى سنة ١١٣۵ ه.

ص: ١۶٩

٢٨. ذخيرة المعاد، (بالفارسيّة) للميرزا محمّد حسين بن على أكبر، طبع سنة ١٣١٣.

٢٩. ذخيرة المعاد للتقى من العباد، للسيّد محمّد تقى بن الأمير محمّد حسين بن الأمير محمّدعلى الحسينى المرعشى الحائرى الشهير بالشهرستانى.

٣٠. راحة الأرواح فى ترجمة المصباح، للمير محمّد حسين خان ابن السيّد محمّد على بن السيد حسين بن السيّد نورالدين الموسوى الجزائرى، وقد طبع سنة ١٣٢۴.

٣١. روضة الأذكار، (بالفارسيّة) للمولى شرف الدين الحاج محمّد بن محمّد التبريزى المتخلص ب- (مجذوب)، فرغ منه سنة ١٠٨١.

٣٢. زاد المعاد، (بالفارسية) للعلّامة الشيخ محمّدباقر المجلسى (قدس سره)، مرتّب على أربعة عشر باباً وخاتمة. مضى له ذكر تحت رقم ١۶، و ٧٢، و ٣٠۴.

٣٣. زمزمة الحج، (بالأردويّة) للسيّد محمّد مهدى بن السيد على بن حيدر على

البهيكپورى الهندى المتوفى سنة ١٣۴۶.

٣۴. الزيارات والمناسك، لأبى يعلى حمزة بن القاسم بن على بن حمزة بن الحسن ابن عبيدالله بن العباس بن أميرالمؤمنين (ع).

٣۵. زيارت جامعه ودعا (بالفارسيّة)، للعلّامة الشيخ محمّد باقر المجلسى.

٣۶. زينة العابدين فى أدعية التعقيبات والزيارات، (بالأردو) للمولوى السيد ظل الحسنين الهندى.

٣٧. سفينة الأدعية والزيارات، قال العلّامة الطهرانى إنّها مطبوعة لبعض المعاصرين.

٣٨. سفينة النجاة، (بالفارسيّة) المشهور (بالمقالات) أيضاً، للمولى على أصغر ابن المولى محمّد يوسف القزوينى.

٣٩. سلوك الزائرين، (بالأردو) قال العلّامة الطهرانى إنّه مطبوع لبعض فضلاء الهند.

۴٠. الصحيفة الرضوية فى الأحراز والختومات والزيارة والأدعية، للشيخ محمّدرضا الطبسى النجفى المتوفى سنة ١۴٠۵ ه. وتقدّم له ذكر فى رقم ٣١۴.

۴١. عدّة العباد فى تعريب زاد المعاد، للسيد محمدحسين الموسوى البوشهرى المعروف بالبحرانى الحائرى.

۴٢. عمل الصالحين، فى الأدعية والزيارات والأعمال، ينقل عنه الفاضل حاتم ابن نظام الملك فى حاشية كتابه «ضياء الثقلين» المؤلف حدود المائة والألف.

۴٣. مجموعة الأدعية والزيارات، للحاج محمّد طاهر بن الحاج مقصود على الإصفهانى من تلاميذ العلّامة المجلسى كتبها فى ٧ محرّم سنة ١١٢٩ فى مدينة كربلاء.

۴۴. مجموعة الأدعية والزيارات، للسيد جمال الدين محمّد بن محمّدرضا ابن حسن بن يحيى بن أحمد بن على النقيب الحسينى الأعرجى.

۴۵. مجموعة الأدعية والزيارات، للسيد حسين الشهير بالقارى ابن السيد رضا على الهندى الطبيب.

۴۶. مجموعة الأدعية والزيارات، ثلاث مجلّدات للمولى عبدالخالق اليزدى.

۴٧. مجموعة الأدعية والزيارات المأثورة المُعتبرة، للسيّد على بن السيد الميرزا عبدالخالق الحسينى الرازى، تقدّم برقم ٣٣٢.

ص: ۱۷۰

۴۸. مجموعـة الأدعيـة والعبـادات والزيارات المخصوصـة بالأوقات فی كلّ شـهر من المحرم إلی آخر ذی الحجـة مع بيان الوقائع فيها، للمولی محمّد مؤمن بن شاه قاسم السبزواری، تلميذ المولی خليل القزوينی.

۴۹. مجموعـة فی الأدعيـة والزيـارات، (بالفارسـيـة) لآيـة الله العظمی المغفور له السيـد شـهاب الـدين المرعشـی النجفی (قـدس سـره). المتوفی ۷ صفر ۱۴۱۱ ه. وسيأتی له ذكر فی رقم ۳۸۹، ۴۳۰.

۵۰. مرآة الصفا، (بالفارسية) للشيخ علی بن حسن الزواری الإصفهانی.- مصباح الكفعمی، الموسوم ب-- (جنّة الأمان الواقية ...).

۵۱. مصباح المتهجد (الصغير)، لشيخ الطائفة أبی جعفر محمّد بن الحسن ابن علی الطوسی.

۵۲. مصباح المتهجد (الكبير)، لشيخ الطائفة الطوسی.

۵۳. مفاتيح الجنان، للمحدّث الجليل الشيخ عباس القمی (رحمه الله).

۵۴. مفاتيح الجنان، (بالأردو) وهو ترجمة لكتاب المحدِّث القمی، للشيخ أختر عباس بن الصديق محمّد الپاكستانی.

۵۵. مفتـاح الجنـات فی الأدعيـة والأعمال والصـلوات والزيارات، لآيـة الله السـيّد مُحسن بن السـيد عبـدالكريم الأمين الحسـينی مؤلف «أعيان الشيعة» المتوفی ليلة الأحد ۴ رجب سنة ۱۳۷۱.

۵۶. مناسك الحج، لصاحب (المعالم) الشـيخ جمال الدين أبی منصور الحسن ابن زين الدين الشهيد الثانی المتوفی سنة ۱۰۱۱ ه. ابتدأ فيه بأعمال المدينة. قال بعد عدّة

فصول، فصل وحيث كان من توفيق الله سـبحانه فی طريقنا إلی الحـج الابتداء بدخول مدينة سـيّدنا رسول الله (صـلی الله عليه وآله) فلا بـأس بتقـديم القول فی فضـل زيارته وبيان وظائفها وسائر ما يُستحب من الأعمال بالمدينـة، وإن كان المُتعارف بين الأصحاب تأخير الكلام فی ذلك.

۵۷. مناسك حـج مفصل، (بالفارسـية) للعلّامـة الشـيخ محمّد باقر المجلسـی (رحمه الله). مضـی ذكره تحت رقم ۱۶، ۷۲، ۳۰۴، ۳۳۸، ۳۴۱، ۳۶۳.

۵۸. مؤنس العابدين، (بالفارسية) ترجمة لمصباح الكفعمی، ويسمّی أيضاً ب-- (نيك بختی) لميرزا محمود بن ميرزا علی.

ب) المجهولة المؤلف

۱. ثمرات الجنان، (بالفارسية) من إهداء الحاج ميرزا تقی رسوليان.

۲. دعاء وزيارات، كتبت فی سنة ۱۱۰۵ ه. ق.

۳. مجموعة الأدعية والزيارات، بخط المولی غلامرضا الخراسانی فی ثمانين ورقة، تاريخ الوقف ۱۲۷۱ فی الرضويّة.

۴. مجموعة الأدعية والزيارات، بخط محمّد رحيم الكرمانی ۱۲۷۷ فی الرضويّة.

۵. مجموعة الأدعية والزيارات، فی مائة وتسعة أوراق مجدولة مذهّبة من وقف الحاج زين العابدين فی ۱۱۷۷ الرضويّة.

۶. مجموعة الأدعية والزيارات، من وقف الحاج محمّد إبراهيم، كتابته ووقفه سنة ۱۲۵۷ فی الخزانة الرضويّة.

۷. مجموعة الأدعية والزيارات، من وقف السيّد الجليل محمّد المتخلّص بعصّار فی سنة ۱۳۰۹ فی الرضويّة.

۸. مجموعة الأدعية والزيارات، من وقف المولی علی أصغر فی سنة ۱۲۵۰ فی مائة وسبعة أوراق فی الرضويّة.

۹. مجموعة الأدعية والزيارات، من وقف المولی محمد حسن فی الرضويّة.

۱۰. مجموعة الزیارات وبعض الأدعیة، طبع فی سنة ۱۲۷۱ وکذلک فی سنة ۱۲۷۴.

۱۱. مجموعة الزیارات وبعض أدعیة الصحیفة الکاملة، طبع فی سنة ۱۲۹۶.

۱۲. مطلوب الزائر، (بالفارسیة) طبع بإیران منضماً إلی «تحفة الزائر» فی خمسة أبواب وفصول وخاتمة، فی الزیارات والأدعیة.

شروح الزیارات

۱. حقائق الأسرار فی شرح الزیارة الجامعة الکبیرة، للشیخ محمّد تقی بن محمّد باقر آقا نجفی الإصفهانی.

۲. الدرة الرضویّة فی شرح الزیارة الجوادیة، لعبد الرحیم الپاچناری.

۳. الروضات، شرح الزیارة الرجبیة لمحمّد بن مُقیم الأشرفی المازندرانی.

۴. شرح الاستئذان المکتوب علی باب رواق مرقد أمیرالمؤمنین (ع)، الذی أوّله السلام علی رسول الله أمین الله علی وحیه ... للشیخ علی بن أبی طالب القمّی المتوفی بنواحی رشت فی سنة نیف وعشرین وثلاث مائة وألف.

۵. شرح زیارة «أشهد أنّک طُهر طاهر مُطهَّر»، لأبی تراب بن محمّد حسین القزوینی.

۶. شرح الزیارة الجامعة، (بالفارسیّة) للشیخ المیرزا محمّد علی بن المولی محمّد نصیر الچهاردهی الرشتی النجفی المتوفی بها سنة ۱۳۳۴. وسیأتی له ذکر برقم ۴۰۱.

۷. شرح الزیارة الجامعة، (بالفارسیّة) للعلّامة السیّد حسین بن السیّد محمّد تقی الهمدانی المتوفی سنة ۱۳۴۴ وسمّاه «الشموس الطالعة».

۸. شرح الزیارة الجامعة، للسیّد بهاءالدین محمّد بن محمّدباقر الحسینی النائینی المختاری المعاصر للشیخ الحر، توفی بین الثلاثین والأربعین بعد المائة والألف.

۹. شرح الزیارة الجامعة، للسیّد عبدالله بن السیّد محمّدرضا شبر الحسینی الکاظمی

المتوفی سنة ۱۲۴۲ واسمه «الأنوار اللامعة». وتقدم له ذکر فی رقم ۸.

۱۰. شرح الزیارة الجامعة، للسیّد محمّد بن عبدالکریم الطباطبائی البروجردی جد السیّد محمّد مهدی بحر العلوم (قدس سره) سمّاه «الأعلام اللامعة».

۱۱. شرح الزیارة الجامعة، للعلّامة میرزا علی نقی بن السید حسین المعروف بالحاج آقا ابن السیّد المجاهد الطباطبائی الحائری المتوفی فی ۱۶ صفر سنة ۱۲۸۹.

۱۲. شرح الزیارة الجامعة، للمولی محمّدتقی بن مقصود علی الإصفهانی المجلسی والد العلّامة المجلسی صاحب «البحار» والمتوفی سنة ۱۰۷۰.

۱۳. شرح الزیارة الجامعة الکبیرة، لآیة الله العظمی السید شهاب الدین المرعشی النجفی قدّس سره المتوفی ۷ صفر ۱۴۱۱ ه. وقد تقدّم له ذکر فی رقم ۳۵۵.

۱۴. شرح الزیارة الجامعة الکبیرة، لضیاء الدین، کتبه فی سنة ۱۲۲۷ ه ق.

۱۵. شرح الزیارة الجامعة الکبیرة، للشیخ أحمد بن زین الدین بن إبراهیم بن صقر ابن إبراهیم بن داغر الأحسائی المتوفی قرب المدینة المنوَّرة سنة ۱۲۴۳ والمدفون فی البقیع الطاهر.

ص: ۱۷۲

۱۶. شرح زيارة الحسين (ع)، لمحمّد باقر بن محمّد جعفر.

۱۷. شرح الزيارة الرجبيـة، (بالفارسيّة) للمولى محمّد مهدى بن المولى على أصغر القزوينى فرغ منه فى آخر جمادى الاولى سنة ۱۱۲۳.

۱۸. شرح الزيارة الرجبيّة، (بالفارسيّة) للميرزا محمّد بن محمّدرضا القمى المشهدى، ألفه فى المشهد الرضوى سنة ۱۰۸۷. وتقدَّم له ذكر فى رقم ۷۴.

۱۹. شرح الزيارة الرجبيّة، للمولى أحمد اليزدى الواعظ مجاور المشهد الرضوى والمتوفى

فى حدود سنة ۱۳۱۰.

۲۰. شرح الزيارة الرجبيّة، للمولى درويش على بن الحسين بن على بن محمّد البغدادى الحائرى المتوفى بها سنة ۱۲۷۷.

۲۱. شرح الزيارة الرضوية، للميرزا محمّد بن سليمان التنكابنى المتوفى ۲۸ جمادى الثانية سنة ۱۳۰۲ ه.

۲۲. شرح الزيارة السابعة، للعلّامة المولى محمّد على بن المولى محمّدكاظم الشاهرودى المتوفى سنة ۱۲۹۳.

۲۳. شرح الزيارة السابعة لأميرالمؤمنين (ع)، التى أوّلها السلام عليك يا أباالأئمّة ومعدن النبوّة ... للميرزا محمّد إبراهيم بن الحاج عبدالمجيد الشيرازى المولد الحائرى المسكن والمدفن والمتوفى بها عن عمر طويل فى سنة ۱۳۰۶ وأسماه ب-- «مشارق الشموس الطالعة فى شرح الزيارة السابعة».

۲۴. شرح زيارة عاشوراء، (بالفارسيّة) للشيخ الميرزا محمّد على ابن المولى محمّد نصير الچهاردهى الرشتى النجفى المتوفى سنة ۱۳۳۴، وقد تقدَّم له ذكر فى رقم ۳۸۲.

۲۵. شرح زيارة عاشوراء، للعلّامة الملّا حبيب الله الكاشانى الساوجى المتوفّى سنة ۱۳۴۰ ه، وقد طبع فى مطبعة علميّة بقم سنة ۱۴۰۵ ه.

۲۶. شرح زيارة عاشوراء، (بالفارسيّة) للعلّامة الأديب المُتبحِّر الميرزا أبى الفضل ابن العلّامة الميرزا أبى القاسم بن محمّد على الكلانترى النورى الطهرانى المتوفى سنة ۱۳۱۶ أسماه ب- «شفاء الصدور فى شرح زيارة عاشور» وتاريخ فراغه منطبق على حروف عنوانه يعنى «شرح زيارة عاشوراء» وهى سنة ۱۳۰۹.

۲۷. شرح زيارة عاشوراء، للسيّد حسين بن أبى القاسم جعفر الموسوى الخوانسارى الإصفهانى استاذ السيّد مهدى بحرالعلوم والمتوفى سنة ۱۱۹۱.

۲۸. شرح زيارة عاشوراء، للشيخ مفيد بن محمّد نبى بن محمّد كاظم بن الشيخ عبدالنبى

الشريف إمام الجمعة البحرانى الأصل الشيرازى المولود بها سنة ۱۲۵۱ والمتوفى بعد سنة ۱۳۲۰.

۲۹. شرح زيارة عاشوراء، للعلّامة السيّد أسدالله ابن حجّة الإسلام السيّد محمّدباقر الموسوى الشفتى الإصفهانى المتوفى بكرند سنة ۱۲۹۰ قاصداً زيارة المراقد المقدَّسة.

۳۰. شرح زيارة عاشوراء، للمولى عبدالرسول النورى المقيم بطهران والمتوفى فى حدود نيف وعشرين وثلاث مائة وألف.

۳۱. شرح زيارة عاشوراء، للميرزا أبى المعالى بن محمّد إبراهيم بن الحسن الخراسانى الكلباسى المتوفى سنة ۱۳۱۵، تقدّم له ذكر برقم ۸۰.

۳۲. شرح زيارة عاشوراء، لميرزا فتاح الشهيدى ابن ميرزا محمّد على المعروف بشيخ الإسلام التبريزى الخيابانى، المتوفى فى بلدة تبريز سنة ۱۳۷۲ ه.

۳۳. شرح کیفیهٔ زیارهٔ عاشوراء، لحسن بن إبراهیم الحسینی الساوجی.

۳۴. شرح زیارهٔ المفجعهٔ، (بالأردو) لبعض علماء الهند.

۳۵. شرح زیارهٔ المفجعهٔ، للمولی محمّد صادق الدارابی العارف الشاعر المتخلص بعندلیب المتوفی والمدفون بالمدینهٔ سنهٔ ۱۲۹۸.

۳۶. شرح زیارهٔ الناحیهٔ، (بالأردو) لبعض علماء الهند.

۳۷. شمس طالعهٔ فی شرح الزیارهٔ الجامعهٔ، (بالفارسیّهٔ) للسیّد عبدالله ابن أبی القاسم الموسوی البلادی نزیل بوشهر فی نحو خمسهٔ آلاف بیت.

۳۸. شمس طالعهٔ فی شرح الزیارهٔ الجامعهٔ الکبیرهٔ، للمیرزا محمّد بن أبی القاسم ناصر حمکت طبیب زاده الأحمدآبادی الإصفهانی.

۳۹. نواصیص العجب فی شرح زیارهٔ رجب، لملّا أحمد بن الحسن الیزدی أصلًا والمشهدی مسکناً ومدفناً. إلی غیرها من الشروح الکثیرهٔ التی کتبها علماؤنا الأعلام حول

الزیارات، ولم یکن غرضنا استقصاءها جمیعاً.

تاریخ المزارات

۱. الإشارات إلی معرفهٔ الزیارات، للشیخ أبی الحسن علی بن أبی بکر السائح الهروی المتوفی بحلب سنهٔ ۶۱۱.

۲. أنوار المشعشعین، (فارسی) ثلاث مجلّدات فی مزارات بلدهٔ قم، للشیخ محمّد علی بن حسین بن علی بن بهاء الدین الکجوئی القمّی المتخلص ب- (مفلس) المتوفّی سنهٔ ۱۳۳۵.

۳. جَوْلهٔ فی الأماکن المُقدّسهٔ، للسیّد إبراهیم الموسوی الزنجانی.

۴. روضات الجنان و جنات الجنان، للحافظ الحسین الکربلائی القزوینی أو التبریزی، فی مُجلّدین، وهذا هو الجزء الثانی، وسیأتی بعد هذا مباشرهٔ الجزء الأوّل منه.

۵. الروضات فی مزارات تبریز، للحافظ الحسین الکربلائی القزوینی أو التبریزی المتقدّم ذکره نزیل دمشق، فرغ منه فی سنهٔ ۹۷۵ ه. ق.

۶. روضه أطهار، (بالفارسیّهٔ) لملا محمّد أمین الحشری التبریزی المتوفّی سنهٔ ۱۰۱۱ وقد طبع سنهٔ ۱۳۷۱ ه. ش.

۷. مجمع الأخبار وتذکرهٔ الأبرار، للسیّد عبدالله بن محمّد باقر الموسوی الدزفولی، طبع فی دزفول حدود سنهٔ ۱۳۶۸.

۸. مراقد المعارف، فی تعیین مراقد العلویین والصحابهٔ والتابعین والرواهٔ والعلماء والادباء والشعراء، للمحقق الکبیر الشیخ محمّد حرز الدین (رحمه الله).

۹. المزارات، للحاج خلیفهٔ صاحب (کشف الظّنون) ذکر فیه قبور الصُلحاء والأولیاء الثاوین ببلاد ترکیا.

۱۰. المزارات المصریهٔ، فی تعیین المدفونین بتلک الدیار من العلماء والحکماء والأدباء والعرفاء ... فی عدّهٔ مجلّدات، للسید حسن محمّد قاسم النسّابهٔ المصری المتوفی بعد سنهٔ ۱۳۵۵ ه ق.

۱۱. مزارات سادات مصر، (فارسی) للحاج میرزا حسن بن عبدالحمید الغفاری.

۱۲. مزارات کرمان (تذکرهٔ الأولیاء)، لسعید المحرابی الکرمانی المشهور بالخطیب.

۱۳. مشاهد العترهٔ الطاهرهٔ، للسیّد عبدالرزاق کمونهٔ.

ص: ۱۷۴

۱۴. المشاهد المُشرَّفهٔ والوهابیون، للشیخ محمّد علی بن محمّد جعفر المتوفی سنهٔ ۱۳۵۴.

۱۵. المشاهد المُقدّسهٔ فی العراق، للشیخ کاظم الدجیلی.

۱۶. المشاهد والمزارات، لآیهٔ الله العظمی النجفی المرعشی. وتقدم له ذکر فی رقم ۳۵۵.

۱۷. معجم القبور، فی تعیین مشاهد الأئمّهٔ وأبنائهم وقبور مشاهیر العلماء وغیرهم، للسیّد محمّد مهدی الخوانساری الإصفهانی الکاظمی.

۱۸. موسوعهٔ العتبات المقدّسهٔ، فی عدّهٔ مجلدات، تألیف وجمع الاستاذ جعفر الخلیلی.

۱۹. نزههٔ أهل الحرمین فی تاریخ تعمیرات المشهدین، لآیهٔ الله السید حسن الصدر (قدس سره)، وقد طبع بعد وفاته. وغیرها ممّا کتبه العلماء والمؤرّخون فی ذلک.

نمایه کتب

ص: ۱۷۵

ص: ۱۷۷

ص: ۱۷۸

ص: ۱۸۰

ص: ۱۸۱

ص: ۱۸۲

ص: ۱۸۴

ص: ۱۸۶

ص: ۱۹۱

ص: ۱۹۲

ص: ۱۹۴

ص: ۱۹۶

ص: ۱۹۷

ص: ۱۹۹

ص: ۲۰۰

ص: ۲۰۱

ص: ۲۰۲

ص: ۲۰۳

ص: ۲۰۴

ص: ۲۰۵

ص: ۲۰۶

نمایه اشخاص

ص: ۲۰۸

ص: ۲۱۰

ص: ۲۱۴

ص: ۲۱۶

ص: ۲۱۷

ص: ۲۱۸

ص: ۲۱۹

ص: ۲۲۰

ص: ۲۲۱

ص: ۲۲۴

ص: ۲۲۵

ص: ۲۲۷

ص: ۲۳۰

ص: ۲۳۱

ص: ۲۳۲

ص: ۲۳۵

ص: ۲۳۷

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَیْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه
ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال
دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان
تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶
وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com
تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».


مرکز تحقیقات رایانه‌ای


WWW